Adevĕrul literar și artistic

Editura „Adeverul" S. A., București

Duminică 3 Aprilie 1938 No. 904
ANUL XVIII * SERIA III

Lei 5 Exemplarul în țară
Lei 10 Exemplarul in străinătate

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni in străinătate dublu

Un portret inedit al lui Eminescu

Acum câtăva vreme d. G. Kapri, moșier în județul Roman, a avut deosebita amabilitate de a ne aduce să vedem fotografia pe care o reproducem în mărime naturală pe coperta revistei. Mai înainte o înfățișase d-lui Octavian Goga, care l-a consiliat să ne-o arate nouă. Fotografia aparține d-lui Sternati, comerciant din Roman și admirator al lui Eminescu care la rândul său și-a procurat-o printr'un subaltern dela un fotograf din Botoșani. Rugat de noi, d. Sternati ne-a dat cu multă bunăvoință, și prin mijlocirea amabilă a d-lui Kapri, autorizațiunea de a o publica.

Când am avut întâia dată sub ochi fotografia și ni s'a spus că ea înfățișează pe Eminescu am rămas sceptici. Ni s'a părut că nu seamănă. Am arătat-o unui prieten și acesta s'a arătat tot așa de îndoit. Totuș așezând fotografia în anume chip și privind-o din anume unghiuri de vedere ne-a izbit apoi tocmai marea asemănare. Hotărît era Eminescu.

Ca să înlăturăm orice subiectivitate și orice impresionism în virtutea cărora putem afirma și tăgădui tot ce dorim, să explicăm puțin condițiile portretului. Desigur că originalul a fost în format vizit și cineva l-a mărit. Copia mărită este, judecând după hârtie, de dinainte de războiu sau numaidecât după. Reproducătorul a făcut, cum este obiceiul (detestabil obiceiu!), oarecari retușări. A înconjurat ochii, în deosebi ochiul drept, cu niște cearcăne, a subliniat coama nasului, făcându-l să pară cam mare, aproape încovoiat, deși nu este în realitate așa, și a îngroșat ori poate chiar a inventat mustățile, încât tânărul pare mai buzat de cât este cu adevărat. Cu toate aceste ușoare rectificări, fizionomia fundamentală a lui Eminescu rămâne intactă. De ce totuș nu seamănă la întâia vedere? Iată pentru ce. Intâi suntem tiranizați de portretul făcut la Viena, acela cu privirea în depărtări. Trebue să adăogăm că reproducerile care circulă sânt foarte șterse și nu accentuiază o particularitate a lui Eminescu: grosimea buzelor. Eminescu este la acea vârstă ajuns la ultima limită a creșterii și e slab, osos, scoțând în evidență alte aspecte ale feței. In definitiv, fără autoritatea altora, cine ar stabili la întâia vedere vreo legătură între portretul lui Eminescu dela Viena și celelalte făcute în cursul vieții? A doua cauză de neasemănare cu chipul convențional este că Eminescu se află în portretul cel inedit la vârsta când fizionomia este în schimbare cași glasul. Proprietarul fotografiei, probabil, a însemnat pe ea „Botoșani 1869". Insă fotografia nu este din 1869, fiindcă atunci Eminescu e așa cum e în fotografia dela Viena. Ni s'a sugerat c'ar fi din vremea când Eminescu era funcționar la Botoșani. Insă nu poate fi nici din 1864, când era poetul funcționar la Botoșani, fiindcă portretul e al unui tânăr mai mare de 14 ani. Poetul pare a avea aci 16—17 ani. Ca să se fotografieze singur, așa solemn, înseamnă că avea un motiv de mândrie. Deci ar fi după publicarea primelor poezii în *Familia*, pela 1866—67. La vârsta aceasta, cum am zis, chipul suferă o stare de tranziție și are formele cele mai urîte cu putință. Așa se explică cum ies în evidență unele note și rămân încă nerealizate altele. Dar și așa ochiul atent va observa caracteristicele eminesciene: buzele groase (să se vadă buzele Henrietei și ale fraților), fruntea lată, umerii obrajilor lătăreți. Tânărul e ciolănos, cu picioarele late așa cum le avea poetul. E îmbrăcat în redingotă, așa cum se purta Eminescu pe atunci, are părul dat peste pe spate și cravata la fel cu cea din fotografia dela Viena. Apoi fotografia este nici vorbă de prin anii 1865—67. O fotografie descoperită de d. Leca Morariu *(Mihai Eminescu, VIII, 1937)* a unui prieten al lui Eminescu din aceastǎ epocă ne oferă un interior de atelier fotografic asemănător.

Ca să controlăm impresiunea ochilor noștri am făcut și un examen obiectiv. Am executat două fotografii ale lui Eminescu, aceea dela Viena și aceea din vremea boalei, reprodusă în *Omagiu lui M. Eminescu*, 1909, aceasta din urmă întoarsă și le-am suprapus fotografiei inedite, expunându-le în fața unui focar de lumină. Aceea de la Viena are o profilare a feței puțin deosebită. Dimensiunile totuși coincid. Cît despre fotografia făcută la Heck, în 1884—85, întoarsă, ea coincide întocmai cu aceea inedită. Conturul feței, umerii obrajilor, bărbia, nasul, distanțele între frunte, nas, gură, bărbie, lățimea gurii, însfârșit totul este *identic*. Și înclinarea ochilor, a sprincenelor e aceeași. Insfârșit avem de a face cu acelaș cap. In felul acesta impresiile negative ale celor care văd deosebiri de structură ale feței sânt spulberate. Singura posibilitate pentru îndoială ar fi să avem de aface cu un individ uimitor de asemănător care să aibă aceleași elemente fundamentale ale feței.

Cu toate acestea suntem datori totuș a face o oarecare rezervă provizorie. Trebue să mărturisim că am mai avea nevoie de unele preciziuni. D. Sternati o are dela un subaltern, acesta dela un fotograf. Cine este fotograful? De unde știa fotograful și apoi subalternul d-lui Sternati și apoi d. Sternati că acesta este Eminescu și nu altcineva? Cum se face că fotograful n'a comunicat celor care umblau după documente această fotografie? Se zice în materie de document *testis unus, testis nullus*. Ar fi absurd în cazul de față să cerem un alt document, adică o a doua fotografie. Totuș dacă pe fotografie ar fi fost semnătura poetului sau atestarea vreunuia din familie am fi avut încrederea sporită. In orice caz motivele de tăgăduire nu sânt prea multe. D-nii G. Kapri și Sternati sânt de o bună credință mai presus de orice îndoială. Fotografia nu este procurată acuma sub imperiul vâlvei eminesciene ci mai de mult. Acum vreo 12 ani proprietarul scria pe dosul fotografiei cu pietate că recomandă fiilor săi să lase fotografia unei instituții culturale locale. Nici cel care a găsit fotografia n'a urmărit să mistifice pe nimeni. Data scrisă cu cerneală în margine arată o anume tradițiune în legătură cu documentul. Ne rămâne să rugăm pe d. Sternati să ne lămurească (scrisoarea i-o vom publica aici) felul cum a ajuns în stăpânirea interesantei fotografii și temeiurile pe care se bizuie identificarea. Cei care o vor examina, mai ales dacă sânt din Botoșani, ne pot procura și alte preciziuni. Se știe că un fotograf își are interiorul lui tipic. Covorul, scaunul, masa, statueta, astea trebue să mai fie și în alte fotografii din epoca aceea existente. Cine ar avea o astfel de fotografie ar aduce o contribuție trimițându-ne-o spre reproducere. Am descoperi astfel fotograful. Orice lămurire menită să dea ultima tărie a unui document așa de rar va fi bine venită și publicată.

G. CĂLINESCU



E amintirea...

Când înserarea îți abate 'n ușă
O pasăre cu aripi de cenușă,
Ascultă-i cântecele moarte:
E amintirea noastră — și vine de departe.

E amintirea... Ochii-i mari și triști
Privesc în urmă, speriat,
Dealungul drumului necunoscut,
Pe care am trecut
Și l-am uitat.

Nu căuta s'o prinzi și s'o oprești,
Prizonieră pasăre de scrum:
Ce mâni sărace, omenești,
Pot prinde 'n ele fumuriile-i povești
Când trece 'n foșnet liniștit pe drum?

Cu moale sbor de catifea,
Iși lasă umbra dulce peste ochii mei
Și 'n fiecare seară moare 'n ei,
Cu cel din urmă zâmbet,
Cu cea din urmă stea.

N'o speria... Mirajul ei plăpând
S'alege 'ncet din noapte, din tăceri,
Intr'un uitat ungher de gând...
— Pe unde-o fi, când nu e nicăeri?

N'o speria, că va veni o vreme
Când nici un glas nu va mai ști s'o cheme, —
Când, căutându-ne pe noi,
S'o rătăci pe drumuri înapoi,
Și-o scutura pe nesimțite
Din aripile-i tot mai grele, tot mai rare,
Pe ochii tineri umbre 'ncremenite,
Și peste gândul cald, uitare.

OTILIA CAZIMIR





A APĂRUT:

P O E N I

DIN VIAȚA SATULUI MEU

Așteptatul roman al doamnei GEORGETA MIRCEA CANCICOV



O frescă a vieții reale de la țară — cu bucuriile, necazurile și freamătul lumei sătești — minunat descrisă de distinsa autoare, care dovedește un real talent și un deosebit spirit de observație.

Un volum de 400 pagini **Lei 80**

De vânzare la toate librăriile din țară

Actualități științifice

O perfecționare în navigație

Publicația britanică „Manchester Guardian" ne informează că un inginer englez ar fi realizat o remarcabilă perfecționare în construcția vapoarelor, care reduce la minimum rezistența apei, grație unei forme deosebite date vaporului.

Se pare că noul sistem de construcție permite, pe lângă o sporire importantă a vitezei de circulație, o economie sensibilă de combustibil.

După afirmările inventatorului, vapoarele de comerț construite pe baza noului principiu, vor putea să aibă mărimea unui vas ca „Mauritania", folosind jumătate din puterea uzuală în asemenea cazuri și atingând totuși o viteză de 40 mile marine pe oră.

Faptul prezintă un deosebit interes, în special pentru uriașii oceanelor, care necesitau până acum o energie de propulsiune ce creștea în disproporție cu tonajul.

Conservarea peștilor

La primul congres național al „Asociației pentru cercetări agricole și industriale" din Germania, doctorul Oeser din Hamburg a făcut o interesantă comunicare asupra unui nou procedeu pentru conservarea peștilor. Iată în ce constă acest procedeu: După ce li s'au tras măruntaele, peștii sunt introduși într'o soluție de apă oxigenată diluată în proporții de 1 la sută. Acest tratament se face în tuburi de lemn, imediat ce peștele a fost adus pe uscat. Sistemul este foarte economic și prezintă avantajul că gustul și mirosul peștelui astfel amenajat,se păstrează într'o stare mulțumitoare cu 3—6 zile mai mult, decât în lipsa acestui tratament.

Soia în technica modernă

Boabele de soia reprezintă de veacuri una din cele mai de seamă bogății vegetale ale Chinei. Chinezii au știut să extragă din această legumă tot felul de avantagii, reușind s'o transforme, între altele, într'un ingredient pentru prepararea laptelui, untului și brânzei.

In America — unde a fost introdusă abia în anul 1904 — ca și în numeroase țări europene, soia e apreciată ca un excelent aliment.

De curând, publicațiile americane ne informează că s'au făcut încercări cu succes pentru a extrage din boabele de soia un produs destinat să înlocuiască sau să amelioreze laptele de vacă, administrat copiilor.

In sfârșit, o serie de recente aplicațiuni industriale au apărut în ultimul timp realizate tot pe baza folosirii boabelor de soia. Astfel, în America se fabrică multe varietăți de lapte, glicerină, celuloid, săpun, material de izolație și, chiar un surogat de cauciuc, cu ajutorul acestui ingredien... s.

Utilizările atât de multilat... explică de ce în noul continent s... depun mari străduințe pentru cultura pe o scară cât mai întinsă a acestui produs.



Intre sinucidere și glorie...

Insula coroanei-curcubeu.

O fată în va urile oceanului.

Pedeapsa fratr cidului.

Descoperirea polului metalic.

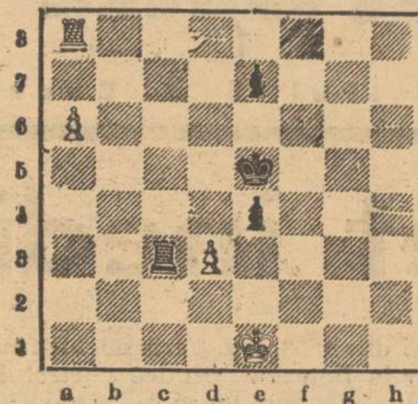
La chioșcari și librari

ASIGURAȚI-VĂ EXISTENȚA ! ! TIMPUL ESTE BANI! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX și CULTURA — poate învăța DACTI...GRAFIA. CORESPONDENȚA COMERCIALA— STENOGRAFIA și lucrările de birou obținând diploma de absolvire. Reușita absolut sigura. Inscrieri zilnic „ȘCOALA CENTRALA" strada Academiei 28. Cereți prospectul gratuit. Luna Martie cursuri noui.

Cronica șahului

Valorificarea unui pion liber într'un final de Turnuri

E. Holm



Alb joacă și câștigă

Intr'un final de Turnuri e foarte greu a valorifica un pion liber. Trebuiește multă finețe, calcul și răbdare. In diagrama de mai sus prezentăm o astfel de poziție, care se întâlnește des în practică.

S'a jucat: 1. d3—d4+, Re5—e6; (Regele trebue desigur să rămâe între pioni, căci la R×d4 urmează 2. a7 și apoi șah cu Turnul și pionul a7 se transformă în Damă). 2. d4—d5+, Re6—e5; 3. a6—a7, Tc3—c7; 4. d5—d6, Tc7—d7; (După R×d6 sau e×d6, Turnul Alb poate da șahul decisiv). 5. Ta8-e8, Td7×a7; 6. Te8×e7+, Ta7×e7; 7. d6×e7 și câștigă.

In cazul când după 3. a6—a7, Negru joacă Tc3—a3 în loc de Tc3—c7 ca mai sus, urmează: 4. d5—d6, Re5—e6; 5. d6×e7, Re6×e7; 6. Ta8—h8! și câștigă.

CEVA DESPRE ROCADA

Scopul rocadei este: de a pune Regele în siguranță și de a mobiliza Turnul Regelui. Dăm aici un exemplu din partida Italiană: 1. e4, e5; 2. Cf3, Cc6; 3. Nc4, Nc5; 4. 0-0, Cf6; 5. d4, e×d4; 6. e5, d5; 7. e×f6, d×c4; Te1+ etc. După ce Alb și-a pus în siguranță Regele, deschide centrul cu scopul de a aduce Turnul în joc ca să coopereze la atacul asupra Regelui advers.

In gambitul Damei sau altă deschidere închisă nu e tocmai ușor de a mobiliza repede Turnurile, căci în acest caz deschiderea unei linii este o problemă mai grea de rezolvat.

Dacă partenerul întârzie cu facerea rocadei, atunci trebuie, înainte de a face noi înșine rocada, să fim foarte atenți, căci în acest caz, se întâmplă foarte des ca în loc să ne punem Regele la adăpost, îl facem o țintă a atacului adversarului. Partida de mai jos, jucată de curând într'un turneu polonez, este un exemplu nimerit a celor explicate mai sus. Negru rochează fără precauțiune, din care cauză Alb pornește imediat la atac contra poziției rocadei și reușește să-și ajungă scopul: înfrângerea adversarului.

DESCHIDEREA LUI ZUKERTORT

Alb: *Trokenheim* Negru: *Wilczynski*

1. Cg1—f3, d7—d5; 2. c2—c4, e7—e6; 3. b2—b3, Cg8—f6; 4. Nc1—b2, Nf8—e7; 5. g2—g3, b7—b6; 6. Nf1—g2, Nc8—b7; 7. Dd1—c2, (Alb nu se gândește să facă Rocada, ceiace ar trebui să pue în gardă pe Negru). Cb8—d7; 8. Cb1—c3, 0-0? (Cu toate că Alb a renunțat la rocadă, Negru se decide s'o facă. Greșala aceasta se va adeveri mai târziu. In locul rocadei Negru putea juca bine d5—d4 urmat de c5 sau e5). 9. Cf3—g5! (Această puternică mutare de atac, n'ar fi fost atât de eficace dacă Negru n'avea rocada. Alb amenință acum să câștige un pion la d5, de ex.: 10. c×d5, e×d5; 11. C×d5, N×d5; 12. N×d5 și Calul negru nu poate lua la d5, din cauza amenințării de mat pe h7.) g7—g6; (Această mutare ușurează Albului deschiderea liniei h. Mai bine ar fi fost h6, cu toate că și aceastâ mutare slăbea flancul Regelui. După 9... h6 Calul Alb nu trebue să se retragă, căci Alb poate continua atacul cu 10. h4 10.., h×g5 ar fi dus imediat la pierdere; 11. h×g5, Ce4; 12. C×e4, d×e4; 13. N×e4, Cc5. 14. Nh7+, Rh8; 15. Ng8+ urmat de mat pe h7. Negru putea încă să se apere fără slăbirea aripei Regelui prin 9..., c6!) 10. h2—h4! Cd7—c5; 11. h4—h5, d5—d4; (Negru numai are mutări bune. După 1..., g×h5 ar urma desigur; 12. T×h5). 12. Ng2×b7, d4×c3; (Această mutare grăbește sfârșitul, mai bine era să bată imediat pe b7.) 13. Nb2×c3, Cc5×b7; 14. h5×g6, h7×g6; 15. Dc2—c4 (O mutare ușoară de găsit, totuș elegantă. Bine era și 15. C×e6, Cb7—d6; 16. Th1—h8+, Rg8—g7; (Sau 16. R×h8; 17. Dh4+, Rg7; 18. Dh7 mat. Sau 17..., Rg8; 18. N×f6 urmat de Dh7 mat.). 17. Th8—h7+, Rg7—g8; 18. De4—h4 Negru cedează căci nu poate apăra matul în două mutări ce urmează.

a b c d e f g h

UN COPIL MINUNE: RUDI KASSEL

In orașul german Frankenthal a apărut un nou copil minune. Este vorba de Rudi Kassel care are numai zece ani și care joacă cu atâta talent încât a reușit să remizeze cu marele maestru Bogoliubow.

A învățat șahul în 1936, din întâmplare, căci i-a căzut în mână o carte de șah. Singur și-a făcut o tablă cu 64 de pătrate și în loc de figuri s'a servit cu pietre de Domino pe care le-a boit Negru și Alb notând pe ele numele figurilor. Cu acest material primitiv copilul a învățat singur regulele jocului, tot așa cum marele Steinitz, care fiind student sărac la Viena, a învățat șahul cu figuri tăiate din carton.

Rudi Kassel e dintr'o familie săracă în care nici un membru nu cunoaște jocul de șah. Cu ocazia jubileului de 15 ani al clubului de șah din Frankenthal a jucat cu unul din cei mai tari jucători, care a remarcat extraordinarul său talent. Acesta i-a dat câteva lecțiuni asupra deschiderilor încât după șase luni a reușit să bată pe campionul clubului. In campionatul clubului a luat premiul I.

Marele maestru Bogoliubow auzind despre acest copil minune l-a invitat la Triberg pentru a urma câteva cursuri ale academiei sale. Cu ajutorul unui industriaș care a luat asupra sa cheltuelile de voiaj și întreținere Rudi Kassel a venit la Triberg și a fost supus la prima probă, adică o partidă, cu controlul timpului, cu maestrul Bogoliubow, care s'a terminat cu remiză. Mai jos această partidă.

Alb: *Rudi Kassel* Negru: *E. Bogoliubow*

1. d2—d4, Cb8—c6; 2. e2—e4, e7—e5; 3. d4×e5, Cc6×e5; 4. f2—f4, Ce5—c6; 5. Cg1—f3, Nf8—c5; 6. Cb1—c3, d7—d6; 7. Nf1—d3, Cg8—f6; 8. Cc3—a4, Nc5—b4+; 9. c2—c3, (Alb are o poziție bună, grație dezvoltării sale corecte. Negrul e în dezavantaj). Nb4—a5; 10. 0-0, Nc8—g4; 11. h2—h3, Ng4×f3; 12. Dd1×f3, 0-0; 13. b2—b4, Na5—b6+; 14. Ca4×b6, a7×b6; 15. a2—a3, (O mutare liniștită care se va dovedi mai târziu necesară). Tf8—e8; 16. Nc1—b2, Cf6—d7; 17. Ta1—d1, Cd7—f8; 18. c3—c4, Dd8—h4; 19. Df3—g4, (Instinctiv vede Alb strălucitele posibilități de atac prin deschiderea liniei h și deaceia merge la schimbul de Dame). Dh4×g4; 20. h3×g4, h7—h6; 21. Tf1—f3, Cf8—e6; 22. Nd3—c2, Te8—e7; 23. Rg1—f2, Ta8—e8; 24. g2—g3, Ce6—f8; 25. Td1—d2, Cf8—d7; 26. Tf3—e3, Cd7—f8; (Bogoliubow nu știa ce să joace aici; fiecare mutare de pion sau de Turn ar fi slăbit imediat poziția Neagră). 27. Rf2—f3, Cc6—a7; 28. Td2—d5, Ca7—c8; 29. Te3—e2, Cc8—a7; 30. Te2—h2, Ca7—c6; 31. Th2—h5?, (Cu g4—g5 partida ar fi fost câștigată în câteva mutări) f7—f6! (Mutarea salvatoare). 32. Th5—h2, Cc6—d8; 33. Th2—d2. Din cauză de repetări de mutări partida a fost dată remiză după câteva mutări cu toate că Negru stătea mai prost.

AUREL LERNOVICI

A APĂRUT

MAGAZINUL

NUMĂR SPECIAL DE PRIMĂVARĂ
PE LUNA APRILIE 1938
cu următorul bogat și variat cuprins:

- IN LUNA FLORILOR
- Din farsele lui 1 Aprilie
- Căsniciile cosmopolite ale Hollywoodului
- KILOMETRUL ZERO
- TARGUL SCLAVELOR
- ARUNCAȚI MONEDELE FALSE!
- Myrna Loy, Odalisca din Culver City
- Soțiile marilor bărbați de stat
- Doamnă, face să cheltuim cu D-voastră
- Inelul, (Istorie, legendă, superstiții)
- ZECE SCRISORI DE DRAGOSTE
- Pasiunea sportivă în antichitate
- FEMINITAȚI
- ZEII MODERNI
- Sistema lui Vasiluță

ABSENȚE NEMOTIVATE
COMEDIE IN 3 ACTE
de Stephen Bock și Stella Adorjan prelucrată de Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu

140 pagini, tipărite la Heliogravură, cu sute de fotografii și ilustrațiuni.

PREȚUL LEI 25

ISTORIA CĂLĂTORULUI SAVAH

Din O mie şi una de nopţi



Pe vremea Califului Harun-Al-Raşid, trăia un om sărac şi foarte necăjit, cunoscut sub numele de Hamungeafer Hamalul, fiindcă-şi câştiga viaţa cărând greutăţi acolo unde i se ivea ocazia. Intr'o zi de mare căldură ducea o greutate apăsătoare. Mergând pe una din uliţele din centrul oraşului, trecu pe lângă casa unui bogătaş care avea la poartă o bancă de odihnit. Hamalul îşi depuse acolo greutatea, apoi se aşeză şi el pentru ca să-şi mai tragă sufletul.

Din interior veneau crâmpee de cântece din gură şi din instrumente, iar din grădina de peste gard, răsunau dumnezeeşti cântece de păsări cântătoare.

— Oare ce să fie aici?.. îşi zise cu multă mirare Hamalul şi deschizând puţintel poarta, îşi vârî nasul înăuntru.

Era o grădină imensă rânduită de bună seamă cum numai la 'mpăraţi mai era cu putinţă. Aleile gemeau de sclavi şi sclave frumuşele, în haine de mare lux. Valuri de parfumuri scumpe izbiră nasul Hamalului Hamungeafer, şi o mirodenie de berbece fript pe jar scormoni stomacul flămând al bietului om.

Hamungeafer îşi ridică ochii spre cer.

— Mărit să fii Tu, Dumnezeule!... Tu dărueşti cu deosebită măsură pe cine-ţi cade sub mână, fără de alegere, fără de socoteală! Dacă îndrept ochii spre Tine, Doamne, fac asta nu pentru a-ţi cere socoteală, nici pentru ca să mă revolt şi să strig împotriva Ta, ci numai ca să-ţi spun că nu e nicio raţiune în binefacerea Ta!... Imbogăţeşti pe unii, sărăceşti pe alţii, urci şi cobori după o logică pe care oamenii nu o vor putea înţelege nici odată!

Hamungeafer îşi mai întoarse odată privirea către grădina bogătaşului şi suspină în inima lui.

— Doamne!... Doamne!... Pentru ce omul acesta este în culmea fericirii fără să muncească, iar eu de ce rabd şi de foame sub greutatea sarcinei mele zilnice?

Hamalul îşi sprijini obrazul între palme şi rămase aşa multă vreme, apoi, de-odată, se ridică furios, îşi îndreptă pieptul şi 'ncepu să cânte pe cât îl ţineau puterile glasului.

După ce-şi răcori sufletul cântând, Hamungeafer Hamalul se ridică să pornească în drumul treburilor lui, dar un sclav eşi repede din curte şi-l trase de mânecă.

— Stăpânul meu te roagă să pofteşti la masă!

Hamalul luă chemarea drept o batjocură a robului.

— De ce râvneşti la o bucurie pe spinarea unui om necăjit?... De ce vrei să mă umileşti?

— Dar am ordin dela Stăpân să te poftesc la ospăţ!

— Du-te cu Dumnezeu şi lasă-mă în pace!... Du-te şi chiamă pe cei bogaţi, pe-aceia care sunt de seama stăpânului tău, iar pe mine lasă-mă la masa nevoilor mele!

Sluga făcu jurământul cel mare cum că este într'adevăr trimis de Savah, care-l aştepta cu masa întinsă.

— Cât despre greutatea asta din spinarea Dumitale, te 'ncredinţez că o voi pune undeva în curte şi voi lua bine seama la ea.

Hamalul se lăsă înduplecat şi intră în curte, mirându-se în sinea lui de unde-i pică acest mare noroc.

— Dă!.. Oamenii ăştia bogaţi din cale-afară au de multe ori un fel de sticleţi la cap şi cheamă la mesele lor boeri de-alde mine, îmbrăcaţi puşcă şi lustruiţi pistol, nu că doar ar vrea să-şi facă o pomană, ci pentru că vor să se veselească şi mai mult privind cum se zăpăceşte omul sărac în faţa luxului de bucate!... De-ar fi aşa... atunci... Las' pe mine!... Am să ştiu să-i arăt ciocoiului cum se poate mânca o mâncare bună!... Iar de-o fi glumit păcătosul cela de rob, îi fac spinarea darabană şi cânt dairaua pe ea, de-o să m'asculte toată cetatea!

Sluga-l duse într'un foişor, unde în jurul unei mese rânduite cu vase de preţ şi 'ndestulată cu mâncări şi băuturi alese, aşteptau mai mulţi boeri.

— Poftim, prietene!.. Poftim aici lângă mine ca să te veseleşti şi tu ca'n propria ta avere, iar la urmă, nu-ţi vei fi pierdut vremea în zadar la mine!

— Seleam alechim, buiurum!, spuse cu respect Hamalul către toţi cei din jurul mesei.

Pe urmă el nu mai aşteptă poftire multă, ci se aşeză vârtos pe mâncare şi băutură, ca şi când ar fi fost unul dintre obişnuiţii mosafiri ai lui Savah Călătorul.

Foişorul în care avea loc ospăţul era în mijlocul unei grădini cu flori foarte rare, şi cu arbori ce făceau fructe necunoscute în acea regiune. Mulţime de păsărele cântau în cuşti făcute cu măestrie prin coroanele pomilor, iar la desfătarea lor s'adăuga cântecul nespus de frumos al celor mai iscusiţi muzicanţi din Vavilonul acelor vremuri. Felurimi de izvoare şi pârâiaşe curgeau pe sub poduri şi podeţe construite cu atâta meşteşug, încât îţi furau ochii de nu te mai puteai sătura privindu-le.

— Cinstiţi meseni! — vorbi Savah. — Cinstiţi meseni şi iubiţi prieteni, pe acest nou prieten al meu, pe Hamungeafer, l-am auzit foarte dese ori spunându-şi că este un ticălos fiindcă el îşi câştigă pânea în sudoare şi durere. Şi totdeauna bârfeşte numele lui Alah, zicând că numai el ar fi pricina răului, de oarece unui fericit ca mine îi dă toate bunătăţile pământului, iar lui, nimic!... Hamungeafer strigă pe la toate răscrucile drumurilor cum că eu m'aş fi 'mbogăţit fără trudă şi primejdie de moarte, că aş fi intrat în cârdăşie cu necuratul şi că l-aş fi mituit pe Inălţatul Stăpânitor al acestei lumi!... Pentru ca să-i mut cugetul de la aceste gânduri spuse cu mare păcat, vă cer îngăduinţa să vă povestesc toate călătoriile pe care le-am făcut pe osebite mări şi pe continente, uneori pustii, pline de primejdii dătătoare de moarte, cu 'ntâmplări ce pun sufletul la adânc zdruncin şi mirare, şi cu necazuri pe care mintea unui om paşnic nu vrea să creadă că s'ar fi putut întâmpla!... Iar după ce le veţi asculta, veţi înţelege că averea se dobândeşte numai cu primejdii nenumărate!...

Ascultaţi!...

Primul Taxid al lui Savah Călătorul

— După moartea tatei, mi-a rămas o avere cum nici nu se mai pomenise prin luncile Vavilonului. Dar eu nu eram deprins să preţuesc banul, şi pe de-asupra, căpătând şi patima petrecerilor tinereşti, începui a cheltui peste măsură de mult cu tot felul de mişelii, zaifetlâcuri, jocuri de noroc, trăsuri luxoase şi cai scumpi, şi mai ales, cu strae strălucitoare. Şi unde nu se adunară împrejurul meu tot soiul de tineri de lume bună, dornici de petreceri fără cheltuială, mă 'nconjurară ca pe un soare, şi mă ridicară în slavă de mi se părea că sunt cu mult mai presus de cât însuşi Alah.

Astfel se 'ntâmplă că 'ntr'o bună zi mă trezii curat puşcă, fără nici un lucru de seamă în casă, şi pe de-asupra, şi cu punga goală!

— Hei! — îmi strigai cu necaz; — ce te faci acuma, Savah?... Pe unde scoţi cămaşa?...

Şi căutând eu cu jale prin încăperile, care cu o zi în urmă gemeau de servitorime şi de prieteni, să văd dacă nu cumva a mai rămas să doarmă la mine unul dintre prietenii care erau în stare să facă orice, numai să fie cel dintâi care să-mi dea bună dimineaţa, şi căruia aş fi avut plăcerea să-l cer un icosar ca să-mi cumpăr un sfert de pâne neagră, băgai de seamă că este adevărată vorba noastră din bătrâni care spune că prietenia este un stârv lângă care s'adună hultanii, ori un lac în care se 'ngrămădesc broaştele: ţine numai atâta vreme cât ţine hoitul şi apa.

Mă uitai şi pe uliţa casei mele: nici un câne nu mai voia să treacă prin faţa porţii!

Eram desnădăjduit şi socoteam să-mi fac seama singur, când detei peste o pungă ascunsă cu grijă de tata, care, ştiind prea bine firea mea, socotise poate că voi ajunge odată la sapă de lemn.

Şi dacă mă văzui cu o sumă frumuşică de galbeni buni, îmi veni mintea la loc şi-mi trecu dorul de zaifetlâcuri. Socotii să apuc a merge pe urmele tatei, şi întovărăşindu-mă cu alţi negustori, cumpărai mărfuri care se cereau în India, şi — fără de întârziere — plecarăm cu un taxid într'acolo.

Avurăm vânt favorabil şi plutirăm de minune timp de douăzeci şi cinci de zile, iar în cea de a douăzeci şi şasea zi, vântul nu mai bătu de fel, aşa că pânzele corăbiei căzură moarte în jos şi vasul stătu ca şi ancorat.

Intâmplarea făcu să fie prin apropiere un ostrov cu strălucitoare verdeaţă şi cu maluri joase numai bune de debarcat. Şi cum noi plutiserăm atâta vreme numai pe ape, şi ni se făcuse dor de pământ şi iarbă verde, ne-am înţeles cu toţii să debarcăm acolo.

Şi 'n vreme ce tovarăşii îşi aprinseră un foc pentru a-şi face mâncare caldă, eu luam seama la ierburile şi vietăţile din insulă, şi mă miram foarte mult să văd felurimi de alge şi burueni, stele de mare şi stridii şi alte vietăţi care ştiam prea bine că nu pot creşte de cât numai la adâncime de apă.

Astfel mă depărtai de tovarăşi.

De-odată simţii că ostrovul se cutremură şi că se scufundă cu 'ncetişorul în mare.

Tovarăşii mei observară atunci că ostrovul nu era de cât o broască ţestoasă de mare, care dormita de-asupra apei, dar care, simţind ascuţişul focului, se scuturase şi căuta să se dea la fund în mare. Si se strigară iute unii pe alţii, şi cu bărcile se duseră la corabie.

Eu însă eram departe şi nu pricepui la vreme acest lucru, şi mă trezii în mijlocul apelor. Noroc mare pe mine că dădui peste un lemn căzut de la cine ştie ce corabie, şi cu el mă ajutai să nu mă 'nec.

Cei de pe corabie crezură de bună seamă că m'am înecat, fiind că pânzele corăbiei se umflară şi vasul dispăru într'o clipă ca un pescăruş în vântul care tocmai căzuse.

Şi, ba luptând cu slabele mele puteri, ba împins de câte un val mai tărişor, către seară mă trezii la marginea unui ostrov cu malurile prăpăstioase. Pe mal se vedeau copaci, ale cărora viţe de la rădăcini atârnau în jos ca nişte funii aruncate mie ca să mă sui pe ele.

Dar nu avui putere destulă să mă pot agăţa. Mă slăbise lunga luptă cu apa, iar pe de-asupra, mai eram şi mort de foame şi de sete. Noaptea rămăsei lungit pe nisipul de lângă ţărm, iar dimineaţa, dând un soare căldicel, adormii binişor mai până către prânz.

Deşteptându-mă ceva mai întremat, mă suii pe ţărm unde aflai apă dulce şi fructe bune de mâncare, ceiace mă bucură mult. Şi după ce-mi înşelai foamea, privii mai cu atenţie spre interiorul ostrovului.

Departe se vedeau nişte fânaţuri şi livezi, iar într'un loc păştea un cal.

Mă îndreptai într'acolo cu inima la cumpănă, fiindcă nu ştiam de voi da peste oameni buni, sau peste cine ştie ce căpcăuni mâncători de oameni.

Când fui pe aproape şi văzui mai bine calul, acesta era un animal cu deosebire frumos. Şi era bine priponit.

Iar dacă mă apropiai şi mai mult de cal, cu gândul că dacă nu mă vede nimeni, să mă sui pe el şi să mă duc mai departe în interiorul ostrovului, auzii că un glas omenesc mă ţine de

(Continuare în pag. 6)

Din carnetul unui muncitor

GARDUL

Din marginea periferiei gardul
Livezii, printre fluturi şi bondari,
Pe lângă zarzări cu şosete albe
Spre câmp deşiră scânduri vechi şi pari.

O casă 'n bluză de lumină verde
C'un cuib de barză pripăşit în coc
I-aţine calea pe-un maidan de foot-ball
Cu dalii şi parfum de busuioc.

La câţiva paşi pe-o pajişte de nalbă,
Cu pipa 'n gură 'n dreptul unor nuci
Şi-a aşezat cărbunii, ţipirigul
Şi foalele, un spoitor de tuci.

Atraşi de muşte, trei boboci de raţă
Călătoresc pe câmp cu doi măceşi;
Iar mai departe gardul ţine 'n braţe
O fată pofticeoasă de cireşi.

Acum o cruce scundă printre erburi,
Cu mucuri mici de lumânări pe jos,
Arată lumii că un om acolo
A 'ntrezărit pe maica lui Hristos.

Şi unde gardul îşi sfârşeşte drumul,
Umbrind un miel, o oac
Şi-un căţel,
A început de câtva timp să râdă
Cu glas de acioae
Spre-un mânz cu clopoţel.

CRISTIAN SARBU

rău. Mă uitai să văd din care parte a venit glasul, dar nu vedeam nici măcar urmă de locuinţă omenească, sau măcar de adăpost.

In timp ce eu mă minunam, un om eşi dintr'o locuinţă subpământeană şi mă 'ntrebă cine sunt, şi ce caut pe acolo?

Ii spusei povestea mea, iar el se milostivi şi mă luă cu sine în acea locuinţă de unde eşise şi unde găsirăm şi pe alţi slujbaşi împărăteşti, cărora trebuii să le repet povestea. Ei mă intremară binişor cu mâncărurile şi băuturile pe care le aveau.

— Dar Dumnevoastră ce faceţi pe-aici?

— Odată pe an, la vremea asta, Sultanul îşi priponeşte iapa aici unde vin caii marini, de la care capătă mânji semi-marini, adică nişte cai cu picioarele ca de raţă şi cu deosebite aripi şi aripioare pe burtă, cu ajutorul cărora pot înota în apă, ducând pe un călăreţ cale de o sută mile numai în trei ceasuri.

După două zile ne duserăm în cetatea de scaun, unde fusei înfăţişat Sultanului Mirag, care mă primi cu mare bunăvoinţă şi porunci să mi se dea toate cele de trebuinţă vieţii.

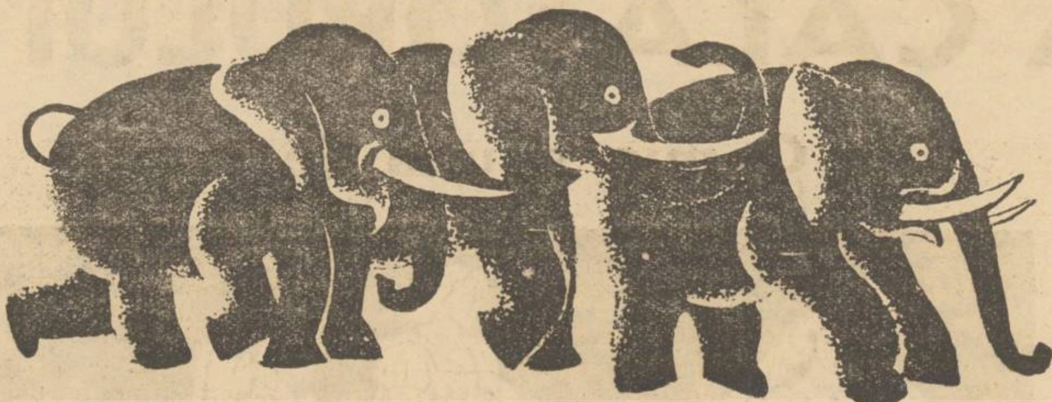
Şi fiind eu om străin şi nu prost la vorbă, şi cu judecată la cuget, şi trecut prin felurite cercări, eram căutat de către boerii şi negustorii împărăţiei care mă puneau să le povestesc rosturile politiceşti şi neguţătoreşti de prin Vavilon, şi de-aşijderi cercam şi eu să aflu de la ei toate tainele acelei împărăţii.

De la aceştia aflai din câte ostroave se compune împărăţia Sultanului Mirag, şi că într'unul din acestea, în ostrovul Caşil, s'ar auzi în fiecare noapte că es din adâncimile pământului izbiri de timpane şi alte cântări ce înspăimântă pe orice muritor. Şi socoteau ei să fie acolo locuinţa lui Neial, adică a duhului întunecat carele va cutropi toate împărăţiile lumii, afară de cea a Mecăi şi Medinei străjuite de către eternul Prooroc.

Şi dorindu-mi eu să văz această minune, Sultanul îmi dete o corabie cu oameni foarte pricepuţi ca să mă ducă până la Caşil. Drumul era lung de o sută de mile, şi mergea pe o mare plină de chiţi mari şi periculoşi.

Oamenii luară în corabie pietroae mari, şi de 'ndată ce un chit ni se punea în drum şi ne căuta price, aruncau un pietroi, iar fiara se da repede la fund, crezând că este ceva de mâncare, iar noi puteam astfel să mergem mai departe.

Am ajuns la Caşil în amurgul serii, şi dormind noi pe ţărm, în timpul nopţii am ascultat sgomot făcut parcă de oştiri ce s'ar bate crâncen undeva departe, şi cântări de muzici care s'ar auzi în adâncimile pământului, şi huruituri şi surpături înfiorătoare. Iar dacă se făcu ziuă, ne urcarăm în ostrovul acela pustiu şi ascultarăm la gura uneia din numeroasele peşteri. Şi din nou ne-am speriat de ceia ce auzirăm înăuntru. De-aceia ne şi grăbirăm ca să fugim din acel ostrov blestemat.



Iară la întoarcere văzurăm că o dihanie de chit prinsese în gură o corabie cu trei catarge şi se muncea să o 'nghită, însă nu putea din cauza catargelor care erau cu deosebire înalte. Şi oamenii de pe corabie strigau ca 'n gură de şarpe ca să le venim într'ajutorare. Apropiindu-ne cu mult curaj, unul dintre corăbierii sultanului izbi chitul cu o lance, odată în inimă, şi a doua oară în cap. Atunci chitul icni afară corabia, care nu mai era bună de nimic.

Luarăm cu noi pe oameni, şi dacă ne depărtarăm niţel, văzurăm că chitul îşi dă suflarea şi se 'ntoarce cu burta în sus. Şi era acel chit înalt cât un deal, şi lung de trei sute de stânjeni.

Am dus această veste în cetate, iar Sultanul Mirag ne lăudă pentru ispravă. Noaptea, fiind vânt, valurile mării au aruncat pe ţărm, în apropierea cetăţii de scaun, stârvul acelui chit. Şi alergând acolo lume de pe lume, văzură că noi spuserăm adevărul, mai ales că toţi îl văzură străpuns cu lancea în inimă şi 'n cap. Atunci Sultanul ne cinsti cu daruri, iar pe cel care dase cu lancea cu atâta iscusinţă, îl boeri şi-i dete rang mare în oaste.

Eu începui a cerceta mai cu stăruinţă portul, şi pentru ca să stau de vorbă cu neguţătorii, şi, mai ales, ca să văd dacă nu cumva vine vre-o corabie de prin luncile Vavilonului. Şi într'o zi văzui că se leagă de ţărm o corabie pentru ca să descarce marfă.

In vreme ce eram încă departe, corăbierul stătu de vorbă cu neguţătorii, cărora le spuse că pe drum luase o broască ţestoasă drept ostrov şi debarcase acolo cu negustorii să mai facă niţel foc pentru a găti mâncare caldă.

Iar unul dintre negustori, unul Savah, a pierit în această împrejurare!.. Marfa lui o am pe corabie, şi iată că este trecută în acest catastif chiar de mâna lui. Socot să o vând şi vă rog pe dumneavoastră să fiţi la vânzare, pentru că vreau să dau seama despre aceasta la rudele mortului, când mă voi întoarce la Vavilon!

Neguţătorii ştiau întîmplarea aceasta. Ei mă arătară cu degetul:

— Iată că Savah Călătorul vine către noi!

Atunci corăbierul şi ceilalţi tovarăşi de taxid, alergară la mine şi mă sărutară de bucurie.

Iar eu, luând în primire marfa, alesei tot ce era mai gingaş şi mai de valoare şi le dusei peşcheş Sultanului Mirag, care mă răsplăti cu daruri care preţuiau de mii de ori mai mult.

Vândui marfa cu mult câştig, iar cu aceşti bani cumpărai ceia ce ştiam că are căutare în Vavilon.

Şi având noi vânt foarte bun, ajunserăm cu bine la Valsâr, cetatea prin care Vavilonul făcea comerţ cu toată lumea.

Şi la urma urmelor, ajunsei în Vavilon cu un câştig curat de o sută de mii de galbeni.

Rudele şi prietenii de altă dată mă primiră cu bucurie şi se grămădiră iarăş împrejurul meu. In palat îmi cumpărai robi şi roabe şi socoteam să îmi petrec restul vieţei în cumpătate petreceri, fără să mai fac vre un alt taxid, fiindcă întâmplările celui dintâi mi se săpaseră adânc în inimă.

După ce-şi termină povestirea, Savah porunci deosebite cântări, iar la urmă se ridică dela masă şi dărui Hamalului o sută de galbeni legaţi într'o basma tivită cu aur.

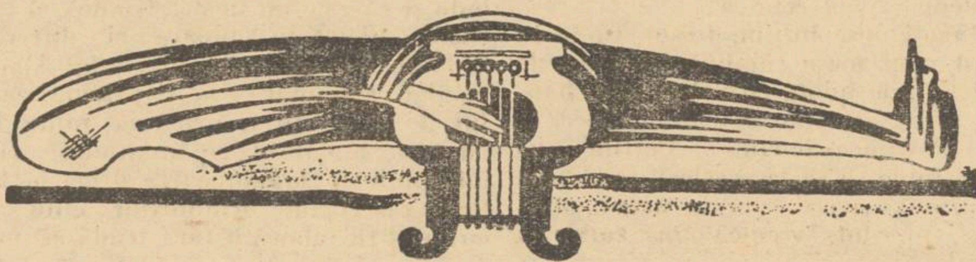
— Primeşte acest dar, prietene, iar mâne la aceiaşi vreme, să vii din nou la masă, pentru ca să auzi câte am îndurat în cel de-al doilea taxid!

Hamalul rămase împietrit de bucurie, văzând în mâna lui atâta bănet. Apoi căzu la picioarele lui Savah şi-i sărută margina hainei.

Şi plecă mulţumind şi lui Alah.

Vestea despre norocul lui se răspândi în cetate, iar ai casei îl aşteptau pe drum.

Prelucrare de M. P. J



M. Zoscenco

Parazitul

1.

In lumea asta trăieşte un oarecare Vasea Cuşchin. Scriitor. Băiat cum se cade — destul de talentat. Uite aşa, ţâşneşte talentul lui în diverse direcţii. Ştie să scrie chiar şi romane.

Odată, acest Vasea Cuşchin, a făcut prostia să scrie un roman. L-a vândut şi a căpătat, fireşte, nişte gologani. S'a înţolit.

Şi-a cumpărat un paltonaş şi un pat. Stă tolănit în pat şi se acoperă cu paltonaşul. Trăeşte ca un bogătaş.

2.

„Cuşchin al nostru — se gândi intendentul casei în care locuia Vasea — se întinde, ticălosul! Licheaua asta scrie romane. Paltoane cu gulere de blană îşi cumpără în fiecare zi. Va trebui să urc chiria acestui parazit. De ce l-aşi menaja?"

Şi i-a sporit chiria.

3.

„Al naibii, — se miră Vasea Cuşchin, — iar se măresc chiriile! Va trebui să mă opintesc. Alminteri nu-mi iesă socoteala".

Şi începu, bietul Vasea Cuşchin, să muncească şi mai mult. Se frământa, fireşte, şi zămisli deodată două romane. Le vându. Şi porni să trăiască în belşug. Se tolănea în pat şi se acoperea cu paltonaşul.

4.

„Aha, — se gândi perceptorul lui Vasea, — Cuşchin e un parazit, publică două romane deodată! Va trebui să-i urcăm impozitul."

Şi l-a impus. Şi i-a trimes o înştiinţare amicală: că fiscului i-se cuvine, stimabile, atâta şi atâta...

5.

„Rău! — şi-a zis Vasea, uitându-se posomorît la această înştiinţare. — Cu ce să plătesc? Va trebui iar să mă opintesc. Pe semne, că muncesc prea puţin. Nu ajunge. Doar, să mai scurtez somnul."

Se strădui şi plăzmui deodată trei romane şi un scenariu. Alergă, asudă şi le vându.

6.

„Sunt oameni care ştiu să se aranjeze, — cumpăni intendentul lui Vasea, — câte trei romane scriu, afurisiţii! Iar când e vorba de meremet — umblă să-l facă pe contul statului. De-acum înainte dacă are nevoie de reparaţii, acest nătărău de Cuşchin, să facă bine şi să mai bage mâna în punguliţa lui. Să nu se mai întindă la caşcaval — ajunge!"

7.

„Intr'adevăr, — socoti inspectorul fiscului, cercetând bilanţurile lui Vasea, — sunt indivizi care trăesc bine. Se îngraşă. Va trebui să-i mai strângem puţin cu uşa."

8.

„Doamne! — strigă Vasea Cuşchin, apucându-se de cap. — Ce e asta? Va trebui să lucrez peste puteri".

Şi iar se opinti şi rândui patru romane şi o tragedie.

9.

„Bravo Cuşchin! — şi-au zis rudele lui. — Cine ar fi bănuit? Aşa un flecuşteţ — şi cum s'a ridicat, licheaua! Tragedii face. Se zice că încasează zeci de mii, Trebue să tăbărâm pe el — să mai dea ceva şi pe temeiul rubedeniei."

10.

„Oh! — gemu Vasea Cuşchin, — oricât aşi socoti, tot n'ajunge. Trebue să fac sforţări şi mai mari. Păcat numai că bostanul, nu ştiu de ce, a început să nu mai lucreze bine."

Totuşi, se opinti.

11.

„Oho! — zise inspectorul financiar, privind cu respect cifrele lui Vasea. — Adună cu lopata! Va trebui..."

12.

Oameni buni! Stimaţi colegi! Fraţilor de sânge! Mă căesc amarnic. Nu se află, în realitate, nicun fel de Cuşchin. Tot ce-am scris aici mă priveşte pe mine. Şi s'a închegat, după cum vedeţi, un fel de spovedanie de autor.

Fireşte, nu se găseşte în această spovedanie — ca la alţi scriitori — nici aventuri măreţe, nici din acele frenezii revoluţionare — ci numai, ca să zic aşa, o socoteală comercială ordinară. Ce să fac? Firea mea meschină mă împiedică, după cum se vede, să mă ridic deasupra vieţii prozaice.

Traducere de F. DIMA

CITIŢI IN FIECARE JOI

excelenta revistă
de popularizare

„MEDICUL NOSTRU"

TINEREŢE
SĂNĂTATE
FRUMUSEŢE
EDUCAŢIE SEXUALĂ

16 pagini ilustrate în culori 5 LEI

Citiţi în fiecare Miercuri excelenta revistă

„Realitatea Ilustrată"

Cea mai mare şi mai răspândită publicaţie de actualităţi ilustrate în culori.

CITIŢI REVISTA

„DIMINEAŢA COPIILOR"

Cea mai răspandită publicaţie pentru

COPII şi TINERET

Un exemplar colorat în 16 pagini lei 5

De vânzare la toate chioşcurile de ziare

Din zilele si gândurile mele

6 Octombrie

XIV



Stau înlemnită și mută, cu scrisoarea în mână; mi-i frică s'o deschid și totuș, o ușoară nădejde, ca un funigel în vânt, se prinde în clipa asta de mintea mea.

— Cine a adus scrisoarea? întreabă moșu pe fecior.

— Un curier dila Castelu din Știubeeni.

— Dela cine-i, Catincuță?

— Nu știu. Vine dela un spital din Viena — îngăim înnecată de emoție și de frică...

— Hai, deschide-o, Catincuță, să vedem de nu cumva o fi dela neamțu, musafiru tău; poate că-i dela spitalu unde o fost dus. Da, da, așa trebue să fie; că, celalant.

— Da ci-i cu celalant? — întreabă mătușica.

— N'ai auzit, Aglaie, că unu dintre ei, cu nume leșăsc s'o înnecat; și al doilea fugă ți țipa pe câmp. N'ai auzit când ne-o spus curieru care trece di la Prut spre Iași?

— Ba am auzit, da nu știam că chiar aceia erau musafirii de care ni scrisese Catincuța.

— Da ce ai, copila moșului? Ia uităte, Aglaie, cum tremură și cum s'o îngălbenit.

— Ți-i rău, Catincuță? — mă întreabă mătușica sărind arsă de pe sofa și punându-mi mâna pe frunte.

— Nu, mătușică, dar mi-i frică, tare mi-i frică, să nu fi înnebunit de Hess.

— Care Hess? — intervine moșu. Acel ce-o fost anu trecut guvernator la Iași?

— Nepotu lui.

— Ia dă-mi scrisoarea, Catincuță.

Moșu își pune ochelarii, se uită la adresă, deschide plicul și-mi întinde scrisoarea despăturită.

— Ii pe nemțește. Citește-o, Catincuță.

Mult stimată domnișoară,

Avem onoarea ca în numele Domnului Profesor Doctor Kraft Ebbing, să vă facem cunoscut că de câteva zile a fost adus la clinica de boli nervoase, a sus zisului Domn Profesor, pacientul Baron Ludwig de Hess, care în urma unei comoții nervoase și a unei congestii cerebrale, a trecut într'o îngrijitoare melancolie, ce-ar putea fi invindecabilă, dacă n'ar interveni, la timp, reacția în care mai nădăjduește domnul Profesor. Pacientul Baron de Hess, în cele câteva cuvinte — întotdeauna aceleași — pe care le rostește din când în când — spune necontenit un nume, — numele dumneavoastră domnișoară — pe care întâmplarea ne-a ajutat să-l găsim alături cu adresa dumneavoastră între alte hârtii purtătoare ce priveau o misie a Domnului Baron de Hess în țara dumneavoastră. Dacă viața și starea domnului Baron de Hess vă interesează, vă rugăm insistent să veniți grabnic la Viena atât în interesul stării pacientului cât și în acel al științei însăși.

In așteptare, vă rugăm, Stimată Domnișoară, să primiți regretele noastre la vestea tristă, ce suntem obligați să v'o comunicăm și să primiți respectuoasele noastre omagii.

f. d. Professor Doctor Kraft Ebbing
Dr. L. Kreindler
Allg. Krankenhaus
Wien
Alserstrasse

Ca să-mi pot opri lacrămile pe gene, traduc scrisoarea cu multe întreruperi, date 'n sama scrisului necetibil și apropii tot mai mult foaia de ochi; dar, când ajung la nădejdea Profesorului Ebbing, în reacția ce ar produce bolnavului surpriza apariției mele și la amănuntul că „singurele cuvinte ce le mai rostește din când în când sânt acele ale numelui dumneavoastră" emoția îmi stinge glasu desăvârșit, iar lacrimile pe care gândul că de Hess era să fie supus singurei încercări în care se mai nădăjduia cum și amănuntul că unicele cuvinte ce le mai spunea erau numele meu; îmi dădeau senzația unei mortale răniri trupești, odată cu o nouă și adâncă durere sufletească, de care-mi dam bine sama, că n'o mai încercasem până acum.

Plângeam spasmodic. În jurul meu, moșu, mătușica și Marghioala îmi puneau comprese reci pe cap, îmi frecau mânile și-mi dădeau aproape cu de-a sila să'nghiț miere cu ceaiu de tei și dulceață de cireșe amare.

Toate leacurile nu-mi ajutară atât cât îmi ajută gândul că bătrânii, în durerea mea, trebuiau cruțați. Pe când mătușica îmi încălza mânile reci pe o sticlă cu apă fierbinte, moșu mi se așeză alături, se aplecă spre mine și mă întrebă cu atâta duioșie în glas, încât un nou șuvoiu de lacrimi porni de îndată din ochii aproape uscați.

— Catincuță dragă, spune-ne așa cum ai fi spus părinților tăi; cum ai mărturisi duhovnicului tău și cum, în rugăciunile tale către Dumnezeu, n'ai uita nimic din ce dorești să se 'nfăptuiască; spune-ne, Catincuță, nu cumva ți-i drag baronul... stai, cum îi zice?

— De Hess, murmur într'un suspin, cu mulțămirea de a-i spune numele omului aceluia blând și duios, pe care-l simțeam apropiindu-se tot mai mult.

— Spune-ne, Catincuță, ți-i drag de Hess?

— Nu știu, moșule, crede-mă că nu știu cum îi când cineva ți-i drag; îmi dau samă însă că între toți tinerii pe cari i-am văzut la Stroiești și la Iași, în tot ce-am cetit di *asta* în cărțile nemțăști și franțuzăști ale lui Lamartine, de Musset, Heine și alții, n'am găsit încă felul simțirii pe care mi-a stârnit-o de Hess. Dacă baronul ar fi aici, la Viena sau aiurea, departe, tare departe, pe alt continent, cred, moșule, că aș fi fericită să-l știu sănătos și cu amintirea glasului său cald, să-i aud gândurile, scrise, așa cum numai el le spunea.

Mătușica schimbă sticla răcită și mă 'ntreabă la rându ei:

— Spusu-ți-a el ceva drăgăstos, cât o stat la Știubeeni?

— Mi-a vorbit mult și tare frumos de viața lui la Viena, de muzică, de pictură și mi-a făcut, îmi pare că v'am scris, un portreț în care samăn bine — mai bine de-cum samănă Smărăndița în portretu ei pictat de Ribot.

De Hess m'o întrebat care-mi era viața la Știubeeni; și, într'o zi, când m'o însoțit la țintirim, o îngenunchiet, s'o rugat lui Dumnezeu pentru sufletele alor mei, m'o luat de mână și mi-o spus:

„Am jurat amintirii părinților voștri, că, de departe sau de aproape, așa cum din tot sufletu o doresc, să vă fiu epitropu vostru sufletesc".

Când era în preajma plecării, chiar în dimineața aceia, fără știința mea și a prietenului său, s'o dus singur la morminte și când s'o întors dela țintirim, o adus din seră flori albe, dintre care mi-o dat o parte și pe ceialantă și-o oprit-o lui.

— Da când o fost să pornească, ce ți-o spus?

— Ce să-mi spuie, moșule? Mi-o sărutat mâna; și, de jos, dela scară, fără să se mai uite înapoi, o sărit în landou și până să s'așăze Skardzinski și să încalece însoțitorii, nici la fereastra trăsurii nu s'o mai arătat.

— Bietu neamț! A fi văzut el, ce floare de câmp îi Catincuța și o fi socotit și ceia ce are să se petreacă cu plecarea Domnului, ce-și împlinește mandatu și după care au să fie, să'nțelege, schimbări mari, între împuterniciții amândoror țări. El, delicat și cuminte, n'o vrut să zăpăcească fata și s'o lase, timp mai lung, singură, cu gândurile ei și plângând în pumni...

— Ș'adică ce-o vrut să spuie baronu, când s'o jurat, pe morminte, să fie epitropu sufletesc al Catincuței? Că doar pe noi ne-o lăsat bietu Costache, Dumnezău să-l ierte! să fim epitropii ei, pi de-a întregu...

— Da nu înțelegi, Aglaie, că neamțu n'are de-a împărți cu epitropia noastră. Noi, moșu și mătușa Bălușascu, avem să ne 'ngrijim de sanatatea și de viața fetei, întrucât asta privește existența ei. Avem, apoi, a o sfătui, a o îndruma în administrarea averii și a-i arăta, cât și cum putem mai mult dragostea noastră; dragostea aceia la care, biata copilă, până la vremea asta, pre puțin s'o bucurat.

— Și baronu ce fel de epitrop să-i mai fie?

— El să-i fie epitropu acela care, de ne-am pune noi luntre și punte, n'am ajunge să înfăptuim epitropia gândului și a sufletului ei.

Pe vremea noastră, Aglăiță, nu să 'nvăța ceia ce știe neamțu și alți tineri de-ai noștri din ziua de azi. Pe atunci, oamenii stau grămădiți ca șoarecii în cuibu lor, pe când acu îi altfeliu: Unii învață mult, se 'nvârt prin lume, călătoresc, cunosc alți oameni și alte țări; și dacă, pi acolo găsesc —cum îmi pare că o găsit neamțu pe Catincuța — o ființă pe placu lor, atunci înțălegerea îi alta dicât aceia pe care o știm noi că se făcea din ochi și din mână. Acum tinerii se cântăresc, se cercetează timp mai îndelungat, și apoi își cetesc în minte și în suflet, ca într'o carte deschisă.

— Ei și.... dumneata crezi că baronu o fi cetit în gându Catincuței?

— Ca într'o ciornă cu câteva zeci de file scrise, din care un om deștept, învațat și purtat, poate ghici ușor cum are să fie scrisă cartea întreagă.

Da acu, în loc să umblăm prin mintea baronului și sufletu să i-l cercetăm, avem altceva de pus grabnic la cale:

De-i vorba ca bietu om să-și vie în minți, în chipu în care spun doctorii, ar trebui să ne ducem tustrii fără nici o întârziere la Viena.

— Vrei să mergi, Catincuță? — mă 'ntreabă moșu, uitându-mi-se în luminile ochilor.

Ceia ce-mi spuse moșu, îmi fu, încăodată, dovada înțelepciunii sale și tot ce'n purtarea baronului nu-mi putusem, de multe ori deslușí, mi-se arătă acum limpede ca lumina zilei și fu poarta deschisă'n lături dorinței mele, pe care, altfeliu, suferind chiar, poate că n'aș fi putut-o mărturisi.

— Dar Dumnezău o vrut să mă găsăsc aici, când o vinit curieru și dacă tot El atât de bine te-o luminat, luminându-mă și pe mine, în simțirea baronului, se vede că așa ne-a arătat ceia ce-i bine și trebue să facem, moșule, pentru.... însănătoșirea lui.

— Așa da, te aud, Catincuță vorbind ca tată-tău și sântem mulțumiți și mândri — nu-i drept, Aglaie? — de încrederea și de dragostea ce ne-o dovedești.

Cu toată îndoiala asupra celei din urmă încercări a Profesorului Ebbing în boala lui de Hess, îmi simt nădejdea isvorind încet și greu, ca niște picături de apă din vârful unei stânci:

— Asupra pregătirilor de călătorie n'avem a ne tocmi pre mult; de mâncare și schimburi atâtea câte ne trebuiesc în drum. Pornim mâne dimineața la Cernuți; și de acolo, cu Dumnezău înainte.... De îmbrăcăminte nu-i nevoe decât de ceia ce luăm pe noi, că, la Viena de te duci cu zece saci de lei, te întorci cu ei goi.

In sentimentul ce-mi dădea ideia plecării, se amesteca grija mare ce aveam ca bătrânii să nu obosească în călătoria lungă ce-o făceau numai și numai de hatâru meu. Nimeni, din împrejuru nostru, nu trebuia să știe, după hotărîrea moșului, că trecem granița și vom sta departe de Tudora mai mult timp. Prin curierul care-mi adusese vestea dela Știubeeni, scriu lui Alecu și lui Schnabl că „mă duc, cu boerii di la Tudora, pi câteva zile la Cernăuți și la Iași". Lui Alecu îi dau în grijă întreținerea mormintelor și paza, „de întotdeauna" a Castelului. Și pe când moșu în biurou își scrie planu de drum și îndreptările ce trebuiesc în călătoria noastră, mătușica cu Madama Hedwig, vorbesc în sală de merindele pe care avem a le lua și Marghioala cu mine în iatac, așază într'o lădiță — așa cum fără să mi-o spuie am înțăles că ar vrea Moșu — un singur schimb.

Intinsă pe divan, mi se pare că trec o parte din noapte și m'apropii, mai iute, de clipa când vom porni. Mă gândesc și caut și vreau să-mi închipui cât de vag starea lui de Hess; dar mi-i

(Continuare în pag. 8)



11 Iunie 1848

Alexandru Petofi

Pe marea 'nfuriată,
O mare de noroade,
Mișcarea înspumată
Adânc din maluri roade,
Și legiuni de val
Se salt' spre cerul pal.

Ați auzit cântare
Sălbatecă de apă
Atunci când în urcare
Din vechi făgașe scapă?
Poporu-i mult mai rău
Când rupe jugul său!

Cum urlă marea 'ntinsă!
Corabia s'afundă!
Sub apa 'n veci ne'nvinsă
Cu totul se scufundă!
Catarg și pânză doar
Plutește în zădar!

Infurie-te, mare,
Și umflă-te 'n mânie,
Ridic' un munte mare,
Iar spuma lui, să fie
Trimeasă până 'n cer
Cu forța ta de fer!

Cu litere de ură
Să scrii sub sfântul soare
Această 'nvățătură:
„Când nava e pe mare,
Se 'ndoae-al mării sân,
Dar marea e stăpân!

Trad. de MIHAIL PRICOPIE

Pesta 1848.

cu neputință ca, după diagnoza Profesorului Ebbing, să bănui cum s'arată *„melancolia"* ca boală, când Lamartine, atât de frumos a descris-o în poezia lui.

Marghioala, tot trebăluind în jurul meu, mă 'ntreabă:

— Măria Voastră, vă 'ntoarceți la Tudora?

— De ce vrei să știi?

— Că de-ați binevoi stăpână, să-mi poronciți, eu m'aș duce la Știubeeni pe cât ar fi să umblați Măria Voastră la Cernăuți și la Ieși.

— Tot așa mă gândesc și eu, Marghioală: să pornești mâne cu diligența.

— Să trăiți, stăpână! Și cam pe când să v'așteptăm?

— Nu știu. După cum o fi pe acolo... Am să depeșez.

— Să v'ajute Dumnezău, Stăpână, să megeți cu bine și cu bucurie; să vă întorceți la Știubeeni.

Toate urările pe care bătrâna mi le făcuse din copilărie și până astăzi, nu mă bucurase ca gândul ei bun și atât de strâns legat cu nădejdea mea din urmă.

Dacă nu m'ar fi oprit convenienţa, încrustată de vreme în deprinderi, aş fi ieșit în clipa aceia cu mare drag din cadrul meu și din toată inima, aş fi sărutat-o pe Marghioala.

— Catincuță! Catincuță! — mă strigă moșu crăpând ușa iatacului. De ce nu vii în sofa? Singurătatea nu-i oricând bună sfătuitoare. Hai, Catincuță, să mai vorbim și s'așăzăm de drum ca straile în lădiță, din gândurile și hotărîrile noastre, pe care poate că n'ar fi bine și cu folos să le schimbăm. Că socoteala de acasă, nu se potriveşte cu cea din târg" cine zice altfeliu? Da vezi, tu, Catincuță, tot îi bine ca omu, în unele împrejurări de neînlăturat și care nu pot schimba uneori fața lucrurilor, să-și înrădăcineze în minte gânduri, oarecum, potrivite lor, ca să se ferească de rătăciri în care el însuș, nu s'ar mai găsi, fără ca acestea să schimbe voia Celui-de-Sus.

M'am gândit, Catincuță și cred că am înțăles bine, ceia ce-a trezit baronu în simțirea ta și m'am bucurat tare că pârdalnica de dragoste o vinit spre tine pe calea cea mai frumoasă și mai trainică din câte o fost și or fi... Alte dovezi le-am avut în societatea noastră chiar... Ție, Catincuță, ți-i dragă deșteptăciunea, cultura, bunătatea, delicateța și, într'un cuvânt, ai înțăles sufletu baronului... cum îi zice?

— De Hess, mă pomenesc spunându-i mai tare și mai grăbit de cum o cerea tihna vorbirii lui.

— S'o întâmplat nenorocirea ceia (îi știut doar că întâmplările rele mai ales pe oamenii buni și cinstiți îi urmăresc, și, să-ți dovedesc, Catincuță, că ceia ce-ți spun, îi drept:) Dacă baronu nu era om de cuvânt, mai sta o zi, două, la Știubeeni și nu călătorea noaptea și nenorocirea nu s'ar fi întâmplat. Cine ar fi urmărit și cine ar fi cercetat, dacă 'n misia lui și 'n prăpădu care fusese și care ținuse toată viața în loc; baronu de... purtătoru misiei, o pornit spre graniță, cu câteva ceasuri mai de vreme, ori mai târziu... El, bietu om, vrednic de încrederea misiei lui, pornește în cea întâi clipă după deschiderea drumului, cu toată primejdia ce-o înfrunta și... Ce să-ți mai spun?

Față de tine, Catincuță, o fost baronu acelaş *om*. Cu toată dragostea lui, care se desprinde din ce mi-ai spus, socotind și înțălegând toate darurile cu care te-o înzăstrat Dumnezău, o fost baronu cel mai perfect cavaler. Nu ți-o spus, cum spun fetelor cei mai mulți dintre tineri, câte 'n lună și 'n soare; nu s'o prins, prin jurământu său, decît să-ți fie „epitrop sufletesc", adică după cum am înțăles eu și el, o vrut să 'nțălegi și tu, un prieten devotat dela care să 'nveți ceia ce nici noi, pre bătrâni, nu știm să-ți spunem; și tu pre tânără n'ai putut a învăța până acum. Astfeliu, o dovedit baronu că-i un om serios, înțălept și cu suflet ales. El te-o ferit, cât și cum o putut, de pornirile tinereței, gândindu-se mai adînc „la ce va fi și va veni". Gândește-te, copila moșului și spune-mi drept ce-ar fi fost de tine dacă baronu porne dela Stiubeeni ca logodnic și te lăsa scăldându-te în așteptare și fantazîi? Ce-ar fi fost?

Așa, sub fața ce'n înțălepciunea lui a vrut să și-o dee, zăgazul ce-o pus, între el și tine, prin purtarea lui care cred că, întru câtva, a hotărît'o și pe-a ta, dovedește, Catincuță, tot ce ți-am spus. Așa că, e omenesc și creștinesc, fata moșului, ca tu să-ți împlinești, înainte de toate, o datorie omenească, față de baron și s'alergi acolo, pentru a-l ajuta să-și recapete sanatatea. Și dacă, ferească Dumnezeu, asta n'ar mai fi cu putință; tu, Catincuță, să te gândești bine de câte ori te 'nchini, la ceia ce ar fi putut fi, dacă epitropu ăsta sufletesc, împedicat de cine mai știe ce alte pricini însamnate, ar fi fost ținut, vreme lungă, departe de tine și de noi, care cît și cum ne-om pricepe, vom căuta să te deprindem cu gându depărtării lui.

Tot timpu cât vorbise moșu, aveam impresia că, alături de tata, pătrundeam la lumina unei candeli într'o tainiță, *alta* decât acea din Castel.

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

(Urmează)

S'a ous sub tipar și va apărea în curând:

Casa de pe culme

Roman

de

OLGA MONTA

Noul roman al scriitoarei **OLGA MONTA**, cunoscută marelui public din precedenta sa lucrare NADIA, va evidenția și mai viguros remarcabilul talent al autoarei

EDITURA „ADEVERUL", S. A.

Amiciția Anglo-Română



SIR REGINALD HOARE
Ministrul Marei Britanii
la București care a prezidat la Opera Română festivalul închinat prieteniei anglo-române



Cinematograful

Cadril

Sacha Guitry este un om foarte inventiv. Dușmanii lui zic că-i vorba de o inventivitate de calitate inferioară, de vreme ce ea se exercită înlăuntrul unor calapoade care ele, rămân aceleași. Toate piesele lui Guitry sunt pare-se, identice, deși fiecare este, ca materiale întrebuințate, cu totul deosebită de celelalte. Ar exista o metodă Guitry de a face piese de teatru, din care Sacha Guitry nu poate ieși.

Ei bine, cele două prime filme ale sale au dovedit că poate totuși ieși din șablonul său obicinuit; s'a arătat că autorul este în stare de invenție pur cinematografică — după cum, în „Cadrille" a demonstrat că, dacă vrea, se poate întoarce la comedia veche, la teatru filmat.

Nu ne pare de loc bine că Sacha Guitry, care poate născoci idei cinematografice, a făcut un film 100% dialog și jocuri de cuvinte. „Cadrille" e cât se poate de nostim. Dar nu-i deloc cinematografic și n'are nimic original.

Totuși, ceva îmbucurător tot găsim. Anume intenția lui Guitry de a nu se repeta. A făcut „Roman d'un tricheur"; pe urmă a compus „Les perles de la couronne" — care-i foarte deosebit de primul, și tot atât de original. Ce o să mai urmeze acum? Se întrebau persoanele din public. Sacha Guitry și-a dat seama că „maniera" din cele două filme anterioare nu se poate șabloniza. Tiparul trebue spart îndată după ce a slujit. Și trebue căutat altceva.

Dar altceva, așa, mereu, cu prilejul fiecărui film nou, nu e ușor de găsit. Suntem siguri că Guitry caută. Până atunci, dacă dorește să facă filme, n'are decât să umple o temă banală de vodevil cu conversații spirituale, dialoguri amuzante, calambururi ingenioase. Prin asta nu se angajază la nimic. Lucru de serie, conștiincios executat, plăcut la întrebuințare. In așteptarea unui film propriu zis. Care suntem siguri că va veni, și că nici nu va fi ultimul.

In „Cadrille" singurul actor al cărui joc face plăcere este — cine ar fi crezut? — Gaby Morlay. Ceilalți alternează între mediocru și prost, cu excepția lui Sacha Guitry el însuși, despre care ar fi absurd să se spună că joacă prost, dar despre al cărui fel de a juca bine se poate cu siguranță spune că este insuportabil. Am mai vorbit noi despre acest actor, quintesență rezumativă a tuturor racilelor cabotinismului. Rareori s'a văzut un om mai mulțumit de sine, mai atent (și laudativ atent) la propriile-i cuvinte, mai preocupat de a părea tot timpul inteligent. Și-i cu atât mai nesuferit cu cât, în tot acest timp în care cabotinismul lui ne face să-l luăm în oroare —, în tot acest timp noi totuși îl admirăm, căci în tot acest timp se strecoară zeci de lucruri fie amuzante fie profunde. Și această admirație împiedecă, falșifică, dreapta noastră judecată despre mofturile și strâmbăturile actorului.

Așa dar, lăsând pe actorul Sacha Guitry de o parte, constatăm că atât d-na Dubac cât și junele prim sunt foarte imperfecți. La cea dintâi — care-i quasi-nevasta lui Guitry, și care deci e dăscălită de patron cum nu se mai poate — descoperim ici și colo accente psihologicește adevărate, care însă plutesc răslețe într'un ocean de note false.

Junele-prim trebue să facă pe un tânăr fascinant, care farmecă, în doi timpi și trei mișcări, toate femeile. Le ia repede, merge drept la țintă, și sărută instantaneu. Actorul ales pentru acest rol nu parvine să ne convingă că îi vom cădea imediat în brațe. Și cum asta-i tot rolul —, însamnă că această absență strică exact tot rolul.

Ajungem însfârșit la Gaby Morlay. Spuneam că are o partitură uluitor de bună, cum n'a mai avut ea niciodată. De ce? Foarte simplu. Și foarte interesant. Până acum Gaby Morlay juca roluri de super-femee, lua-i de demnita-



tea unei societare a Comediei franceze. Or, în filmul lui Guitry ea are un rol de femee tâmpită. Vă închipuiți cât trebue să fi protestat, să fi suferit nobila tragediană în fața obligației de a interpreta o toantă comică. Pe de altă parte, nu putea refuza. Un rol-prim nu se refuză. Nu s'a pomenit pe lume actor care să facă așa ceva. Dar, încă odată, câte protestări până să fi admis marea societară să încarneze un personaj caraghios!

Odată decisă să-l joace, Gaby Morlay se găsea într'o foarte curioasă situație. Toate poncifele de ea știute conveneau numai rolurilor nobile. La efecte comice nu se gândise în toată dramatica ei carieră niciodată. Ce să facă atunci? Nu-i mai rămânea decât o soluție. Soluție eroică: să joace natural; *să facă pe scenă ceeace ar fi făcut în viață. Desigur, o asemenea spontaneitate nu are strălucirea fastuoasă a tinichelelor declamației de Conservator și Comédie fançaise. Dar dacă nu se putea altfel?*

Și atunci Gaby Morlay, cu tot regretul, a trebuit să joace natural.

Și Gaby Morlay, „à contre-coeur", a jucat cu adevărat foarte bine.

D. I. SUCHIANU

FOTOGRAFIILE
TUTUROR VEDETELOR
DE CINEMA
APAR MINUNAT
REPRODUSE IN
EXCELENTA REVISTĂ
Cinema
24 pagini tipărite la heliogravură 5 LEI

TINCA LUI MATACHE

După cum un muget înfiorător ce creştea clipă cu clipă anunţa locuitorilor din marginea de apus a oraşului revărsarea capricioasă şi distrugătoare a Oltului, chiotele pline de veselie şi parcă noui ale copiilor vesteau mahalalei pe Tinca lui Matache.

Acestea erau cele două mari evenimente care tulburau pentru scurt timp liniştea de baltă puţin adâncă a mahalalei.

Considerată de cei din centru ca un fel de sucursală a Infernului, cu bărbaţi beţivi, cu femei în permanenţă gravide, cu copii murdari şi sălbateci, care fabrică microbii scarlatinei, mahalaua îşi avea specificul ei, legile ei, morala ei.

Oamenii aici îşi construiau casele într'un stil propriu impus de vitregia Oltului, se îmbrăcau după tradiţie şi pedepseau micile atentate împotriva bunului privat, asociind pumnii cei mai zdraveni din mahala, pe care îi făceau să cadă fără vreo notificare sau mandat în spinarea vinovatului.

Se arătau ceva mai aspri când erau puşi să aplice sancţiuni unei femei sau fete care, cu sau fără ştiinţă, călcase strâmb.

In aceste împrejurări izolarea celei vinovate era prima măsură.

Această carantină cerută de morala vexată a cartierului, se prelungea fără excepţie, până când păcătoasa părăsea mahalaua pentru a se angaja într'o „casă", ştiind dinainte că încercarea de a se muta în altă parte a oraşului ar fi fost zadarnică, întrucât sentinţa căpătată se făcea cunoscută în chiar aceiaşi zi, purtată gratis de limba veninoasă a cumetrelor bătrâne pornite în vizita zilnică pe la nepoţi.

— N'ar mai răbda-o pământul! — Să-şi facă ea de râs bărbatul! — Şi ce om a lui Dumnezeu!

Sau:

— N'avea ce mânca la tat'su!? — Ii trebuia golan de la 15 ani? — Păcătoasa!

Cu toate astea femeile mai tinere, fără să se manifeste, erau împotriva acestor măsuri prea severe, care — aplicate fără nicio alegere, — le ştirbeau personalitatea.

Rămâneau mute când li se vorbea de această barbarie.

Sub pretext că au dureri de cap sau că păzesc vreo fiertură scumpă, rămâneau închise în casă, strivind fiorul unui ţipăt de revoltă între trupurile încolăcite a două gânduri de evadare: din casa şi mahalaua lor.

Apariţia Tincăi era o sărbătoare.

Tinca reprezenta pentru ele libertatea deplină şi definitivă.

Libertatea căreia nimeni nu îndrăsnea să-i micşoreze întinderea prin vreo manifestaţie ostilă.

Pe ea o aşteptau vesele în poartă, până ce se apropia — condusă cu mare alai de ştrengarii în vacanţă.

Tinca era o femee de vreo 45 de ani.

Se ştia acest lucru din socotelile bătrânilor, nu din faţa ei care-şi pierduse demult expresia umană.

Deşi nebună, reuşea să fugă din când în când din spitalul oraşului.

Nu făcea rău nimănui, în sensul că nu atenta la integritatea fizică a nimănui.

Libertatea vorbelor ei era însă o adevărată primejdie plină de ispite pentru domnişoarele mahalalei, cărora vârsta le frământa cumplit şi continuu imaginaţia, făcând-o să zămislească lucruri pe care le tăinuiau cu mare grijă în faţa preotului, la spovedanie.

Din această pricină, la spectacolul fără bani oferit de apariţia Tincăi, domnişoarele nu erau admise.

Mamele vestite din vreme de larma clocotitoare a copiilor, luau ca prin farmec înfăţişarea unor secretare de liceu, şi începeau să strige:

— Lenuţo!

— Ce-i, mămico!?

— Să nu te văd în poartă, c'al tău e dracu'!



— Dece, mămico? — întreba ipocrit domnişoara.

— In casă! — Atât! — Altfel, vai de cozile tale!

Astfel, Lenuţa, Tanţa, Filofteia, împinse de gestul poruncitor al mamei respective, intrau în casă, răsuceau cheia în broască; iar după această operaţie care le mărea curajul, punându-le la adăpost de surprize, fugeau spre fereastra de la stradă pe care o crăpau puţin, şi aşteptau înfiorate după perdeaua brodată cu sfincşi ori lebede, trecerea Tincăi.

Femeile măritate şi în aparenţă imune în contact cu microbul atât de virulent al ispitei, eşeau în poartă; apoi treceau în mijlocul drumului, făcând un cerc omagial în jurul Tincăi.

Tinca îşi primea ca totdeauna cu gesturi lacome cutiile de pudră umplute cu făină, pe care gospodinele i le aduceau în dar, făcând mare haz de indiferenţa cu care nebuna accepta să fie păcălită.

— Dece ai fugit, Tinco? — o întreba o cumătră.

— L-am visat pe Matache. Mi-a spus că mă aşteaptă la noapte.

— Taci?! — o inghesuia la vorbă altă femee.

— Zău! Trebue să fiu la fântâna din lunca Oltului.

— Păi, ce te faci, că apa a crescut mare!

— Nu mi-e frică. Matache vine de la Dumnezeu — răspundea cu adâncă convingere nebuna.

Apoi brusc începea reprezentaţia. Vorbe ruşinoase, însoţite de gesturi simple şi evocatoare trezeau în mintea cumetrelor imagini moleşitoare.

O seriozitate aspră li se aşternea pe faţa lungită, şi plecau una câte una spre casă, lăsând-o pe Tinca în mijlocul drumului cu copiii care îi formau suita.

Tinca pornea spre Olt, pudrându-şi de zor faţa încreţită.

●

Povestea Tincăi e banal de simplă.

Acum 20 de ani era o femee frumoasă şi plină de viaţă. O frumuseţe nimicitoare pentru lumea în care se născuse.

Sub fruntea înaltă şi limpede se deschideau ameţitoare şi pline de taină prăpăstile de safir ale ochilor mari şi albaştri.

Era înaltă, cu mijlocul subţire, asemănându-se la mers cu pantera sătulă.

Din cauza acestei frumuseţi era ocolită şi suspectată de nenumăraţii ei adoratori.

Nici unul nu avea curajul să-i vorbească deschis.

Tinca era o floare rară, cu miros prea fin pentru nervii atrofiaţi de alcool şi tutun prost ai tinerilor din mahalaua ei.

O iubeau şi o urau în măsură egală.

Mamele cu fete de măritat împrăştiaseră svonul că Tinca servea pentru exerciţiile amoroase ale băeţilor tineri din familiile care o chemau la spălat.

Acest svon plin de venin o izolase, încât Tinca îşi ura frumuseţea ca pe un duşman cumplit.

Tristeţea şi viaţa ei curată a dat însă curaj unuia dintre ei; lui Matache, paznic de noapte al unui depozit de cherestea.

La început Tinca l-a primit rece, dar cu încredere.

Matache era salvatorul ei şi ea trebuia să-i fie recunoscătoare.

Matache a luat-o acasă şi i-a arătat atent, ca unui copil, patul, masa cu cele două scaune fără spate, maşina de gătit şi mai la urmă, eşind în curte, i-a prezentat râzând pe Forfotă, cânele curţii şi curtea de păsări unde măcăiau înfometate şi murdare două raţe şi un răţoi.

— Imi plac animalele şi păsările — i-a spus el cu ton de spovedanie.

— Şi mie — i-a răspuns ea.

— Atunci e bine. O să ne 'nţelegem.

Şi graţie curajului lui Matache, Tinca a ajuns la casa ei.

La început stăpânită de bucuria de a munci pentru înfăptuirea gospodăriei pe care o visase şi o dorise atât de mult, nu a băgat de seamă cât de puţin loc ocupa ea în sufletul lui Matache.

Nu a băgat de seamă, pentrucă el şedea atât de puţin acasă, iar ea era atât de ocupată cu ultimele transformări pe care dorea să le aducă locuinţei de burlac întârziat a lui Matache.

Se lupta din răsputeri să dea casei ceva din sufletul şi fantezia ei.

Credea că în acest fel va alunga atmosfera străină din casă, care nu-i era prielnică, dar pe care — învăluind-o în pânza capriciilor ei de gospodină vrednică — spera să şi-o apropie, apropindu-l în acelaşi timp şi pe Matache.

Degeaba însă!

Matache era bărbat dintr'o singură bucată.

Işi împărţise viaţa atât de atent, încât fiecare act al ei, însemnat sau nu, se producea la timp, cu regularitate de ceasornic, dar fără căldură.

Părea un automat care execută indiferent mişcările cerute de mecanismul său.

Coordona tot, acordând fiecărei manifestaţii de viaţă un limbaj deosebit şi cu durată aproape fixă, pe care, fără ca el să-şi dea seama le transforma în ceva ridicol şi banal.

Firea lui o făcea pe Tinca să amâne sau să renunţe până şi la cele mai fireşti drepturi de femee şi soţie.

La obiecţiunile ei, făcute pe tonul femeilor cu sclavia milenară în sânge, Matache răspundea scurt şi aspru:

— Ai de toate şi n'aveai nimic. Ce mai vrei?

Tinca lăsa ochii în jos, încercând să-şi înăbuşe revolta prin inverşunarea cu care se apuca să măture podelele curate, fără un fir de praf.

Matache îşi fuma liniştit ţigara, urmărind-o ca pe o gânganie speriată de lumină.

Viaţa se scurgea zilnic la fel.

Tinca făcea curat, pregătea de mâncare, iar Matache care venea spre ziuă de la servici se culca în odaia din faţă şi dormea până la prânz.

Când apărea la masă, Tinca îl servea ca în prima zi; iar Matache — convins că aşa trebuia să fie — mânca cu poftă mare, fără să se sinchisească de umezeala caldă şi tristă a lacrămilor grele din ochii Tincăi.

După ce golea dintr'o singură sorbitură oleca de apă, se apleca gemând spre colţul bucătăriei şi, prinzând mătura de coadă, îi smulgea cu dexteritate un singur fir de pai, cu care începea să-şi curețe mulţumit resturile de mâncare rămase printre dinţi.

Scotea apoi tabachera, răsucea o ţigară groasă pe care o aprindea de la un tăciune servit în cleşte de Tinca.

După primele rotocoale de fum, îşi oprea ochii somnoroşi pe gazeta prinsă în ţinte pe peretele de lângă maşina de gătit, rupea un colţ, în a cărui silabisire monotonă se cufunda până pe la trei.

Câteva căscături prelungi şi şuerătoare spuneau Tincăi că Matache se va odihni până pela şase seara şi că ea este obligată să fie cu ochii 'n patru ca să-l deştepte la timp.

Rămasă singură, Tinca făcea curăţenie, îi scutura hainele de praf şi apoi pregătea ceva de mâncare, două ouă fierte, o bucată de brânză şi pâne: mâncarea lui Matache pentru orele de slujbă la depozit.

Către seară, Matache se scula singur şi morocănos.

Se spăla mult cu apă rece, se îmbrăca încet şi, eşind în curte, îşi striga cânele.

Forfotă venea în salturi largi şi repezi, ştiind că Matache îl va mângâia pe ochi şi pe bot.

Tinca privea această scenă de bună înţelegere, cu mâinile la piept, încercând să-şi potolească bătăile inimii, care îi împiedecau respiraţia.

Matache pleca la slujbă, petrecut de Forfotă până la poartă.

Noaptea cobora printre crengile negre şi subţiri ale copacilor din fundul curţii, ca o pulbere de pământ din ce în ce mai deasă.

Sgomotele se stingeau treptat.

Lămpile cu gaz, aprinse, îngălbeneau cu un galben tremurător geamurile caselor scunde.

Tinca era iar singură.

Nici Forfotă nu-i acorda prea multă atenţie.

După ce pleca Matache, cânele se lungea lângă poartă şi nu se mişca de acolo decât ca să iuţească pasul vreunei pisici în plimbare nocturnă.

Tinca intra în casă şi aprindea lampa.

Se aşeza pe un scaun şi privea abătută pereţii străini, toate lucrurile străine şi în mintea ei creşteau atâtea întrebări, încât o apuca ameţeala.

Apoi începea chinul cel mare.

Prin carnea tare a trupului tânăr îi alergau în goană dătătoare de căldură fiorii sburdalnici şi înţepători ai dorinţei strânse de prea multă vreme în chinga spaimei de femee cu sufletul curat.

Continuare în pag. 10-a

Intunecare

S'a sleit în mine sufletul ; şi chee
Ruginită peste vise am întors.
Veacul spart odihna şi-o inchee
Peste borangicul ce l-am tors.

In pieptu-mi ostenit plesnesc întinse coarde
Când suferinţa toamnelor mi-o 'ngână.
Trupu-i rug de vreascuri care arde,
Intr'un templu, jertfa lui păgână.

Imi strivesc în palme zilele cu ură
Şi din umbră blestem răscolesc.
Ceas vrăjmaş în mine simt cum fură
Şi n'am glas să strig şi să-l opresc!

Intr'un suspin, surâsul se stinge pe hotar
In forme şi umbre, sub bolţile de fum.
Un singur vis de ghiaţă... sub crivăţul polar,
Uitarea îi aşterne tot colbul depe drum.

D. RUDOGA

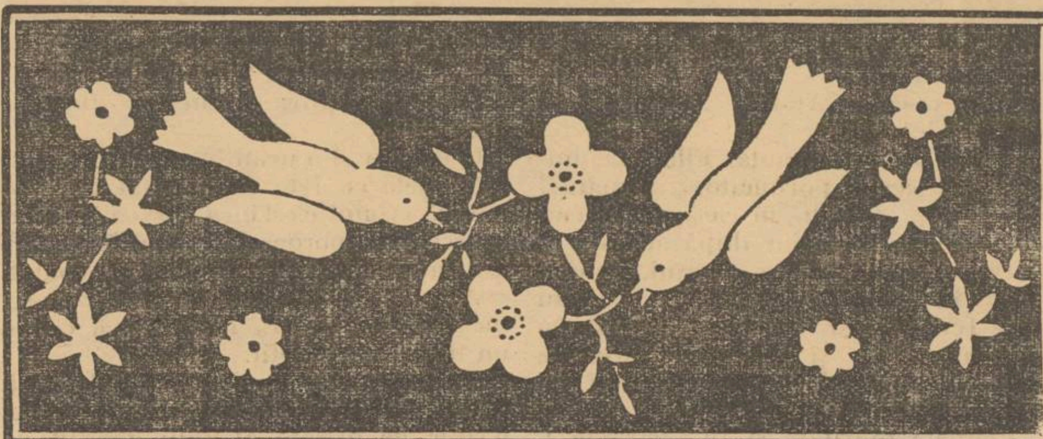
La Curtea lui Maxud-Gherai, Hanul Tătarilor

După anul 1760, stăpânea asupra tuturor tătarilor din Crimeia şi Sudul Rusiei, Hanul Maxud-Gherai. Era un om dornic de pace şi trăia modest în palatul de la Bacceserai.

Nu admitea pe oricine în intimitate. Acei care se bucurau de această favoare, erau foarte puţini. Mai întâi, Sultanul Nuradin, nepot direct al lui, apoi Kaia, Mirza de Chirim, cea mai nobilă familie a neamului tătăresc, familia de origină a tuturor Hanilor, pe urmă veneau: un Mirza, căsătorit cu o sultană, de-asemeni nepoată, şi omul suprem al legii, Kadi-Lescher. Iar dac'a venit la Curte şi Baronul Tott, care ne dă aceste informaţii, fu imediat poftit în această societate restrânsă, fiindcă Hanul auzise vorbindu-se despre el încă din epoca primei şederi la Constantinopol.

După rugăciunea dela apusul soarelui, Maxud-Gherai îi primea pe aceştia şi-i reţinea până după miezul nopţii.

Hanul, neîncrezător mai mult prin calcul de cât prin caracterul lui nobil şi prietenos, se ferea de societăţi mai vaste fiindcă dorea să-şi scoboare în suflet tot calmul care putea să-i facă mai plăcute toate câte-l înconjurau. Cu mult mai multe cunoştinţi de cât cei mai savanţi orientali, Maxud-Gherai iubea literatura şi-avea mare plăcere să se adâncească în conversaţii cu subiecte literare mai ales cu Baronul Tott.



Pe lângă Han, Sultanul Nuradin era o fire taciturnă, retrasă în sine şi puţin vorbitor. Oamenii şi 'mprejurările copilăriei sale din Circasia îi erau subiectul de preferinţă. Kadi-Lescher, din contra, vorbea multe şi mult, cu foarte mare volubilitate în toate direcţiile. Era un om foarte puţin instruit, dar fiind un caracter deschis şi vesel, sacrifica totdeauna gravitatea funcţiei sale numai pentru a anima conversaţia celor din intimitatea Hanului. Kaia-Mirza era aducătorul ştirilor dinlăuntrul ţării, iar Baronul Tott povestea câte evenimente se petreceau în Europa. Mai ales acesta din urmă era înghesuit cu fel şi fel de'ntrebări.

Simplicitatea dela Curtea Hanului ascundea o etichetă care se observa cu mare sfinţenie. Aşa, foarte puţine personagii aveau îngăduirea să şeadă înaintea Hanului. Aceştia erau: Sultanii, adică cei născuţi în timpul domniei tatălui lor, dar copiii acestora, nu, apoi Kadiul, şef suprem al legii, Vizirii Divanului, soţii Sultanelor şi Miniştrii străini acreditaţi pe lângă Curte. Toţi ceilalţi stăteau în picioare, iar dacă s'anunţa masa, plecau.

Mâncarea era servită pe două mese rotunde în aceiaşi încăpere. La una lua loc numai Hanul. Câte odată mai poftea lângă el pe câte un Sultan care ocupa un tron, cât de neînsemnat, sau pe cineva care era venerabil prin etatea lui. La a doua masă, luau loc toţi cei admişi în intimitate.

Hanul avea mare plăcere să aţâţe discuţii controversate între cei doi oameni cu totul opuşi prin cultura lor: Kadi-Lescher şi Baronul Tott. In asemenea cazuri, Kadiul era mai puţin preocupat de dreptatea ideilor sale, decât de faptul de a-şi amuza stăpânul.

A doua plăcere a Hanului Maxud-Gherai, erau focurile de artificii. El chiar întreţinea o ceată de specialişti, care însă nu se prea pricepeau la altceva decât să aprindă butoae cu smoală şi facle de răşină.

Apropiindu-se ziua de naştere a Hanului, Baronul Tott, specialist în fabricaţia tunurilor şi în muniţiuni, se pregăti să-i facă o surpriză, şi alcătui din timp multe feluri de artificii pe care le şi trase în seara zilei.

Hanul a rămas împietrit de surprindere.

— Păcat că au ţinut aşa de puţin!... — se plânse el.

— Rog pe Majestatea Voastră să-mi dea voe să fac şi experienţe cu electricitate.

La Bacceserai nu se pomenise despre această forţă, iar câteva pile şi o bobină făcură minuni. Toată lumea fu convinsă că Baronul Tott a reuşit să prindă 'n nişte borcane spiritul diavolului.

— Asta e ceva mai mult decât magie!... şopti un curtean care nu putuse ţine 'n mână cele două mânere prin care se manifesta puterea dracului.

In dimineaţa următoare, toată capitala vorbea despre marea minune a lui „Beizadé Francez", iar nobilii care nu luaseră parte la experienţe, tăbărâră pe capul Baronului să-i supună şi pe ei la proba cu „puterea dracului". Pe urmă veniră acasă la Tott şi prietenii acestora, arătându-se dispuşi să facă şi sacrificii materiale numai pentru a şti că'n viaţa lor au simţit şi au înfrânt forţa diavolească.

Vreme de mai bine de o lună, Baronul nu putu scăpa de pacostea curioşilor decât închizându-se în casă şi neprimind pe nimeni.

Lucrurile se liniştiseră, când, în seara unei zile, se trezi cu o'ntreagă caravană care venea tocmai din Georgia cu daruri, pentru ca „Beiul" străin să le arate minunea pe care n'o mai făcuse nimeni dela moartea Profetului. Fiindcă toţi călătorii erau „Mirza", adică nobili, Tott îi supuse şi pe ei la comoţiile forţei diavoleşti.

Dar a fost pentru ultima dată.

Harnaşamentele întrebuinţate la Curtea Hanului erau foarte primitive şi nu permiteau decât o călărie cu trupul ţeapăn. Baronul Tott îşi construi un harnaşament european şi uimi pe nobilii dela curte cu figurile ce le făcu.

Maxud-Gherai era un judecător care nu s'abătea dela calea dictată de bunul simţ.

Odată, Jacub-Aga, vameş în oraşul Balta, este prins şi dovedit cu oarecare nereguli flagrante.

Hanul îl aresteazā, îl pune 'n lanţuri şi-l trânteşte la 'nchisoare. Rudele lui Jacub-Aga pun în mişcare pe toţi Vizirii, dar fără folos. Atunci recurg la Sultana Olu-Hané, pe care Hanul n'o putea refuza.

Jacub a fost eliberat, şi-a căpătat funcţia, dar enorma lui avere a rămas definitiv confiscată, pe seama tezaurului public.

Altădată, sclavul creştin al unui evreu şi-a asasinat stăpânul la vie. Rudele mortului, făcând plângere Hanului, acesta ordonă prinderea criminalului, ceia ce nu fu greu. In timpul formalităţilor procesului, musulmanii zeloşi, conving pe asasin să se convertească, făgăduindu-i că 'n acest caz va scăpa de moarte.

Dar în van i se opune Hanului această trecere la mahomedanism. Neîndurător, Maxud-Gherai îl condamnă la moarte, execuţia urmând a fi adusă la îndeplinire chiar de către cei vătămaţi prin crimă, aşa precum hotărau legile tătăreşti.

— Măria-Ta!... — intervine unul din Viziri — omul acela fiind azi un drept credincios, legea ne opreşte să-l părăsim pe seama unor păgâni cum sunt evreii!

Totuşi, Hanul nu voia să ştie de nimic.

— Le dau şi pe fratele meu, dacă s'ar face vinovat!... Las în seama Providenţei să constate dacă este convertirea lui curată, ori dacă este numai un interes de circumstanţă!... Ca orânduitor al dreptăţii în ţară, eu nu pot face decât dreptate!..

Vorbele Hanului n'au dat loc la nici o speranţă. Intervenţiile erau de prisos. Atunci se recurse la o şmecherie: se amânară formalităţile din diferite motive, până Vineri seara. Execuţia trebuia să aibă loc în următoarele 24 ore. Dacă se 'ntârzia peste acest termen, asasinul era absolvit de pedeapsă.

Sâmbătă dimineaţa, asasinul, în lanţuri, este dus la locul de execuţie, însă rudele mortului fiind evrei, nu-l puteau executa, fiindcă legea lor îi oprea să verse sânge în acea zi.

Hanul trimite pristavi să strige prin oraş că va da o mare recompensă bănească evreului care va tăia capul criminalului, dar în van.

Devoţii credeau să fi câştigat cauza. Hanul însă le luă şi această nădejde, fiindcă permise evreilor să-l omoare după o metodă aprobată de legea lor: cu pietre.

Puţin mai pe urmă, ivindu-se complicaţii între Turci şi Ruşi, fiindcă Maxud-Gherai n'a vrut s'atace Rusia, a fost detronat şi 'nlocuit cu Crim-Gherai.

MIHAIL PRICOPIE

Tinca lui Matache

Continuare din pagina 9-a

In ochi i se aprindeau flăcările gândului încărcat de imagini ispititoare. Impinsă de frământarea lăuntrică, se ridica încordată şi trecea în odaia din faţă.

Intunericul însă o încolăcea tăcut în îmbrăţişarea lui tainică şi Tinca revenea în bucătărie ameţită şi cu faţa suptă.

Se simţea urmărită.

Ii era teamă.

Voia să strige, dar gura îi era înţepenită.

O sguduire dureroasă a inimii simţi că o paralizează când văzu că uşa bucătăriei se crapă încet.

Un tânăr, fără pălărie, cu părul des lăsat pe tâmpla dreaptă, îi râdea liniştitor, arătându-şi dinţii albi şi lungi, ca de lup.

Spaima Tincăi se transformă brusc într'o moleşală adormitoare.

Picioarele i se îndoiră de la genunchi, şi căzu grămadă.

Prin ochii aburiţi vedea ca prin vis cum flăcăul s'a aplecat şi a ridicat-o în braţe.

Nu ştie precis ce s'a întâmplat până în clipa când l-a auzit pe Forfotă lătrând, aşa cum îl lătra numai pe Matache.

A vrut să sară din pat, luptându-se să scape din strânsoarea amorţitoare a flăcăului.

A auzit uşa bucătăriei deschizându-se şi paşii apăsaţi ai lui Matache îndreptându-se spre uşa odăii din faţă.

Flăcăul a înţeles şi el din înţepenirea de lemn a trupului ei, că se va întâmpla ceva.

Dintr'un singur salt a fost la fereastră.

A deschis-o grăbit şi a sărit în curte în clipa când Matache, cu lampa în mână, deschidea uşa.

Ochii lor s'au întâlnit, scăpărând: ai flăcăului de groază, ai lui Matache de ură.

Tinca în mijlocul odăii, privea năucă patul răvăşit.

Matache, ocolind-o, a pus lampa pe lavoar.

— Singură, Tinco? — întrebă el cu glasul încleiat de suferinţă.

In sufletul Tincăi se născu speranţa şi răspunse moale:

— Singură, Matache. — Da' dece ai venit?

— Presimţirea, Tinco.

Matache rânjea înfiorător, privind icoana Maicii Domnului care se uita iertătoare din lemnul zugrăvit cu albastru şi roşu.

— Să juri pe icoană, Tinco!

— Ah! Nu!

— Ai să juri, Tinco! — şi îndreptându-se spre icoană, o smulse brutal din perete.

Tinca îşi simţi trupul golit de viaţă. Povara păcatului pe care ştia că-l va săvârşi o apăsă în creştet, ca altădată, coşul greu, încărcat cu rufe ude.

S'a închinat, a sărutat icoana din mâinile tremurătoare ale lui Matache, şi a îngânat:

— Singură.

Matache, galben la faţă dar rânjind îngrozitor, a luat cu o mână lampa, apucând cu cealaltă duşmănos pe Tinca şi a ieşit afară.

Aproape de poartă Forfotă, încleştat de pieptul flăcăului trântit pe spate, mârâia cumplit.

Matache lumină scena.

Tinca a înţeles.

— Singură, Tinco ?— a întrebat Matache din nou, întinzându-i lampa.

Intrebarea părea un cuţit lung şi ascuţit, care se înfipse pentru totdeauna în inima Tincăi.

Matache a chemat cânele la el.

Flăcăul s'a ridicat cu faţa însângerată şi a sărit dintr'un singur salt peste gard, la vecin.

Matache a mângâiat cânele şi i-a zis cu glasul stins şi mângâetor:

— Ce bine ne'nţelegem noi amândoi!

Cânele a lătrat în semn de înţelegere, în timp ce Matache a ieşit cu spinarea îndoită pe poartă.

Din seara aceia, de 20 de ani în şir, Tinca îşi poartă, nebună, pe străzile mahalalei povara păcatului ei.

Primăria o prinde şi o trimite spitalului.

Când scapă, vine spre casa ei şi aşteaptă o noapte întreagă la fântâna părăsită din lunca Oltului, pe Matache care o cheamă în vis să-i aducă ertarea dela Dumnezeu.

GEORGE STELIAN



V A G A B O N Z I I

Primii fulgi de zăpadă se lăsau în fâlfâiri domoale și nesigure pe crusta betonată a Capitalei. Era arvuna puțină, dar în acelaş timp atât de plăcută a ernii.

Pe planșeul Dâmboviței alunecau maşini, alergau oameni, absorbind cu lăcomie adierile şovăelnice ale unui început de anotimp — iar sub planşeu....



Niță Burcă

— Să fiu al cucului — strigă cu glas pițigăiat noul venit.

— Mă, nu se prinde așa... ca să ştii...

— La noi: ai, dai, n'ai — iei. Iară tu ai aruncat poala cojocului pe spate cum își ridică coada un curcan și galgâl-gâl-gâl...

Toți râseră; iar Șoricel, mulțumit că i-a reușit gluma, scuipă cu sgomot.

— Mândru nevoie mare....

Niță şedea rezemat de pilonul rece al planşeului. Tăcea. Ii venea să plângă de ciudă. Vagabonzii aşezați în semicerc în fața lui căutau care mai de care să-l năcăjească și în acelaş timp să-i arate că ei sunt oameni din *centru* pe când el e o țoapă din cine ştie ce colț prăpădit al țării.

Niță le-a povestit prin câte peripeții trecuse până a ajuns în capitală. Dar aceasta nu i-a uimit. Nu le păsa de toate acestea. Nici ei „nu-s de eri".

Ceiace le atrăgea privirile, era traista pe care Niță o ţinea între genunchi.

Câte bunătăți poate ascunde o traistă țărănească! Un burduf de brânză, niște slănină, unt și... cine ştie? Poate pe fundul săculețului de lână se hodineşte o ploscă cu vin din ăla, cum îi zice...

— Măi, la noi e așa: ai—dai... repetă Talpă Strâmbă, privind cu jind la traista enigmatică.

Niță nu era sgârcit. Dimpotrivă, nu putea suferi pe cei sgârciți. Ceiace îl făcea să nu desfacă traista era cu totul altceva.

Și-a adus aminte de felul cum s'au purtat cu el câțiva vagabonzi din Buzău: i-au mâncat merindele aduse dela sat și după aceia au râs de el.

Ii sunau în urechi aceste cuvinte:

— Bleg mai ești, Niță! Tare te-am mai băgat în sperieți că ne-ai dat totul...

El, Niță, s'a speriat? El a dat aşa de frică? Las'că....

Niță aruncă o privire provocătoare asupra vagabonzilor din fața lui. Părea că ia o hotărîre gravă. Se sculă deodată, galben şi cu fruntea încrețită de încruntare.

— Care vrea să se ia cu mine?

Vagabonzii se uitară uimiți unii la alții. Dar în clipa următoare se adaptară situației noui şi primiră propunerea lui Niță ca ceva obişnuit.

— Eu! strigă Pătlăgică.

— La pumni?

— Da!

— Pă mușcate?

— Pă!

— Cine birue, acela o să ia trais...

— mai avu timp să strige Pătlăgică.

Un pumn îi căzu în gură asemeni unui bolovan de sare.

Se dădu înapoi. Scuipă cu sânge.

Apoi se repezi asupra lui Niță, apucându-l de un picior și ridicându-l până la tavanul de beton. Căzură amândoi.

— Intoarce-i capul, Pătlăgică!

— Dă-i un *pocnaut!*

Vagabonzii arbitrau sgomotoși:

— Măi, nu dați *lovituri mortale!* Nu d'altceva, da' unde naiba să vă'ngropăm....

Pătlăgică își înfipse dinții în ceafa lui Niță. Acesta din urmă îi dădu un pumn în burtă. Se sculară. Se priviră o clipă ca doi cocoși ciufuliți. Apoi Niță își adună toate puterile și svârli la pământ pe adversarul său. Pătlăgică se întinse cu fața în sus. Din gură și de undeva de sub bărbie se prelingeau șuvițe de sânge amestecat cu praf. Niță deschise larg ochii și se uită la Pătlăgică, parcă-l vedea pentru prima oară. Se aplecă deasupra lui și cu tremur în glas:

— Te doare tare? Să fiu al cucului dacă...

— M'ai omorît....

— Vezi, mă, dacă spui că-s fricos!

Apoi își desfăcu cojocul și rupse de undeva un hartan de pânză cu care legă gâtul lui Pătlăgică iar cu batista îi șterse sângele de pe obraz.

— Hai, mă să mâncăm... să fiu al...

Il luă în brațe și-l așeză lângă stâlpul de beton.

Nimeni nu-și mai îngăduia să râdă de Niță și cu atât mai puțin să pretindă traista, căci el a biruit... „Iegea-i lege".

Niță scoase brânză și pâne:

—Hai să mâncăm cu toții, mă!

„Casa" vagabonzilor

e la vreo cinci minute dela intrarea sub podul Șerban Vodă.

Drumul sub planşeu e foarte anevoios.

Trebue să mergi cu capul plecat, să nu ți-l sdrobeşti de bârnele tavanului. Pe alocuri te târăști în întuneric, pipăind terenul ca nu cumva să te rostogolești în apă. Ziua și noaptea întunericul umed plutește sub bolta planşeului.

După *invoire* (un fel de constituție a lor), vagabonzii n'au voie să umble cu lanterne ca să nu fie luați drept agenți sau alți musafiri nepoftiți. Drumul, deci, trebue cunoscut pe dinafară. Adesea, dibuind prin beznă, se ciocnesc doi vagabonzi care merg în direcții opuse.

— Aoleo, mi-a spart capu...

— O să-ți crească altu... da tu dece nu te uiți... m'ai isbit în nas.

— Când o pune don'primar felinare și aici, apăi atunci o să mă uit numai la nasul tău....

Câteodată aceste ciocniri se termină cu încăierări pe întuneric.

Locuința vagabonzilor este mărginită de patru piloni. Spațiile dintre piloni sunt astupate cu bucăți de tablă și scânduri de care se reazemă un brâu de pământ. Locuința e ca oricare altă grămadă de pământ de sub pod.

Când o luminezi de afară nu vezi nimic deosebit. Totuși vagabonzii s'au gândit la toate eventualitățile. In momente grave ei se risipesc ca șoarecii, pitulându-se în văgăuni pregătite anume.

Telefonul

La intrare sub pod stă, pitit după un pilon, *dijurna* cu mâna pe „receptor". O sârmă subțire îl leagă cu centru. Acolo, *acasă* e un clopoțel ruginit. Când calcă pe teritoriul vagabonzilor un vagabond necunoscut, *dijurna* trage odată, ca tovarășii săi să ia măsuri. Când vine un *gabor* *, trage de două ori.

Când trage de trei ori, înseamnă că e un pericol mare de tot, de pildă: a venit duba...

Rişca şi prohesoriu

Sălașul e luminat cu o lanternă care luptă cum poate cu stratul gros de întuneric. Vagabonzii stau în cerc. Umbrele lor lungi se adună, se desfac pe plafonul Dâmboviței.

Rişca e în toiu.

— Unde o fi Niță?

— Uite-l, mă! Citește iară.

— Ce-o fi citind atâta? Vrea să se facă prohesoriu?

— E prost, săracu, d'aia roade cărțile. Las' că i le arunc eu în apă...

— Da' tu dece mi-ai ciordit un leu?

— Mă, nu mă lovi că plâng... ha, ha, ha...

Chioru

Adeseori, când ceilalți vagabonzi joacă sau dorm, Niță stă deoparte și discută încet cu Chioru. Sunt amândoi țărani

Se înțeleg. Chioru venise acum doi ani în București împreună cu fratele său mai mare. Au lucrat un timp ca salahori. Apoi fratele a căzut bolnav de oftică. In urma unui accident de muncă, Pătru Spânu a pierdut un ochiu. De atunci se numește Chioru.

— Se face bine frat'tu... cunosc eu boala asta... să fiu al cucului dacă nu s'o face bine — șoptește Niță cu siguranța unui medic.

Chioru oftează; apoi scuipă de ciudă.

— Taman pe el trebuia să cadă beteșugul.

— Şi tu ești bolnav. Dacă faci ceva şi te-o prinde gaborii, te-ai dus pe apa Sâmbetei. Să nu mori, mă!...

Chioru râde...

Onomastica lui Niță

Câțiva vagabonzi au ieșit afară să se încălzească la soarele atât de sgârcit în acest început de iarnă.

Niță șade pe o piatră, rezemat de rampa podului. E supărat. Ochii lui de copil bătrân alunecă peste trecători, peste case, căutând parcă în depărtarea cețoasă un sat cu dumbravă în partea soarelui răsare, cu fântână în vale, cu troiță pe movila lui Lifterie, sat cu doine, sat cu hori...

E trist Niță. Azi e doar ziua lui.

A adus ceva haleală ca să facă un ospăț cu toți vagabonzii. Dar i s'a furat salamul, brânza și pânea.

— Ți s'o prăpădit plăvanii, măi Niță, de stai cu capu'n păpușoiu? — râdea Chioru clipind din ochiul său stingher.

Știe Niță cine i-a ciordit legătura cu merindele. Nu l-a văzut el pe Chioru eșind dimineața cu legătura sub poala sumanului? Desigur Chioru a șterpelit-o și acum se linge pe buze ca pisoiul după înghițirea unui șoarece.

— Măi să fiu al cucului! — strigă, ridicându-se deodată. Dar se oprește „...și Chioru e țăran... și are un frate bolnav la spital. O fi flămând fratele lui Chioru. Și fratele unui țăran tot țăran e" și Niță se așează din nou pe piatră. „O fi dus haleala la spital".

Dar dece a furat și nu i-a cerut omeneşte?

Las'că-i sucesc eu capul pe partea ailantă.

Și Niță se ridică cu pumnii încleștați. In acest timp s'a petrecut ceva din cale afară.

Chioru a isbit cu o piatră în capul unui normalist care trecea peste pod. Normalistul se tăvălea gemând iar Chioru a fugit sub pod.

Sergentul de stradă țipa gâfâind:

— Unde-i pușlamaua? Sub pod? să isbească trecătorii? Las'că îl isbește pușcăria.

Doi polițiști coborau sub pod. Niță le-a ieșit în cale.

— Eu l-am isbit pe ăla! — spuse el hotărît.

— Nu-i ăsta! — strigă cineva dintre oamenii adunați în jurul normalistului.

— Mă, eu l-am lovit... să fiu al cucului....

In noaptea aceea nu s'a mai auzit sub pod glasul pițigăiat al lui Niță.

BUCOV EMILIAN

* Agent de poliție.

Notele unui umil medic de provincie

Un medic tânăr și celibatar trebue să fie foarte circumspect cu clientela.

Deseori acest tânăr medic este chemat în anumite familii pentru o tânără fată care nu are altceva decât dorința de a se mărita.

El trebue să fie atent și să vegheze ca mintea lui să nu fie dezorientată în fața farmecelor turburătoare și vizibile ale tinerei fete înfundată în spuma albă a dantelelor.

*

Medicul care este des chemat, este medicul care place femeii.

*

Ca să vadă mai des pe medic, femeia înghite cele mai imposibile medicamente, suportă cele mai dureroase injecții și inventează cele mai neînchipuite boli.

*

Ca și cânii care încep să urle îndată ce aud hingherii, așa și copiii încep să țipe îndată ce văd pe doctor. Asta numai din cauză că părinții îi amenință „cu doctorul", ca să fie ascultați.

*

Lângă femee medicul își pierde timpul lui cel mai prețios.

*

Medicii sunt și ei ca oile lui Panurge. Cunosc un oraș din dulcea noastră provincie unde un medic și-a luat un automobil. Azi toți colegii lui medici își au automobilul lor.

*

Doctorul trebue să fie el însuși bolnav ca să poată să-și dea seama de valoarea rolului de medic și de necesitatea vorbelor blânde față de pacient.

*

Mă îndoesc de utilitatea panoramelor anatomice, pentrucă fiecare își închipue că niciodată nu va fi atins de oribilele boli care i se transpun în chip de ceară.

Dr. J. K.

Va apărea în curând:

PE URMELE TRECUTULUI

O CĂLĂTORIE IN EGIPT

de

C. ARGETOIANU

din numeroasele sale amintiri, care ar putea cuprinde câteva volume de memorii, distinsul om de stat îngăduie doar publicarea sfârșitului lor.

CĂLĂTORIA IN EGIPT

este — după propria calificare a d-lui C. ARGETOIANU — „un capitol mai teain după altele mai agitate" al amintirilor sale.

EDITURA „ADEVERAL" s. a.

Sylvia Thomson

CENUŞEREASA

Până în seara aceia nu o văzuse în alb, fără nici o podoabă sau „tuşă”, roşie şi conversaţia ei îi plăcea când uita că e „unica fiică a unui om retras din afaceri”, căruia-i place să trăiască afară la ţară (descoperise din ziua a doua că ea era: „Prize Ticket Girl”, tânăra care câştigase tiketul premiu). Una din perversele calităţi ale Sonyei era ironia ei pentru romantic şi teatral. Umbra ei nebunatecă trecea mereu între el şi Lilly. Nu-şi putea de loc închipui ce mutră va face dacă vine la vapor(dar oare vine?) când va zice: Sonya, Miss Lilly Bird.

— Ce bine îţi stă în alb! — zise el fetei. Iar pe când vorbea auzea ecoul vocii sale către o femeie ce sta într'o gondolă la Veneţia, cu faţa în umbră: Ce bine îţi stă în alb.

Lilly nu-i răspunse, precum nici femeia cu faţa în umbră nu-i răspunsese atunci.

In clipa aceasta când el dorea ca ea să fie banală, frumuşică, uşuratecă, intimidată, într'o stare deemoţie cam isterică, pe punctul de a se preschimba în senzualitate — descoperi în ea un farmec tainic, ce îl mişcă adânc (poate numai pentru că se îmbrăcase cu simplicitate şi faţa ei era palidă).

Trecură prin bar şi se aşezară la măsuţa lor obişnuită. Alan zise:

— Nimeni, deci, nu te poate „convinge” să laşi la o parte sosul de tomate pe care-l consumi de obiceiu?

— Dumneata poţi să mă „convingi”, — răspunse ea întrebuinţând cuvântul lui.

Atunci el porunci un „White Lady”, pentru ea şi un brandy, pentru el.

Pe faţa ei se vedea un zâmbet pe jumătate turburat. Dorind să se liniştească mai mult pe sine, Alan zise:

— Pari alta în seara asta, sau poate numai imaginaţia mea te vede astfel.

— Imi permit să-ţi spun că e numai imaginaţia dumitale.

El ar fi dorit ca ea să-i răspundă cu frazele făcute gata din celelalte convorbiri, iar nu cu acel grav natural, în care se simţea frumuseţa unui simţ nereal al vieţii.

Ea îşi sorbea coktail-ul cu paiul.

— Cum îl găseşti?

— Nu e rău, — răspunse ea.

— Incă unul?

— A, nu, mulţumesc.

El porunci atunci încă un brandy pentru el.

Isprăviră cina pe verandă, lampa se stinse şi masa lor părea o insulă albă în întunerecul nopţii. Deasupra lor sclipeau stele şi lumini cereşti. Lilly cu mânile pe masă şi capul plecat părea a urmări o umbră de lumină pierdută în beznă şi începu a spune:

— Ai mei nu sunt mare lucru. Tata e comis voiajor la magazinul de stofe Benson, în High Street, iar mama a servit în prăvălia unui măcelar de peste pod... Eu lucrez în biroul Denham adică Marx Denham şi Klein... par mulţumiţi de mine. Chiar mi-a spus într'o zi d. Denham... pe când d. Klein...

— Scumpă fetiţo, — zise glasul lui Alan.

Dar ea nu auzea şi vorbea înainte...

— Totuşi prin domnul Klein... de la el mi-a venit gândul de a concura... cu toate că nu mă aşteptam la premiul întâi... Povesti totul cu amănunte, repede, fără a schimba tonul, pe când lacrimi îi atârnau pe gene. — Se înţelege trebuia să-ţi destăinuesc totul la plecare, nu acum...

— Dar cu ştiam...

— Dumneata ştiai?...

— Da.

El se ridică şi luând-o pe scări, în sala de dans, îşi petrecu braţul în jurul mijlocului ei îi zise:

— Haide, draga mea.

— Ştiai?...

— Da şi îmi plăceai tocmai pentru aceasta, — răspunse el pe un ton cât putu mai uşor, mai şoptit.

Ea se simţea ca în somn şi când începură să danseze, îi zise:

— Dar... Alan, (întrebuinţa pentru prima oară numele lui) aceasta nu poate să schimbe nimic din cele ce sunt între noi?

El îi întâlni privirea şi răspunse repede şi stingherit:

— De ce?

— Bine... dar...

— Ce idee absurdă...

Ea ridică faţa spre el ca şi când ar fi vrut să-i răspundă, dar el surâse, o strânse mai aproape şi simţi beţia simţurilor provocată de mişcare, muzică, mişcare şi freamătul mulţimii. O privi... era dulce, aproape şi atrăgătoare...

Muzica îşi schimbă cântecul, era o bucată veche „Time on my Hands”... acum cinci ani... într'o seară... la un bal fantastic la Warvick...

— Să mergem pe covertă, — zise fetei, prevăzând clipa dulce şi amară de răzbunare în potriva... Sonyei.

Marea era neagră şi stelele sclipitoare şi apropiate. Mâna lui era pe braţul ei şi se plimbau pe covertă. El îi vorbea cu simplicitate şi drăgălaş pentru că era trist şi voia să amâne momentul explicaţiilor.

— Mâne seară, Lil, vom lua masa la New-York...

— Noi?...

— Cum, nu vei merge să prânzim împreună la New-York? (El îşi simţea slăbiciunea. Cu nici un preţ nu putea să-i spună acum că micul flirt, început între ei, trebue să se termine.

— Bine... zise ea şi o trecu un fior...

— Ţi-e frig?

— O nu, mulţumesc.

Când se răzimară de balustradă ea îl întrebă.

— Când te întorci? Acum ar fi fost momentul să-i spună: „Niciodată pentru tine, scumpo”, dar în aceiaşi clipă îşi auzi propria lui voce:

— De ce nu odată cu dumneata?

Ea nu răspunse şi era prea întunerec să-i vadă expresia.

Apoi zise într'un impuls care-l umplu de amărăciune faţă de el.

— Doresc să-ţi fac un dar dacă-l primeşti... Ea scoase mai multe mici exclamaţii.

— Cabina mea e chiar aci, vino să vezi dacă-ţi place... (De ce să o ducă în cabina sa? Era oare, aşa cum îi plăcea să creadă, pentru a o încredinţa că intenţiile sale erau platonice, pe când ele nu erau în realitate? Spre a o încredinţa, tratând-o cinstit, că nu s'a gândit nici odată să o trateze altfel?).

Cum ea stătea la îndoială, el îi zise:

— Nu vrei să vii, Lilly?

Ea îl urmă. Stevardul lăsase lumină lângă pat. El se întoarse spre ea, ochii ei ardeau, întunecaţi şi străluceau, respira pripit (un impuls mai mult fizic, îl făcu să o găsească mai frumoasă de cât Sonya).

El se îndreptă spre un geamantan şi scoase o cutiuţă, veni spre ea care sta în uşă şi i-o întinse:

— N'am putea... să închidem uşa? întrebă el pe şoptite. Ea se roşi toată, o închise cu sgomot şi deveni apoi palidă ca moartă. Ţinea cutia în mână.

— O făcusem pentru... O... legătură despre care nu voi să mai aud acum. E prea frumoasă pentru ea. Dacă îmi dai voe... să ţi-o dau... Se gândea că acele clipsuri anume poruncite pentru Sonya vor servi ca un fel de expiare... faţă de Lilly. Degetele sale scoaseră în mod mecanic elasticul de pe cutie.

— O ! dar eu nu pot primi aşa ceva. Sunt minunat de frumoase, dar nu, nu pot, nu trebue...

Perechea de mici clipsuri de aur erau făcute ca nişte scoice.

— Uite, zicea el, pot face împreună o agrafă. Te rog, Lil, sunt sigur că sunt pe placul d-tale...

— Dar... Alan...

— De ce nu vrei să le primeşti când eu doresc să... Glasul său era drăgăstos, înăbuşit şi nesigur... Totuşi unde era răul? O sărută pe frunte.

— Pentru că... nu ştiu... şi răspunsul ei se opri pe buze...

Fără voia lui îi sărută cefa şi o strânse în braţe. Zâmbea spunându-i (cu vocea lui care o înfiora):

— Pentru că nu ştii intenţiile mele? Ea aprobă cu capul...

—Te interesează atât...atât de mult... Ea închise ochii şi zise cu o neaşteptată, profundă şi extraordinară simplicitate:

— Te iubesc. In aceste vorbe era o descărcare desăvârşită a simţurilor, inimii şi raţiunii sale. Ea le rostise cu o ciudată prospeţime şi o nepătată puritate.

El îi dădu drumul din braţe şi zise: „Lil”, mai repetă odată: „Lil... intenţiile mele sunt” — şi se împiedică în fraza lui stupidă — neobişnuit de onorabile. De aceia mi-am şi îngăduit să te iau în braţe.

Se trase îndărăt.

— Iar acum — trebue să-ţi dau drumul, Lil.

Cutia căzu din mânile ei, micile scoici de aur se rostogoliră pe jos. El se aplecă, le culese şi le prinse una după alta închizându-i haina, apoi îi zise:

— Iar acum, du-te, draga mea...

•

Voi să scrie mamei sale, dar se răzgândi. De fapt el nu se rostise deslușit. De sigur gândul şi intenţia lui erau limpezi:

— Intenţiile mele sunt neobişnuit de onorabile, dar glasul său era şovăitor şi a turburat-o atât de dulce şi de grozav !

Se sculă şi începu să-şi facă pachetul. Nu debarcau decât la trei, voia să-şi împacheteze lucrurile înainte de căldura cea mare a amiezii...

Când s'a urcat pe covertă să ia dejunul dimineaţa, alegând momentul când erau aproape singuri, el îi zise:

— M'am gândit atât de mult la d-ta astă noapte...

Şi pe când spunea el vorbele acestea, deodată o părăsi frica şi îngrijorarea de viitor. Simţi o cutremurare caldă şi îi veni să strige, dar de fericire. El încercă să urmeze „Lil... draga mea, trebue să avem o convorbire...”, dar se întrerupse brusc şi zise: „poate după ce prânzim...”

Coborîră pe scări şi el o ţinea de mână.

— Să nu-ţi faci sânge rău pentru unele lucruri, scumpo !, Vor fi odată toate minunat de frumoase... Ii apucă apoi mâna şi i-o sărută. Apoi în loc să meargă la masă, urcară din nou scările şi el o simţi acum mai mult măgulită şi mişcată decât intrigată şi îngrijorată.

Şi nu se mai văzură până aproape de debarcare, când îl zări printre nămolul de bagaje, când îl strigă. „Ne vom vedea mai târziu şi vom plănui cum să ne'ntâlnim astă seară”.

Când se coborî după covertă, vasul era lângă cheiu şi o ceată de oameni îl privea. Deodată Alan fu lângă ea, îi luă braţul şi îi zise:

— Vino cu mine, vreau să-ţi spun ceva, trebue să-ţi spun ceva. Şezi, draga mea.

Impinşi în îmbulzeala călătorilor, se îndreptară spre eşire. El se înălţase peste capetele tuturor, cercând să se încredinţeze că bagajele sale cu litera F. sunt acolo.

Ea îi zise:

— Mi se pare că ar fi mai bine să te duci să vezi de bagajele noastre, acolo unde stă toată lumea. El se uită încordat învârtindu-şi capul în toate direcţiile.

Bagajele lor încă nu sosiseră. Dar când plecară din nou, el zise iarăşi:

— Lil, ascultă aici, dragă, vreau să-ţi spun ceva. Ea îi tăe vorba, râzând de data asta, dar luând pentru întâia oară tonul de stăpână, îl trimise la litera F să-şi vadă de valize. Il privi depărtându-se, cu dragoste — apoi cu o reînoită mirare, că acest tânăr este al ei. Il auzi zicând funcţionarului: toate aceste trei valize sunt ale mele, iar când se întoarse, văzu pe... Sonya.

Când o văzu simţi deodată acea caldă sfârşeală, zguduitura dulce şi obişnuită, pe care numai ea putea să i-o provoace. Văzu că era din nou acolo şi simţi că iar îi bate inima iute... simţul său de viaţă, de trai bun şi de plăcere, se trezeşte din nou.

Când putu vorbi, nu scoase decât un nume: „Sonya”...

Iar Lil, făcându-şi drum printre cei cu litera F., îl văzu stând în mijlocul unui morman de cufere şi valize. Ţinea mânile unei femei elegante, după ultima modă. Şi când şi-a dat seama de aceasta, era îndestul de aproape ca să o audă zicând:

— O, Alan, îmi placi...

In curând va apărea

PRINŢESA TARAKANOVA

— ROMAN ISTORIC —

Conflictul care a adus faţă în faţă pe împărăteasa Caterina cea Mare şi pe misterioasa ei rivală, prinţesa Tarakanova, e poate unul din cele mai palpitante episoade ale istoriei Rusiei ţariste. — A fost într'adevăr Tarakanova o prinţesă de sânge imperial, sau — cum pretindeau acuzatorii şi călăii ei — doar o frumoasă ţigancă, îndrăzneaţă aventurieră, unealtă în mâinile unor ambiţioşi fără scrupule? Sigur e în orice caz că personalitatea ei plină de farmec şi de gingăşie, extraordinara ei ascensiune şi dramatica ei prăbuşire dela treptele tronului apropiat până în camera torturilor din fortăreaţa Schlüsselburg—jertfă a unei iubiri curate şi fără de margini—fac din Tarakanova o figură vrednică de cel mai intens interes.

A APĂRUT ŞI S'A PUS IN VÂNZARE

PARIS 1937

EXPOZIŢIUNEA UNIVERSALĂ
A XXXIII-a CONFERINŢĂ INTERPARLAMENTARĂ
EXCURSII ŞI RECEPŢII

de

CHRIST. G. CIOMAC

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

Hugo Wolf, maestrul austriac al „lied"-ului

Cu prilejul celei de a 35-a aniversare a morţii sale

In apropierea Vienei este o mică localitate numită Perchtolsdorf, în ale cărei cârciumi vesele lumea se duce Duminica să bea vin nou. In acest orăşel, care poate fi văzut şi vizitat, se află camera pe care a locuit-o Hugo Wolf în Februarie 1888 şi unde el compuse majoritatea cântecelor sale cântate azi de cei mai mari artişti în sălile de concert din lumea întreagă.

Anii 1888 şi 1889 marchează zenitul prea scurtei existenţe a acestui compozitor care este, după Schubert, cel mai minunat maestru al liedului austriac. Aproape zece ani au fost plini de aprinsa lui activitate creatoare; în anul 1896 de exemplu, Wolf scrise unica sa operă „Le Corregidor". Incepând din 1897 crepusculul nebuniei căzu pe spiritul său puternic şi şapte ani mai târziu moartea veni să elibereze de chinuri pe muzicantul în vârstă atunci numai de 43 ani. Era 22 Februarie 1903.

Hugo Wolf a fost vienez de origină deşi şi-a petrecut cea mai mare parte din viaţă în capitala muzicei. El s'a născut la Wendischgratz, în sudul vechii monarhii austro-ungare, la 13 Martie 1860. Wolf nu era, ca Schubert, o fire duioasă-amabilă, sociabilă; caracterul lui era sobru, închis, încăpăţânat.

El era capabil de schimbări brusce de dispoziţie, putea să pară de nepă-

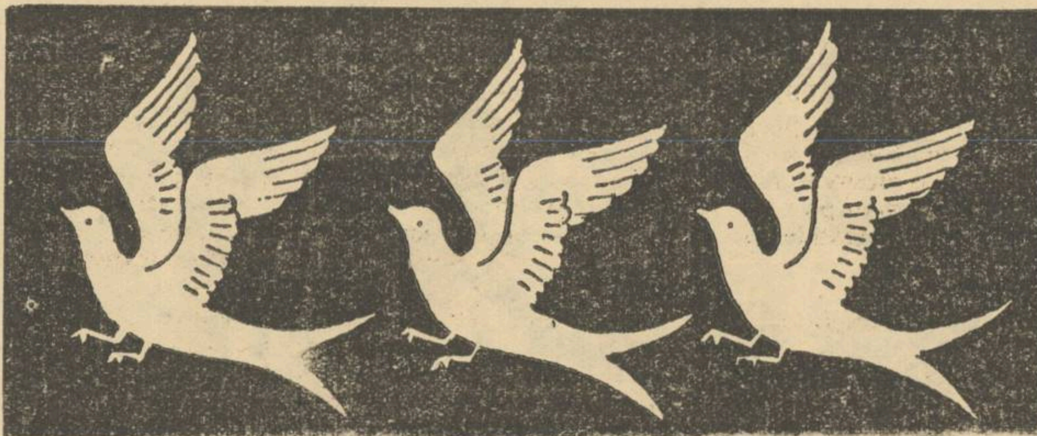


CAMERA DE LUCRU A LUI HUGO WOLF, LA PERCHTOLSDORF

truns, dar puţinii prieteni cărora el le deschidea inima, îi lăudau mult sinceritatea, loialitatea şi credinţa sa.

Hugo Wolf a fost un geniu ale cărui studii şcolare lăsau mult de dorit. Era într'adevăr un elev prost. El fu eliminat din liceul Graz şi buletinul său purta menţiunea: „Lucru deloc". Nici în mănăstirea Benedictinilor Sf. Paul, unde-şi continuă studiile, nu se comportă el mai bine. In fiecare vară, sfârşitul anului şcolar se termina cu rezultate deplorabile. Astfel, iată încă un domeniu unde el fu opusul lui Schubert.

Totuşi, el simţi de timpuriu că e născut pentru muzică. Din cea mai fragedă copilărie, fu capabil să recunoască nota exactă dată de scârţâitul unei uşi. Dar ca şi pentru Schubert, de data asta tatăl său, Filip Wolff, maestru tăbăcar al meşteşugului lui nu voi să-i dea consimţământul şi să-i dea voe să se consacre studiului muzicei. In cele din urmă tânărul Hugo obţinu dela tatăl său permisiunea atât dorită. In



toamna anului 1875 el putu să plece la Viena şi să intre în Conservatorul Societăţii Amicii muzicei care sărbătorea tocmai a 125-a aniversare. Dar şi aci, caracterul sălbatic şi nedisciplinat al tânărului făcu ca el să fie expediat numai „pentru lipsa lui de disciplină". Or, acest Hugo Wolf care peste tot se arăta intolerabil putea să dea dovada de un devotament mişcător când simţea pentru cineva o admiraţie sinceră. Adept pasionat al lui Wagner, el mergea să aştepte la eşirea dela Operă pe maestrul care şedea atunci la Viena şi-l saluta cu profund respect. El se strecura pe scena Operei din Viena în timpul repetiţiilor lui Tannhauser şi la sfârşitul reprezentaţiei fugea la hotel Imperial, în apropiere, unde locuia Richard Wagner, cum arată şi azi o placă comemorativă; avea o dorinţă grozavă să se simtă în atmosfera maestrului venerat.

Mult mai târziu, în 1887 fu imprimată prima sa culegere de cântece. El parveni, graţie ajutorului unuia dintre prietenii săi care astăzi contează printre personalităţile cele mai cunoscute ale societăţii vieneze. In această epocă Wolf are 27 ani. Dar scurta sa existenţă a depăşit ceeace trebue să fie punctul său culminant. In aceşti ani el îşi petrecu în genere vara la Gmunden şi Trainmachen la malul lacului Train, în regiunea cu lacuri a Salzkammergutului; uneori stă la Viena. Dar satul Perchtold a fost leagănul celor mai mari cicluri ale cântecelor lui Hugo Wolf. Aci scrise el grupul său de romanţe atât de celebru inspirat de poeziile lui Morike.

Una din cele mai frumoase dintre ele „Feurreiter" a fost compusă la Unterach, la malul lacului Atter, Keller (Cântece italiene şi cântece de altădată). Mayerling, unde se omorî arhiducele Austriei Rudolf de Habsburg împreună cu Maria Vecsera, a fost cu



HUGO WOLF. DUPĂ UN DESEN IN CREION DE FERD. SCHITZER

câţiva ani în urmă, teatrul dragostei nenorocite a lui Hugo Wolf.

Invitat de câţiva prieteni să-şi petreacă vara anului 1880 la Marienhof, el se îndrăgosti de drăguţa sa elevă Vally Frank, căreia îi dădea lecţii de piano. Ea închiriase o casă la ţară, nu departe de acolo. la Illand şi un negustor ambulant de capcane de şoareci le ducea biletele de dragoste făcând astfel unirea între cei doi îndrăgostiţi.

Minunatul cântec intitulat: „Istorioara cu capcana de şoareci" e un fruct al acestei epoci de prea scurtă durată. In jurul anului 1890, renumele lui Hugo Wolf începu să treacă frontierele Austriei. El căpătă mulţi prieteni, care se interesară de fumuseţea şi originalitatea excepţională a acestor compoziţii.

Printre protectorii săi se numără poetul Detlev von Lielienkron, marele şef de orchestră Felix von Weingartner şi compozitorul Engelbert Humperdinck. Anul 1894 e însemnat prin numeroase aclamaţii entuziaste.

Cu prilejul singurei sale opere pe care a scris-o „Le Corregidor" (al cărei libret e scris de o poetă vieneză Rosa Mayreder, recent decedată), el dădu din nou dovada caracterului său ciudat şi insociabil. Tot aşa în seara când „Feurreiter" a fost executată pentru prima oară în sala de concert, în timp ce publicul, corul şi orchestra îl reclamau cu aplauze entuziaste, el n'avea decât un gând: să fugă. Cu prilejul premierei operei „Corregidor", el refuză invitaţia directorului operei de a lua loc în loja sa şi se ascunse în ultimele rânduri ale celei de a 4-a galerii. In cele din urmă fu descoperit şi tras pe scenă. Acolo el se înclină, foarte pal şi grav în costumul său de vară gri închis de o extremă simplitate. El nu aşteptă reprezentaţia a doua; el nu şi-a văzut decât odată opera pe o scenă de teatru.

Chiar a doua zi el părăsi Viena, fără măcar să reclame drepturile de autor.

Se putea crede că viaţa lui lipsită de griji era asigurată, când gloria sa fu distrusă de o lovitură a fatalităţii.

Umbrele nebuniei îl copleşiră întunecând pentru totdeauna strălucitorul său spirit creator.

El îşi închipuia că e directorul Operei din Viena; aşezându-se la pian după ce executa operele sale şi cânta cele mai frumoase lieduri, el adresa lungi discursuri imaginare pblicului. Unul din prietenii săi, profesorul Haberlandt, care conduce azi Muzeul vienez de artă regional, veni într'o zi să-l ia, la 20 Septembrie 1896 în trăsura sa; muzicantul credea că merge la intendentul teatrelor curţii; în realitate el fu dus pentru a fi internat într'un azil de nebuni.

Graţie bunelor îngrijiri el îşi recăpătă peste puţin timp, pentru ultima oară, raţiunea şi începu chiar să facă câteva voiajuri. Dar această luminare a judecăţii fu de scurtă durată. Răul îl apucă din nou. Hugo Wolf îşi petrece încă patru ani de inconştienţă aproape totală în azilul regional de nebuni din Austria de jos. La 22 Februarie 1903, moartea îl scăpă. Azi, Hugo Wolf, marele maestru al liedului, se odihneşte într'un mausoleu oferit de oraş, la cimitirul central din Viena, nu departe de Beethoven, Schubert şi Brahms.

Misoginisme

Noi am făcut femeile aşa cum sînt: deaceea nu valorează nimic.

MIRABEAU

Femeea nu e decât o năpastă dată bărbatului de Jupiter ca să se răzbune pe Prometeu.

HESIOD

E zadarnic să alegi printre femei; chiar cea mai bună nu valorează nimic.

PLAUT

Am găsit ceva, mult mai amar decât moartea: femeia!

ECCLESIASTUL

De cine a fost făurit acest dedal de nestatornicie, acest templu de desfrâu, acest câmp semănat cu mii de capricii, această culegere de greşeli, această barieră în faţa porţilor cerului, această gură a cetăţii infernale, acest paner plin de vicleşuguri, această otravă care seamănă cu ambrozia, această frânghie care leagă pe muritorii acestei lumi: femeea, într'un cuvânt?

CĂRŢILE BRAHMANISMULUI

Când vezi o femee, închipueşte-ţi că ai în faţă, nu o fiinţă omenească, nici chiar o fiară sălbatecă, ci pe dracul în carne şi oase: vocea ei e şueratul şarpelui.

SF. BONAVENTURE

Căsătoria se trage din dragoste, cum se trage oţetul din vin; e o băutură de temperanţă, neplăcută şi acră, pe care vremea a făcut-o să-şi piardă mirosul ceresc.

BYRON

Dintre toate animalele sălbatece nu e niciunul mai periculos decât femeea.

SF. JEAN CHRYSOSTOME.

Femeea este unealta dracului.

SF. BERNARD

Femeia este sporirea păcatului.

SF. AUGUSTIN

Femeia este o momeală otrăvită.

SF. CYPRIEN

Nu există femee bună.

SF. PAULIN

Femeia e marea împărăţie care tiranizează natura.

ACHILLE DE BARBANTANE

Cu o femee şi cel mai înţelept devine nebun.

Păr. JOLY

Căsătoriţi-vă dacă nu puteţi face altfel, dar mult mai bine ar fi să nu vă căsătoriţi

SF. PAVEL

Căsătoria este o prostie făcută în doi, apoi un infern în trei şi mai mulţi.

SHAKESPEARE

Culese de DR. J. K.

ARTIŞTII GERMANI IN CAPITALĂ



Dansatorul Harald Kreutzberg



VIAȚA TEATRALĂ

„Regele Cristina" de Nicolae Iorga, la Teatrul Național

O piesă de d. Nicolae Iorga este, — pentru cei ce caută în teatru, nu numai distracția momentului, dar și o fărâmă de artă, cât și un prilej de gândire mai adâncă, — o adevărată bucurie spirituală.

Nu știu dacă producția dramatică a d-lui Nicolae Iorga este apreciată de public la justa ei valoare. Va veni însă o vreme când nimeni nu va putea tăgădui d-lui Nicolae Iorga meritul de a fi ridicat nivelul teatrului românesc la o treaptă înaltă și de a fi îndreptat arta dramatică românească spre drumul clasicismului și al esteticei spirituale.

De multă vreme teatrul românesc caută să-și definească un loc în literatură, fără a reuși decât arareori, grație unor momente fericite de inspirație a câtorva autori dramatici, care se improvizează ca atare, printr'un simplu hazard. Avem astfel multe piese bune în literatura noastră dramatică, dar, afară de Caragiale, nu avem până azi un autor dramatic, în înțelesul adevărat al cuvântului, un autor care să înjghebeze în opera sa o ținută unitară și o preocupare realizată în mod egal, dealungul anilor. Romancieri, critici, poeți, eseiști, câteodată și simpli amatori, dăruind teatrului câteva momente din activitatea lor, au reușit să scoată la iveală câte o piesă meritorie. La niciunul dintre ei n'am remarcat însă acea perseverare de lucru, capabilă să producă o operă întreagă, care să cuprindă o idee conducătoare, sau să definească o personalitate deosebită. Deaceea teatrul românesc de azi este produsul întâmplărilor mai înainte de a fi acel al preocupărilor, și tot deaceea teatrul românesc nu-și găsește calea către o evoluție normală, lâncezind în anonimatul mediocrității.

Din fericire o singură excepție, excepție atât de categorică, încât o socotim salvatoare pentru viitorul teatrului românesc: producția dramatică a d-lui Nicolae Iorga.

Marele nostru istoric și bărbat de stat, închinând teatrului momentele sale libere, a dăruit literaturii dramatice românești nu mai puțin de 50 de piese, contribuind astfel printr'o producție bogată și unitară la închegarea unui teatru românesc curat și isvorît din adâncul sensibilității unui savant care este înainte de toate poet.

Teatrul d-lui Nicolae Iorga formează în literatura dramatică românească, singura realizare de ansamblu, singura operă care poate fi privită în întregul ei, fără a-și pierde din omogenitate.

Cu câțiva autori dramatici de talia d-lui prof. Iorga, am reuși să redeșteptăm și să dăm o formă definitivă teatrului românesc, care până în prezent nu și-a găsit rostul. Din păcate nu-l avem decât pe d-sa și oricât am îndrepta privirile în jurul nostru, nu vedem pe cine am putea găsi. Deaceea de câte ori avem prilejul să asistăm la o piesă a d-lui Prof. Nicolae Iorga ni se pare că teatrul românesc a reușit să facă încă un pas în evoluția și în formarea lui.

Am vrut să subliniem toate acestea, fiindcă trebue să-i recunoaștem d-lui Prof. N. Iorga marea calitate de a ocupa în teatrul românesc, unicul post de autor dramatic, deoarece, după cum spuneam și mai sus, piese bune avem multe în literatura noastră dar niciun adevărat autor dramatic care să închine teatrului o activitate susținută și unitară.

Teatrul Național a reprezentat Luna trecută „Regele Cristina", o piesă care evocă în mod magistral strania figură a unei regine care a dat atât de mult de vorbit istoriei și posterității, prin faptele, atitudinea și cultura ei.

D. Prof. N. Iorga a reușit să concentreze în 5 acte, scurte dar pline de claritate și de simplicitate, toată viața acestei femei, înfățișându-ne cinci momente hotărîtoare din existența reginei suedezilor.

O vedem în actul 1 tânără de 18 ani, grăbind negocierile pentru încheerea războiului de 30 de ani prin pacea Westfalică. Apoi în actul al 2-lea încoronată Regina Suedezilor. După aceia convocând statele generale la Upsala, și abdicând în favoarea lui Carol Gustav, iar în actul al 4-lea ducându-și existența de regină pe la curțile strălucite ale occidentului, unde prin cultura și prin priceperea ei în arte i se dădea o atențiune deosebită. Înfărșit în ultimul act asistăm la moartea Cristinei.

Alegând aceste cinci momente din viața Reginei Cristina, d. Nicolae Iorga a înjghebat o piesă de toată frumusețea și care are darul de a arunca o privire de ansamblu asupra unui personagiu istoric, pe care în neștiința noastră nu-l cunoșteam decât din manualele învățate pe băncile liceului.

Scrisă în versuri albe care dau întregii lucrări un ton de grandoare ce cadrează de minune cu personajul înfățișat, piesa d-lui Nicolae Iorga este o încântare a auzului.

„Regele Cristina" pusă în scenă de d. Ion Șahighian, cu măestria care-l caracterizează, a dat prilejul d-nei Marietta Anca să-și afirme încă odată marele talent.

Inconjurată de un ansamblu numeros, din care reținem numele d-nelor Vally Miclescu, Kitty Gheorghiu, Ana Luca și a d-lor G. Galboreanu, C. Ciprian, I. Ulmeni, D. Grigoriu, N. Săvulescu, C. Duțulescu, N. Dumitriu, C. Mitru, d-na Marietta Anca ne-a dat o excelentă interpretare a acestei eroine istorice.

Decorurile d-lui Traian Cornescu pitorești, iar costumele d-nei Florica Scârțan, plin de gust și de colorit.



„Miss România" de Arnold și Bach, localizată de Sică Alexandrescu și Tudor Mușatescu, la Teatrul Liber

Degeaba a ars Teatrul Vesel, odată cu incendiul Eforiei. D. Sică Alexandrescu a găsit mijlocul de a-l înlocui imediat, transportând toată trupa și tot repertoriul Teatrului Vesel pe scena Teatrului Liber.

Și astfel am avut prilejul Sâmbătă trecută să auzim și să vedem pentru a cincisprezecea oară poate, acelaș vodevil grotesc și primar de Arnold și Bach, cu un titlu schimbat. De data aceasta se numea „Miss România" și fusese adaptat de veșnica echipă Tudor Mușatescu—Sică Alexandrescu, probabil mai de mult, pe vremea când alegerea unei „Miss" era un lucru modern și care ne preocupa.

Dar alte succese ca, „Birlic", „Otto Elefantul", „Aero Găgești", „Problemă de rezolvat", etc. au întârziat se vede reprezentarea acestei comedii, și cum o lucrare atât de meritorie nu putea fi lăsată la o parte, d. Sică Alexandrescu ne-a prezentat-o Sâmbătă seara.

Reprezentația aceasta constitue o rușine pentru teatrul românesc și o pată de neșters în activitatea d-lui Sică Alexandrescu, dela care, date fiind promisiunile dela începutul stagiunii, mărturisim că eram îndrituiți să ne așteptăm la cu totul altceva.

D. Sică Alexandrescu nu vrea să dea faliment. Il înțelegem. Dar, ca director a trei teatre particulare, d-sa are datoria de a căuta să-și salveze interesele financiare într'un mod mai onorabil, bunăoară încercând să joace teatru bun, teatru adevărat.

Se falsifică până la capăt gustul publicului, care așa restrâns cum este, constitue totuși un public fix, ce urmărește toate spectacolele. Cu un public astfel educat și preparat doar să se distreze la clovneriile acrobatistice ale colaborării Arnold—Bach—Alexandrescu—Mușatescu, nu se va putea niciodată încadra teatrul românesc în viața noastră spirituală. Orice sforțări de artă, vor fi pur și simplu refuzate de un public căruia i s'a falsificat puterea de comprehensiune, căruia i s'a denaturat sensibilitatea.

D. Sică Alexandrescu continuând să-și bazeze repertoriul pe farse de natura celor pe care le-am văzut Sâmbătă pe scena Teatrului [illegible], devine direct responsabil de două [illegible]ruri extrem de grave, și anume:

1. — Transformarea Teatrului românesc într'un gen apropiat circului sau spectacolelor de baracă din luna Moșilor;

2. — Sabotarea unui talent de o valoare reală, acela al d-lui Gr. Vasiliu-Birlic. Utilizând atât de prost calitățile atât de mari, d. Sică Alexandrescu va reuși să-l ucidă pe tânărul și înzestratul nostru comedian, în ochii publicului. Avem atât de rare sclipiri în generația tânără a actorilor noștri, încât a-și bate joc de puținele talente care s'au relevat, înseamnă a desconsidera teatrul românesc.

D. Sică Alexandrescu are datoria de a se opri aci, altfel toate limitele îngăduinței vor fi depășite. Să joace pe Arnold și Bach în Grădina Marconi, să-l lase pe d. Gr. Vasiliu-Birlic să-și manifeste posibilitățile pe o altă cale și atunci, se va uita probabil că în anul de grație una mie nouă sute treizeci și opt, Teatrul Liber a jucat farsa „Miss România", și că până ce a fost distrus de incendiu, Teatrul Vesel a reprezentat zeci de vodeviluri semnate de Arnold și Bach.

Altfel, odată cu d. Sică Alexandrescu va da faliment și teatrul românesc.

Spectacole pentru tineret la Teatrul Național: „Andromaca" de Racine

Reprezentațiile pentru tineret inaugurate în stagiunea de față a Teatrului Național s'au bucurat de un succes desăvârșit. Prima noastră scenă contribue astfel, și nu cu puțin, la educarea tineretului, călăuzindu-l prin meleagurile teatrului antic și apropiindu-l de frumusețile perpetue ale artei.

Aceste spectacole au avut deasemenea darul de a da posibilitate unor talente încercate să-și valorifice calitățile. Astfel am avut ocazia s'o vedem pe d-na Angela Luncescu interpretând „Andromaca" cu o măestrie neegalată. Această mare tragediană pe care Teatrul Național o utilizează atât de rar, a găsit în interpretarea eroinei lui Racine accente profund umane, totuși sobre, cu adevărat clasice. Rare ori am avut prilejul să vedem o actriță jucând cu atâta măreție antică, cu atâta simplitate, cu atât adevăr.

Să sperăm că admirabila creație din „Andromaca" va deschide ochii Direcțiunii Teatrului Național asupra d-nei Luncescu, dându-i-se prilejuri mai dese de a se afirma.

GH. NENIȘIOR

A APĂRUT 496

Radio-Adeverul

Cu următorul sumar:

RADIO-TEATRUL ROMÂNESC — De vorbă cu d. Victor Bumbești, regisorul artistic al microfonului românesc —

PROGRAME... PROGRAME... PROGRAME...

— Nostimate din culisele radiodifuziunei —

Motorizarea acordului — Automatizarea comenzilor la aparate de mare randament —

MONOLAMPĂ B. G. — Montaj cu o lampă, bigrilă, în superreacție —

Victoria Omega 4 B. — Montaj cu randament excepțional și muzicalitate maximă —

FRECVENȚA DE BAZĂ — O realizare practică prin lămpile cu neon —

32 pagini 5 lei

NOU! CELEBRU!

A APĂRUT



Da, un vânt de nebunie și crimă, de erori judiciare și enigme, suflă prin paginile emoționantului roman celebru, răvășind viața conjugală a avocatului Olivier.

La chioșcari și librari — 15 LEI

CRONICA MUZICALĂ

Wilhelm Kempf la Filarmonica

Concertul simfonic de săptămâna trecută a avut ca dirijor pe maestrul George Georgescu, întors în ţară după o absenţă de câteva săptămâni, iar ca solist pe pianistul german Wilhelm Kempf, care de trei ani vine cu regularitate la Bucureşti.

Extraordinar pianist; artist profund şi serios, natură bogat înzestrată cu talent, cu inteligenţă şi cu genială intuiţie.

D. Wilhelm Kempf a cântat Concertul în la minor de Schumann. Acest concert, terminat în anul 1845, a fost dedicat de Schumann unui pianist, Ferdinand Heller.

Deşi este singurul concert pentru pian al lui Schumann el e considerat ca una din operele cele mai importante ale compozitorului.

Tot concertul este străbătut de o cantilenă nostalgică, de o dulce şi melancolică melodie, care se revarsă cu atâta bogăţie şi cu atâta graţie, încât nu se poate să nu recunoşti aici, sufletul şi inspiraţia „maestrului melancoliei".

Concertul acesta, spune Paul Landormy, este ca o simfonie în care pianul îşi are partea lui de colaborare. Compus din 3 părţi, începe cu un allegro, care la rându-i se deschide cu o frază lungă, însoţită de acorduri la pian şi de dezvoltarea acestora la divers grupuri de instrumente.

Andantele îşi trage tema din primul motiv al concertului.

Concertul acesta, considerat ca o capodoperă a romantismului muzical, este interpretat de obicei cu abuz de virtuozitate tehnică, cu un patetism care umflă şi desfigurează, cu o melancolie scenică, cu un fel de dramatism care se limitează la reliefarea a două contraste, de pianissimo şi fortissimo, de alb şi negru.

D. Wilhelm Kempf şi-a amintit că Schumann a scris concertul său după un studiu aprofundat al operelor lui I. S. Bach, „fortificându-şi stilul la această şcoală".

D. Wilhelm Kempf a interpretat acest concert într'un mod cu totul inedit.

Gândim cu imagini convenţionale. Interpretarea este gândire şi atunci când ea utilizează imagini convenţionale şi, idei comune, ea falsifică stilul şi devalizează o operă de senzul ei lăuntric.

In mod convenţional se consideră că orice muzică din perioada romantismului trebue interpretată cu abuz de forţă, cu tumult şi cu vigoare.

Tot ceeace este romantic suportă acelaş tratament.

Ei bine! e suficient să cunoşti împrejurările în care Schumann a scris concertul, pentru a înţelege că această bucată a fost compusă în modul clasic, la umbra concepţiilor lui Bach.

Şi atunci interpretarea clasică, liniştită şi atât de senină pe care d. W. Kempf a dat-o acestui concert romantic, nu mai surprinde.

Stilul de religioasă meditaţie pe care d-sa l-a imprimat andantelui este departe de neliniştea elementară considerată ca fundamentul muzicii romantice.

Sonorităţile sale lăuntrice, pline de catifelată căldură, tonul vibrant de fantastică îngândurare, liniştea metafizică a rostirii frazelor, ca şi cum ele ar fi răspunsuri date unei întrebări mistuitoare şi misterioase, au surprins.

Şoaptele în pianissimo, patima fierbinte şi interioară a melodiei, iată ceeace constitue pentru noi ineditul interpretării lui Kempf.

In restul programului, d. George Georgescu a dirijat poemul simfonic „Don Juan" de Richard Strauss şi Simfonia I-a de Brahms.

Strauss a scris muzica sa inspirat de versurile lui Lenau. Muzica nu e „à programme". Ea tinde să înfăţişeze elanul erotic, sub formele sale proteice, furia şi seninătatea dragostei.

Tema înfăţişează caracterul cuceritor al eroului. Apoi apar ca nişte fantasmagorice jocuri de nori, feţele mereu schimbătoare ale idealului feminin.

D. George Georgescu a redat cu multe nuanţări această muzică imaterială ca şi dorinţa, incorporată cu viziunile extrase din vis.

Deasemenea Simfonia I-a de Brahms a fost redată cu pătrunderea caracterului ei de gravă şi tenebroasă melancolie.

Recitalul Stein

Un tânăr pianist german, Max Stein, a dat în sala Dalles un recital sub auspiciile „Asociaţiei române de muzică".

D. Stein este un produs imperfect al solului natal. Felul său de a interpreta este cam rigid, academic şi formal.

Se vede că înţelegerea sa muzicală depăşeşte cu mult sensibilitatea sa.

Concertul italian de Bach, Sonata op. 109 de Beethoven şi Pour le piano (Prelude, Sarabande et Toccate) de Debussy, au format prima parte a programului.

Tânărul pianist a înţeles Sonata op. 109 de Beethoven, dar n'a dus până la ultimele consecinţe faptul că ea datează din ultima perioadă de creaţie beethoviană.

Dacă ar fi ţinut seama de acest lucru, d-sa ar fi cântat cu o mai luminoasă detaşare, seraficele variaţii ale Andantelui.

Analizând ultima sonată pentru pian de Beethoven (op. 111) Hans v. Bülow găseşte în arietta şi în deosebi în ultima parte a acestuia, expresia sonoră a ideii de nirvana, de renunţare, de



PIANISTUL STEIN

senină împăcare cu contrarietăţile destinului.

Acelaş element al renunţării, aceeaş fugă în suflet şi în solitudine se remarcă în variaţiile III şi IV ale andantelui din Sonata op. 109.

Frumos a cântat d. Stein „Variaţiile Telemann" de Reger, în prima audiţie la Bucureşti.

Pe o temă veselă şi nervoasă de Telemann (contimporan cu marele Bach) Reger a brodat un şir de variaţii care prin tranziţia câtorva acorduri de o profunzime „bachică", conduc la o fugă savantă.

D. Stein a cântat cu prospeţime şi tinereţe muzica lui Reger atât de puţin cântată la noi.

Recitalul W Kempf

Pentru prima oară la Bucureşti, un pianist străin a avut curajul de a închina cu exclusivitate, recitalul său unui singur compozitor.



W. KEMPF

Şi acest compozitor este J. S. Bach.

D. W. Kempf a cântat o Tocată cu fugă şi două preludii cu fugi (unul în do diez minor altul în do diez major). Apoi ca supliment la prima parte a programului, gavotta din a III-a suită engleză.

Jocul d-lui Kempf, extraordinar de curat, de simplu şi transparent, a atins culmi de artă şi de emoţie în interpretarea fugilor.

Gavotta a sunat sub mânile lui Kempf, ca o muzică aeriană.

Precizia stacatelor şi claritatea rostirii în două registre fac din interpretările sale, perfecţiuni.

In partea II-a a programului d. W. Kempf a avut curajul de a cânta în primă audiţie aria cu variaţii, cunoscută sub numele de „Goldberg Variationen".

Este vorba de o lucrare scrisă de Bach pentru delectarea unui ambasador, Kreyserling, care suferea de plictiseală şi insomnie.

Fiind interpretate pentru prima oară de clavecinistul Teophilus Goldberg, aceste variaţii au trecut în istorie cu numele interpretului.

Lucrarea are o temă (aria) care suferă treizeci de modificări de ritm şi de construcţie.

Din aceste 30 de modificări, se deosebesc 9 canoane (la unison, la secundă, la terţă, mergând până la nonă).

Finalul intitulat „quodlibet" este împletirea a două cântece populare.

Audiţia acestor „Goldberg variationnen" durează o oră şi cinci minute.

Astfel se explică dece în toată lumea rar apar pianişti capabili să-i înfrunte dificultăţile şi lungimea.

D. W. Kempf a interpretat cu o ştiinţă impresionantă această bucată în care geniul atât de savant şi de fantezist al lui Bach, străluceşte în plenitudinea sa.

V. CRISTIAN

Amintirile lui Ion Creangă

Ediţie ilustrată de D. Stoica „Cartea Românească"

Citirea operelor lui Creangă, şi mai ales a *Amintirilor*, este o delectare vecnic nouă, chiar dacă este a suta oară când o reiei. Am citit-o pentru mine o tinereţe întreagă, am citit-o zeci de ani cu elevii, copiii şi copiii copiilor mei. Totuşi, când vrem să petrecem câteva ore plăcute de o delectare desăvârşită, tot cartea „*Amintirilor*" lui Ion Creangă o luăm în mână. O deschidem la întâmplare, simţind cum ni se deschid inimile odată cu ea şi cum se revarsă unda înviorătoare a unei veselii ce izvorăşte din adâncurile fiinţei noastre fizice, spre a se împrăştia, caldă şi binefăcătoare, în toate meandrele sufletului. Binecuvântat să fie satul Humuleşti care ne-a îngăduit să avem pe ogorul literelor noastre o plantă atât de preţioasă, ţinând, în culorile şi savoarea sa, esenţa cea mai autentică a sufletului românesc.

In cartea editată de „Cartea Românească" sub îngrijirea d-lui D. Stoica, avem aceste nepreţuite „Amintiri" într'o prezentare frumoasă şi cu adaosul a patru nuvele anecdote la sfârşit. Ea nu trebue să lipsească din biblioteca niciunui intelectual care ţine la cinstea de a fi denumit astfel. „Biografia lui Ion Creangă", publicată în 1896" de G. I. Alexandrescu, deşi nu mai răspunde cerinţelor de azi, în ceia ce priveşte erudiţia şi metoda, este totuşi interesantă prin faptul că oglindeşte viu şi palpitant sentimentul pentru Ion Creangă şi interesul intelectualilor pentru opera sa. G. I. Alexandrescu nu a fost un literat, ci un intelectual îndrăgit de folclor şi scrisul lui Creangă, fiind de meserie jurist şi prieten din cenaclul din care a făcut parte şi Arthur Gorovei.

El a murit tânăr, de o boală crudă şi distrugătoare; dacă ar fi trăit l-am fi găsit, poate, alături de scotocitorii de hârtii vechi, Arthur Gorovei, Horia Teculescu, Eufrosina Dvoicenco şi toată mulţimea de tineri pasionaţi cercetători, care vor să ţină aprinsă torţa culturii româneşti, spre a o transmite vie şi arzătoare generaţiilor ce vin.

Toată lumea bea
cafea cu lapte.
cafeaua cu lapte
trebue să fie
preparată cu
Franck
ADAUS LA CAFEA

CARTEA STRĂINĂ

Dragoste în căsnicie

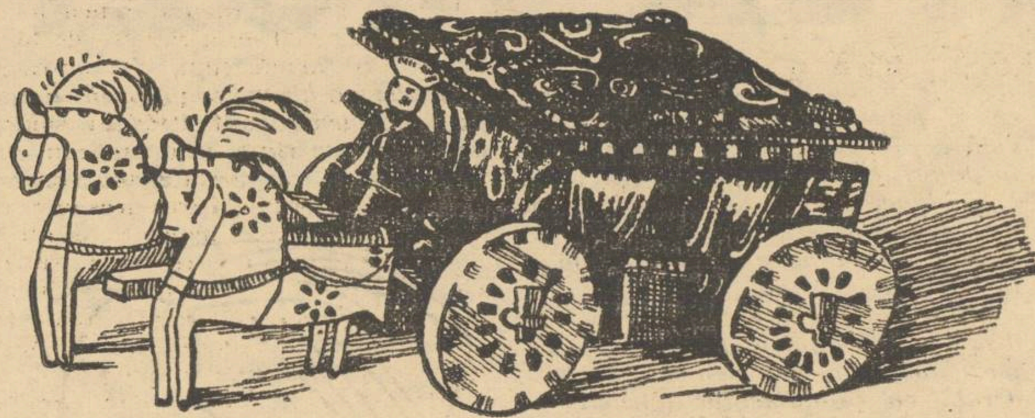
Scriitorul englez F. E. Bailly a reconstituit în opera sa „The Love Story of Lady Palmerston" dragostea şi devotamentul uneia din cele mai frumoase femei a timpului pentru soţul ei Lord Palmerston. De altfel ea nu este singura pildă în viaţa oamenilor celebri din Anglia, căci alături de ea putem cita şi pe Lady Beaconsfield, soţia lui Disraelli. Ambele s'au măritat cu distinşii oameni politici englezi, ce au fost soţii lor, când erau deja mature şi ambele au arătat aceiaşi credinţă devotată în toate clipele vieţii lor pentru viaţa particulară şi cariera politică a soţilor.

„Em" Palmerston, ca soră a Lordului Melbourne făcuse o îndelungă experienţă în asigurarea succesului în politică şi găsise un remediu foarte simplu şi uşor de aplicat în toate împrejurările în care lordul şi stăpâ-



LADY PALMERSTON

nul său, se simţea deprimat sau întâlnea dificultăţi. „Să organizăm o petrecere", îi propunea ea. Şi în adevăr „partidele" din grădinile de la Carlton House şi mai târziu în Cambrige House sau în Piccadily, au contribuit mult la netezirea drumului politic al Lordului Palmerstone şi, întrucâtva, la îmblânzirea atacurilor adversarilor. Până şi marele editor al ziarului „Times" fusese atras şi lua parte la aceste petreceri, aşa încât la întrebarea unui om politic „ce găseşte aşa de atrăgător la aceste petreceri?", el răspunse



că „Lady Palmerston ştia să pună botniţă". Iar un diplomat francez spunea următoarele:

„Ce minunat sistem de sociabilitate aveţi în Anglia! Am căutat trei săptămâni prilejul să vorbesc cu Lord Palmerston şi nu l-am găsit de cât aci. Era foarte simplu: nu am avut decât să fac o vizită lui Lady Palmerston".

Admirabilele memorii ale lui Abraham Hayward asupra lui Lady Palmerston, care au apărut în The Times, sunt reproduse în întregime în această carte a lui F. E. Barily şi din ele se desprinde farmecul acestei femei atât de pasionat devotată soţului ei. In pagini, scrise plăcut şi uşor de citit, se răsfrânge spiritul şi mişcarea evenimentelor din cei şaptezeci de ani dela începutul secolului al nouăsprezecelea. Cititorul va fi prins cu uşurinţă în laţul vorbelor şi nimicurilor din viaţa de toate zilele din curte şi din politică, în tovărăşia din jurul frumoasei şi nobilei „Great Lady" care a fost „Em." Palmerston, pildă vie a iubirii şi devotamentului în căsnicie.

O piesă în şase acte cu subiectul „Van Gogh"

Autorul englez Dan Burke a făcut o piesă de teatru, echilibrată şi fără nimic senzaţional, al cărui subiect este viaţa şi caracterul lui Van Gogh. Dar discreţia sa îşi are limitele. Totuşi citită piesa pare cam lipsită de amănunte şi mai comprimată decât ar fi de dorit. Elementul ciudăţeniei sale care este un element al tragicului vieţii sale, aci apare ca însăşi tragedia acestei vieţi.

E posibil ca pe scenă, în performanţa dialogului, să facă o impresie mult mai satisfăcătoare. In tot cazul deşi ar fi fost poate nevoe de o aprofundare şi un studiu mai luminos al acestei personalităţi prezentată în scenă, totuşi se găseşte în această piesă o simpatie şi o călduroasă dorinţă de a reda credincios adevărul, care îi asigură succesul.

Trei poeţi romani studiaţi de un englez

Cei trei poeţi romani: Plautus, Catullus şi Ovidiu nu au fost aleşi în mod arbitrar de F. A. Wright. Ei au fost aleşi pentru că toţi trei au scris pentru „a amuza", căci toţi trei erau oameni de lume. Plautus a fost un om din popor care a scris pentru popor şi poate primul scriitor roman care n'a fost copleşit de artificiul metricii greceşti. Inegal şi uneori prost, grosolan, dar schiţând viu, la el se găseşte în cele mai rău reputate caractere şi ceva bun.

Catullus pe de altă parte este destul de influenţat din afară, dar autorul englez, alegând douăsprezece poeme ca cele mai bune în opera sa, arată măestria cu care poetul roman ştie să întrebuinţeze diferite „metruri" pentru a exprima simţiri diferite.

Ovidiu, cel din urmă studiat, „povestitorul prin excelenţă" printre poeţii latini, este tratat cu deosebită grijă de F. A. Wright, mai ales în ceia ce priveşte temeiurile în „Ars". Ca tratare, autorul englez începe cu o descriere a locului de naştere a fiecărui poet şi a împrejurărilor în care s'au format, face apoi o analiză îndemânatică, fără paradă de erudiţie, deşi aceasta reese evident în multe locuri şi dă, în total, pe lângă câteva excelente traduceri din opera lor, o icoană luminoasă asupra geniului păgân în etica aşezărilor sale sociale.

Comediile lui Shakespeare

In comediile lui Shakespeare, tradiţia şi tehnica clasicelor comedii, cu blasfemele ei împotriva normelor sociale de aberaţie materialiste, se transformă în ceva nou şi foarte plăcut: într'o comedie care dilată sufletul în loc de a strânge inima şi a întuneca sufletul.

Cum s'a săvârşit această transformare? Aceasta este, în rezumat, tema pe care o tratează profesorul H. B. Charlton, în cartea sa: *Shakespearian Comedy* (ed. Metlmen).

In primele capitole ale cărţii se arată sforţarea lui Shakespeare de a acomoda romantismul şi în special o concepţie romantică a iubirii cu realismul cerut de comedie şi în special de comedia de moravuri.

In „Love's Labour Lost", „Two Gentlemen of Verona", „Comedy of Enors" „Taming of the Shrew", Shakespeare atacă problema când dintr'o parte când din alta.

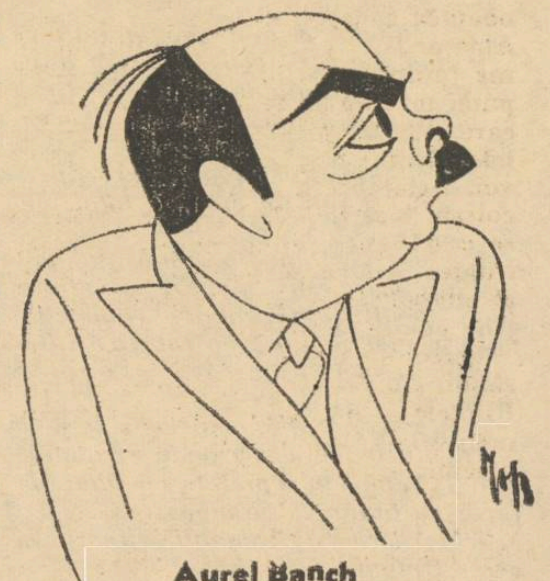
In „Two Gentlemen of Verona", el caută să întrupeze romanticul în carne şi oase (Blood and Flesh), adică în caractere pline de viaţă. In „Comedy of Erros", el caută să creeze o tehnică nouă care să-i asigure succesul. Se serveşte de intriga din comediile clasice, lăsând să pătrundă pe ici pe colo, romanticul, ca în Aegon şi Luciana, potrivindu-l cât poate mai bine cu structura de farsă şi bufă.

In comedia „Taming of the Shrew" e un fel de a da îndărât al lui Shakespeare dela romantic, sau mai bine zis o dare îndărăt dela intenţia sa de a reconcilia romanticul cu necesităţile comediei. Profesorul Charlton zice: „Taming of the Shrew" este un divertisment în care Shakespeare se depărtează de problema dramatică a vieţii, care era problema de primo în vremea sa".

Apoi în „A Midsummer Night's Dream" el face un pas înainte spre soluţia acestei probleme. El dă aci liber frâu iubirii romantice, dar o stăvileşte pe deoparte prin prezenţa lui Theseus, iar pe de alta prin prezenţa lui Bully Bottom şi prietenii săi, rustici şi Englezi, primitivi în oarecare măsură, rămânând neturburaţi de aberaţiile îndrăgostiţilor muritori, ca şi la incoherenţele eterice ale lumilor din basme. In această piesă este o totală şi nouă fuziune a elementelor, dar nu s'a ajuns încă la încarnarea vizată de Shakespeare, adică nu s'a soluţionat încă problema caracterizării.

Urmărim pas cu pas evoluţia comediei shakespeariene, în cartea profesorului Carlton, cu interes şi deosebită plăcere. In „The Marchant of Venice", însă suntem în oarecare divergenţă cu autorul, nu atât în analiza operei lui Shakespeare. In situaţia principală a piesei, cât în unele afirmări psihologice ale sale. In special Falstaff nu este de loc în conexiune cu un ideal al comediei, căci „spiritul comic" este cu totul altăceva decât „spiritul comediei". Falstaff nu ni se pare de loc un experiment în etică, şi nici chiar în etica genului comedie. Nu este nici un supra om de al lui Nietzsche, ci un „Titan comic" care, ca şi Shylock, a fost creat pe deaîntregul de imaginaţia lui Shakespeare.

Expoziţia de fotografii suprarealiste la „Mozart"



Aurel Bănch

A apărut în broşură

REVIZUIREA CETĂŢENIEI ROMÂNE

de

CONSTANTIN GR. C. ZOTTA

Preşedint de Tribunal

cuprinde în 100 pagini:

1) Decretele legi din 1918-1920;

2) Constituţiunea din 1923 (art. 133);

3) Legea pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii române (art. 56—70);

4) Extrase din Tratatele de pace din: St. Germain, Paris, Trianon;

5) Decretul lege din 21 Ianuarie 1938;

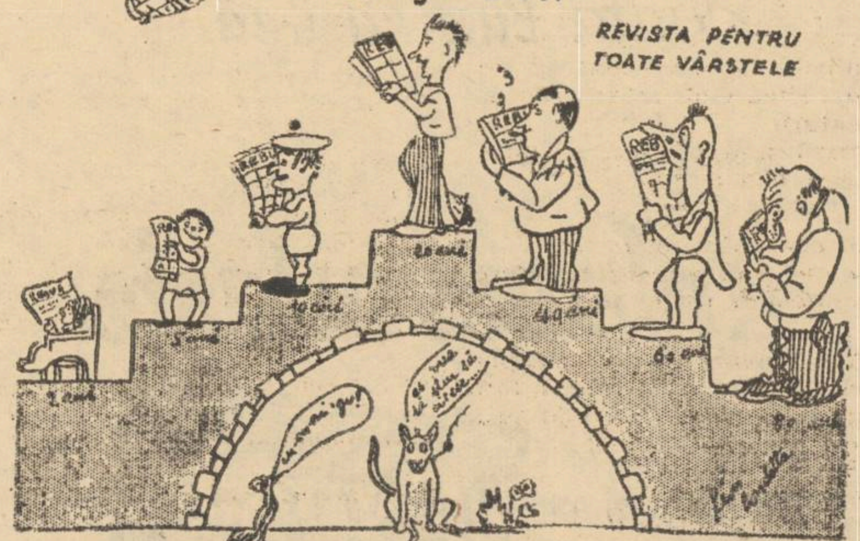
6) Referatul Ministrului de Justiţie către Consiliul de Miniştri;

7) Regulamentul decretului lege din 21 Ianuarie 1938;

8) Formulare uzuale cu indicaţiuni practice.

Editura „Adevĕrul" S.A.

PREŢUL: 30 LEI



Cereţi chiar azi ultimul număr al acestei excelente reviste!

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Cronica literară

George Lesnea, poezii

Activitatea poetică a d-lui Lesnea este foarte interesantă. Adesea ai sentimentul că versul clasic, bine măsurat, şi-a găsit din nou cultivator. Poezia d-lui Lesnea e plină de metafore, dar pare totuş cam cenuşie, cam metalică, aceasta poate din cauza conţinutului în genere contemplativ. Este de observat că întorcându-se la tradiţia eminesciană, poetul nostru încearcă şi nu fără succes, transcripţiunea simplă a stărilor într'un fel de lirism aproape abstract. In deosebi poetul cântă vigoarea de a trăi ori neliniştea de a se pierde în univers.

D. Lesnea vine cu însuşiri şi cusururi pe care le vom demonstra prin exemple. Bunăoară sub titlul *Pastorală* cântă ceva vag, în care se poate determina totuş ideea liniştei munteneşti, nocturne şi bucolice. O voluptate de a se cufunda elementul verde, răcoros, este:

Din cer bucşit de linişti şi necuprinsuri reci,
Se răsuceşte noaptea pe coarne de berbeci.
Subt căpătâi c'un munte a adormit pământul,
Din ieslele tăcerii mânâncă frunze, vântul.
Mânz alb — pârâul fuge pe urma nimănui,
Certându-se cu prundul singurătăţii lui.

Foarte frumos. Dar recitind suntem izbiţi de artificialitatea exagerată a imaginilor lăsând la o parte disgraţiozitatea lui *bucşit* şi *mânâncă* (uşor de citit cum voim). Cerul e bucşit cu linişte. Din el noaptea se răsuceşte (deci e ca un fir, ca o spirală) pe coarne de berbeci. Ce vrea să spună asta? Că noaptea cade pe o turmă de berbeci? Abia ar fi acceptabil. Pământul adoarme (antropomorfism!) punându-şi căpătâi un munte. Iată o rece personificare. Vântul mănâncă frunze din eslele tăcerii, deci e văzut ca un ierbivor. Asta spre a spune că vântul răscoleşte tăcerile. Pârâul e un mânz şi se ceartă cu prundul care este singurătatea. Atâtea personificări, metafore şi simbolizări obosesc spiritul şi distrug poezia substanţială.

Personificarea în genere este de osândit fiindcă ea e de natură comică. Fiinţele cu atitudini rigide şi lucrurile neînsufleţite cu mişcări conştiente sunt pricini de râs.

O talangă mână seara,
Către satul de sub deal.
Salcii veştede, pe mal,
S'au oprit să vadă moara.

Deci: talanga e un fel de păstor care mână seara care e un fel de vită. Propriu zis relaţia se poate face de vreme ce vitele se'ntorc în sat seara. Sălciile s'au oprit, deci ele mergeau cu oamenii. Ele au curiozitate şi privesc moara. Prea mult artificiu în descrierea naturii.

Dimpotrivă când imaginea e simplă, posibilă, ea e memorabilă:

O navă cu pânze dispare în larg...
Deabea se mai vede un vârf de catarg,
Aşa, ca o mână de om ce se'neacă.

Tot astfel remarcabilă, este explozia sinceră a vigoarei, simbolizată fără multă căutare, valabilă nu atât prin imagine cât prin dinamismul ei:

Pace vouă, muguri ieşiţi
Pe ramuri ca nişte gândaci!
Mâni veţi fi frunze şi-o să foşniţi
Nepăsătoare 'n copaci.
Eu unul, mă scutur de frunzele mele,
Tânăr am fost şi cu suflet haiduc,
Sfărâmam în măsele sâmburi de stele.
Pace vouă, codri, eu unul mă duc.

Vigoarea sentimentului ne face să nu remarcăm imagina preţioasă a sâmburilor de stele sfărâmaţi în măsele. Ce vrea să zică poetul? Probabil că tânărul e cu mintea prin stele şi are dinţi tari, că prin urmare nutreşte cele mai imposibile idealuri.



GEORGE LESNEA

Expresiunea netedă, confesională, este cea mai nimerită:

Dela un suflet la celalt,
Câte noroaie, câte stele
Cât larg senin, ce neguri grele,
Cât iad adânc, cât cer înalt,
Dela un suflet la celalt.
Dela nimic la alt nimic,
Tristeţea soarelui şi-a lunii,
Surâsul stepei, plânsul strunii,
Şi viaţa ne-amăgeşte-un pic,
Dela nimic la alt nimic.

Iată acum un alt specimen de personificare nelalocul ei.

Acum trecutul piere puţin câte puţin,
Din mare iese seara cu haina udă-leoarcă,
Trec, megieşe umbrei, corăbiile lin,
La ţărmul de plecare să nu se mai întoarcă.

Seara e vasăzică un om care a căzut în apă. Ar fi fost mai potrivită compararea cu înecatul scos de ape la suprafaţă.

In câte o poezie sălbăticia lui Esenin este împerechiată cu ingenuitate franciscană de laudă a creaturilor:

Astăzi pe-a dealului rână,
Stau tolănit în mohor,
Degetele mele sfarâmă uşor,
Bulgări calzi de ţărână.
Bună dimineaţă, frate soare!
Inchinare, ţie, pământ!
Vouă pot să vă spun tot ce mă doare,
Cu vorbe simple ca foşnetul de vânt.
. . . .
Cu bine tinereţe fără frâu,
Noi nu ne vom mai întâlni niciodată.

O, cum să nu mă înfior,
Cum să nu-mi vie greu,
Când ştiu că mâne va creşte mohor
Din inimă şi sufletul meu.

Mai iată, acum, după un citat lăudabil, câte un model de preţiozitate:

Departe, pe darabanele de piatră ale tăcerii,
Duruie roţi şi vântul călăreşte coame de cai.
Simt ciugulind în suflet păsările primăverii.
O, de-ar goli odată tot hambarul durerii,
Ca să înfloresc şi eu, undeva, ca piersicii, din rai.

Tăcerile sunt darabane, adică tobe. Vântul comparat cu o răpăire de tobe merge. Dar tobele sunt de piatră şi formează un drum. Şi pe drum durue roţi. Este prea mult. Evident vântul care călăreşte sună bine în genul lui Bolintineanu, dar toată strofa trebuia să se învârtească în jurul acestei imagini cavaline. Mai departe durerea este un hambar din care, când vrei să scapi de supărare, scoţi, ce? Fireşte grânele supărărilor. Etcetera. Este deci un metaforism exagerat care înăbuşă ideea poetică şi chiar o goneşte.

Altădată d. G. Lesnea ne descrie sublimitatea munţilor, destul de frumos:

Munţii păroşi păzesc pe piscuri cetăţui de fum şi scamă,
Munţi ce soarele în hrube îl ascund să-l scoată iar.
E târziu. Un orologiu veşniciei tributar,
Pe teşgheaua vremii zvârle câteva monezi de-aramă.

De vreme ce suntem în Carpaţi, unicul mijloc de poezie rămâne tot descripţia, dar o descripţie care tinde la simbol. Deci d. Lesnea a început bine. Insă ce înseamnă orologiu care ca un muşteriu aruncă pe tejgheaua vremii bani de aramă? Ce raport are această năstruşnicie cu ideia. Eram pe piscurile munţilor unde timpul se măsoară cu declinarea planetelor şi ni se evocă deodată imaginea unei crâşme. Şi-apoi ceasul personificat şi el! Un ceas care aruncă monede!

Când e bine inspirat şi are o idee poetică, ca de pildă frenezia rătăcirii pe câmpurile estive, strofele aleargă bine, cu ceva din simplitatea eminesciană:

Numai noi şi-un drum târziu,
Caii dau îndemn vegherii.
Sus în cer, un vizitiu,
A trosnit din biciul verii.

Drumul gâlgâie subt roţi,
Zările-s catapitezme,
Tu cu capul gol înoţi,
Prin talazul de miresme.

Sub şoproane de tăceri,
Plopii dorm visând meleaguri.
Visul sângele de ieri,
Cântă 'n trup cu proaspeţi faguri.

De fapt poezia trăeşte singură pe deasupra cuvintelor, prin elanul iniţial. Poetul a făcut tot ce i-a stat în putinţă prin „arta" sa s'o diminueze, s'o distrugă, însă din fericire n'a izbutit. Cum dau bunăoară, caii, îndemn vegherii? Dacă eroul subiectiv stă în căruţă, de vreme ce drumul gâlgâie subt roţi, cum se potriveşte imaginea de a înota cu capul gol în miresme? Să alergi şi să înoţi? Imaginea inotării a fost luată ca pur concept. Apoi urmează o personificare extravagantă. Tăcerile sunt şoproane şi sub ele plopii dorm (?!) ca nişte oameni visând alte meleaguri. Insă plopul fiind un vegetal, neambulant, nu poate visa meleaguri, decât când a fost smuls din locul naşterii sale. Să fie plopii tăiaţi şi aruncaţi sub şopron? Artificialitatea continuă:

Lângă stoguri de trecut,
Priponită de zăgazuri,
Noaptea ronţăe tăcut,
Orzul stelelor din iazuri.

Noaptea e deci un cal care prompt lângă stoguri ronţăe orzul stelelor, deci stelele. Insă dacă noaptea este un cal, noi fiind în noapte, înseamnă că suntem în cal, fiindcă numaidecât noţiunea de cal se asociază de aceea de imensitate.

Mai cităm o prea frumoasă poezie, care exprimă un fel de extaz în faţa ninsoarei:

Limpede, tăcut şi molcum
Zboară-al dimineţii duh.
Simt plutitul lui domol cum
Mă ţinteşte din văzduh.

Pot să stau uitând de mine
Şi din gânduri să mă zmulg,
Mi-i aşa de lin şi bine,
Că pricep ce spune-un fulg.

Blânda forfotire mută,
Joacă fluturând uşor,
Şterge viaţa petrecută,
Şterge orice viitor.

După ce a notat aşa de simplu şi fericit ninsoarea, cu un suflet inocent ca de copil, d. Lesnea îşi dă în petec la sfârşit şi intervine cu „arta":

Cineva, dintr'un descântec
Şi cu fierestrău de ger,
Lin, ca'n amintiri, un cântec,
Taie lemne albe 'n cer.

Adică totul se reduce la un mecanism simplist: Dumnezeu taie lemne albe cu fierăstrău de ger şi curg talaşi. Profund artificial!

Acestea sunt însuşirile şi cusururile poeziei d-lui G. Lesnea, poet în genere foarte interesant.

G. CALINESCU

Analele de psihologie

Societatea română de cercetări psihologice tipăreşte, sub direcţia d-lui prof. C. Rădulescu-Motru, *Analele de psihologie*, care apar odată sau de două ori pe an.

Volumul IV din *Analele de psihologie*, apărut recent, este un tom de aproape 500 de pagini, în care găsim activitatea fructuoasă a tinerei şcoli psihologice româneşti, şcoală creată de vrednicul şi laboriosul profesor d. C. Rădulescu-Motru.

Cu un sumar deosebit de interesant, volumul IV din Anale oglindeşte problemele şi cercetările psihologiei contimporane. In prima parte a sumarului găsim contribuţii interesante la lămurirea noilor cercetări psihologice.

Astfel d. prof. C. Rădulescu-Motru semnează un studiu de 35 de pagini privind *„cercetări noi asupra timpului"*.

O clară expunere a teoriei psihologice a lui Hobbes, semnează d. Nicolae Petrescu. Analizând psihologia filosofului englez, al cărui sistem de gândire cuprinde o fizică şi o politică, d. Nicolae Petrescu arată punctele esenţiale ale teoriei sale psihologice, puncte care au constituit semne de orientare în drumul parcurs de englezii Locke, Hume şi Hartley.

Un interesant studiu este acela al d-lui Jean Wintsch, *„Turburările conduitei şi caracterului copilului datorite unor greşite inhibiţiuni ale mediului familial"*.

In restul volumului, semnează d-nii: I. M. Nistor, valorosul redactor al analelor, M. Boniuc *(Mediu, preajmă, vatră, principii de psihologie animală)*, M. Dimitroff *(Eiditismul şi importanţa sa psihologică şi pedagogică)*, C. Georgiade *(Primele cauze de îmbolnăvire ale conştiinţei)*, Vasile Pavelcu *(Caracterele afectivităţii)*, Egon Weige *(Psihologia copilului enurotic)* şi dr. N. Pojoga, Ion Popovici şi Lidia Popovici despre *Influenţa alcoolismului părinţilor asupra succeselor şcolare şi asupra nivelului intelectual al copiilor.*

Recomandăm cu căldură lectura acestui volum din *Analele psihologice* căci el cuprinde un vast material de informaţie, de documentare şi de orientare.

Cr.

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Ştiinţă

Dintr'o conferinţă ştiinţifico-literară: „Ştiinţă este atunci când omul vrea să-şi împlinească curiozitatea şi încearcă să pătrundă în încuiatele secrete ale imensei şi nestăpânitei naturi."

Definiţia nu este totuşi completă. Ea ar putea fi astfel întregită:

Ştiinţă mai este atunci când omul care se apucă de scris, ştie chiar să şi scrie... De pildă autorul: nu făcea mai bine dacă lăsa încuiate secretele imensei şi nestăpânitei naturi?...

Sfat

Un „poet" care pretinde că a izbutit să cunoască lumea, ne dă următorul sfat în versuri:

Lumea este populată de nătângi
De ei trebue să râzi, nu să-i plângi!

O! Fii fără nici o grijă, d-le poet. Asta şi facem... cetindu-ţi versurile!

Meteorologie

Un alt poet scrie:

Voi muritori de rând
Nu vă daţi seama
Că cerul este azi mai albastru?
Nu vă daţi seama
Că soarele este mai cald
Că primăvara este mai vie
Mai rodnică în senin şi înflorire...
Da, muritori de rând.
Azi totul este altfel
Fiindcă mi-a zâmbit:
Ea!

Apoi, iartă-ne şi d-ta, d-le inspirat, că noi muritori de rând nu ne dăm seama, precum spui, că soarele e mai cald, cerul mai albastru, primăvara mai rodnică în înflorire şi senin. In orice caz îţi mulţumim d-tale, pentru buletinul meteorologic inspirat de zâmbetul „ei", care pare să fie un adevărat barometru...

Cremă

Dintr'un reportaj monden al unei gazete provinciale:

„A fost cu adevărat balul intelectualităţii locale. Toată crema intelectualităţii era prezentă printre care cităm: d. dr. Movilă, medicul veterinar cu d-na, d. avocat Ionescu-Lucifer, cunoscutul publicist, d. farmacist Mihail Popoveanu, producătorul cunoscutei creme de obraz „Carmen", ..."

In adevăr, reporterul n'a minţit, a fost prezentă toată crema intelectualităţii. Chiar şi-aceia de obraz...

Muzeul lui A. Puşkin

Printr'o decizie a guvernului rus, expoziţia consacrată lui Puşkin este transformată în „Muzeul de Stat A. Puşkin", unde va fi concentrat tot materialul în legătură cu viaţa şi opera poetului: manuscrise autentice, piese de arhivă şi documente, picturi, sculpturi, etc.

Cele 15.000 de obiecte şi documente care figurează în expoziţie nu reprezintă decât o parte din tot materialul care există asupra lui Puşkin. Manuscrise şi documente foarte preţioase se găsesc împrăştiate în diverse instituţii din URSS.

Bogate colecţii din aceste manuscrise sunt conservate la Biblioteca de Stat, la Institutul literar al Academiei de Ştiinţe din URSS şi la Biblioteca de Stat Saltykow-Şcedrin, la Muzeul literar din Moscova şi în alte instituţii.

Un mare număr de tablouri, gravuri şi sculpturi privind opera lui Puşkin se găsesc la Galeria de Tablouri „Tretiakov", la Muzeul de Arte frumoase din Moscova, în apartamentul poetului din Leningrad, transformat în muzeu, în muzeul din Aloupka, în Crimeia şi în alte localităţi. Prin deciziunea guvernului tot acest material va fi concentrat la „Muzeul A. Puşkin".

Să mai vorbim şi despre morţi...

In „Larouse Mensuel" de pe luna Martie a. c., se pomeneşte într'un articol foarte interesant, despre un autor al „iubirii pentru iubire", care a fost foarte citit şi foarte iubit de publicul cititor dinainte de războiu, şi anume despre Antonio Fogazzaro. Autorul insistă mai ales asupra arzătoarei spiritualităţi a iubirii, care e tema preferată a autorului lui „Daniel Cortis", din care cităm un pasagiu:

„...Această iubire el o vrea sublimă, o preamăreşte în sacrificiul de sine, fără să parvină totuşi a uita că omul are şi corp, ba mai mult: cei mai spirituali eroi visează o lume viitoare, în care şi corpul nu numai sufletul se vor regăsi într'o lume viitoare aşa cum au fost pe pământ".

Ceia ce caracterizează, în adevăr, opera lui Fogazzaro, este tocmai aceastǎ şovăire între calea cerului şi aceea a pământului. Dar nu „şovăirea" este cuvântul cel mai potrivit aci. Fogazzaro nu şovăe de fapt nici o clipă în avântul său către cer, dar... nu se poate deslipi de pământ. Sub aparenţa seninătăţii, el e chinuit de nelinişti, de tot felul de nelinişti, de sentimente, fie spirituale sau morale.

Vrea mereu să se depăşească, fără să izbutească în totdeauna. I s'a imputat că amestecă iubirea cu religia, dar aşa era constituţia sa sufletească: orice problemă i se prezinta sub unghiul de privire religios. Era un om religios prin tradiţie, prin educaţie şi prin fire. Dacă a trăit câtva timp în afară de biserică şi a avut, o clipă, credinţa unui simţimânt vag despre suflet şi Dumnezeu, a revenit repede la catolicism, dar aşa de complect, în cât s'a dovedit mai catolic decât catolicii. El s'a arătat atunci de o severitate neîndurată pentru toţi cei ce nu răspundeau idealului catolic în interiorul catolicismului, fiind mai sever pentru credincioşi decât pentru cei necredincioşi, predicând o reformă ecleziastică şi aceasta cu mult înaintea modernismului. Aceasta atât din iubire pentru Dumnezeu, dar şi pentru a fi răsplătit de renunţările impuse de această iubire. Se găseşte la el acest strigăt neaşteptat: „Ah! sufletul meu cere în fiecare zi compensaţii veşnice!".

Când am mai fi avut noi prilej să facem pomenirea acestui autor, al cărui roman „David Cortis", a fost citit de cei mai atei şi mai materialişti din generaţia dinainte de războiu de mii de ori, cu aceiaşi patimă arzătoare ca şi de către cei credincioşi? Pentruce? Poate tocmai pentru scânteia aceia de „adevăr veşnic omenesc", ce se găseşte arzând cu un foc atât de viu în sufletul eroilor lui Fogazzaro, „avântaţi fără şovăire către cer, dar deslipindu-se atât de greu şi cu atâta pătimire de pământ. Insemnările noastre mici şi fără preţuire nu urmăresc în definitiv a da „orientări solemne", ci a aprinde pe ici pe colea dorul de a intra în contact cu ceia ce este viu şi de valoare în operele din lumea întreagă.

Şi fiindcă am vorbit de o publicaţie franceză „Larousse Mensuel" semnalăm cititorilor noştri că în numărul de pe Februarie, anul curent, „România" ţine un loc de frunte, la rubrica „Monde et Voyages", pe care presa franceză il găseşte ca „foarte meritat".

Din carnetele lui Ludovic Halevy

Primul fascicol din „Revue des deux Mondes" în care André Chaumeix semnează ca director-girant, este din 15 Ianuarie 1938. Acest număr este din al 108-lea an de existenţă al celebrei reviste. Luăm câteva note din noua serie de carnete ale lui Ludovig Halévy, această cronică vie şi insufleţită a timpului său, reluată în numărul de care vorbim. Ele datează din epoca 1880—1882.

„Un candidat la ultimele alegeri municipale îşi termină apelul către alegători astfel:

Nu sunt născut la Coloumiers, e adevărat, dar acolo am fost conceput...

Alta:

D. V.. lua masa cu d-na de Vatry.

— Aşează-te în faţa mea, — îi zise amabila amfitrioană, vei ţinea locul soţului meu, căci el mănâncă în oraş.

Foarte bine. V. se instalează în faţa d-nei de Vatry.

— Ah! mi-i frig în camera aceasta.

— Cum frig? Dar nu e frig deloc.

— Aşi! când îţi spun eu... înghet!...

Se serveşte supa.

— Eh! ce supă rea la gust... Şi ce sos fără nici un fel de gust, lânced.

— Ei! dar ce te-a apucat, la urma urmei? zise d-na de Vatry scoasă din răbdări.

— Apoi nu mi-ai spus să ţin locul soţului d-tale? Trebue să-l înlocuesc cât mai bine.

Iată o întâlnire cu Forain tânăr:

— El, zice Halévy, îmi povesteşte o conversaţie cu Barbey d'Aurevilly şi Valès. Cel mai pur clerical şi cel mai îndârjit comunist au ţinut să se cunoască unul pe altul şi iau masa împreună la Café Riche.

Valès, vrând să epateze pe d'Aurevilly îi zice:

— Ne trebuesc zece mii de capete de burghezi!

— Eu, răspunse d'Aurevilly m'aş mulţumi numai cu capul lui Sarcey!



Cronica mizantropului

Despre ratare

Ce e ratarea? Cred că este imposibilitatea organică în care se află un individ de a-şi atinge ţelurile cu toate că ar avea însuşirile trebuitoare. Prin urmare ratarea mi se pare o boală a voinţei, boală gravă însă, cu simptome caracteristice.

Am cunoscut mulţi rataţi şi când îi întâlnesc simt o mare jenă. Aveam odată un coleg de universitate, care era în toate un om normal. Urma o specialitate oarecare şi se pare c'o urma bine. A ajuns ceva prin provincie, mi se pare profesor. Era însă foarte ruşinos şi se temea de şoareci, de întuneric şi singurătate, de clinchetul de fierărie. Ii era frică de fantome. Insfârşit a dispărut într'o bună zi, înghiţit de provincia natală. Se înţelege acesta nu e un ratat tipic. El a scos din pregătirea lui ceeace se scoate de obiceiu: o carieră mediocră. Totuş dela un om care a trecut prin Universitate, ai aştepta o cât de mică şi temporară impulsiune spre actele intelectuale. Ar rezulta de aci că toţi indivizii comuni sînt nişte rataţi. Nu prea. Prietenul meu era făcut numai pentru viaţa liniştită a intelectului şi tocmai în direcţiunea asta nu a făcut nimic. Ceilalţi se rătăcesc prin profesiuni care nu li se potrivesc până ce vocaţia apare. De pildă am cunoscut pe cineva care se învârtea în sfera intelectualilor până ce printr'o întâmplare şi-a descoperit vocaţia de negustor.

Un alt ratat era mai tipic. Era în categoria „oamenilor conştiincioşi". La cursurile universitare şi în deosebi la seminare venea cu religiozitate. Lua însemnări meticuloase şi făcea mormane de fişe de o onestitate care dispera. Se oferea să facă toate lucrările propuse de profesor. Nu căuta nicio meserie şi nici nu primea vreo ocupaţie când i se oferea (pe atunci se găseau) fiind ocupat cu „studiul". Era un întreţinut veşnic al căminelor studenţeşti. Bine înţeles lucrările nu le făcea, fiindcă voia să le facă atât de adânci şi totalitare, atât de absolute încât nu depăşea niciodată faza fişelor. De atunci am înţeles că ratarea înseamnă imposibilitatea de a-ţi determina un obiectiv imediat, de a-ţi limita acţiunea şi de a trece repede la faptă. Sfaturilor profesorului insuşi de a-şi alege odată un subiect şi de a-l trata cu materialul care se găseşte, el îi răspundea cu o modestie dispreţuitoare: el era om serios, trebuia să aprofundeze. Prietenul meu n'a făcut niciodată nicio lucrare şi nici licenţa nu şi-a dat-o. El avea despre licenţă o idee sublimă şi socotea pe toţi colegii lui care şi-o dădeau cum puteau ca pe nişte superficiali deţinători ai unui titlu nul şi neavenit. El avea să arate ce este aceea o licenţă.

Examenul acesta absolut însă amicul nu l-a dat, prelungindu-şi peste marginile normale şederea prin cămine. Profesorii fierbeau când îl vedeau la seminare. E posibil ca să se fi prezentat la examene şi să fi căzut, fiindcă risipit în investigaţii extravagante nu se ocupa cu lucrurile elementare. In sfârşit nu şi-a dat licenţa şi fireşte nici examenul de capacitate şi l-am zărit odată, când mai toţi eram aşezaţi de bine de rău, într'o stare foarte mizeră. Avea mereu geanta lui mare plină cu fişe.

Nu l-am mai văzut şi în ramura pentru care se pregătea e un om definitiv pierdut. Dar n'ar fi de mirare să-l descoper pe undeva om mare, bogat, puternic. Rataţii absoluţi sînt rari. De obiceiu după un lung stagiu de sforţări inutile într'un domeniu, ratatul renunţă şi pătrunde victorios în altul. Să te fereşti de acela care a încercat douăzeci de ani să facă poezii fără succes. Aceştia fac cariere solide, materiale, şi se răzbună pe cei izbutiţi.

ARISTARC

A apărut:

M. SEVASTOS

MONOGRAFIA ORAŞULUI PLOEŞTI

EXPOZIŢII



N. Enea

N'A existat epocă mai neliniştită şi mai frământată decât aceia pe care o trăeşte astăzi pictura. După domniile regeşti ale impresionismului şi cubismului, au urmat alte formule care îşi cereau, mai mult sau mai puţin îndreptăţit, partea lor de inovaţie şi contribuţie la spiritualitatea artistică contimporană.

Foarte puţini pictori mai ştiu astăzi precis ce vor, chemaţi şi tentaţi de svonuri de tărie egală. Zeii variază la intervale destul de scurte — ceiace era eri în mare stimă, astăzi e doborît la pământ şi când nici nu te aştepţi cioburile idolilor sfărâmaţi sunt strânse cu evlavie, lipite şi chipul lor reconstituit. In tot cazul, pictorii vremii alcătuesc o lume neasemuit de dinamică. Unii au rămas credincioşi mişcărilor consacrate, alţii caută să se orienteze în haosul formulelor, schimbându-şi mereu simpatiile întru găsirea felului potrivit de lucru şi, în fine alţii şi-au astupat urechile la tot sgomotul şi bâlciul ideilor a ceiace trebue de făcut, de spus şi de gândit.

Printre aceştia din urmă, vom socoti şi pe d-l N. Enea. *A pornit la faptă cu toate naivităţile începutului şi ani de zile n'a făcut decât să privească în jur, lucrul lui neavând nici o altă pretenţie decât aceia a deprinderii abecedarului artei sale. Pe urmă a privit şi-n el însuşi — a găsit acolo ardoare, voluptate, voinţă, bărbăţie şi tablourile dela acea dată încolo şi-au meritat semnătura. D-l Enea se formase. Acordul perfect între viaţa exterioară şi cea interioară, care e secretul oricărei individualităţi artistice, nu e găsit în întregime, dar drumurile pe unde-l caută au marele merit de a fi anonime.*



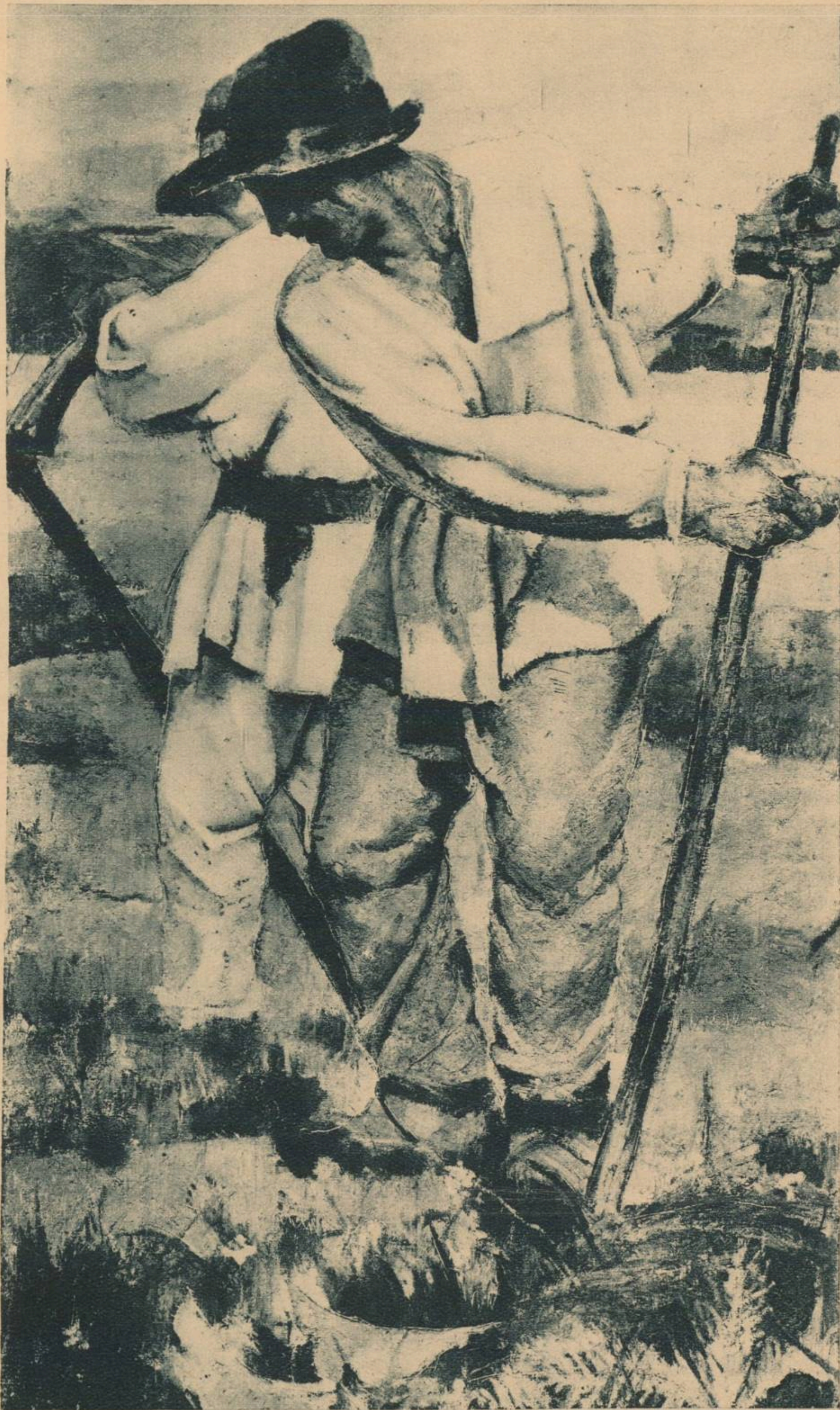
N. Enea

Materia brunăgri, cu sobrietatea şi modestia tonală a vasului de argilă, desenul viguros, învingând sau luptându-se cu conturarea mişcărilor îndrăzneţe ori imperative, cadenţa naturală a compoziţiilor, ţinând de un decorativ consistent şi nu abstract, modelajul care fineşte volumele fără să se simtă vreo oboseală sau vreun trucaj, scoţând întotdeauna la iveală voluptatea rotunjimilor, o impresie de aspru şi cald, de măsurat şi tumultos, de realitate şi frescă rezumativă — sunt toate valori indicative ale unui fel de lucru care nu fuge de greutăţi, care acceptă responsabilităţile imaginilor celor mai obişnuite, valori care vor să intre în câmp de artă prin uşa cea mai strâmtă.





Un talent în care răzbate ceva din duritatea ţăranului şi care corespunde perfect subiectelor alese. Pământul greu şi trist, fără vegetaţii, boii sfârşiţi de muncă, feţele colţuroase, vigoarea unei rase sănătoase, sunt exprimate cu aceiaşi pasiune ca şi sobra



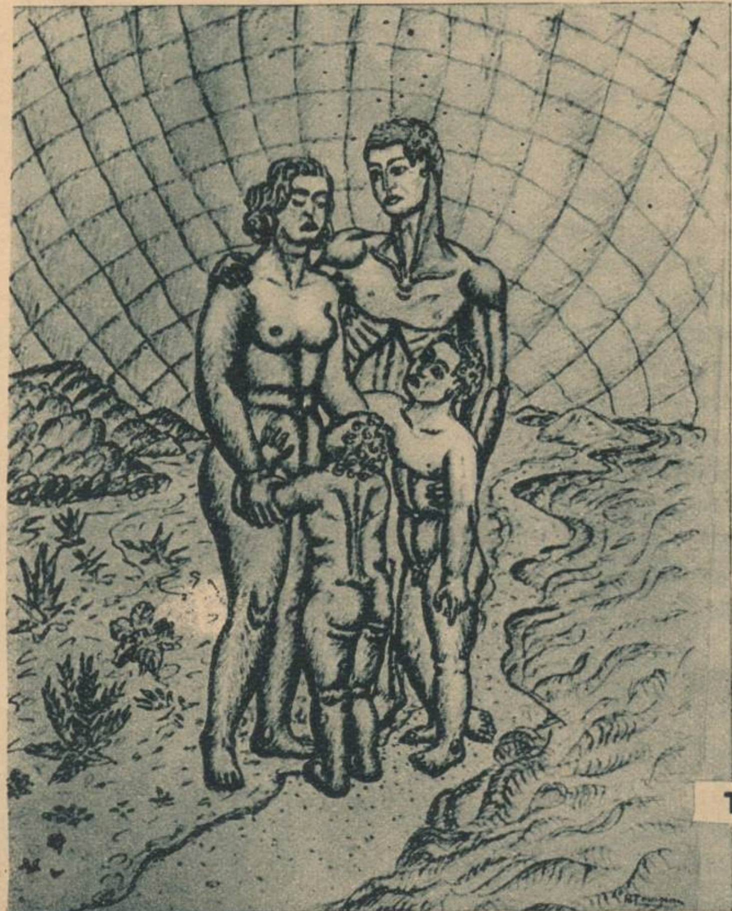
N. Enea

şi puternica poezie a ritmului unui dans, a unui nud ori a unui orizont îndepărtat.

Pictura d-lui Enea poate să pară multora la prima vedere inactuală prin lipsa oricăror preocupări de technică modernă — sigur este că e străbătută de o conştiinţă a artei din ori ce timp şi dispune de un accent de umanitate, care e vremea să fie actual nu numai prin intenţii.

Un pictor poate avea două motive foarte distincte când face un desen: ori desenul său este o preparaţie a subiectului de realizat definitiv, deci o schiţă, un prim gând al operei; sau este dezinteresat, executat pentru nimic, pentru a place.

Asemenea ultimei discipline sunt şi lucrările d-lui Torosian. Indiferent de legenda lor, ele sunt piese de sine stătătoare, trase precis, grafice, spectaculoase. Ţin de un stil de



Torosian

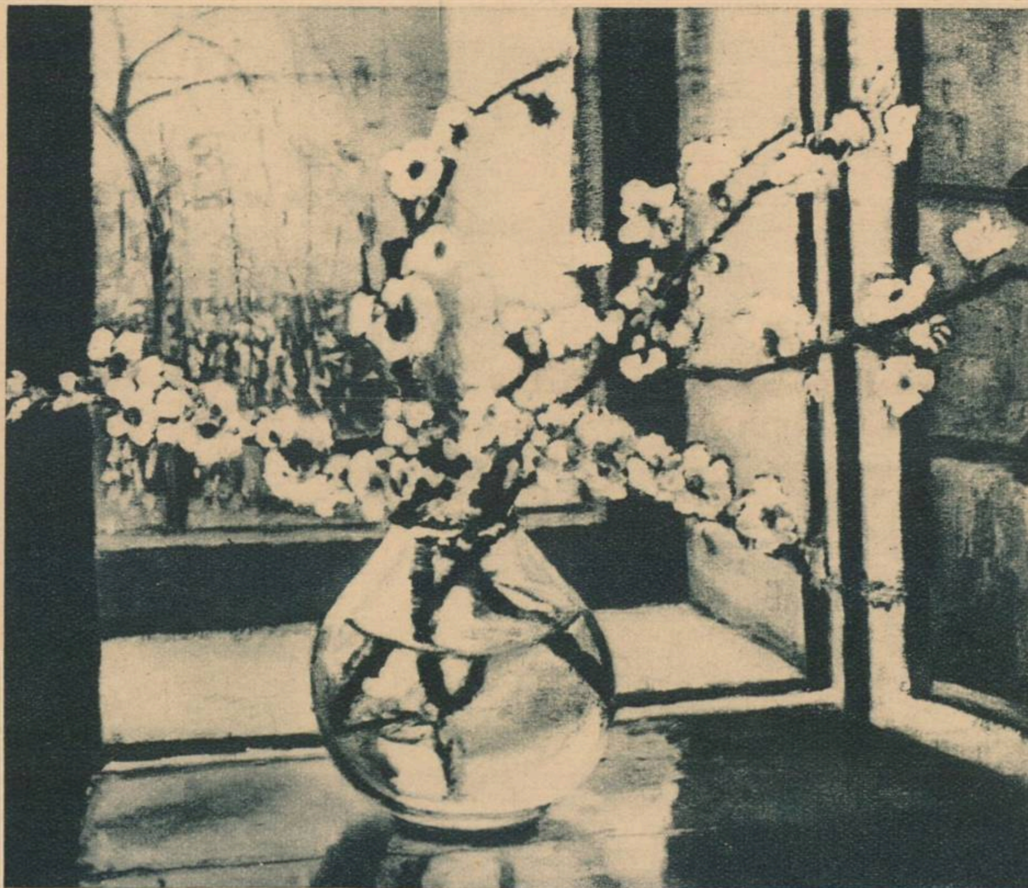


H. Torosian

ilustraţie alegorică orientală, cu ecouri iconografice şi fac mărturia unui meşteşug deplin format şi a unei imaginaţii din cele mai clare.

Despre d-l E. Levrin nu putem spune decât că e un pictor bine intenţionat, cinstit, dar care ne demonstrează odată mai mult că atât nu-i destul.

TACHE SOROCEANU

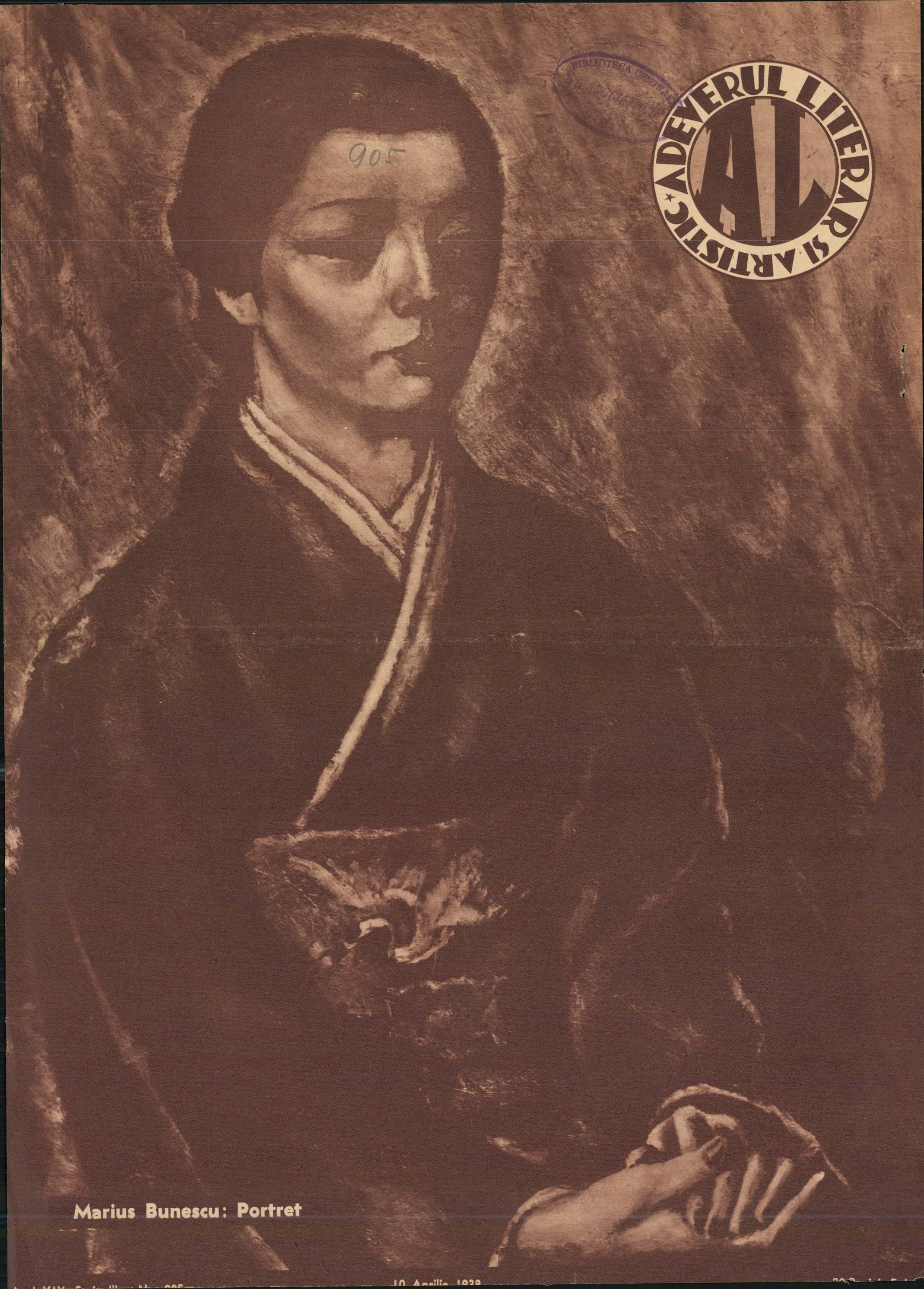


E. Levrin



E. Levrin

TIPARUL ATELIERELE „ADEVĚRUL", S. A. BUCUREŞTI



Marius Bunescu: Portret

10 Aprilie 1938

MARIUS BUNESCU

Nu cunoaştem pictor mai conştiincios decât Marius Bunescu. Conştiincios nu în sens de migală, nu în sens de datorie împlinită cu ochi închişi, mecanic, ci conştiincios de fiecare dată până la capătul puterilor, până la satisfacerea tuturor cerinţelor unei fapte, aşa cum o vede şi o înţelege el, până la epuizarea mijloacelor, până la liniştirea gândului acţiune.

O virtute care e şi a omului. Aşa l-am ştiut întotdeauna: lucid, sincer, dăruindu-se întreg unei fapte; aşa i-am văzut şi pictura, de ori când: străbătută de o putere de concepţie care îl ajută să realizeze o pânză fără a nesocoti un singur element esenţial al artei sale.

Marius Bunescu e un pictor pe care puţini îl înţeleg, despre care e greu să vorbeşti pentrucă trebue să intri în analiza technică a operei sale preţioase ca nu ştim ce decoraţie de pe vase vechi. Dar ori cine se poate simţi întâmpinat, de cum îi păşeşte pragul expoziţiei, de un aer de prospeţime, sănătate, vigoare, străbătute de o poezie din cele mai calme şi mai pure. O poezie împlinită din simplicitate, din discreţie şi fermecătoare naivitate. Aceasta este desigur caracteristica picturii sale: o măestrie coloristică fără egal, o dominare puternică a motivului care poartă pe deasupra tuturor lucrurilor o privire ascuţită, bărbătească, netulburată de slăbiciuni sentimentale şi în acelaş timp, peste câte cuprind o operă de a lui luminează o caldă şi tinerească pasiune pentru viaţă, pentru frumuseţe. Aşa dar, un meşteşug valoros nu numai prin propriile calităţi dar şi pentrucă întruneşte principalele căutări picturale ale ultimului timp — şi o sensibilitate cristalină.

Marius Bunescu este de mult unul din cei mai melodici peisagişti din câţi cunoaştem, care ştie să prefacă un colţ obişnuit din natură în eveniment poetic, în centru nou de viaţă, care ne vorbeşte despre această soartă a fiinţelor şi lucrurilor prin glasul unor culori dense şi preţioase, pline de strălucirea unei tinereţi veşnice. Rând pe rând au avut prilej fericit pentru ele să oprească atenţia ochilor şi sufletului lui Bunescu priveliştii din Bucureştiul nostru, din Balcic, Constanţa şi Vâlcov.

Dar vom aşeza alături de minunatele pagini din natură, pe oamenii lui Bunescu. Intotdeauna ne-a încântat un portret prezentat atât de nou de arta lui delicată şi viguroasă în acelaş timp.

N'a făcut pe ori cine, dar când s'a oprit în faţa unui model simţi că l-a iubit, i-a fost drag să-i scrie cu pensula chipul pe pânză. Despre portretele acestea se va vorbi odată cum trebue. Vom însemna acum că, oricât de ciudate erau uneori liniile în mersul lor spre expresie, oricât de contrastate unele tonuri, oricât de accentuată preocuparea picturală, niciodată meşteşugul n'a avut un scop numai în sine. El a exprimat o atitudine a atmosferei luminoase şi s'a plasat pe un fundament de psihologie. Nimic preconceput, nimic convenţional în ele — pare că atunci, din comunitatea între model şi artist au înflorit toate, şi lucruri şi chipuri, în strai primăvăratec diu marele imbold creator al pictorului.

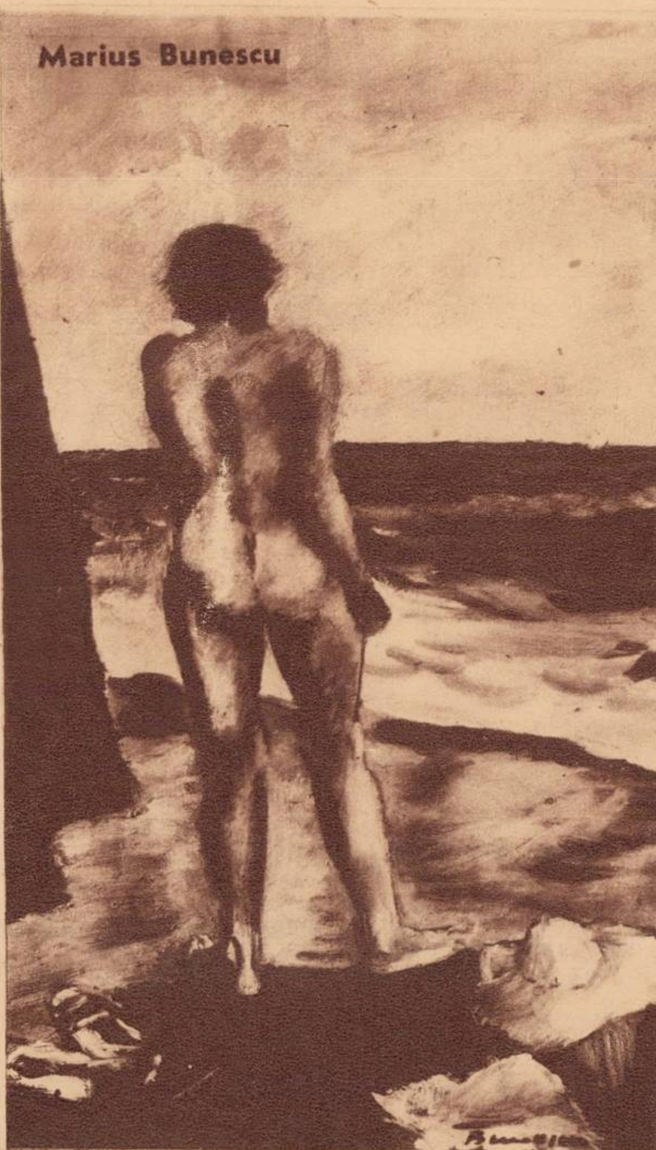
Portretele datorite lui Bunescu sunt astfel imagini adevărate ale unei poezii picturale inspirate nu de realitatea imediată, cunoscută de toţi, ci din ecourile sufletului celui de faţă. Principală rămâne în ele această puritate interioară, vibraţia imperceptibilă a fiinţei ce a stat înaintea pictorului cu întreaga ei viaţă intimă, aşteptând să-i fie turnat în forme materiale, nu chipul pământesc, ci rotirile şi sbaterile duhului.

Am vorbit şi-n alte rânduri despre Marius Bunescu — astăzi îi vom mărturisi întreaga noastră preţuire pentru darurile lui de portretist.

TACHE SOROCEANU



Marius Bunescu



Marius Bunescu





Marius Bunescu

Adevĕrul literar și artistic

Editura „Adeverul" S. A., București

Duminică 10 Aprilie 1938 No. 905
ANUL XVIII * SERIA III

Lei 5 Exemplarul în ţară
Lei 10 Exemplarul în străinătate

Preţul abonamentelor
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni în străinătate dublu

Femeia în ocupatiile publice si industriale

de SOFIA NĂDEJDE

Să analizăm pe scurt cauzele năvălirii femeilor în ocupaţiile publice şi industriale. In evoluţia socială de azi, rolul femeii s'a schimbat mult, iar viitorul şi soarta ei e nesigură. Parcă auzim strigătul unora: „Rolul femeii? Să vadă de casă, de copii şi soţ". Le vom răspunde: „da, aceasta a fost menirea ei în trecut, pentru care a avut şi are încă aptitudinile cerute. Dar împrejurările s'au schimbat; să ne amintim vorba cronicarului: „Nu sunt vremile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi".

Dela început progresul omenirii a fost mai mult industrial decât moral. Omul întâiu a trebuit să trăiască şi pe urmă să vadă de suflet, ori să filosofeze. Tot cam aşa e până azi, când trăim în veacul maşinismului, putem zice al materialismului celui mai feroce, care s'a întins dela un capăt la altul al pământului. Cultura minţii şi a sufletului se capătă anevoe, dar de roadele civilizaţiei se bucură şi negrii din centrul Africii. Aşa că mulţumită acestei desvoltări a maşinismului, la oraşe mai tot rostul muncii femeii din gospodărie a dispărut aproape; industria casnică din veacurile trecute s'a dus! Bărbaţii ajutaţi de maşini au înlocuit munca femeii. Statistica arată că în America şi alte ţări industriale, numărul bărbaţilor care lucrează în fabrici e cu mult mai mare decât al femeilor din fabrici şi alte întreprinderi. Spălătoriile chimice au făcut inutile săpunul şi leşia vechilor gospodine. Electricitatea a înlocuit munca lumânării de său şi a lămpii cu petrol. Praful, duşmanul înverşunat al gospodinei se curăţă cu maşini. Birturile de toate categoriile, pentru toate pungile au făcut aproape de prisos iscusinţa bucătăriei casnice. Brutăriile cu frământători mecanici au înlocuit pânea de casă. Fabricile de conserve râd cu hohot de murăturile, bulionurile, compoturile, marmeladele şi de toate conservele casnice, pregătite cu atâta trudă de femei. Cofetăriile, cu dulceţuri, bonboane şi prăjituri care de care mai ochioase ademenesc vederea, aţâţă pofta şi îşi privesc ironic cataifele, acadelele, şerbeturile bunicelor noastre. Tot aşa e cu multe preparate farmaceutice, ceaiuri, alifii pentru păstrarea tenului, pomezi, etc., etc. A pierit până şi numele lor. Fabricatele indigene şi străine au ajuns parcă în creştetul munţilor.

Pentru copii este laptele pasteurizat, şi tot soiul de preparate. Pentru cei mai mărişori sunt grădiniţele, şcolile primare, cantinele; pentru studenţi şi studente, căminurile. Aşa că munca femeii e mai pretutindenea anihilată, şi înlocuită de munca maşinilor şi bărbaţilor. S'a dus faima vechii gospodine! Dacă în ţările mai înapoiate ori în orăşelele mici mai are şi femeia oarecare rost, acesta-i puţin lucru. Zadarnic am critica prezentul, noi îl constatăm şi explicăm. Desvoltarea maşinismului a scos femeia orăşeancă din casă, a silit-o să intre în fabrici şi în funcţii, să înveţe tot soiul de meserii şi de arte, să fie slujbaşă, avocată, profesoară, doctor, farmacistă, inginer şi arhitect, ramuri pe care în ţări ca America, Anglia, Franţa le îndeplineşte cu iscusinţă. Munca ei casnică tot îşi mai găseşte puţin rost dar în cea mai mare parte devine egală cu acţiunile răsuflate ce nu mai sunt cotate la bursă!

Intreaga formă de producţie de azi a dat şi va da mereu naştere la schimbări în viaţa socială şi economică nu numai a femeii, dar în general. Maşinismul nefiind bine îndrumat, în loc de-a face fericirea omenirii a dăt în vremea din urmă loc şomajului şi crizei, care bântue şi care-şi aşteaptă mântuitorul.

Din toate cele spuse nu 'nseamnă că bârfim împotriva civilizaţiei, ori a maşinismului. Onoare minţii omeneşti care dela unealta de piatră a ajuns la perfecţiuni uimitoare, capabile a stăpâni nu numai pământul, oceanul şi văzduhul; a pus mâna până şi pe undele nevăzute ale eterului! Dar e un *dacă* la mijloc pe care cu drept cuvânt germanul îl numeşte mare *ticălos!* Dacă toate aceste descoperiri ale minţii omeneşti ar fi bine organizate, atunci ele ar ajunge binefăcătoare nu numai femeilor dar întregii omeniri. Invenţiile nu trebue să aibă de scop a uşura munca unora, lăsând pe alţii muritori de foame, ci de-a uşura munca tuturora, înlesnind şi înbunătăţind traiul tuturora.

Femeia atât de activă de felul ei, atât de pricepută, de energică şi destoinică, s'a văzut anihilată. Putea sta ea sta cu mânile încrucişate? Putea ea să se vadă o povară, umilită, cerşind o bucată de pâne dela părinţii nevoiaşi ori de la rude? De aceia de cum înţelege situaţia, aproape de copilă s'aruncă în vâltoarea muncii din afară, cu toate neajunsurile ce o aşteaptă. In vremurile trecute, ea avea de suferit tutela tatălui, a fratelui, a soţului ori chiar a fiului mai mare, dar n'avea grija căştigului din afară. Era scutită de capriciile înjositoare ale superiorilor, silită să-şi înghită lăcrimile zâmbind. Nu i se cerea să facă „*sluj*" înaintea d-lui inspector! Dar soarta nemiloasă nu-i dădu răgaz; trebuia să se supue în faţa nevoilor; nu putea suferi umilinţa, să i se spue mereu că ştie numai să ceară, a fi socotită ca o parasită a familiei, ori a soţului. Fabricatele sunt adevărat eftine, fac netrebnică munca femeii din casă când mai de mult i se părea ziua prea mică, iar acum nu ştie cum s'o ucidă, doar ar trece mai repede. Atunci femeia putea cu adevărat zice: „vremea e bani", căci productele făcute de dânsa o scuteau de-a cheltui.

Chestiile în economia socială sunt grozav de complicate; nu merge nici cu logică nici cu sentimente. Avem de-a face cu o mulţime de factori inexorabili. Aşa că femeia a trebuit şi la noi să se arunce în vâltoarea muncii din afară. Cel în primejdie să se înnece cu vas cu tot, nu se mai întreabă de ştie ori nu înnota, s'aruncă în valuri!

Astfel stând lucrurile, femeia a trebuit cu munca ei să-l concureze pe bărbat. Lucrul n'a fost greu; cerinţele ei fiind mai mici, a putut lucra mai eftin. *Dânsa e sobră, consumă mai puţin, nu bea mai de loc*, e mai rezistentă la boli, îşi face multe servicii singură, e econoamă; nu fumează, n'are patima cărţilor, etc., etc.

— Inainte zicătoarea era: „mâncarea de dimineaţă şi însuratul de tânăr nu strică."

In cele mai multe familii viaţa a devenit tot mai grea, veniturile scăzute, fetele nu mai au de ajutat mamei la menaj, toate s'au simplificat. Nu au nici să-şi lucreze zestrea ca mai înainte, cariera măritatului e tot atât de sigură ca şi numărul căştigător de la loterie. Rari familii pot agonisi fetelor o zestre care să le scutească de a-şi face o carieră. In trecut becherii erau rari, ca iarba de leac, azi numărul lor creşte mereu.

In Germania se pun taxe asupra lor; le vor plăti bucuroşi, numai să nu-şi împartă câştigul cu nevasta şi copiii. Sentimentul de familie se pierde mereu, viaţa publică împlineşte bărbaţilor toate cerinţele. La restaurante zilnic bucate variate, lux şi serviciu prompt, muzică, danţ, artişti după gust; pe când dacă sunt căsătoriţi, griji: acasă copiii plâng, nevestele se tângue de neajunsuri, etc., etc. Viaţa familiară e din ce în ce mai rară. Bărbaţii chiar cei care se'nsoară caută ca nevasta s'aibă zestre ori carieră. Aşa că măritatul fetelor nu mai poate fi socotit ca un mijloc de viaţă cum era în veacurile trecute.

Familia s'a văzut silită să dea fetelor mijloace pentru a-şi face o carieră. Statul a înfiinţat mereu şcoli. Părinţii s'au pus cum se zice pe cruce pentru a da fetelor mijloace să'nveţe. Instinctul de conservare e instinctul speciei. Femeia a înţeles că interesul ei e să se pregătească pentru o viaţă nouă. Fata de azi nu mai poate trage nădejde pe norocul unei căsătorii trainice ca în veacul trecut, când toată pregătirea ei se făcea numai în vederea căsătoriei. Azi chiar cele care se mărită, ştiu cât de şubrede sunt legăturile căsătoriei, doar divorţul e un corolar al ti. Fata prin frumuseţea şi gingăşia tinereţii pe care Francezul o numeşte cu drept: „La beauté du diable", chiar când ademeneşte un bărbat şi acesta o ia de soţie, nu e sigură de viitor; cu anii frumuseţea se ofileşte, maternitatea, grijile, vârsta nu o cruţă; dar ispitele aţin calea bărbaţilor; fără supărare, dar rari sunt cei duşi la biserică. Se ştie ce urmează. Soţia, copiii, simţul datoriei nu prea pun stavilă patimilor. Dacă femeia n'are dotă nici cariera rămâne pe drumuri. Religiile şi legile vechi, adânc cunoscătoare de relele morale şi materiale ce decurg din nereglementarea patimilor omeneşti, au căutat să pue stavili, socotind căsătoria între cele şapte taine, iar divorţul admis numai în cazuri de tot excepţionale.

La Grecii antici zeiţa căsătoriei şi a cinstei e Junona, soţia lui Jupiter. Ceiace dovedeşte că instituţia căsătoriei a fost în interesul femeii, al copiilor şi al familiei, deci primul pas către formarea societăţii. Slăbirea acestui sentiment e slăbirea moralei, a sentimentelor altruiste create cu atâtea jertfe prin o nemărginit de lungă evoluţie. *Femeia pune centrul plăcerilor ei şi a fericirii în plăcerea şi fericirea ce o poate face altora; sentimente create de puternicul simţ matern.* De aceea nu e dânsa cea care renunţă la căsătorie. Bărbatul ţine la ceia ce-i face lui plăcere: avere, politică şi patimi. *Celibatul are multe rele, prin el egoismul bărbatului creşte. Sentimentele nobile ca şi sentimentele artistice slăbesc dacă nu le exercităm mereu, nesocotirea lor aduce dezorganizarea unei naţii şi domnia celui mai primejdios anarhism.* O spun marii sociologi.

Starea socială şi economică a femeii din trecut era stabilită de veacuri, bine înţeles cu schimbările cerute de vremi. Femeile sunt sociabile prin instinct; deşi comparaţia nu-i un rezon, dar câteodată merge. La cele mai multe animale deobicei societăţile sunt formate de femele. De ex. albinele, furnicile, găinile, oile, etc., etc., trăesc împreună. N'am auzit de femei sihastre,

(Continuare în pag. 2)

M. Zoscenco

Căluşei

In ce priveşte gratuitatea, fraţilor, va trebui să mai aşteptăm câtva timp. Acum, nu se poate.

Să zicem că totu-i fără plată. Ar mai vrea să ştie cineva de măsură? Dacă-i fără plată, înghesuiţi-vă, băeţi, toţi deodată, buluc.

Odată, la sărbătoarea de 1 Mai, s'au aşezat în piaţă căluşei. Fireşte, lumea a năvălit din toate părţile. S'a ivit şi un flăcău oarecare. Pe semne, de la ţară.

— Cum, — întrebă flăcăul, — învârteala e fără plată?

— Gratis!

Se sui flăcăul pe un cal de lemn şi se învârti până ce înţepeni.

L-au scos de pe cal, l-au întins pe iarbă ca pe-un mort — nicevo, a răsuflat, şi-a revenit în fire.

— Ce ziceţi, — a întrebat, — se mai învârte?

— Se învârte...

— Atunci, — zice, — mă mai urc odată... Doară e degeaba...

Peste cinci minute iar l-au scos de pe cal.

Iar l-au întins pe iarbă.

Vărsa — ca din găleată.

Prin urmae, fraţilor, e nevoie să mai aşteptăm.

Traducere de F. DIMA

nunai bărbații fug de lume în desișul codrilor. Femeia ca mamă s'a deprins a fi sociabila, e altruistă. Ea prin instinctul matern și intuiția atât de desvoltată la femee, a fost silită să intre în tot soiul de ocupații. In America, Anglia, Franța, etc., femeia a străbătut și s'a distins. Ea ca mamă a fost un factor însemnat în evoluția vieții și deci și a omenirii. Era deci fatal să ia parte la noile schimbări, silită de nevoi să intre în ocupațiile publice, și industriale, mai ales acele potrivite cu natura ei fiziologică și psihologică, care nu-i atingea menirea ei firească; bine înțeles îngrădindu-i-o prin legi drepte și bine voitoare, de ex. ca doctorițe, ca profesoare, avocate și chiar muncitoare ocrotite de legi potrivite rolului ei de mamă și soție. Dar pentru aceasta au nevoe de-a avea ocrotirea legii. Munca ei ca mamă și soție să fie plătită și socotită ca o muncă socială absolut folositoare; asigurată pe timp de boală, de văduvie ori de nedreptatea soțului, care o aruncă după capriciile lui.

Dar pentru toate aceste cerinți, trebue ca femeile să ia parte la formarea legilor feminine. Ele singure cunosc suferințele, grijile și jertfele pe care le cere maternitatea, și îndeplinirea rolului de soție, lăsată la capriciile unor soți lipsiți de simțul datoriei. Nu de bine ori de capriciu părăsește femeia de azi căminul, ci de mare nevoe. Să nu uităm că femeia a fost un factor însemnat social, încă din vremile preistorice.

Ca mamă era menită a avea grija copiilor: de a-i hrăni. Acest rol îl îndeplinesc doar femelele dela toate viețățile. Am arătat în alt articol că femeia ca mamă a fost inițiatoarea agriculturii, a medicinii, etc., de aceea la toate popoarele vechi, Zeițele cele mai însemnate sunt femei. (Omenirea a adorat în totdeauna pe binefăcătorii ei).

SOFIA NĂDEJDE

Chinina, remediul profilactic al gripei

Gripa pe care fiecare o cunoaște, căci am suferit fiecare mai mult sau mai puțin de ea, a bântuit din timpurile cele mai vechi aproape în toate țările din lume.

In genere, ea se prezintă numai sub o formă ușoară; însă adesea ea devine cu atât mai periculoasă, cu cât ne ferim mai puțin de ea. Deaceia a făcut mii de victime.

In decursul timpurilor, s'a încercat prevenirea acestei boli, căci e mai ușor de a o preveni, decât de a o vindeca atunci, când ea a ajuns în faza acută. Numeroase medicamente au fost încercate în acest scop, iar chinina s'a arătat a fi un mijloc foarte eficace.

Incă în 1907, doctorul Rabow a exprimat părerea că chinina administrată în doze mici și des repetate, este un mijloc profilactic sigur contra gripei.

In 1918, profesorul Laubenheimer din Frankfurt am Main, a constatat că, într'o tabără de prizonieri de războiu, una din secții compusă din o mie de persoane a fost ferită de gripă fiindcă li se distribuise câte 0,25 grame chinină pe zi, pe când în nouă alte secțiuni învecinate cărora nu li se dăduse chinină, boala a bântuit cu furie printre prizonieri.

In 1929, Arthur Mac Donald a publicat două observații dintr'un mare pension și dintr'o școală de fete din Anglia din care rezultă că, toate persoanele care luaseră conștiincios chinină ca mijloc profilactic — erau ferite de gripă, pe când cei cari nu luaseră această măsură — sufereau cumplit de această boală.

Profesorul Spitta din Berlin, care era foarte sensibil la infecțiunea gripală, a publicat în 1935 un studiu, în care recomandă de a lua zilnic o cantitate mică de chinină în perioada în care gripa este de temut, adică dela mijlocul lui Decembrie până prin Aprilie. Profesorul Spitta a experimentat asupra lui însuși 15 ani această măsură și a rămas ferit de gripă în toată această perioadă și chiar în timpul epidemiilor de gripă.

La clinica medicală a universității din Graz, o epidemie de gripă a fost înlăturată brusc față de 175 infirmiere ale clinicei, care au luat regulat chinină.

Un fapt remarcabil, constatat de mii de medici este că, cei cari au suferit de friguri palustre și au fost tratați cu chinină nu suferă de gripă.

Concluzia acestor observații și a multor altora făcute în toate țările este că, chinina reprezintă un remediu eficace contra gripei și că, luată în mod regulat în doze de 20—30 cgr. pe zi în timpul perioadei periculoase, imunizează organismul contra acestei boli.

Cronica șahului

Știți să dați mat cu un Cal și un Nebun?

La această întrebare îmi veți răspunde, cu jumătate de voce, că da. Insă dacă vă voi pune la tabla de șah, vă veți chinui și nu veți reuși.

Asistam la o partidă jucată între doi jucători destul de buni. S'a ajuns la clasicul final de Cal și Nebun. Jucătorul care avea la dispoziție Calul și Nebunl (celălalt nemaiavând decât Regele) începu o goană asupra Regelui advers, care reușea să scape din toate cursele. Deoarece partida nu se mai termina, un chibiț a propus să se aplice regulamentul jocului, adică să se numere cele 50 de mutări și în fine cu chiu cu vai, jucătorul nostru reuși în sfârșit să-l facă mat pe adversarul său, cam după vre-o 70 de mutări.

Cauza trebue căutată în faptul că jucătorul nostru, ca mulți alții, nu cunoaște tehnica acestui fel de mat. In adevăr, matul cu un Cal și un Nebun este cel mai greu. Pentru a-l putea da trebuesc cunoscute câteva principii teoretice, pe care vom căuta să le explicăm mai jos.

Matul acesta se dă în colțul tablei, al cărui câmp e de aceiași culoare cu Nebunul, deaceia trebue să ne silim a împinge Regele advers spre acest colț. Din cea mai defavorabilă poziție, acest mat se poate da în maximum 32 de mutări.

Tehnica matului cu un Cal și un Nebun se împarte în două părți:

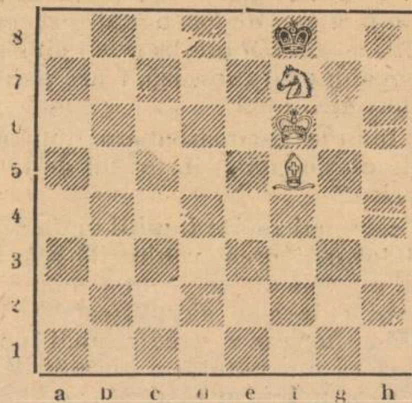
1) Trebue să ne silim a mărgini spațiul Regelui adversarului, împingându-l spre marginele tablei;

2) Odată Regele ajuns spre marginea tablei, el va căuta să se îndrepte spre colțul al cărui câmp e de culoare contrară. Nebunului. Ne vom sili deci să-i scoatem din acest colț și să-l ducem spre colțul de aceiași culoare cu Nebunul nostru, unde îl vom da mat.

PRIMA FAZĂ

Să luăm următoarea pozițiune: *Alb: Ra5, Ca1 și Nh5. Negru: Rc6.*

Iată cum procedăm spre a sili Regele să se îndrepte spre marginea tablei, micșorându-i pas cu pas spațiul: 1. Ca1—b3+, Rc5—c6; 2. Ra5—b4, Rc6—d5; 3. Nh5—f3+ Rd5—d6; 4. Cb3—d4, Rd6—e5; 5. Rb4—c5, Re5—f6; 6. Rc5—d5, Rf6—f7; 7. Cd4—f5, Rf7—f6; 8. Cf5—d6, Rf6—g6, (sau 8..., Rg7; 9. Re6 Rg6; 10. Cf7, Rg7; 11. Ne4, [illegible]; 12. Rf6, Rg8; 13. Nf5, Rf8, etc.) 9. Rg5—e5, Rg6—g7; 10. Nf3—e4, Rg7—g8; 11. Ne4, f6, Rg8—h8 (f8); 12. Cd6—f7 (+), Rg8; 13. Ne4—f5 (mutarea de așteptare!) Rg8—f8 și am ajuns la poziția din diagrama de mai jos.



A DOUA FAZĂ

După ce am reușit să aducem Regele în poziția din diagramă (care se poate prezenta de 8 ori pe tablă. Alb: Rf6, Ne6, Cg6, Negru: Rh6 sau aceiași poziție în partea de jos a tablei. Alb: Rc6, Nc5, Cc7 și Negru: Rc8 sau Alb: Rc6, Nd6, Cb6, Negru: Ra6 și aceiași poziție în partea dreaptă și de jos a tablei) începe a doua fază, care constă în a împinge Regele spre colțul de culoarea Nebunului, în cazul nostru spre colțul a8 (sau h1).

1. Nf5—h7, Rf8—e8; 2. Cf7—e5, Re8—d8!; (La 2..., Rf8 treaba e mai ușoară de ex.: 3. Cd7+, Re8; 4. Re6, Rd8; 5. Rd6, Re8; 6. Ng6+, Rd8; 7. Cc5, Rc8; 8. Ne8, Rd8; 9. Nc6, Rc8; 10. Nd1+, Rb8!; 11. Rc6 Ra7!; 12. Rc7, Ra8; 13. Rb6, Rb8; 14. Ca6+, Ra8; 15. Nc6 mat).

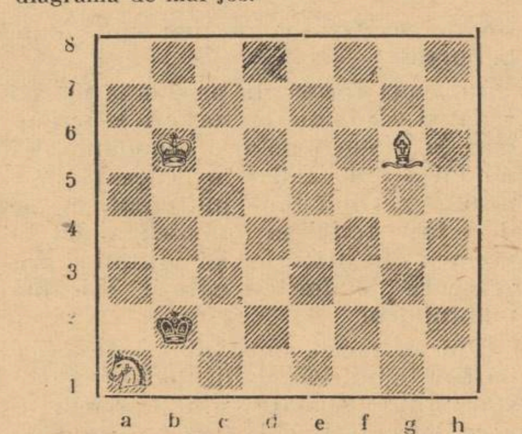
A.

3. Rf6—e6 (după Philidor), Rd8—c7; (Sau Rc8; 4. Cd7, Rb7!; 5. Nd3 etc.) 4. Ce5—d7, Rc7—b7! (Dacă 4..., Rc6 atunci 5. Nd3 și: a. 5..., Rc7; 6. Ne4, Rc8; 7. Rd6, Rd8; 8. Ng6, Rc8; 9. Cc5, Rd8; 10. Cb7+, Rc8; 11. Rc6, Rb7; 12. Rb6, Rc8; 13. Nf5+, Rb8; 14. Cc5, Ra8; 15. Ne6 și mat în două mutări. b. 5..., Rb7; 6. Rd6, Rc8; 7. Cc5, Rb8; 8. Rd7, Ra7; 9. Cc7, Ra8; 10. Rb6, Rb8; 11. Na6 și mat la mutarea 13-a; sau 8..., Ra8; 9. Rc7, Ra7; 10. Nf5, Ra8; 11. Rb6 și mat la mutarea 13-a.) 5. Nh7—d3, Rb7—c6; 6. Nd3—a6, Rc6—c7; 7. Na6—b5, (după Ponziani), Rc7—d8; 8. Cd7—b6, (după Lolli) Rd8—c7; 9. Cb6—d5+, Rc7—d8; 10. Re6—d6, Rd8—c8; 11. Rd6—e7, Rc8—b7; 12. Re7—d7, Rb7—b8; 13. Nb5—a6, Rb8—a7; 14. Na6—c8, Ra7—b8; 15. Cd5—e7, Rb8—a7; 16. Rd7—c7 și mat la mutarea 18-a cu Calul sau Nebunul.

B.

3. Nh7—e4 (în loc de 3. Rf6—e6 ca sub A.) Rd8—c7!; (Dacă 3..., Re8, atunci 4. Nd5, Rf8; 5. Cd7+, Re8; 6. Re6 sau 4..., Rd8; 5. Re6, Rf8; 6. Cd7, etc. 4. Ce5—c4, Rc7—d7!; 5. Rf6—f7, Rd7—d8; 6. Ne4—c6, Rd8—c7; 7. Nc6—b5, Rc7—d8; 8. Rf7—e6, Rd8—c8; (Sau 8..., Rc7; 9. Re7, Rc8; 10. Cb5+, Rc7; 11. Cd5, Rc8; 12. Na6+, etc ca sub A.) 9. Re6—d6, Rc8—d8; 10. Cc4—a5, Rd8—c8; 11. Nb5—d7+, Rc8—b8!; 12. Rd6—c6, Rb8—a7!; 13. Ca5—b7 (c4), Ra7—a6 (8); 14. Rc6—c7, Ra6—a7; 15. Nd7—b5, Ra7—a8; 16. Cb7 (c4)—d6 și mat la 18-a mutare.

Să luăm altă poziție, de exemplu cea din diagrama de mai jos.



In această poziție Alb dă mat în 21 de mutări, prin faptul că Regele Negru se găsește deacum aproape de marginea tablei.

1. Ca1—c2, Rb2—c3; 2. Rb6—c5, Rc3—d2; 3. Rc5—d4, Rd2—e2; 4. Ng6—d3+, Re2—f3; 5. Rd4—e5, Rf3—g4; 6. Nd3—e4, Rg4—g3; 7. Re5—f5, Rg3—f2; 8. Ne4—d3, Rf2—f3; 9. Rf5—g5, Rf3—g3; 10. Nd3—e2, Rg3—f2; 11. Ne2—h5, Rf2—g3; 12 Nh3—g4, Rg3—f2; 13. Rg5—f4, Rf2—g2; 14. Ng4—e2, Rg2—f2; (La 14..., Rh3 sau h2 atunci 15. Ce3) 15. Ne2—f3, Rf2—g1; 16. Rf4—g3, Rg1—f1; 17. Nf3—g4, Rf1—g1; 18. Ng4—h3, Rh1—h1; 19. Cc2—d4, Rh1—g1; 20. Cd4—e2+, Rh1—h1; 21. Nh3—g2 mat.

O MINIATURĂ FRUMOASĂ

Cum se juca altădată

Următoarea frumoasă partidă s'a jucat în anul 1900 prin corespondență între doi amatori.

Alb: Manco *Negru: Jankovitch*

1. e2—e4, e7—e5; 2. Cg1—e2, (O mutare neîntrebuințată și neobișnuită care îngreuiază în mod inutil dezvoltarea Nebunului Regelui.) Nf8—c5; 3. f2—f4, Dd8—f6; 4. c2—c3, Cb8—c6; 5. g2—g3, (După ce Alb a închis drumul Nebunului său de Rege cu mutarea Cg1—e2, vrea să-l dezvolte acum la g2. Această manevră ineficace costă mult timp și slăbește aripa Regelui.) Cg8—h6; 6. Nf1—g2, Ch6—g4; 7. Th1—f1? (Strâmtorează poziția Regelui.) Cg4×h2; 8. f4×e5, (Pe combinația aceasta a contat Alb, vine însă o replică drastică.) Df6×f1+!! 9. Ng2×f1, Ch2—f3 mat!

AUREL LERNOVICI

H. de MONTHERLANT

Aforisme

Dragostea nu e o scuză, ci o agravare. La fel ca și beția, pe care justiția o consideră ca o circumstanță atenuantă și care este o circumstanță agravantă.

*

Când iubești cu adevărat pe cineva, nu e nevoe să i-o spui: asta s'o lăsăm ordinului inferior.

*

In viața unei femei numai tinerețea contează.

*

A nu spune nimic e cel mai sigur mijloc să „spui" mult.

*

O ființă are o oarecare capacitate de suferință; peste această capacitate, moare sau se eliberează, nu importă cum. Suferința nu poate să rămână veșnic suferință, se transformă în altceva.

*

Mai întâiu e dragostea, apoi vine munca și apoi nimic.

*

Singurătate și valoare sunt sinonime.

*

Așa cum lămpile au nevoe de gaz, așa și oamenii au nevoe să fie hrăniți cu o oarecare cantitate de admirație. Când nu sunt destul de admirați, mor. Singurul mijloc ca să liniștești ultimele zile, este să flatezi vanitatea.

*

Ceeace mă sperie e obscuritatea în care sufletul rămâne pentru suflet.

*

Ce nu uiți și ce nu uită mintea! Uitarea îi este atât de necesară, încât mintea ar putea spune: uit, deci exist.

*

Să fii bun față de oameni! Nu trebue să încerci să faci bine acelora pe care nu-i iubești. A face bine cere multă naturalețã și multă spontaneitate. Te înșeli dacă o faci forțat. Și apoi, binele pe care-l facem e otrăvit pentrucă-l facem pe nedrept.

Oameni cărora le facem un serviciu nu-l merită niciodată.

*

Numai un neghiob poate suferi din cauza ingratitudinii. Ceeace te desgustă, nu e ingratitudinea cu care se plătesc generozitățile, ci însăși generozitățile. Așa de inutile! Atâta timp pierdut! Trebue să fii egoist. Să ai fericirea de a nu fi serviabil.

*

Nu cred în nimic. Și pentrucă nu cred în nimic, sînt fericit.

*

De ce să plângi pe un om după ce a murit? Ar trebui să-i plângi viața, cât trăește. Mai bine să fii mort, decât să trăești mort.

*

Se poate întâmpla să ai o femee de care ți-e milă, cum se întâmplă să ai o femee pentrucă te-a necăjit; dar trebue o bază de dorință.

*

Poți să satisfaci, din milă, o femee care e soția ta, chiar dacă te face nefericit; e amestecată în viața ta, în interesele tale, o vezi mereu. Nu satisfaci, din simplă milă, pe o străină care fizicește te înghiață și pentru care nu ai afecțiune.

*

A reuși în ceeace disprețuești e un lucru nobil și greu. A reuși în ceeace te desgustă este un lucru iar posibil. Dar ceeace nu se poate, e să simulezi dragostea.

Trad. de J. K.

ASIGURAȚI-VĂ EXISTENȚA ! ! ! TIMPUL ESTE BANI! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX și CULTURĂ — poate învăța DACTILOGRAFIA. CORESPONDENȚA COMERCIALĂ— STENOGRAFIA și lucrările de birou obținând diploma de absolvire. Reușita absolut sigura. Inscrieri zilnic „ȘCOALA CENTRALĂ" strada Academiei 28. Cereți prospectul gratuit, Luna Aprilie cursuri noui

A APĂRUT:

POENI

DIN VIAȚA SATULUI MEU

Așteptatul roman al doamnei
GEORGETA MIRCEA CANCICOV



O frescă a vieții reale de la țară — cu bucuriile, necazurile și freamătul lumei sătești — minunat descrisă de distinsa autoare, care dovedește un real talent și un deosebit spirit de observație.

Un volum de 400 pagini — Lei 80

De vânzare la toate librăriile din țară

DIN CALEA DE PRIHANĂ

Trecuse de miezul nopţii. Părintele Dumitru veghea în aşternutul străin din casa lui Ionică, feciorul-său. Citise câteva ceasuri din „Pidalion" şi din „Epistolele" sfântului apostol Pavel, mai mult ca să-şi facă somn, căci îi era cugetul tare turburat. Îşi desluşea acum mai cu seamă porunca aceasta, înfiptă ca o pană în inima lui bătrână: „Şi voi, părinţilor, nu întărâtaţi la mânie pe copiii voştri". Dar tot din slovele sfinte, se deslipeau acestea: „Fugiţi de curvie"... „Nu ştiţi că cine se lipeşte de o curvă, este un singur trup cu ea?"

In privdor se aud glasuri şi râsete. A dat Domnul să se stingă jocul de cărţi şi să plece musafirii. Se ţine treaba, pasă-mi-te, mereu aşa în casa asta. Bietul Ionică munceşte de cade în brânci de istov! Iar toate, din cauza nevestii. Dece i-o fi zicând, în loc de Aritia, cum îi e numele femeiesc, Titi — ca la băieţi?... E-he! Nuuu-mi place mie ce se petrece aici, cu femeia lui Ionică! Ea zice că eu n'oiu fi văzând nimic. Da' eu, măcar că-s bătrân pe buza gropii, tot văd ce nu se cuvine să fie. Numai de n'ar vedea-o el, c'o sfâşie ca lupu'.

Dumnezeu Marele mi-a fript mie o-dată inima cu biata fie-mea Ştefania, — biată să fie de păcate! Tot cam aşa făcea de-a prins-o bărbatu-său cu un vecin de moşie şi mi-a împuşcat-o ca pe-un câne. Pe el, ucigaşul, l-a scăpat judecata, dar pe mine m'a pedepsit Dumnezeu după marea mila Lui pentru păcatele mele. Iartă-mă, Doamne, că tu nu dispreţueşti o inimă zdrobită şi mâhnită — cum a spus Psalmistul. Fereşte, Doamne, de primejdie şi ocară casa asta!...

Părintele Dumitru Smeureanu a închis ochii pela cântători şi s'a trezit dimineaţa cu trudă în oase şi cu un suflet înceţoşat de care nu se putea lipi nicio rază din soarele dela geamuri.

●

Cam la două luni după ce Tudora, preoteasa, s'a mutat la loc de odihnă vecinică, părintele Dumitru s'a îndurplecat să-şi părăsească singurătatea din Smeura ca să vie la oraş, la feciorul-său care nu mai contenea poftindu-l la casa lui.

— Nu şade frumos să nu primesc, că mi-e fiu, nu mi-e un străin. Că doar n'oiu sta, cum vrea el, până m'o lua Cel de Sus într'ale Lui, ci ia, colo, câteva luni, pân'o primăvăra şi apoi mi-oiu vedea eu iar de câmp şi oiu mai da ajutor şi la sfânta slujbă dela biserică, măcar că, după rânduiala nouă, locul meu l-a luat altul.

A fost primit cu cinste şi cu bucurie în casa feciorului. Bun băiat, Ionică, şi harnic şi învăţat în legi.

— Tată, stai colea în capul mesei. Ia d'ici, tată, că e mai bun... Vino de stai cu noi în salon... Du-te şi te culcă, tată, că eşti obosit... Să nu răceşti, c'a început frigul de timpuriu...

Iar nepoţii — bătu-i-ar norocu' — cam sfiiau la început de bătrâneţea şi de barba lui albă — de, ca copiii la şapte-opt ani. Dar s'au deprins şi acum se dau la joacă cu el: Tată mare, prinde-mă... Tată mare, mai povesteşte din „Vieţile Sfinţilor" — mai cu seamă fata, că e mai mintoasă.

Numai noru-sa, Aritia, nu-l poate suferi cu toate că îşi joacă ochii în cap a bucurie, ca să nu-l facă prepuelnic. O prefăcută. A aflat-o el şi e tare amărât de purtările ei. Mare minune că n'o descoperă Ionică, aşa aprig şi mânios cum e. Să-l fi schimbat muierea? Să-l fi îmbrobodit?

●

Intr'un colţ al salonului, trei capete frizate se apropie, se dau pe spate râzând şi se uită pe fereastră prin fumul de ţigări.



— Uite cum roboteşte socru-tău, taica părintele, prin curte.

Cea care vorbise era mătuşa d-nei Titi Smeureanu. Un chip cu umbre cenuşii de frumoasă la pensie, aderând printr'un gât lung la un bust îmbelşugat.

Titi era vădit constrânsă.

— S'a apucat să'ngroape trandafirii „cum ştie el", cu mâna lui, ca la Smeura.

— A propos, Titi, cum te 'mpaci tu cu popa ăsta rural care-ţi stă popândău toată ziua în casă?

Un bot de şoarece blond îşi arată un canin de aur printre nişte buze văpsite cu sirop de coacăze.

— Ce vrei, păzeşte comoara lui fiusău de „furi", cum spune'n ceaslov. Noroc că-şi face de drum comoara, prin oraş, la dentist sau la croitoreasă, nu-i aşa, Titi?

— Ce iscoditoare mai sunt metresele astea... de liceu, glumi Titi.

— Zău, ştii că-mi place părintele. Seamănă cu tatăl Acriviţei — popa cu ţării — din Caragiale ori cu sfetagoreţul din *Duhovnicul maicilor*. Bătrân, dar merge drept, roşcovan în pomeţi şi cu barbă albă, pieptănată. Te uiţi la el: şi-a dat căciula pe spate şi sapă vârtos. Are o frunte de Schopenhauer! Se uită 'ncoa, parc'ar şti că vorbim de el. Ce ochi de copil între pleoape punguite!

— Nici nu vă 'nchipuiţi ce motan tăcut e şi cum mă suspectează, când mă vede vorbind cu cineva — vreun bărbat.

Tanti Sica avu un gând de diavoliţă.

— Titi, să ştii c'o să m'apuc să-i fac curte — că-i ştiu eu pe popi! Uite, am capriciul ăsta cu socru-tău, să-l compromit niţeluş, să vedem...

— Cum se comportă... (râzând). Nebună mai eşti, tanti!

— Ce, nu crezi?

— Ba te cred.

Se auzi poarta, apoi paşi prin curte.

— Uite-ţi inginerul, Titi.

— Te rog, tanti, fii serioasă. Ar putea să creadă Laura.

— Doamne fereşte, se grăbi să râdă Laura. Ia uitaţi-vă cum îl măsoară chiondorâş popa. A şi plecat. Nu cumva se înfiinţează aici, la sfat?

— Nu, se duce în camera lui. Aşa face, când e necăjit.

●

In odăi e umbră umedă şi frigu-roasă. Părintele Dumitru e singur cu slugile. Ionică a plecat la tribunal de la opt, copiii la şcoală şi Aritia în oraş după cumpărături, după treburi, ci-că. Aşa face deseori, ca să iasă singură de capul ei...

Mai bine ar fi rămas el acasă, la ţară, cu argaţii şi cu baba care-i deretică odăile şi-i face fiertura. Are vecină pe nepoată-sa Lina, femeie aşezată şi vrednică, nevastă de preot cucernic.

Auzi d-ta! Mătuşa asta a Aretiei să fie aşa de blestemată, să se lipească aşa de om — ba de preot — ca desfrânatele de prin traftiruri! Când i-am spus că sunt plecaţi ai casei la vizită în oraş, ce mai căta să stea? O vedeam eu că se învârteşte ca titirezul cu fustele pe după mine, aproape de tot. Apoi: „Ia spune drept, părinţele, cum o duci cu văduvia? Vreo fetişcană peacolo, pela ţară, nu se abate în iatacul d-tale?" Şi până să mă desmeticesc eu — că parcă mă plesnise un biciu peste ochi şi peste urechi, de nu mai auzeam şi vedeam — ea decolo, tronc pe genunchii mei: „Ia să văd, poţi să mă ţii?"

— Te rog, cucoană, te rog, dă-mi pace, că nu sunt eu cum m'oiu fi crezând dumneatale.

A mai râs ea, apoi, scurt, a luat-o din loc. Nu i-ar fi ruşine, păcătoasa!

In ce neam a intrat Ionică! Aici e casă cu prihană. De nevastă-sa, mi-e lehamite de nu mai e vorbă. Şi când i-am spus lui: „Mă băiete, mie nu-mi prea place ce văd eu în casa ta", că mai multe nu-mi venea să-i spun, el a cam râs strâmb: „De, taică, trebuie să mai faci în căsnicie şi după cum vrea femeia, nu se poate altfel". Scumpul de el! Dar mi-aduc eu aminte ca acu', ce zicea la nuntă, când un văr al meu i-a aruncat o vorbă de glumă cam în doi peri:

— Ţin'te bine, Ionică băiete, că muierea frumoasă e şi pentru ochii altora.

— Ce e, nene?... Ştii tu cu ce glonţ lungueţ scuipă carabina mea. Unu d'ăla îi trimit în inimă Aritiei, că mă ştii ţintaş meşter.

Nuuu mai e Ionică ce-a fost odată!..

Incepuse să plouă — ploaie ţârâitoare de toamnă. Părintele Dumitru nu-şi mai găsea astâmpăr, nici odaie unde să stea, nici loc unde să se aşeze la odihnă. Se duse în salonaş să privească în curte, la stradă, să-şi mai piardă gândul copleşit.

A intrat cineva în curte, parcă un aprod. Ce-o fi vrând, pe cine caută? Ia să văd...

— Cu plecăciune, părinte. Aici stă doamna Smeureanu?

— Da, chiar aici. Ce treabă ai cu dumneaei?

— Am să-i dau ceva, o scrisoare, da' numai dânsei în persoană.

Omul e încurcat şi şovăie, privind pe popă.

— Taică, e cam bolnavă. Dă-mi mie scrisoarea, că eu sunt tata'al ei... Şi-ţi aduc răspuns dacă trebuie. Dela cine o fi?

— Bine, părinte, poftim. Da' te rog s'o dai numai dumneaei în mână... E dela domnul inginer Bălan.

Părintele ţinu bine scrisoarea să nu-i scape din mână, se îndreptă spre dormitor şi se adăstă acolo niţeluş, apoi ieşi să spună omului că a dat-o şi că nu e nevoie de răspuns.

Haida-haaa!... S'a prins vulpea 'n laţ! Demult o mirosisem eu şi nu-mi plăcea. Da' acu gata! Bietul Ionică, şi el nu vedea nimic! Darf lasă c'o să afle. O să-i dau scrisoarea în mâna lui. O fi pâră — şi nu se cade pâră la preot... Aşa... Da' ea, femeie, se cade să spurce cinstea unui om întreg, curat la suflet? Nu e Ionică sânge dintr'al meu, os din osul meu? Să mă port eu ca codoşii?...

Cam la un ceas s'a întors şi Aritia. A chemat pe slujnică şi-a întrebat-o dacă a lăsat cineva o scrisoare. Părintele Dumitru era în odaia lui. Asculta, prefăcându-se că citeşte un jurnal. O să vie acum şi la el. Dacă îl întreabă?... Uite-o.

— A adus cineva o scrisoare pentru mine adineaori?

Mirosea a parfum şi era vopsită.

— Nu ştiu eu.

— N'a venit cineva cu o scrisoare? Aşa mi s'a spus.

— Uite, lucru drept. Am primit o scrisoare, da' nu pentru dumneata („dumneata" i-a venit la gură, ca nici-odată). E pentru Ionică. Am să i-o dau lui.

— Aaa, aşa merge? Zi, de aia ai venit în casa noastră, ca să faci pe spionul? Bine c'am aflat. Nu faci nimic, să ştii.

— Ascultă, dumneata să-ţi măsori vorbele... şi om vedea noi.

Să deschidă plicul, să nu-l deschidă? Ba da, că e fecioru' lui. Ce, dacă s'o supăra!

„Dragă Titi, te rog nu veni astăzi. Plec într'o inspecţie în judeţ. Rămâne pentru Sâmbătă. Sandi".

●

Când a citit Ionică scrisoarea, a îngălbenit.

— Ce e asta? A înnebunit? Ia stai...

Părintele Dumitru s'a cutremurat în sine... Aşa a fost şi cu Ştefania, pesemne... Baltă de sânge lângă pat... Ingropăciune în ruşine... Să n'o împuşte.

— Ionică. N'auzi?

Ionică ieşise trântind uşa năprasnic.

Părintele se întoarse la icoană şi se închină, gârbovit. Dincolo se aude ceartă. Femeia înfruntă, vorbeşte mult, tare. Glasul lui a răsunat şi el: „Ho, ce ţipi aşa!" Apoi vorba s'a potolit şi s'a lungit.

La masă au mâncat numai copiii.

— Tată, n'a fost ce crezi tu, cu Titi. A fost vorba de un joc de cărţi la mama inginerului. O să dau eu dracului odată jocul ăsta de cărţi.

Ionică, Ionică! Cum ţi-au albit tâmplele de timpuriu şi ţi s'a subţiat sângele în vine ca la lunatici, taică!

Peste două zile, părintele Dumitru privea cu obidă, prin geamul plin de stropi din vagon, ogoarele golaşe şi amorţite. Cât l-a mai rugat feciorul-său să mai rămâie! N'a primit. In staţie îl aştepta trăsurica nepotului, să-l ducă de unde se deslipise acum o lună şi mai bine bătrâneţile lui.

Cum a ajuns acasă, a luat untdelemn, lumânări şi tămâie şi s'a dus prin ploaie, până la capul satului, la cimitir. A rânduit la mormântul preotesei tămâie într'un ciob, o lumânărică, a pus untdelemn în candelă — că se sfârşise — apoi a trecut pe o altă cărare la mormântul Ştefaniei, cu cruce albă de piatră şi fotografie. A pus şi aci ce se cade. Şi-a şters ochii, şi-a potrivit ochelarii pe nas, a privit mult chipul, pe urmă a îngenunchiat anevoie.

Fata mea dulce... şi pedepsită!... Odihneşte-i, Doamne, sufletul în loc de odihnă, în loc de verdeaţă, iartă-i, Doamne, ce-a greşit, că nu e om care să trăiască şi să nu greşască, ci numai Tu eşti, Doamne, fără de păcat!...

M. D. IOANID



TURCIA VEACULUI XVIII

Baronul Tott, fiu al baronului cu acelaş nume, care a 'ntovărăşit pe Prinţul Rakotzy, voievod al Ardealului, în exilul său din Turcia, crescut fiind în această ţară, a deprins încă din copilărie limba turcă pe care şi-a perfecţionat-o prin studii anume în Franţa, unde s'a deosebit prin excepţionale însuşiri de bun militar şi diplomat.

Graţie acestor calităţi a fost ales de către regele Franţei ca să organizeze înzestrarea armatei turceşti cu tunuri moderne şi cu alte unelte de război pe de o parte, iar pe de alta să perfecţioneze apărarea strâmtorilor. In taină însă, mai avea şi misiunea să culeagă informaţii sigure despre oamenii politici ai Turciei acelor vremuri.

Baronul Tott a stat în două rânduri la Constantinopol: înainte de 1755, şi după 1769.

Prieten bun şi admis în intimitatea Padişahilor, el a cunoscut în deaproape pe toţi oamenii politici, cum şi starea socială a imperiului turc, despre care ne dă informaţiuni într'o carte intitulată:

MÉMOIRES DU BARON DE TOTT
Maestricht
MDCCLXXXV

despre care critica franceză de mai târziu spune că ar fi „un livre étrange".

O parte din notele acestor amintiri, au fost redate în „Adevĕrul Literar" Nr. 893, 896, 898, 899 şi 901 anul XIX.

Continuăm să extragem acela ce este demn de ştiut pentru cunoaşterea Turciei din veacul XVIII.

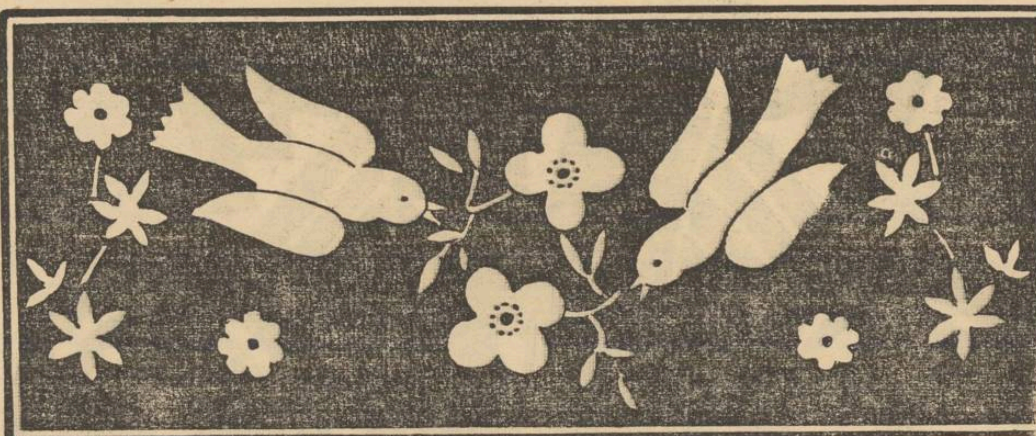
1. In vizită la Sultna Asmá.

Asmá era fata fostului Padişah Ahmed al III-lea, deci soră cu Padişahul de pe tron, Mahamud al II-lea. Auzind mereu vorbindu-se în Serai despre poporul francez şi despre străduinţele lui civilizatoare în orient, îşi manifestă dorinţa de a i se da prilejul să stea de vorbă cu o femee de origină franceză.

Mai marii împărăţiei desemnară atunci pe tânăra soţie a Baronului Tott, şi pe mama acesteia, cărora li s'a făcut o invitaţie specială la Serai.

Intendenta din afară a Sultanei veni de le luă de-acasă cu o pompă orientală pe care ele nu o mai cunoscuseră.

In faţa Seraiului, un bărbat le deschise întâia poartă, apoi aşteptară să li se deschidă o a doua; şi 'n cele din urmă, prin a treia poartă ajunseră în



interiorul unei curţi, unde le 'ntâmpină o ceată de eunuci negri, care, cu bastoane albe în mână, le conduse într'un salon mare numit „De primire". Aici slujbaşa se retrase, dând pe mosafire în primirea Intendentei din lăuntru, „Chihaia-Cadum". Mai multe sclave tinere şi frumoase ajutară pe cele două femei să-şi scoată voalurile şi să şi le aşeze în anumite locuri.

In acastă vreme, Chihaia-Cadum se duse la Sultana ca să-i dea de ştire.

Asmá rămase multă vreme la cumpănă.

— Oare să nu păcătuesc dacă stau de vorbă cu nişte femei necredincioase?

Chihaia-Cadum tăcu.

— Mă tem să nu zică ceva Marele Kadiu! adaose Sultana.

— Atunci? întrebă Chihaia-Cadum.

— Vreau totuşi să vorbesc cu ele; dar fără să stau în faţa lor, adică fără să mă vadă la faţă! De aceia, le voiu vorbi din faţa uşii de colo, bine închisă. Pentruca să mă audă şi să le aud, le vei aduce în salonaşul european în care dă uşa! Astfel, vom respecta şi prevederile legii noastre!

Chihaia-Cadum se 'ntoarse la mosafire, cărora nu le conveni acest fel de primire.

— Ştiţi dumneavoastră... Religia...

Bătrâna Doamnă se ridică hotărâtă:

— Dacă Alteţa-Sa stărue în această ciudăţenie, atunci nouă nu ne rămâne decât să regretăm c'am venit aici!... Ii cerem învoirea să plecăm!

Chihaia-Cadùm se duse iarăşi la Sultană şi se'ntoarse cu faţa mai îmbucurată.

— Alteţa-Sa vă roagă să zăboviţi puţin până ce-şi rânduește părul!

Pe urmă, mosafirele suiră la etaj, precedate de Chihaia-Cadùm şi urmate de către o ceată mare de sclave.

In salon, stând pe un colţ de sofa, aştepta Asmá bogat îmbrăcată şi împodobită cu cele mai de preţ juvaeruri ale ei. Sofaua pe care sta, era tapetată cu ştofe de Lyon, peste care fuseseră cusute benzi colorate şi tivite cu fire de aur şi de argint.

Perne groase cu feţe de satin vărgat cu aur, aruncate la 'ntâmplare în faţa sultanei Asmá, slujiră mosafirelor drept scaune foarte bune. Şasezeci de sclave tinere, frumoase şi cu haine foarte luxoase, intrară în salon, şi se rânduiră de o parte şi de alta, cu mânile încrucişate pe centurile scumpe.

— Să mă ertaţi că nu v'am primit numaidecât, dar la noi sunt atâtea restricţii... Ferice de Dumneavoastră, femeile din Europa!... Aveţi atâta libertate...

Şi Sultana clătină capul în semn de adâncă tristeţe.

— Nu-i chiar aşa cum credeţi Dv., Alteţă!... Sunt şi la noi destule prejudecăţi!

— Oricum, nu se poate compara cu viaţa noastră de harem!... Noi ne naştem, trăim şi murim între aceste ziduri! Dacă, rare ori, eşim dincolo de ele, trebue să ne ascundem sub văluri dese pentruca să nu vedem faţa soarelui!

— Eu nu văd nimic imoral, zise tânăra doamnă Tott, în faptul că o femee ar eşi în lume cu faţa desvelită!

— Este o crimă grozavă: pe femeia care-ar eşi descoperită pe stradă, ar ucide-o trecătorii cu pietre! O fată musulmană nu-şi poate vedea logodnicul decât după nuntă şi, uneori, nici atunci! Aşa de pildă... Eu am fost măritată la vârsta de 13 ani cu un moşneag imbecilizat care-a putut plăti zestrea cerută de legi. De câte ori venea, nu-mi trezea decât un teribil dezgust de viaţă. In sfârşit, l-a luat dracul!... Acuma, de zece ani sunt măritată cu un paşă despre care aud că este tânăr şi drăguţ; dar el nu are voe să intre în Serai; iar eu nu pot eşi de-aici!... Fiindcă sunt Sultană, trebue să-mi petrec toată viaţa în palatul în care m'am născut!

Asma vorbi lucruri frumoase despre europeni, apoi porunci Intendentei să plimbe mosafirele prin grădină, după care să le-aducă iarăşi sus.

Cu acelaş alai cu care veniseră, fură conduse în alt apartament, unde luară masa, în vreme ce numeroase sclave, cot la cot, străjuiră nemişcate împrejurul mesei. După cafele, Chihaia-Cadùm oferi europencelor ţigări scumpe, dar fu mirată că se văzu refuzată.

După masă eşiră în grădină. Un chioşc frumos era ridicat lângă un mare bazin cu apă. Cete de sclave aşteptau în diferite locuri. Dincolo de bazin, spaliere cu trandafiri agăţători ascundeau prost zidurile închisorii care era Seraiul.

Aleile grădinii erau cărări înguste, toate aşternute cu mozaic frumos. Peste tot erau vase şi coşuleţe cu flori şi cu fructe proaspete. La fiecare cotitură, sofale largi te chemau la odihnă.

După oarecare umblet prin grădină, europencele stătură pe una din sofale. Atunci apăru înaintea lor o ceată de zece cântăreţe cu diferite instrumente. In sunetele muzicei lor impresionante, alte sclave, îmbrăcate foarte subţire, dansară balete care uimiră pe cele două doamne.

Apoi, de după o cotitură a unei alei, apărură 12 sclave tinere îmbrăcate bărbăteşte. Acest pretins sex tare începu un fel de luptă pentru a prinde merele pe care alte sclave tinere voiau să le arunce în bazin.

După o plimbare cu barca pe apa bazinului, suiră în Serai şi-şi luară rămas bun dela Sultana Asma şi plecară cu acelaş fel de alai cu care veniseră.

MIHAIL PRICOPIE

VOIAJE DE STUDII ORT
IN ANUL 1938
spre
STATELE UNITE, CANADA, AMERICA CENTRALĂ
CUBA şi MEXICO
INDIILE şi AUSTRALIA
Ceylon — Sumatra — Bali — Java
IN JURUL AFRICEI
Cele mai frumoase voiaje săptămânale de Primăvară
spre: COASTA DE AZUR şi MAROC
cu circuite forfaitare
VOIAJE de AGREMENT spre:
SPITZBERG, CAPUL NORD
TARILE NORDICE U. S. S. R.
INSULELE ATLANTICE
cu vaporul de lux „STELLA POLARIS"
Recomandăm de acum rezervarea cabinei ...vs. ...
Repr. Gen. Societăţilor de navigaţiune olandeze şi norvegiene
ORGANIZAŢIA ROMÂNĂ DE TURISM S. A. R. Bucureşti
CALEA VICTORIEI, 70 (Pasagiul Generala) Etaj I
Timişoara, Strada Veneţia, 2 — Iaşi, Str. Lăpuşneanu, 16
Cernăuţi, Str. Regele Ferdinand, 27 — Oradea, Strada Alexandr...



Reviste

VIAŢA ROMÎNEASCA, anul XXX— No. 4 (Aprilie).

Proză şi versuri semnează d-nii Tudor Arghezi, o traducere a poeziei lui Baudelaire *L'albatros*, Constantin Kiriţescu *Glasia lui Popa Ştiucă)*, H. Papadat-Bengescu *(Nory)*, Cicerone Teodorescu *(Cocorii)*, Lucia Mantu *(Cu trenul)*, H. Blazian *(Contribuţii la istoria picturii române în sec. al XIX-lea)*, Maria Holban (traduceri în limba franceză din Al. Phillipide şi în românește din Charles Algernon Swinburne), Margareta Popescu (continuarea la al săun surâs de 5 milioane), Eugen Crăciun (Versuri).

La cronici, rândurile pline de justeţe ale d-lui Const. Vişoianu asupra bilanţului politicii italiene în Europa centrală, cronica literară conţinând cărţi româneşti a d-lui G. Călinescu şi cărţi străine a d-lui Al. Philippide, Cronica linguistică de Al. Graur, economică de R. Boldur, militară de Lt. Popescu N. T., plastică de Gh. Oprescu, dramatică de Mihail Sebastian.

In rest, Miscellanea, recenzii, revistă revistelor.

Preţul 28 lei.

INSEMNARI IEŞENE, anul III, vol. VI.—No. 4 (Aprilie).

Din cuprins, pe lângă proza d-lui Mihail Sadoveanu, remarcăm paginile de literatură ale d-lui I. I. Mironescu *(Calihețîi dela Humuleşti II)*, Divorţul Marianei de Sandra Cotova. Subt impresia focului de Paul Gore, Coincidenţe de M. Ştefănescu-Galaţi,, etc.

Versuri: Mihai Codreanu, Otilia Cazimir, Enric Furtună, Nicolae Ţatomir, G. H. Florentin, Aurel Ivănescu.

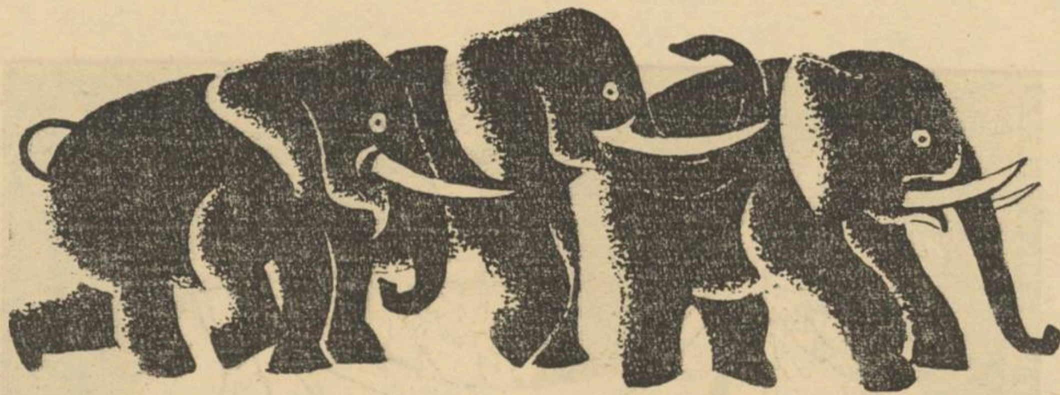
Ne-au impresionat în mod plăcut paginile de muşcătoare ironie şi umor *(Insemnări ieşene)* pe care le semnează d. Titus Hsinog, vechi colaborator al Vieţii Romîneşti, ale cărui producţii literare, din păcate, s'au restrâns a fi cunoscute la Iaşi mai mult.

Articolele de doctrină şi cronicile sunt semnate de domnii: Gr. T. Popa *(Noua Constituţie a României)*, N. Daşcovici *Materii prime, colonii şi revizionism paşnic)*, Andrei Manu *(Cronica externă)*, V. I. Catarama *(Cronica teatrală)*, Grigore V. Coban *(Cronica plastică)*.

Restul numărului cuprinde note, cărţi, reviste.

Preţul unui număr — 25 lei.

BABEL PALACE



... Un sfert de oră mai târziu, autobuzul hotelului aducea dela gară numai două persoane; un domn cu soţia, care priveau nedumeriţi prin geamul maşinei, intrarea fastuoasă a marelui hotel.

Şase groomi aşteptau în linie, gata să-i servească.

Doamna avea figura pistruiată, puţin ridată. — Câteva fire răsleţe de păr adumbreau gura largă, cu buzele subţiri, neatinse vreodată de ruj. *Tailleur*-ul bărbătesc, *pince-nez*-ul legat cu lănţişor de butonieră, dar mai ales faptul că Doamna nesocotea cu desăvârşire micile artificii de frumuseţe inerente sexului ei, îi dădeau aerul anei *sufragete* severe, încrezute.

— Bravo, Tucidide! se adresă ea în zeflemea soţului, bună idee ai avut, n'am ce zice: nu te-ai lăsat până nu m'ai adus la Babel Hotel... ia priveşte la liota aia de groomi şi portari ce aşteaptă să ne jumulească. Nu era mai bine să tragem la vila Cicilica unde am fost şi anul trecut?... am venit să facem lux, Tucidide, sau să ne vedem de cură?... parcă văd c'o să ne întoarcem la Craiova cu clasa 3-a...

Tucidide Bisocescu, de statură mijlocie, n'avea nimic caracteristic afară de faptul că privea saşiu. Hainele, pălăria erau de culoare nedefinită.

Jenat de gesturile oamenilor de serviciu care nu pricepeau ezitările lor, s'adresă consoartei cu blândeţe:

— Aglaie mamă, ţi-am spus dela început că nu mai merg la vila Cicilica în ruptul capului. N'ai tu apă caldă, n'ai tu baie...

— Dar ce-ţi trebue baie, omule? n'ai să faci destule băi de nomol?...

— Aglae, m'am săturat să stau departe de mare; vreau când mă deştept dimineaţa, să privesc din pat cum răsare soarele din valuri, vreau să simt că trăesc... Sunt profesor de liceu, pot să-mi permit luxul să stau la un hotel civilizat... Afară de asta, slavă Domnului, avem bani destui, am câştigat la loterie 50.000 lei. Şi — acum ce mai tura-vura, am făcut-o, am făcut-o! Dă-te jos, ne facem de râs: ia priveşte cum se uită ăia la noi...

N'apucă să termine el vorba şi un groom se repezi la maşină, deschise uşa cu putere, apoi cu dexteritate, smulse valiza din mâna Doamnei.

— Nu, nu, nu!... Te rog, dă-mi-o înapoi, am cu grije de ea, zise Madam Bisocescu, înspăimântată la gândul c'ar putea dispare odată cu valiza şi pachetul de bani ascuns în fundul unui ciorap înfăşurat ghem.

Cei şase groomi apucară fiecare câte un pachet, printre care se remarca o cutie cu pălării din piele de viţel, mare cât o baniţă, confecţionată în atelierele liceului de sub conducerea Doamnei.

— Mai încet, vă rog, mai încet, ce vă repeziţi aşa?! interveni autoritar Bisoceasca. Lăsaţi-le jos, porunci ea intenţionând să numere pachetele...

— Poate Doamna preferă o vilă periferică? spuse sarcastic unul din groomi.

Ambiţionată de intervenţia obrasnică a omului de serviciu, ordonă scurt:

— Duceţi bagajele la hotel!...

Când pătrunseră în hall, luxul orbitor o făcu să regrete că cedase dorinţii lui Tucidide să coboare aci. Urmaţi de plutonul de groomi, ajunseră la biroul de informaţii.

— Domnul doreşte?... întrebă un tânăr sclivisit, cu floare la butonieră.

— O cameră cu două paturi, spuse sfios Tucidide.

— Cu vedere la mare?

— Da, da!... la mare, răspunse profesorul, hotărît.

— Mai întâi de toate aş vrea să ştiu preţul! interveni brusc Madam Bisocescu.

Funcţionarul, ridicând ochii spre tavan, recită ca o poezie.

— Cameră cu vedere spre mare, balcon, vestibul, telefon, bae, apă caldă în permanenţă, 700 lei!

— Câtăăă?!?...

— 700 lei, repetă funcţionarul.

— Pe săptămână?...

— Nu, Doamnă! pe zi.

—Tucidide, hai tot la vila Cicilica; aci nu-i de noi, spuse ea luând valiza, pregătindu-se să plece.

Deodată se opri locului aiurită. — Crezu că o înşeală auzul. Soţul ei, printre puţinele dăţi în viaţă, luă de capul lui hotărîrea.

— Iau camera, Domnule! spuse el cu voce tare, ridicând semeţ capul, şi bombând victorios pieptul.

Tânărul cu floare la butonieră, le întinse zâmbitor registrul, în care Tucidide trase o iscălitură, cu litere mici şi strâmbe:

„T. Bisocescu, prof. sec. Craiova şi soţia,

„Aglaé Bisocescu, Directoare lic. de fete Craiova".

Luată prin surprindere de iniţiativa îndrăzneaţă a lui Tucidide, şi-n faţa faptului împlinit, Aglaia, ca să nu dea spectacol, muşcându-şi nervos buzele, îşi urmă soţul în ascensor.

Ajunşi la etajul 26-lea, fură conduşi de supraveghetorul principal, prin culoare largi cu covoare groase ce înăbuşeau zgomotul paşilor, la camera 2547, ce le fusese rezervată.

După ce se instalară, Aglaia cu toată supărarea, începu să cerceteze curioasă interiorul.

O impresionă luxul extraordinar al camerei şi mai ales baia de marmoră verde.

Însă gândul că trebuia să plătească 700 lei pe zi, o frământa mereu.

Tucidide găsi pe una din măsuţele de noapte, o monografie romanţată a hotelului: răsfoind-o, dete peste lista personagiilor ce locuiau la marele „*Babel Palace*".

Se simţi foarte încântat că se găsea pe un loc cu lume atât de aleasă.

Dar când descoperi şi un aparat de radio, în culmea entuziasmului se adresă soţiei sale:

— Aglae mamă!... dai un ban, dar face...

Apoi fluerând vesel ca un piţigoi, trecu în odaia de toaletă, să-şi spele mânile de murdăria din tren, de la clasa 2-a.

. . . .

„Cu papucii lic, lic, licăăă...

„Răsucind la borangicăăă...

Gabrieleanu, în halat cenuşiu şi papuci, se bărbierea dimineaţa în odaia de toaletă, întovărăşind cu glasu-i de bariton răguşit, cântecul

„Cu papucii lic, lic, lic...

executat de un taraf de lăutari, la gramofon.

Faţa-i era înecată în clăbuc, ochii închişi la culoare păreau năsturaşi de mărgele negre.

Privindu-şi cu plăcere imaginea în oglindă, se alinta:

„Măi Gică! eşti dat dracului... cine-i mai fericit ca tine, mă Gică!... Pe cine îl îndrăgesc fetele?... Hai?... Pe tine măi, pe tine...

Continua el cu reflexiile în timp ce maşina de ras se plimba făcând părţii în stratul gros de clăbuc...

„Ce dacă eşti gras?... Casanova scria în memoriile sale că poţi fi cât de urît, dacă ai farmec ascuns, femeile îţi cad în braţe ca muştele pe hârtia de lipit. Don Carlos, îmi pare, era cocoşat; cu toate acestea, succes în dragoste ca el, n'a avut nici Ducele de Richelieu... Măi Gică mă... ai făcut impresie extraordinară asupra lui Mimi Florian, aseară pe plaje... Eşti de felicitat, Gică!"

Inveselit, Gabrieleanu reluă cântecul:

„Cu papucii lic, lic, licăăă...

Deodată amuţi. Auzise câteva bocănituri în perete.

„Ce-o fi?" gândi el perplex.

Pentru mai multă siguranţă, opri gramofonul.

— „Te pomeneşti c'am deşteptat pe cineva din somn?" — După câte ştiu, camera de toaletă se învecineşte cu o odaie de baie.

Hotărî să coboare imediat la birou, să întreprindă investigaţii.

Abea-şi spălase faţa de resturile de clăbuc, când o ciocănitură violentă la intrarea apartamentului îl făcu să se şteargă repede cu şervetul şi să meargă în întâmpinarea nepoftitului.

Când deschise uşa, clipi speriat ca o pasăre hipnotizată de privirea rece a unui şarpe.

În faţa lui, se proptise cu mânile în şolduri, o femeie trecută, ridată, slabă ca un chibrit, cu pometi eşiţi în afară şi sumă de bigudiuri, ce stăteau ţepoase în părul vopsit.

Îmbrăcată într'un *kimono* negru, pătat cu flori mari, decolorate, purta în picioarele goale cu vine aparente, papuci ieftini cu pămătufuri *marron*.

— Dar unde te trezeşti, domnule?... izbucni cucoana rotind înfuriată ochii. Unde?, la Sineasca, la Fefelei?... D'aia plătesc eu 700 lei camera, să-mi ţipi la cap chestia aia cu „papucu şi borangicu"?

— Îmi pare rău, Doamnă. Dac'aş avea vocea lui Carusso sau Nino Martini, v'aş cânta „Aria Stelei" din „AIDA", sau „Aria Lebedei" din „LOHENGRIN". Din nenorocire mijloacele mele vocale sunt cam limitate, o ironiză el după ce-şi veni în fire.

— Cum îţi permiţi să-ţi baţi joc de mine, directoare de liceu în Craiova?... strigă ea piţigăiat învineţindu-se la faţă. Îmi pare rău că nu eşti elevul meu, te-aşi învăţa eu minte, domnule...

— Gică Gabrieleanu, la ordinele d-tale... Ţiu să-ţi atrag atenţia că nu sunt elev şi nici d-ta n'ai auditoriu dispus să-ţi suporte nervii. Deci fii bună te rog, vorbeşte mai încet, să nu deştepţi locatarii...

Gabrieleanu, cu toată răbdarea, îşi pierduse puţin sărita.

— Tucidide!... urlă doamna. — Tucidide!... vino imediat să mă faci respectată. Domnul ăsta îndrăsneşte să fie obrasnic cu mine. Tucidide!!!... răcni ea scoasă din fire.

Gabrieleanu jenat de apariţia câtorva capete somnoroase pe la uşi, încerca zadarnic să o potolească.

Insfârşit Tucidide apăru timid, în cămaşa de noapte, peste care trăsese în grabă pantalonii. Deschizătura largă de la piept, lăsa să se întrevadă părul negru, creţ.

Tucidide măsură temător silueta uriaşă a lui Gabrieleanu, şi conchise că huiduma aceia n'avea ce alege cu un pricăjit ca el.

— Aglăiţă dragă, interveni el împăciuitor, mai încet, porumbiţo, că sculăm toată lumea din somn.

La capetele culoarului, apăruseră atraşi de gălăgie câţiva valeţi şi cameriste, care nu ştiură cum să se retragă, când descoperiră pe Gabrieleanu printre eroi.

— Domnule, interveni politicos Tucidide... îmi daţi voe să vă explic. Soţia mea, profesoară de limbi moarte, e pasionată după clasici. Chiar dimineaţa în baie, citeşte cu voce tare pasagii din Virgiliu, Cicero, Horaţiu... Astăzi citeai Catilinarele, porumbiţo, nu-i aşa?... se adresă el soţiei sale; apoi iarăşi către Gabrieleanu: Dacă vă reamintiţi şi Marat obişnuia să facă lectura în bae, continuă el împănat de istorie... Bine înţeles, clasicii cer o concentrare a minţii. Eu, vă mărturisesc, nu i-am înţeles nici odată. Astăzi de dimineaţă când soţia mea începuse să citească „*Quosque tandem abutere*", eţetera, eţetera,... ştiţi cu patos ca Romanii, ei bine tocmai atunci începe dealături cineva să cânte „Cu papucii lic, lic, lic... răsucind la... la...

— La borangic! îl complectă Gabrieleanu.

— Exact!... Nevastă-mea enervată peste măsură că fusese deranjată în ora de lectură, ese din bae, se îmbracă, şi vine la d-voastră... Restul îl cunoaşteţi. Aglaia e din păcate cam pripită, altfel nu se năştea altercaţia aceasta regretabilă... Sper că după aceste explicaţii, totul se va aranja cu bine, aşa cum e natural între oameni de cultura noastră. Numele meu e Tucidide Bisocescu, profesor de liceu.

— Îmi pare bine. Al meu e Gabrieleanu. Gică Gabrieleanu, director administrativ al hotelului „Babel Palace".

Vie surpriză pe figura profesorului.

— Care va să zică d-voastră sunteţi cel mai mare în hotel? întrebă el cu naivitate.

— Mai am un şef. Directorul General Gănescu.

— Şi noi să avem incident tocmai cu d-voastră! spuse Bisocescu amărît. Regretabil, foarte regretabil...

— Şi eu regret această altercaţie, grăi cu rece politeţă directorul administrativ. Doamnă, vă prezin scuzele mele. Vă asigur că nu veţi mai fi deranjată din lectura d-voastră, adăugă el cu uşoară ironie.

Aglaia înclină din cap satisfăcută. „L'honneur était sauf".

Tucidide ar fi vrut să mai spuie ceva, însă ezita...

— Nu ştiu dacă ar fi momentul să vă fac o rugăminte acum, după acest neplăcut incident, după această furtună într'un pahar cu apă, adăugă el încântat de plastica-i comparaţie.

Gabrieleanu îl invită să-şi exprime doleanţele, pe care le va satisface în limita posibilităţilor.

— Având în vedere calitatea noastră de membri ai corpului didactic, nu s'ar putea face oarecare reducere la hotelul d-voastră?

— Cu toate că nu sunt dispoziţiuni în acest sens, voi interveni la Direcţia Generală, promise Gabrieleanu.

Profesorul de liceu mulţumi anticipat.

Doamna Bisocescu care auzi de reducere, se simţi pe dată foarte bine intenţionată faţă de directorul administrativ.

— Domnule Gabrieleanu, îmi pare şi mie rău de cele întâmplate. E drept, am fost cam bruscă, însă... ori cum, când citeşti pe Cicero, îşi luă ea aere de superioritate... Cât priveşte cântecul d-voastră, nu e urît. Il voi recomanda colegei mele, maestra de muzică, să-l execute cu elevele la cor, zâmbi ea arătându-şi dantura de aur.

— Doamnă, sunteţi prea bună, spuse Gabrieleanu, amuzat de ridicolul celor două personagii.

După salutările de rigoare, cei doi soţi reveniră în camera lor.

— Tucidide!... zise Aglaia începând să-şi desfacă bigudiurile din păr. Să nu te laşi până nu-ţi face cel puţin 50% reducere...

PLUPY ECONOMU CORBUL

NOTĂ. — Fragment din romanul „Babel Palace" care va apărea în curând.

SĂRBĂTORIREA PRIMĂVERII

Reîntoarcerea primăverii este o adevărată sărbătoare a naturii. In toate timpurile şi în toate ţările, sub diferite forme, oamenii s'au asociat la această sărbătoare. De aici au luat naştere tot felul de ceremonii şi petreceri. Dacă în unele ţinuturi aceste sărbători au un caracter grotesc, aproape pretutindeni ele sunt strălucitoare şi plăcute.

In legătură cu aceasta, dăm mai jos în traducere, după *„Lectures pour Tous"*, descrierea serbărilor de primăvară la unele popoare europene şi asiatice.

La Upsala, în seara de 30 Aprilie, studenţii grupaţi pe „naţiuni" şi precedaţi de steagurile lor, se urcă pe o colină ce domină oraşul. Acolo, după o cuvântare solemnă pronunţată de unul dintre ei, în timp ce primele stele sclipesc pe cer şi focurile de sărbătoare se aprind cu miile în câmpii, toţi intonează în cor vechile şi mişcătoarele imnuri, în care vocile fragede şi tinereşti cântă poezia acestui aspru pământ, în sfârşit redat vieţii. La Stockholm, e un delir, o adevărată orgie, unde aproape toată noaptea mulţimea, excitată de nenumărate pahare de vin, se agită în jurul focurilor care ard pe stânci, în păduri şi pe malurile lacurilor.

In Elveţia, unde vecinătatea Alpilor se face simţită prin erni aspre, de îndată ce vijeliile care coborau depe piscuri înalte au încetat să urle şi să sufle, bunii locuitori din Zürich iau aere sglobii. Acum ei trebue să răsbune pe „Omul de zăpadă" şi nu mai târziu decât în ultima duminică a lunii Aprilie. In dimineaţa serbării, de la ora opt, o fermecătoare procesiune, compusă din mici băeţi şi fete, pleacă să-l caute pe bătrânul mizerabil.

In întregime din carton alb, cu ochi negri mari, cu o mare lulea în gură, urît de sperie, cu aerul său morocănos, „Omul de zăpadă" se înalţă pe un car între brazii tineri. Pieroţi şi Arlequini copilăroşi, micuţe Colombine, marchizi, clowni, muşchetari, pescari şi peşcăriţe dela şase la opt ani, îl coplesesc cu glume, apoi înhămându-se la carul lui, se apucă să-l tragă în mijlocul strigătelor şi râsetelor generale.

Defilarea se face încet, printre două rânduri de curioşi. In urma acestui car al „Iernii", înaintează pe un alt car „Primăvara". Cu cât e de bătrână şi urâtă „Iarna", cu atât „Primăvara", împodobită cu flori, e tânără şi frumoasă. Procesiunea ajunge în Stadthausplatz, pe malul lacului Zürich, unde „Iarna" e coborîtă din car şi în mod solemn instalată în vârful unui rug. Ea trebue să piară prin foc.

Piaţa e neagră de curioşi; unii ca să vadă mai bine, se urcă pe acoperişuri. Sute de bărci pe lac sunt atât de încărcate de lume, încât parcă sunt gata să se scufunde. Deodată, clopotul de alarmă începe să sune, alte clopote îi răspund; muzica începe şi ea să cânte. E semnalul aşteptat. Cu torţe aprinse în mână, oamenii se apropie de rug şi-i dau foc. Vreascurile se aprind, flăcările se ridică şi se răsucesc; se înalţă un fum gros. Strigătele răsună. Flăcările ating acum „Iarna" şi o învăluesc şuerând. In curând ea se prăbuşeşte cu sgomot mare în jăratic. Clopotele sună mai frumos, strigătele se înmulţesc. Apoi focul se potoleşte, depe rug fumul se ridică în formă de coloană, umbra ei se întinde pe suprafaţa lacului. Spectatorii se împrăştie. Iarna a murit.

Să părăsim însă vechiul nostru continent şi să ne lăsăm purtaţi cu gândul prin regiunile sălbatice ale Asiei Centrale. In plină Himalaia, primăvara are şi aici adoratorii săi.

Iarna, aproape tot atât de aspră ca şi la pol, a încetat de a pustii vastele platouri ale Tibetului. Iată că se potolesc uraganele de zăpadă şi gheţarii încep să se topească şi să curgă în torenţi limpezi. Atunci, din toate punctele Tibetului, grupuri de pelerini strabat deşerturile de nisip peste care altă dată galopau asinii sălbatici, escaladează trecătorile îngrozitoare ale marelui zid himalaian, îndreptându-se spre valea din nordul Kaşmirului.



Acolo, într'un loc sălbatic, se adăposteşte o faimoasă mânăstire budistă, cuprinzând un templu închinat zeului şi numeroase căscioare mici, unde trăesc călugării sau lama, a căror existenţă se petrece în meditare şi rugăciuni.

In dimineaţa deschiderii serbării, mulţimea sgomotoasă de pelerini se îmbulzeşte în jurul mânăstirii, glumind, cântând şi bând cupe de *şang*, o băutură fermentată şi preparată din orz. Femeile scutură turcoazele ce împodobesc tricornurile lor de pâslă verde; bărbaţii, îmbrăcaţi în mantale largi fără mâneci, din păr de capră, învârtesc în mâni nişte bastoane lungi. Toţi asistenţii sunt în prada unei semibeţii, care creşte până în momentul ceremoniei, care va avea loc pe la ora trei. După câtva timp, mai liniştiţi, pelerinii se aranjează în jurul unui loc patrat vast, pregătit în faţa mânăstirii. Deodată, o muzică sălbatică răbufneşte din fundul templului. Mai întâi înăbuşită, îndepărtată, apoi puţin câte puţin începe să se apropie şi muzicanţii apar în vestibul, în faţa statuii lui Budha. Sunt lama care suflă în cornuri sau în trompete lungi, lovind în tamburine enorme din piele de yak şi ciocănind din ţimbale. Vacarmul e asurzitor: strigăte răguşite şi tărăgănate, urlete de fiare sălbatece, o furtună de note metalice ce se amestecă la nesfârşit într'o adevărată simfonie drăcească.

Iată că acum din umbra abia luminată de reflexele roşiatice ale unor lămpi se ivesc apariţii îngrozitoare. E procesiunea fiinţelor monstruoase, care poartă pe corpurile lor omeneşti capete enorme şi oribile de animale fantastice şi de schelete.

In timp ce muzicanţii intonează arii, toate privirile sunt aţintite asupra unui cortegiu îngrozitor. Sunt oamenii mascaţi. Aceste fioroase măşti zugrăvite sunt purtate de preoţii budişti investmântaţi în costumele lor măreţe de mătase brodată cu aur.

Tot ceeace imaginaţia deformatoare a Asiei a putut inventa mai îngrozitor, mai caraghios şi mai îmbătător, a pus în aceste măşti.

Cortegiul se adună în piaţă. In sgomotul asurzitor al trompetelor, cornurilor şi al ţimbalelor, preoţii îndeplinesc jocul evoluţiei cam în felul corului din tragedia greacă. Mergând, sărind, dansând, ei simbolizează grozăviile iernii tibetane, primele raze ale soarelui care caută să străbată desimea ceţii, lupta geniilor primăverii cu demonii iernii, luptă ce se termină cu înfrângerea şi fuga acestora din urmă.

Mulţimea rămâne liniştită în timpul primelor scene ale pantomimei, însă când geniile primăverii, mai întâi asaltate de hora infernală a demonilor, resping pe duşmanii lor, un delir religios pune stăpânire pe mulţime, şi ţipete prelungi se înalţă, se răspândesc şi umplu valea.

IN CHINA. — Cea mai mare parte a obiceiurilor asiatice au trăsătura caracteristică a lucrurilor neschimbătoare; aşa erau acum trei mii de ani, aşa vieţuiesc şi astăzi. Aceasta e mai ales izbitor în China, ţara tradiţiilor prin excelenţă: din epocile cele mai îndepărtate, nimic n'a fost schimbat în riturile sărbătorilor ce se celebrează în onoarea primăverii.

In fiecare an, la sfârşitul lui Martie, guvernatorul fiecărui mare oraş ese din yamen-ul său, încoronat cu flori şi se aşează într'o litieră frumoasă împodobită cu perdele de mătase şi flamuri. Soldaţii îl înconjoară ducând steaguri. Astfel escortat, el se îndreaptă spre poarta răsăriteană a cetăţii. Acolo va întâmpina PRIMAVARA. Iată şi „Primăvara"! Precedată de un grup de muzicanţi în vestminte măreţe albastre şi galbene, culorile cerului şi ale soarelui, care lovesc cu veselie în gonguri şi ţimbale. Chipul alegoric al primăverii n'are nimic din aspectul frumos sub care ni l-ar putea prezenta imaginaţia noastră occidentală. E un enorm bivol de lut de culoarea pământului ars, înălţat pe un car cu roţi joase, tras de un grup de copilandri. Sunt comice aceste mici pocitanii în costumele lor alegorice, travestite unele în „grădinari", altele în „plugari", altele în „pruni înfloriţi". Cortegiul copilăresc se amestecă cu cel al guvernatorului şi se reia drumul yamen-ului. După ce au trecut pe sub multe arcuri de triumf împodobite cu ghirlande de frunziş, cortegiul se opreşte în faţa palatului, iar guvernatorul pronunţă un discurs în care, în calitatea sa de preot al primăverii, glorifică muncile agricole. Apoi, cu biciul ce-l ţine în mână, loveşte de trei ori bivolul simbolic. Indată poporul se aruncă asupra animalului şi-l sfărâmă. Din coastele sale apar mii de mici bivoli de lut. In această pitorească mişcare de fete galbene şi bluze cu mâneci largi, mulţimea se aruncă asupra acestor figurine, le împart şi le duc, salutând primăvara cu strigăte de bucurie.

IN ŢARA CIREŞELOR. — Dar există o ţară unde primăvara este într'adevăr o zeiţă mult iubită, în jurul căreia nu se arată niciodată vreo zgârcenie în omagii.

E Japonia.

Indată ce piscurile muntoase cu siluetele profilate pe orizontul din Tokyo, se colorează în roz sub razele soarelui de Martie, de îndată ce câteva mlădiţe verzi au străbătut solul câmpurilor de orez, pe toate străzile, funcţionarii gravi, şcolarii, târâtorii de cărucioare, desfac cu înfrigurare gazetele. Intr'un loc însemnat, la „ultima oră", între o noutate din parlament şi anunţul lansării unui cuirasat, se etalează câteva linii: „Mugurii cireşilor, citesc ei, au înşelat toate aşteptările. Totul făcea să se creadă că vor îmboboci la sfârşitul săptămânii, dar recenta scădere de temperatură a întârziat cu câteva zile înflorirea lor". Momentul aşteptat cu nerăbdare de toţi Niponii e cel al înfloririi cireşilor, arborele naţional, adevăratul semn al sosirii primăverii.

In sfârşit, în livezile plăcute ce se întind în jurul oraşului, străbătute de cursuri înguste de apă peste care se aruncă poduri minuscule de bambus, marii şi frumoşii cireşi şi-au împodobit din belşug ramurile lor cu gingaşe şi albe corole. Atunci d. Prun, d-ra Crizantemă şi d-ra Lăcrămioară, îmbrăcate în rochiile lor cele mai frumoase, se îndreaptă în pelerinaj spre un loc îngrădit. Ingenunchiate pe pământul acoperit de un strat de zăpadă parfumată, la picioarele cireşilor, care par'că reţin pe ramurile lor mii de mici fluturaşi cu aripioare de o albeaţă orbitoare, personagiile alegorice se închină divinităţii lor favorite...

Astfel adoră omul reinvierea NATURII.

E. L.

Pentru călătorii individuale şi colective

în

ŢARĂ şi STRĂINĂTATE

Cumpăraţi bilete de tren, vapor şi avion

LA

BIROUL de VOIAJ

din palatul ziarelor ADEVERUL şi DIMINEAŢA

Str. Const. Mille 7-9-11, Telefon 4.10.04



M I H A I C A



Mai aveam de străbătut drumul dintre două gări și trebuia să cobor, acolo, unde acum șase ani, rupsesem veriga ce mă lega de locurile copilăriei mele. Teama de-a nu găsi aceste locuri. așa cum le lăsasem eu, când am plecat, mă făcea să cobor cu oarecare îndoială. Cu grija, cu care bătrânele își păstrează lucrurile trebuincioase morții, cu aceiaș. grijă îmi păstram și eu în suflet, frumusețea lor!... Dar timpul... acest crunt dușman al sentimentelor și-al firii, acest călău nevăzut, sângerează inimile noastre, prin transformarea a tot ce ne este drag!... Gara nu mai purta numele fetii ce murise răsturnată de o trăsură — cam prin locul unde e clădită ea — acum, se numește altfel... pentruca numele Elenii — frumoasa fată a lui Conu Nicu Moscu, să fie cu totul uitat. In dreapta și în stânga gării, erau doi plopi ce-și fremătau blestemul în veghea lor neobosită; acum este numai unul... celălalt find uscat! Semn rău...

●

Căruța venise și m'aștepta în dosul gării: era un ghiociu dobrogean, înflorat pe toate părțile, c'o scândură în față și-un leagăn în fund — pentru mine. De cum s'a urnit, talgerele de la roți au început să sune jalnic.

Zainea — căruțașul — îndemna mereu caii, oarecum moleșiți, dând cu biciul pe-alături de ei. Din când în când, își trecea pe frunte mâna lui aspră, strivind broboanele de sudoare. După o bucată bună de drum, am ajuns în Valea Ulmilor; aici, mi-aduc aminte, că erau niște bătrâni rugi de mure și niște tarlale de mărăcini, în care mă încurcam adesea după porumbrele, aici îmi dădea Mihaica cu mure brumării pe la nas, necăjindu-mă că eu nu găsesc; și tot aici, am ținut-o strâns lipită de mine, adăpostind-o de ploaie!....

Zainea a oprit puțin caii, a sărit jos, și făcând un șomoiog de iarbă, a 'nceput să-i frece de nădușală, sumuțând din buze și trăgându-i de urechi, spre înviorare; s'a mai învârtit nițel în jurul căruții, sgâlțâind de fiecare roată, apoi s'a urcat și-am pornit.

In sat, am intrat pe-o uliță lăturalnică și-am eșit în spatele casei noastre; o mogâldeață abia văzută, stătea ghem în capul prispei, așteptând... la auzul ghiociului, a plecat mai mult de-a dura, spre poartă, tremurând din tot corpul: Era mama!.. am sărit din căruță drept în brațele ei — abia ridicate — și mi-am lipit fața de obrazul ei bătrân și umed, prin sbârciturile căruia curgeau lacrimi.

— Mamă!...

— Puiul mamii!... și cu capul pe umărul meu, un plâns binefăcător îi răsplătea suferința. Știam... — îngâna ea — că tu n'ai să mă uiți!... știam... că trebue să te mai văd odată, înainte de-a muri!... și ridicând asupra mea ochii ei șterși și blânzi, m'a sărutat pe frunte.

A doua zi am trecut în baltă. Pe malul celălalt al Dunării, mai jos de sat, își aveau bordeiul Taica Belcu și Moș Scordel. De mic copil, îi știu înfipți puternic în locul acesta, printr'un bordei trainic.

Belcu și Scordel!... când rosteai aceste nume, nu știu cum se făcea, dar aveai credința că se vorbește de un singur om.. așa erau de nedespărțiți! De tineri s'au dovedit pescari și vânători de ispravă; și pesemne, asemănarea aceasta leită a avut darul să-i lege până la adânci bătrânețe. Taica Belcu se însurase de tânăr și, mult după însurătoare, nevastă-sa i-a născut o fată: Mihaica; care prin nașterea ei, pricinuise moartea mami-si și astfel Taica Belcu fusese văduvit, aproape de tânăr. De-atunci, tot rostul vieții sale, n'a fost decât grija Mihaicii. Moș Scordel rămăsese flăcău... și nu vroia să se însoare, până nu se mărită fata care i-a fost dragă în tinerețe... Dunărea!

— Ce vreți voi, mă? zicea el când era cu chef — este ea, cam bătrînă... dar mie mi-a fost dragă și-mi mai este încă!... Și tot așteptând mereu, i-se surise părul în tovărășia bărbii albe a lui Taica Belcu, de care nu înțelegea să se mai despartă. Așa i-am lăsat acum șase ani, când am plecat din sat. Snovași și veseli, amândoi își petreceau timpul liber, întrecându-se unul pe altul, de-a fi mai mult pe placul Mihaicii, care apropia vârsta de cincisprezece ani. De dragul celor gândite, nici nu știu când luntrea a isbit malul; am sărit jos și m'am îndreptat către bordei. De departe, l-am văzut pe Taicu Belcu, îmbrăcat în hainele lui vecinice, de un alb gălbui, îngenunchiat în fața bordeiului și dregându-și osia. Fusar, cânele lor, m'a vestit cu lătrături rare, dar fără să se scoale — îmbătrânise!...

— Niii... potae, că-i om bun — zise el — eșindu-mi întru 'ntâmpinare.

Eu mă apropiam cu inima bătând puternic, cu ochii spre ceardac, în care-aș fi vrut să s'arate Mihaica. Tot timpul lipsei mele o purtasem în închipuire, așa cum am lăsat-o: de cincisprezece ani!... acum are douăzecișiunu, dar nu pot să mi-o închipui!...

— Bine te-am găsit, Taică Belcule!

— Mulțumim dumitale!

— Da'ce, nu mă mai cunoști?

— Ba de cunoscut, te-oi cunoaște eu, de te-i da mai aproape, că nu mai vede taica!...

— ...

— Tiii... bată-te să te bată... da'cum te-ai mai făcut!... ai schimbat glasul cu taică-to!...

— Eu, ca eu, Taică Belcule... dar matale te-ai schimbat mult... mult de tot!...

— A îmbătrânit taica.. a îmbătrânit — zise el — și m'a luat de mână până la bordei, unde ne-am așezat pe-o laviță. Cu privirea 'n pământ, își răsfira barba cu degetele și parcă se dădea în el o luptă, dacă trebue sau nu să vorbească. Eu, ca să curm această tăcere, îi întrebai:

— Ce, ești singur pe-aici?

— Păi cu cine vrei să fiu?! — îmi răspunse el — din ce în ce mai trist.

— Cum... cu cine!? — mă mirai eu îngrijorat — cu Moș Scordel... cu Mihaica... sau ai măritat-o?...

— Ehe!... Mihaica s'a măritat de mult!.... și cu mâna făcu un semn spre fundul apei.

— !!!!...

— Cine ar zice, văzând apa asta, așa de limpede și liniștită, că-i atât de dușmănoasă; numai eu știu câte vieți și-au dat tinerețea fundului ei!... așa a făcut și Mihaica: a luat o piatră dela osie și cu ea în brațe a sărit din lotcă, unde era adâncul mai mare.

Eu încremenisem. O singură vorbă, n'am fost în stare să scot.

— Uite, dragul maichii — cu toate că mi-e tare greu, să-mi mai trec prin minte durerea asta, care mă mir cum de nu m'a răpus, am să-ți povestesc, findcă ați copilărit împreună: După ce-ai plecat tu, Mihaica se cam schimbase; devenise tăcută; râsul care era una din podoabele ei, nu-l mai auzeam cu zile întregi... ce mi-am zis: lasă, c'are să-l uite ea, ce vrei!... minte de copil... și-așa a și fost.

Se făcuse fată 'n toată nădejdea: înaltă și mlădioasă, ca un curpen.

Când stătea colea, în ușa bordeiului, c'o mână în șold și cu cealaltă rezemată de parul ceardacului, ai fi zis că-i din alte lumi. Iși pironea ochii ei de sineală pe luciul apei și rămânea așa vreme îndelungată. Până și vântul o îndrăgise!... toată ziua se juca cu valurile mari din părul ei, bălai... Când ne lăsam din sus cu lotca abia așteptam să trecem prin fața bordeiului, ca s'o putem vedea. Scordel ținea la ea, ca și mine; nu i-ar fi călcat el voia pentru nimic în lume. La sat, n'o mai lăsam să se ducă, c'ar fi auzit Scordel că feciorul boerului dela curte îi cam dă roată. La drept vorbind, nici ea nu prea ținea să se ducă, zicând, că dacă tu nu mai ești acolo, nici ea nu mai are ce căuta. Ce să-ți mai spun!... rai făcuse din biata noastră colibă... toată vara nu ne mai vedeam din creiță și busuioc. Semănase aci, în dosul bordeiului, un petec de pământ, cu pepeni și floarea soarelui și-și mai prăsise și câțiva stupi. Intinerisem, văzând-o cum dereteca toată ziulica! Când veneam de la pescuit și n'o găseam la colibă, apoi eram în stare s'o căutăm toată balta... și ea, ne sărea odată pela spate, din cine știe ce hățiș de vetrice.

Ne fericise bătrânețele la amândoi!

Am dus-o așa timp de vreo trei ani. Intr'o vară, după ce-a murit boer Grigore — poate-i fi auzit și tu — a trecut la treburile moșiei feciorul boerului, domnișorul Mitu, singurul lui băiat. Nu de mult, după cele ce-ți spusei, a trecut în baltă și s'a abătut și pela bordeiul nostru; noi nu eram acasă, era numai Mihaica. Ce-o fi zis, ce-o fi făcut, nu știu nici în ziua de azi!... dar știu, că după ce-am venit noi, am găsit fata plângând, iar pe el plimbându-se mânios prin fața bordeiului!... Cum ne-a văzut, nici bună ziua nu ne-a lăsat să-i dăm; și răstindu-se la noi, a 'nceput să ne spună că-i datorăm dijma în bani pentru locul din jurul bordeiului, pe nu știu cu câți ani în urmă... când am auzit una ca asta, parcă ne-a dat cu paru'n cap!

Domnișorule! încercai eu să-i spui — păi noi am stat aici, cu voia răposatului vostru tată... și nu chiar așa de geaba fiindcă învoiala era să-i dăm pește proaspăt și de gârlă, oricât și oricând cerea și că această învoială o vom păstra și de-aici înainte. Dar el, se făcea că nici nu bagă 'n seamă ceeace-i spuneam eu, fiindcă zise scurt, că n'are nevoe de peștele nostru și că pe locul bordeiului are să facă un pavilion de vânătoare, deoarece-i grindul înalt.

Prin urmare ne-am înțeles — mai adăogă ei — vă dau răgaz zece zile, spre-a vă putea muta și-alege locul unde trebue să v'așezați; dar acest loc sub nici un cuvânt, nu trebue să mai fie pe moșia mea!... Apoi a plecat. Noi am rămas numai cum Dumnezeu ne știe... și într'un târziu, am luat-o pe Mihaica la descusut; dar fata n'a scos nicio vorbă. Unde era să ne ducem ?... In sat ?... bine, dar acolo n'aveam niciun rost și-ar fi 'nsemnat să ne prăpădim de foame!.... n'am dormit toată noaptea, tot chibzuind ce-i de făcut.

Hai, să zicem că ne făceam luntre și punte și plăteam ceea-ce ne cerea; dar era hotărît să nu ne mai ție, pentrucă vrea să dărâme bordeiul... și asta era nenorocirea cea mare. Ziua ne-a găsit așa cum ne lăsase noaptea, numai că soarele ne mai dădu nițică inimă!... ne vorbirăm c'ar trebui să-i spunem și lui Chirea — îl știi tu!... fratele lui Scordel — necazul ce s'a abătut asupra noastră; măcar că el n'avea nicio putere... da' așa... să ne mai descărcăm sufletul!... și plecarăm către cherhaneaua lui. Chirea ne-a ascultat și, după nițică gândire, zise: Dacă țineți la cinstea voastră, luați fata deacolo și dați foc bordeiului!... dacă nu,... atunci... vă iartă Dumnezeu, fiindcă sunteți oameni săraci!...

Am înțeles... și nu prea am înțeles... vorbele lu'Chirea!.. și tot tălmăcind și răstălmăcind sfatul lui, ajunserăm la bordei. Mihaica părea mai liniștită, că făcuse mămăligă și ne-aștepta; ne-am așezat la masă și fata a 'nceput să spună — cam cu silă — că domnișorul Mitu a trimes vorbă prin logofătul Voicu, cum că ne iartă de datoria veche, dar de mutat... trebue să ne mutăm, însă, când ne-o vesti el... până atunci, ne însărcinează să-i trimetem din trei în trei zile, câte puțină cegă proaspătă.

A treia zi, peștele era 'n juvelnic — ca să stea viu — și gata de dus; îi zisei lui Scordel să se ducă el cu peștele și să vorbească cu boerul... doar, doar, s'o 'ntoarce!... Mihaica însă — care-asculta la noi — zise: Nu!... eu mă duc cu peștele... fiindcă... nădăjduesc să-l înduplec mai degrabă decât moș Scordel!... și-așa a fost... n'ar mai fi fost să fie!...

Vreme de patru cinci luni, îi trimeteam mereu pește: ce-i drept, nu cerea mult, dar des!.... Dusul rămăsese în grija Mihaicii, dar dela o vreme a început să ceară din ce în ce mai rar, până când s'a lipsit.

Noi stam însă cu frica 'n sân, gândindu-ne c'ar putea să-i cășune iar pe noi... dar Mihaica ne liniști, spunând c'a plecat în străinătate.

Intr'o zi, stând pe lavița asta, câte-și trei, tot vorbind ba de una, ba de alta, aduseserăm vorba și de ceeace ne fu dat să pățim.

Eu zic: ia, tinerețea... bat-o focul!.. ca ploaia de vară... râpâe din senin, și gata... s'a trecut!... E drept ce spui tu — răspunse Scordel — dar când ploaia asta are mană... urâte urme lasă!.... Fata care părea că nu prea ascultă, intră 'n vorbă zicând: Nu-i de vină trunchiul ce poartă fructul mânat... și cu atât mai puțin fructul!. e de vină Dumnezeu, care nu-i apără!... deși e singurul lor sprijinitor... Apoi se sculă, ne privi lung și duios pe-amândoi și se îndreptă spre lotcă. Eu mă luai după ea și-o întrebai: Mihaico tată, unde vrei să te duci?... Mă duc mai sus, că mi-a spus Eftei Lipoveanu, că tot bate somnul apele; până fierbe mâncarea — adăogă ea — ajung în dreptul bordeiului și trag la mal. S'a luit în lotcă și-a 'nceput a vâsli în susul apei, iar eu am rămas, privind-o cum trăgea de meșteșugit. Deodată lăsă opăcinile jos, se ridică în picioare și cu mâna îmi flutură câteva semne!.. Du-te... du-te mai repede! strigai eu — c'ai să întîrzii! Ea își încolăci mânile peste piept și se legănă puțin, ca-și când ar fi vrut să mă îmbrățișeze....

Aici, glasul lui Taica Belcu aproape că se stinsese, căci ultimul cuvânt abia l-am auzit!.. n'am vrut să-l privesc, fiindcă n'aș fi rezistat la durerea lui; dar am simțit pe obraz mâna lui udă de lacrimi, cum căuta să-mi îndrepte fața către el; m'am întors cu greutate... și-am privit fața aceia arsă de soare, în care am văzut toată suferința unui părinte, pentru copilul iubit!....

— Tudore, Tudore!... zise el—și-mi prinse capul între mânile lui — dac'aș fi știut c'are să aibă soarta asta,

Continuare în pag. 10-a

o lăsam să plece cu tine.... dar prea mi-a fost dragă!... şi-am stat aşa mult timp, până a putut să-şi continue povestirea.

Şi cum îţi spusei, dupăce lotca a trecut de cot, m'am întors la bordei. — Se mai vede?.. — mă întrebă Scordel. — Nu!... îi răspunsei eu şi tăcui.

— Mă Belcule, ce e... nu e bine!... fata noastră are ceva! — zise el — de tine pesemne că se fereşte, dar eu am găsit-o deseori plângând.. Şi — apoi, vorbelor ei, cu trunchiul, tu nu le dai niciun înţeles?! — Dar ce ţi-a intrat în cap?! întrebai eu. — Ce mi-a intrat în cap?! răcni el deodată la mine... ce mi-a intrat în cap... mi-a intrat prea târziu .... c'am fost doi bătrâni nerozi... şi n'am ţinut seamă de vorbele lui Chirea!... „Dacă ţineţi la cinstea voastră, luaţi fata de-acolo şi daţi foc bordeiului!" aşa a zis el, dar noi n'am făcut-o... deşi trebuia s'o facem!... pentrucă 'n cele spuse de el nu era vorba numai de cinstea noastră, ci şi de cinstea ei.. a Mihaicii!... noi nu ne-am dat seama, că ceeace ne cerea boerul, ca să ne lase pe loc, era groasnic de neomenos.... pe noi ne-a cuprins frica pribegiei. Deci, numai în urma ăstui fapt, fata s'a hotărît să nu ne amărască bătrâneţele şi-atunci.... l-a înduplecat pe boer, însă nu cu vorba, Belcule, cu trupul ei, mă!.... auzi... cu trupul ei... pe care trebuia să-l păstrăm neatins, chiar dacă am fi ajuns hoţi la drumul mare! Dar noi... doi bătrâni ticăloşi.... ce-am făcu[illegible]? spune!.... ce-am făcut?... Am vândut-o, mâăă... am vândut-o pe Mihaica!... şi se prăbuşi pe laviţă.

Abia atunci am văzut păcatul groaznic în care căzusem! Dacă aş fi avut vre-o putere supraomenească, ca un suflet de păgân aş fi îndreptat cursul Dunării, peste locul ăsta blestemat!... Dar n'am mai avut vreme de gândit, findcă venea lotca şi-am alergat înaintea ei. Insă... lucru de mirare!... plutea singură în voia apei. — Scordele, ia vino! — Tu vezi fata? — Nu! — zise el. — Păi ce-o fi?! — Se vede că s'o fi întins iar pe fundul lotcii, cum îi e obiceiul — îşi dete el cu amintea. Dar nu, nu!... uite, lotca a ajuns n dreptul nostru şi fata nu-i.... Mihaico!... Mihaico tată!... ce-ai făcut?!... copilul meu!... Dumnezeule!... şi nu mai ştiu ce s'a întâmplat cu mine.

Au căutat-o Scordel cu Eftei, întinzând cârligele, punând lumânarea în pâne — cum s'a pomenit — dar degeaba!

După vreo şapte opt zile, s'au vestit satele din sus, că la Cegani s'a tras la mal un înecat şi că-i femee... l-am luat pe Scordel şi-am plecat să vedem nu cumva o fi trupul Mihaicii? A- olo leşul era pe mal, acoperit cu nişte papură; lângă el, o caraulă şi-o babă, ce îngrijea de-o lumânare. M'am apropiat, dând papura înlături depe partea de sus a trupului; dar ce puteai să cunoşti?!.. ochii îi erau scoşi, nasul mâncat, obrazul deasemenea, afară de păr, care era bălai, tot ca al ei!... Mi-am adus aminte, c'avea din naştere — un semn pe şoldul drept; am dat papura înlături şi depe cealaltă parte a trupului, dar m'a luat groaza!.... pântecul era sfârtecat şi maţele eşite ca nişte şerpi încolăciţi; printre ele se vedea o mânuţă de copil, cu degetele pe jumătate mâncate!... Deodată au început să-mi scapere ochii şi ca o dihanie, m'am repezit să văd semnul... Era! — şi astfel a ştiut Mihaica să spele ruşinea tatălui ei...

Cât despre Scordel, du-te 'n cimitirul satului şi unde-i găsi pământul mai proaspăt... acolo-i el!

Din faţa ochilor mei, dispăruse frumosul întins de ape şi nu mai vedeam decât „Valea Ulmilor" unde Mihaica îmi dădea cu mure brumării pe la nas, necăjindu-mă că eu nu găsesc.

MARIN MIHĂILESCU

Societatea de mâine

Sunt unele reviste româneşti, nu în destul de cunoscute, care, nu numai prin stăruinţa lor de a continua să apară ca soldaţi, credincioşi la posturile lor de veghe şi propagandă culturală, dar mai ales prin calitatea şi onestitatea muncii lor, merită a fi cunoscute şi puse în vederea uşuratecii noastre neatenţii.

In primul loc vom vorbi despre revista *Societatea de Mâine,* pe trimestrul Octombrie, Noembrie, Decembrie, 1937, care e în „al cincisprezecelea an" al apariţiei sale, numărând trei sute şaizeci de numere până în prezent.

Problema pusă în numărul acesta al valoroasei noastre reviste, este aceia a şcoalei româneşti, sau mai bine zis Sociologia şcoalei româneşti. Plecând de dela consideraţia că şcoala ca instituţie este depozitara unor vechi experienţe sociale şi oglinda raporturilor de ordin social existând în decursul timpurilor, redactorul său doctor Ion Clopoţel ajunge la încheerea că ea trebue neapărat „primenită cu descoperiri şi metode noui". La aceasta însă nu se poate ajunge decât plecând dela o cercetare vigilentă şi amănunţită a problemei şcolare sub toate aspectele sale. Cercetarea a şi început-o „Societatea mâine", lansând un chestionar de anchetă, în care „chestiunile sunt astfel grupate încât să fie garantată unitatea de fiecare moment a întregului", adică să se facă o cercetare pe baze ştiinţifice şi serioase.

Numărul acesta ultim cuprinde: un articol relativ la „Problema creerii unei elite de intelectuali" de P. Suciu, în care ne arată felul cel mai potrivit pentru recrutarea şi selecţionarea valorilor din pătura săracă a societăţii;

Un articol al d-lui Petre Drăghici, prin care se arată strânsa legătură de recip[illegible]te între „Şcoală şi Societate", stare care nu se poate schimba de cât dacă se vor creia condiţii iniţiale de egalitate pentru toţi cetăţenii şi reforme pentru a remedia carenţa actuală a mijloacelor ce trebue să ne ducă la acest scop.

Articolul d-lui D. Trost: „Şcoala liberă" pune ca primă datorie a societăţii pentru rezolvarea problemei educaţiei naţionale, organizarea unui „mediu biologic şi spiritual, higienic" în care să se desvolte copilul până la şapte ani, adică vârsta în care se poate pune temeiul unei bune dezvoltări fizice, a sănătăţii fizice şi morale, a prevenirii efectelor tarelor ereditare, a bunelor apucături, pentru asigurarea unei bune şi complecte dezvoltări a întregii personalităţi de mai târziu. Cadrul „colectiv dar nu nivelator", cu centre higienice de educaţie, sub supravegherea medicului, a psihologului şi a educatorului, în care să se aplice metodele noi bazate pe libertate în mediul organizat anume pentru ca să nu fie provocate decât interese în legătură cu instinctele bune ale copilului, şi responsabilitate proprie. Sub supraveghere înţelegătoare şi luminată se va orienta formarea individului de la instinct la actul voit, pe căile naturale ale evoluării personalităţii în efortul de a se ridica dela necesitate la libertate, prin sublimarea şi canalizarea pornirilor primitive pe căile eticei spre idealul social, organizând munca fizică şi intelectuală, care să pregătească pe individ la o viaţă armonică în colectivitate.

Relevăm de asemeni un articol plin de informaţii, asupra constatărilor şi cercetărilor monografice ale Institutului social român din Basarabia, bine gândit şi bine scris de d. Alexei Antohi.





JACQUES CHARDONNE

Despre dragoste

Una din caracteristicile femeii e repulsia pentru contactul cu bărbatul. O femee este depravată (şi sunt multe) când simpla atingere a unei mâini de bărbat nu trezeşte în ea un fior neplăcut. La fel şi bărbatul are oroare de un corp femeesc, dar e atras de orice carne plăcută şi nu are aversiune pentru pradă decât după ce a cucerit-o. Aşa este povestea amatorilor de femei: îşi amintesc numai de acelea care le-au produs desgust.

Luat în total, sexele se urăsc, afară de cazurile când intervine dragostea. E o excepţie, o anomalie, o minune neînţeleasă pentru noi.

*

Dragostea este, prin esenţă, unică, constantă, continuă. Bărbaţii însă o trădează.

*

Am admirat întotdeauna pe femei. Ele au asupra existenţei informaţiuni care nouă ne scapă. Ele ştiu să interpreteze nuanţele şi-şi formează o întinsă ştiinţă umană cu puţine elemente. Bărbaţii sunt cam încătuşaţi: contactul violent cu viaţa nu permite să culeagă decât caracterele limitate şi directe ale experienţei.

*

Intr'o femee, într'adevăr, numai viaţa o iubeşti.

*

Unei femei pe care o iubeşti îi erţi totul. Acest lucru face dragostea înnăbuşitoare.

*

Perechea visată de Lawrence, adică perechea repusă în natură, armonioasă, gata pentru dragoste continuă şi complectă, e un ideal înfricoşător! Ceeace creează dragostea şi o păstrează, e tocmai o oarecare rezistenţă dintr'o parte şi din alta, un uşor dezacord esenţial. Astfel de dragoste nu există, de cele mai multe ori, decât între bărbaţi şi femei. Orice dragoste, chiar senzuală, este un mister. Văzută la microscop, dragostea este o îngrămădire de erori, de paşi greşiţi, de dezacorduri.

*

Principalul lucru pentru un bărbat este femeia pe care o iubeşte: din acest lucru extrage toată fericirea şi toată suferinţa posibilă. Ea dă oricărui lucru un gust fad, neplăcut sau delicios. Şi totuşi dragostea vecinului ne este indiferentă.

Inţelegem greşit importanţa pe care o dă femeii. Abia dacă îi admitem sentimentul, ca un fel de manie, care, în orice caz, nu-l măreşte niciodată în ochii noştri. Ni-e milă întotdeauna de fericirea altuia.

Innamoratul este orb. Desigur, vede foarte bine persoana pe care o iubeşte; dar pe el nu se vede. De exemplu (să lăsăm vanitatea): bărbatul care a suferit din cauza caracterului unei prime femei iubeşte în a doua trăsăturile opuse care l-ar fi atins în mod diferit dacă rolurile ar fi fost răsturnate.

Un altul nu-şi părăseşte niciodată femeia. Crede că această fiinţă unică îi este de nelipsit; nu poate sta singur. Ea îi este vindecarea.

Un altul, fără noroc, însurat târziu, adoră în femeia lui un eveniment care-l va pune în mirare toată viaţa.

Şi acela care este făcut ca să fie iubit şi dela care se bat femeile, din cauza aceasta, nu iubeşte pe nimeni.

A-şi putea să multiplic aceste observaţii de sceptic: ele nu mi-ar furniza argumente contra dragostei.

*

Prin firea lui, bărbatul este abstract, în metafizică şi absolut se află în largul lui. E făcut să producă legi, să anunţe viitorul, să creeze paradisuri; dar el nu are conştiinţă de propriile lui gesturi, nu le vede culorile, locul unde se găseşte, oamenii pe care îi întâlneşte, trăeşte printre fantome şi chiar senzaţiile lui sunt nesigure, căci cele mai multe vin din modă.

Numai prin o femee aderi la viaţă, pui mâna pe un obiect real, cunoşti frumuseţea, ai raţiunea de a trăi. Dar această dragoste presupune o inimă aptă s'o primească şi o complectă supunere, ca femeia să poată domina prin blândeţea ei. Nouă ne datorează puterile ei, nu există decât prin noi. Această abdicare, această amabilitate infinită, această creaţie, e dragostea.

*

Câte împilări repetate reprezintă viaţa unei femei! Mică de tot, în familie, nu sunt decât interdicţii, teorii, datorii. Oridecâte ori am chestionat o femee, mi s'a răspuns: „Eu n'am avut tinereţe". Trebue să te supui caracterului unui soţ; iar o disciplină. Câte constrângeri impune bărbatul, mai ales înnamoratul. Vrea o femee după placul lui.

*

O femee mi-a spus: „Am iubit. Mă mai gândesc încă cu cutremurare, un amestec de păreri de rău şi de frică... de frică mai ales.. caşi cum dragostea nu ar fi făcută pentru inima noastră".

Iar alta, sau poate aceiaşi: „M'a făcut atât să sufăr încât n'aş mai putea niciodată să iubesc alt bărbat.

*

Cuvântul drăguţ „aventură" arată, în realitate, o întreprindere lungă, grea, care cere simulări, o prezenţă de spirit continuă, drumuri obositoare şi mult timp; sau afacerea este aşa de scurtă încât nu are nicio valoare. Cei mai mulţi bărbaţi evită aceste încurcături. De altminteri, dacă o femee îţi place, ea nu e liberă. Femeile care merită să fie iubite sunt inaccesibile.

Cel puţin aşa cred eu că este, căci, din partea mea, n'am avut nicio aventură; n'am fugit de ele, nici nu le-am căutat: pur şi simplu, nu mi s'a prezentat niciuna. Am mers pe aceleaşi drumuri ca toată lumea şi n'am întâlnit femei; ca să spun drept, am întâlnit una sau două: asta e suficient să-ţi zdruncine toată viaţa.

*

Femeile cele mai fericite pe care le-am cunoscut nu erau măritate; au apucat un drum improvizat. Totuşi, o femee are nevoe de copii, dar un soţ nu-i este necesar. Bărbatul, care a făcut legile, a trebuit s'o silească la căsătorie închizând-o. A contractat în robie o a doua natură foarte aspră. Oare ca să se răzbune şi-a luat atâtea puteri? Astăzi, cine e stăpânul?

*

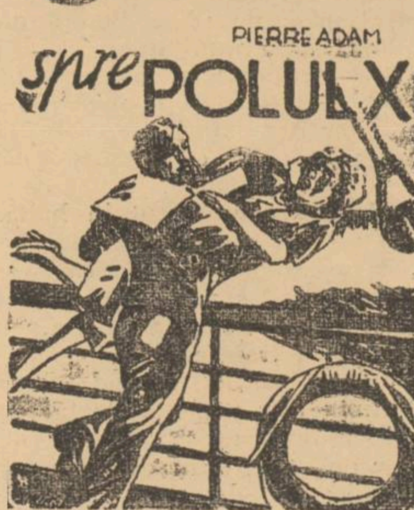
Oare din cauza dragostei pe care le-o arătăm, atâtea fiinţe scumpe ne rănesc atât de mult? Faţă de cei apropiaţi ne lipseşte uneori acea bunăvoinţă pe care un străin o obţine de la noi atât de uşor. Apostolii şi-au părăsit femeia iubită şi prietenii ca să dăruiască umanităţii o dragoste mai senină. Dragostea faţă de umanitate e mai uşoară.

*

Cred că am văzut mai multă dragoste în „căsătorile de convenienţă", cum se spune căsătoriilor făcute prin intermediari. Se poate că lipsa de alegere, acceptarea fără idei preconcepute dispune mai bine la dragoste. A alege dă mai uşor voe ca să pui deoparte şi să arunci. Dar căsătoria, în toate cazurile, ia foarte iute un caracter de fatalitate care impune sentimentului.

Trad. de J. K.

AVENTURA
8 LEI
ROMANE DE ACTIUNE ŞI PASIUNE



Intre sinucidere şi glorie...

Insula coroanei-curcubeu.

O fată în valurile oceanului.

Pedeapsa fratricidului.

Descoperirea polului metalic.

La chioşcari şi librari

ZILE DE PRIETENIE

II.

In cercul de la Dionisie Many veneau „băeţii buni dela Paris", cum îi numea Gherea. Vizitatori rari şi neaşteptaţi erau Emil Racovitză, Coca Tică Crupensky, fraţii Diamandy, Chilimoglu, Livadidi şi alţii; gazdele permanente erau, pe lângă Many, Ion Teodorescu, Costică Anghel, Arthur Stavri şi Tony Bacalbaşa, copilul răsfăţat al tuturor şi chiar al doamnei Many, bătrâna mamă a lui Many, atât de severă faţă de apucăturile bohemei socialiste. In cercul acesta, în care democratismul şi socialismul creiau atmosfera, era un suflu puternic de mentalitate apuseană şi mai ales de mentalitate franceză dinainte de războiu. Cultul pentru Franţa era în cercul Many un fel de religie pentru idealul moral pe care ea il încarna în Istorie. Tony avea în special o facultate de a iubi abstracţiunile, de a se expune persecuţiilor şi neplăcerilor de dragul lor, care întrecea cu mult tendinţele şi intenţiunile cercului de la Many. De aceia subordona totul triumfului „Drepturilor Omului" cu spiritul Iacobismului din 1792, şi astfel antrenă şi pe prietenii săi în lupta vestitului Congres de la Bucureşti, care a precedat dizolvarea mişcării socialiste. Extrem de inteligent, el avea o iuţeală de gândire care prindea ideile cele mai subtile în complexitatea lor, sintetiza cu o putere neîntrecută toate părerile inteligente care circulau în conversaţia din cercul Many şi le concretiza în imagini de o frumuseţă fermecătoare, fulgerând de vorbe de spirit în fiece clipă, provocând râsul divin al humorului intelectual, spre a risipi gravitatea ce ar fi dat o culoare de pedantism acestor reuniuni de un spirit larg şi luminos. Pătimaş şi exclusiv era însă atunci când era vorba de o credinţă şi o atitudine morală pe care o adopta fie chiar numai pentru câtva timp, exclusiv şi plin de ură împotriva atitudinilor şi credinţelor contrarii. Cine din cei ce l-au cunoscut ar putea uita impetuozitatea cu care propovăduia „ura" împotriva intelectualilor din mişcarea muncitorească? In această fază a evoluţiei sale, l-am ascultat la cele dintâi întruniri socialiste, la care am asistat în epoca în care se coborise cu „totul" în popor. Iar apoi, impetuozitatea cu care a luptat împotriva „mişcării legale" şi a aplicării oarbe şi necontrolate a programei dela Ehrfurth, pentru libertate şi revoluţie... Ce a făcut vâlva, interesul, vioiciunea cu care s'a dus, pe tărâmul literar, polemica: artă pentru artă sau artă cu tendinţe? Numai pasiunea şi verva îndrăciţă a lui Tony. Aci însă atingem altă latură din personalitatea lui Tony: Tony ziarist...

Oratoria ca şi jurnalismul lui Tony dovedesc mai ales acel spirit de sociabilitate, fondul real al acestui individualizat până la exces care a fost Tony Bacalbaşa. Doi ziarişti de profesie şi unul amator au eşit din „Cercul Many": Ion Teodorescu şi Tony Bacalbaşa, ziarişti de profesiune, Costică Anghel, un minunat ziarist amator.

Ion Teodorescu, om curios faţă de orice problemă, iubitor de lucruri ciudate, fantastice, singularizate, fomist din convingere, dar strâns legat de materie, cu o serioasă educaţie ştiinţifică, cu toată fantezia sa, gustul pentru ironie şi luare în râs, nu a izbutit niciodată să fie ziarist, în adevăratul înţeles al cuvântului, deşi a fost un excelent foiletonist. Imi amintesc aci că d. N. Iorga a calificat pe cineva „contabil poet". Am fost foarte impresionată de acest lucru şi m'am gândit îndată la prietenul nostru Teo, ale cărui măreţe planuri economice şi financiare ne-au fermecat de atâtea ori, spre a aduce dezolarea şi ruina în viaţa prietenului nostru. Darul şi înclinarea sa pentru real, socoteli financiare şi planurile economice de impresionantă măreţie, erau contrariate şi anihilate de înclinările sale spre poezie, de fantazia sa extraordinară, care în aplecările sale poetice îl făceau adesea să se ia după „Fata Morgana".

Din potrivă, pe Tony jurnalismul l-a format şi l-a complectat în chipul cel mai strălucit. Inteligenţa lui scăpărătoare avea nevoe de ideia centrală a articolului, care-l silea să-şi formeze o serie bine orânduită de idei particulare, legându-se în fiece moment şi în mod evident de ideia centrală. Era silit prin technica jurnalismului să închee tot în vederea ideii centrale, care se prezinta la finele articolului mai bogată, condensând oarecum dezvoltarea îngăduită. Apoi obligaţia de a fi scurt în expunere, îi încorda spiritul, care chiar din această încordare scăpăra într'o aruncare de săgeată, şuerând de putere şi de iuţeală şi atingând fără greş ţinta vizată. Tony a fost un „bolid" în gazetăria noastră de atunci, atât de molâe, de plată şi banală, înecată fie în mocirla bârfelii, fie în aceia a unei oratorii cleioase şi prelungă ca o beltea netăiată. Dar dacă Tony a fost un bolid, Costică Anghel a fost un măestru făuritor de gazetărie fină, cizelată, lucrată şi clarificată printr'o minte informată şi cu mult simţ critic.

Din aceste direcţiuni sintetizate a eşit talentul perfectat al ziariştilor noştri din generaţiile următoare, acei „aşi" care au putut fi alăturí, ca formă, de „brio" francez, ca fond, de densitatea şi conciziunea genului englez şi care vor fi pentru gazetăria noastră epoca ei de cea mai mare desăvârşire a genului, orice s'ar mai întâmpla de aci înainte.

Cercul dela Many deşi nu s'a manifestat sgomotos şi popular, a fost o grupare care a contribuit mult la fermentarea tuturor ideilor mari ale civilizaţiei apusene în sufletul intelectualilor socialişti. Aceştia, împrăştiindu-se mai târziu în diferite alte cercuri ale vieţii noastre culturale, au dus cu ei un suflu de adevărată cugetare democratică şi un spirit de critică şi control cu caracter obiectiv, ce ne-a mai menţinut deasupra haosului până după războiu.

Many, înalt şi gros, cu abundentă barbă castanie, avea un cap leonin, dar spiritualizat şi cu ochii plini de bunătate. El era tipul adevăratului om câştiinţei, lit în realitatea ştiinţelor exacte, dar cu o vastă şi solidă inteligenţă şi o cultură serioasă. Il văd şi acum, întins pe divan în atitudinea unei neînvinse indolenţe în mişcări a firii sale orientale, intrând, însă, cu o vioiciune şi o ascuţime de minte rară, în jocul spiritelor din acele neuitate adunări. Cuvântul său avea autoritate prin ingenioasa lui putere de a utiliza datele experienţei pentru a duce strălucitoarea şi capricioasa scânteere a conversaţiei la încheeri coherente şi controlate. Tony aducea partea sa de contribuţie trezind senzibilitatea noastră prin imagini rare, neaşteptate şi mai ales evocatoare printr'un fel de rezonanţă a emoţiei în ele. Teodorescu, scurt şi gros (i se zicea Tăbărcă şi manşonul) punea scânteia paradoxelor care-l caracterizau subliniindu-le cu râsul său larg şi plin, de om care găseşte în totdeauna „capacul". Arthur Stavri, cu faţa prelungă şi corpul subţire şi nervos de cal de rasă, scutura din cap, fluturându-şi barbişonul în cioc, clipind des din ochii săi sclipitori şi făcând unele observaţii ce surprindeau prin extraordinara putere de construcţie şi combinaţie, dovedind o personalitate cu totul diferită de acea aparentă în versurile şi atitudinea sa de obiceiu contemplativă şi melancolică. Aceasta a explicat dece a fost mai târziu un excelent prefect şi un înţelept administrator al bunurilor sale.

Many orienta toată această curgere a ideilor celor mai disparate şi mai variate, urmărind grijuliu şi atent exploatarea logică a principiilor. Costică Anghel, cu ochi plini de maliţie şi spirit, găsea formula cristalizată, cuprinzătoare a întregii elaborări, dorită de Dionisie Many. Şi astfel persoana noastră intelectuală s'a impregnat de o erarhie a valorilor, pe care oamenii noştri de ştiinţă aveau în totdeauna grija să ne-o arate ca fiind cu totul alta, decât acea a scepticismului cercetătorului urmărind un adevăr de laborator.

Dar cazul cel mai tipic al omului de ştiinţă ni-l prezinta Dimitrie Voinov, o pildă vie a „izolării" pe care o imprimă obiceiurile spiritului, a rezervei, a răcelei care caută să împiedice orice agăţare inutilă a sociabilităţii, orice curiozitate parazită, şi în acelaş timp, un dar de a lua parte la viaţa noastră de socialişti, o dorinţă de a face servicii care se manifesta cu mărinimie la orice ocazie.

Fiu de boer, trăit în cea mai rafinată îmbelşugare, distins şi neîndemânatec în viaţa materială de toate zilele atât prin absenţa sa din această lume cât şi prin o accentuată miopie, el a adoptat un fel de anahoretism, trăind, de multe ori, aproape din nimic sau mai degrabă din preocupările şi reprezentările abstracte şi complicate care-i obsedau spiritul. Această viaţă dezbrăcată de preocupări materiale o adoptase poate mai mult ca o condiţie de independenţă, dintr'un sentiment de prezervare, dintr'un instinct de a-şi găsi şi păstra fericirea aşa cum o înţelegea el cu firea sa de cercetător, de om ce-şi găseşte „Edenul" în domeniul miraculos locuit de cugetarea sa. Ceda totuşi câteodată venind printre noi din simpatie intelectuală şi dintr'o caldă prietenie, ascultând îndemnul unor vechi şi bune legături de camaraderie cu mulţi din membrii cercului. Toţi apreciam la preţul lor orele pe care ni le dăruia acest om fermecător, mai ales ştiind ce luptă încordată îi trebuia ca să-şi apere timpul muncii sale de laborator şi răgazul meditării şi al reflexiunii.

Dece a devenit Voinov socialist? Iată o întrebare pe care nu mi-am pus-o decât mult mai târziu. Pe atunci, în zorii vieţii, mi se părea firesc că toţi cei ce gândeau, ştiau şi erau oameni cu adevărat, să fie „numaidecât" şi socialişti.

Din atmosfera cercului Many am eşit cu convingerea întemeiată că un om de ştiinţă prin însăşi structura minţii sale prin care priveşte din instinct fenomenele în ansamblul lor şi ca ducând la enunţarea unor legi generale, nu poate să adopte o tablă a valorilor alta decât acea a materialismului istoric. Din punct de vedere chiar al intereselor sale de om de ştiinţă, libertatea şi mai ales libertatea de gândire trebuia să-i apară condiţia sine qua non a existenţii sale ca atare.

Din instinct deci, el trebuia să deteste formele autoritare ale puterii care-i amenința libertatea de a judeca şi nu putea să aibă alt ideal decât acel al unei structuri sociale care să asigure cel mai desăvârşit randament inteligenţii creatoare, atât în ceiace priveşte calitatea cât şi cantitatea. Bine înţeles că nu puteam cere unui om de ştiinţă atât de preocupat de liniştea necesară muncii sale spirituale să „se coboare în popor", unde de altfel şi noi ne-am coborît foarte puţin. Era însă sărbătoare când venea printre noi pentru câteva ore cu o simplitate de copil şi o franca bună dispoziţie. A trecut de atunci o viaţă, din cercul Many, mulţi au murit, mai toţi s'au dezamăgit ei înşişi asupra misiunii şi credinţelor lor şi ne-au dezamăgit şi pe noi. Pe cei mai mulţi i-a învins viaţa. Iar cei ce au primit educaţia din cercul Many şi au păstrat-o, au rămas invalizi în lupta pentru existenţă, fiind însemnaţi, nu numai cu semnul învingerii, ci şi cu acel al dispreţului, pentru credinţele lor perimate, cum a rămas şi epoca aceia în care oamenii erau atât de candizi încât puteau să aibă şi să păstreze cu credinţă o tablă a valorilor pe care sta scris: adevăr şi dreptate.

Dimitrie Voinov a rămas acelaş, consecvent cu el însuşi, veşnicul „înamorat" de cercetările ştiinţifice şi de pura speculaţie a spiritului. Pentru el nu există timp. Trăeşte ridicat deasupra condiţiilor actuale în care oamenii nu au nevoe de adevăr, de acel umil adevăr de laborator, care însă conţine în posibilitate aproape tot destinul civilizaţiei noastre. Adevărurile acestea mărunte cucerite cu o muncă uriaşă modelează şi vor modela, clipă cu clipă, mai mult decât orice tiran şi autocrat, fizionomia societăţilor noastre. Voinov de sigur o ştie şi poate că e sensibil acestui gând şi nu-i displace, să se privească pe sine ca părtaş la făurirea unor valori ce sunt fructul efortului unei infime minorităţi de... necunoscuţi.

Vorbind despre Voinov ne este cu

Continuare în pag. 12-a

Va apărea în curând:

PE URMELE TRECUTULUI

O CĂLĂTORIE IN EGIPT

de

C. ARGETOIANU

din numeroasele sale amintiri, care ar putea cuprinde câteva volume de memorii, distinsul om de stat îngăduie doar publicarea sfârşitului lor.

CĂLĂTORIA IN EGIPT

este — după propria calificare a d-lui C. ARGETOIANU — „un capitol mai senin după altele mai agitate" al amintirilor sale.

EDITURA „ADEVERUL" s. a.

S'a pus sub tipar şi va apărea în curând:

Casa de pe culme

Roman

de

OLGA MONTA

Noul roman al scriitoarei **OLGA MONTA** cunoscută marelui public din precedenta sa lucrare NADIA, va evidenţia şi mai viguros remarcabilul talent al autoarei

EDITURA „ADEVERUL", S. A.

neputinţă să-i zicem bătrân; fiziceşte ca şi intelectualiceşte el este deasupra curgerii timpului prin propria sa voinţă, neluându-l în serios... Omul fără vârstă, mai puţin cunoscut în aşa zisa noastră „cultură" decât cel mai puţin fotogenic dintre cineaşti, sau decât cel mai umil participant al turfului, este savantul necunoscut care şi-a consacrat viaţa unor cercetări, întreprinse fără nici un fel de preocupare de aplicaţie practică imediată, ştiind însă că nu se poate ca „rezultatul lor să nu comporte, într'o clipă oarecare a duratei, o consecinţă practică şi să nu imprime o urmă socială" prin activitatea sa.

Il privesc adesea trecând în tangentă peste infernul nostru de azi... Nu i-am adresat de mult vorba. La ce ne-voe? Sunt sigură că preocuparea cercetărilor sale care domină şi a năpădit viaţa sa întreagă, face obiectivitatea şi independenţa judecăţii sale, şi e adânc impregnată în fiinţa lui intelectuală. Apoi el trăeşte în universul său propriu cu care din când în când se simte în rezonanţă, fie într'un punct cât de redus. Ce contribuţie i-aş putea aduce eu care trec adesea prin frumuseţa lumii fără nici o reacţiune?

In cercul Many s'a cultivat prietenia cea mai curată şi mai spiritualizată: o legătură care s'a stabilit fără luptă, prin afinităţi sufleteşti, prin potrivire de gusturi, cugetare şi educaţie.

Eram într'o etapă a vieţii sociale care îngăduia prietenia între intelectuali şi intelectuale. Cele două instincte, dionisiacul şi apolineanul, existau de sigur. Fiecare sex se căuta în celalt, dar tendinţa dionisiacă este mai confuză în prietenie şi visul apolinian e încă destul de lucid pentru că intelectul îşi are partea sa de colaborare. E acelaş dar de imortalitate şi de perpetuare a personalităţii ca în toate felurile de iubire. Dar prietenia e lipsită de turburarea şi lupta sexelor, nu e dorul cu care ne amăgeşte geniul speciei spre a ne târî violent spre scopurile sale, ci dorinţa de a eşi puţin din sine însuşi şi a găsi un răsunet în persoana altuia cu care avem oarecare afinităţi. Trecusem de romantism şi excitaţia sa nebună şi ridicolă adeseori. Moravurile încă noi ne dădeau pentru întâia oară posibilitatea de a ne privi egale cu prietenii de sex masculin. Egalitatea şi prietenia din mişcarea revoluţionară rusă erau modelul pe care aspiram să-l realizăm. Voiam să fim ca eroii lui Thikhomirof şi să depăşim stările turburi şi neechilibrate din romanele cu nihilişti ale lui Tolstoi. Doream relaţii liniştite şi durabile, care să ne garanteze lipsa cataclizmelor din dragostea dionisiacă. Eram prietene, dorind să ne oprim la toate etapele, să gustăm plăcerea rafinată a legăturilor noastre pur sufleteşti, să adunăm comori de amintiri preţioase pentru cine ştie ce încercări crude şi dureroase ale vieţii de mai târziu. Era în legăturile noastre pace şi seninătate ca în prietenia celor vechi. Nu eram prude şi pedante, dar eram „pure" în legăturile noastre cu prietenii din cercul Many şi cu toţi prietenii socialişti. Prietenia noastră avea rezerve şi nuanţe care o făceau destul de diferită de prietenia-camaraderească de azi, mai degajată şi oarecum mai brutală. Trecutul acesta de prietenie este fără îndoială ceiace am trăit mai deplin şi mai frumos în viaţă. O constat şi azi, după atâta amar de vreme, în întâlnirile cu vechii oameni care-i aparţin...

Legătura spiritelor...

IZABELA SADOVEANU

Citiţi în fiecare Miercuri excelenta revistă

„Realitatea Ilustrată"

Cea mai mare şi mai răspândită publicaţie de actualităţi ilustrate în culori.

RECENZII

Istoria filozofiei moderne

Literatura noastră filozofică s'a îmbogăţit cu o carte de o valoare deosebită. Este vorba de *„Istoria filozofiei moderne"*, scrisă în colaborare de un grup de filozofi şi de profesori care formează mişcarea filozofică românească.

Este adevărat că filozofia românească se află, cu oarecari excepţii care confirmă regula, într'un stadiu de informaţie, şi nu în acela de creaţie şi de producţie.

Unei literaturi filozofice tinere, cum este cea românească, îi era necesar elementul fundamental oricărei iniţieri în lumea gândirii.

Acest element este o istorie a sistemelor filozofice, sau a ideilor filozofice aşa cum ele s'au succedat în timp.

Apariţia unei istorii a filozofiei în limba română ar fi presupus o muncă uriaşă de documentare, de specializare, într'un cuvânt de erudiţie, care ar fi fost aproape cu neputinţă de acoperit de un singur om.

Fiindcă ne lipseşte cugetătorul care să vadă în linii mari o istorie a filozofiei europene dela presocratici până azi, un grup de tineri filozofi, în frunte cu d. prof. C. Rădulescu-Motru a proectat tipărirea unei *„Istorii a filozofiei moderne"* dela Renaştere şi până astăzi.

Proectul s'a transformat în realitate şi astăzi ne aflăm în faţa a două masive tomuri de câte 500 de pagini fiecare, care însumează istoria filozofiei dela renaştere şi până la evoluţionismul englez.

Primul volum tratează despre sistemele şi ideile filozofice dela renaştere — aurora filozofiei moderne — şi până la Kant.

Cel de al doilea volum, apărut recent, cuprinde materialul filozofic, post-Kantian, până la evoluţionismul englez.

Iată sumarul acestui volum: prof. M. Florian *(Immanuel Kant şi contimporanii săi, combaterea şi continuarea Kantismului până la Fichte)*, Liviu Rusu *(Friedrich Schiller)*, E. Cervenco *(Johann Gottlieb Fichte)*, Arina-Rădulescu-Pogoneanu *(Friedrich Wilhelm Schelling)*. D. D. Roşca *(G. W. Fr. Hegel)*, Al. Dima *(Mişcarea romantică)*, C. Narly *(Fr. D. Ernst Schleiermacher)*, S. S. Bârsănescu *(J. Fr. Herbart)*, Sorin Pavel *(Schopenhauer)*, Al. Popescu *(Tries şi Beneke)*, N. Bagdasar *(Dreapta hegeliană)*. Al. Claudian *(Stânga hegeliană)*, Gr. Tăuşan *(Tradiţionaliştii francezi)*, *Mircea* Mancaş *(Maine de Biran)*, M. Uţă *(Pozitivismul francez)*, E. Speranţia *(Filozofia engleză)*, Nic. Bulca *(Soren Kierkegaard)*.

Nu putem îndeajuns sublinia meritul care se răsfrânge asupra iniţiatorilor acestei opere de sinteză filozofică.

Apariţia ei pe pământul proaspăt şi aproape nelucrat al filozofiei româneşti, este pentru noi semnul augural al unei ere de fecunditate şi de rodire.

V. CR.

G. Oprescu: Pictura românească în secolul al XIX

Edit. „Fundaţiile Regale"

Acest studiu de 230 de pagini este în primul loc preţios prin informaţiile strânse şi redate de autor relativ la viaţa şi cariera fiecărui pictor, urmărită în formarea autorului şi dezvoltarea operei sale. Apoi o amănunţită precizare a dezvoltării şcolilor noastre de artă în pinacotecile şi expoziţiile artiştilor.

Partea întâi cuprinde precursorii artei româneşti, ca Wallenstein, Livadidi, Barabas, cu precăderea pictorilor străini stabiliţi la noi în Principate. Printre aceştia Chladek, portretist, Trenk şi Szathmary.

Alt capitol e consacrat pictorului şi desenatorului Negulici, Lapaty, Rosenthal şi G. Asachi ca elevi ai şcolilor occidentale.

Apoi elevii Academiei Mihăilene cu Năstăseanu, Panaitescu-Bardassare, etc..

Se vorbeşte apoi de ocrotitorii tinerelor talente care le-au încurajat acordându-le burse.

Dintre cei care au lucrat în ţară se pomeneşte de Lecca, Mişu Popp şi Tătărescu şi în special de progresele picturii religioase în Ardeal.

In partea a doua a lucrării, intitulată *„Naşterea şcoalei Moderne"*, trei nume ilustre domină prin personalitatea lor: Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, I. Andreescu, acesta din urmă fiind considerat superior lui Grigorescu.

Autorul volumului pomeneşte însă şi de alţi artişti, între care Stahi, Demetrescu Mirea, Bardassare.

In provincii informaţia şi interesul sunt centrate în jurul artei populare, pomenindu-se şi câţiva pictori regionali, ca: în Bucovina, Maximovici şi Bucevski, în Banat, Constantin Daniel şi Nicolae Popescu. Luchian este privit ca fundator.

Bogat ilustrată, cu 133 planşe, frumos tipărită, cartea d-lui G. Oprescu este un fericit început în publicistica noastră din acest domeniu.

Traian Chelariu: Psihologia aplicată

Cernăuţi 1937

D. Traian Chelariu, care a pus problema psihotechnicii, reprezentând funcţiunea practică a psihologiei, într'un studiu din volumul omagial dedicat d-lui Ion Nistor, urmăreşte în linii largi senzul dezvoltării psihologiei pe această lature, în volumul scos de domnia sa la Cernăuţi şi intitulat „Psihologia aplicată".

Domnul Chelariu dă în studiul său o bază biologică muncii, pe care o consideră ca având-şi rădăcina într'un instinct primordial al omului şi poate fi orientată şi utilizată ca toate instinctele adânc înrădăcinate în structura fiinţii omeneşti. Domnul Chelaru atinge în cartea sa una din problemele cele mai importante: „munca impusă prin constrângere", care a luat din ce în ce mai mult locul muncii ca expresiune şi desăvârşire a unui impuls fundamental al structurii omeneşti.

Numai astfel înţeleasă, munca devine salvatoarea valorii umane. In sufletul însuşi al copilului se găsesc îndemnurile de a lupta cu greul şi a-l învinge. Mergând pe această cale vom întâlni momentul când intrând în contact cu realitatea, sufletul copilului îşi va îndrepta dela sine toată puterea vitală pe drumul creiat de natură, în spre scopul urmărit.

Dacă nu ne depărtăm de acest drum firesc, ne vom convinge că ceiace urmăreşte omul în dezvoltarea sa, nu este lucru uşor şi fără osteneală. Din potrivă, ceiace place în munca ce şi-o alege singur, după îndemnul firii sale, este sforţarea, încordarea şi lupta pentru a învinge şi depăşi piedicile spre scopul urmărit. Ceiace preocupă pe adult în viaţa sa este numai izbânda, fie şi cu preţul vieţii. Ceia ce doreşte este să nu-şi irosească nimic din puterile sale în zadar. Utilizarea şi raţionalizarea acestor tendinţe instinctive se pot realiza servindu-ne de „tendinţa de specializare", dorinţa de a-şi face o carieră după impulsul şi îndemnul înzestrării sale fireşti şi instinctul de a aparţine unui grup.

In tineret e impulsul de a face bine ceia ce face, dar acest impuls nu lucrează decât pe o singură cale: cea deschisă de pornirile sale fireşti şi specifice şi de spiritul de grup, de participare la viaţa unui grup, din care el face parte ca un membru viu. Valoarea omului şi puterea sa de a munci trebue să izvorască deci din adâncimile structurii primordiale şi din instinctele ce o alcătuesc, iar orientarea şi construirea sa să se facă pe calea indicată de cunoaşterea acestei structuri şi de legile găsite de ştiinţa psihologiei şi aplicate de psihotehnie. Carte plină de sugestii şi învăţături.

Odobescu ironist

„Prietenii Istoriei Literare" se străduesc cu multă râvnă a pune în lumină la orice ocazie operele şi personalitatea literaţilor noştri, a căror viaţă şi activitate a fost stinsă în amintirea cititorilor prin tratarea lor rigidă şi rece în cărţile didactice şi cursurile şcolare, ba chiar şi cele universitare.

In afară de Ibrăileanu, unii profesori universitari şi foarte puţini dintre profesorii secundari, la noi totul se face în deobşte spre a usca orice entuziasm şi a stârpi orice interes pentru literatura noastră românească. De aceia chiar când apar cărţi de valoare, ca acea operă de erudiţie, dar şi de serioasă critică şi frumoasă ţinută literară, publicul se abţine cu încăpăţânare de a le răsfoi şi cu atât mai puţin de a le citi.

De aceiea socotim de mare folos pentru trezirea gustului pentru literatura noastră, micile broşuri ale lui Barbu Lăzăreanu, care pot circula, fiind subţirele şi atrăgătoare prin prezentarea lor cu ilustraţii, reproducere de facsimile, citate scurte şi impresionante, detalii curioase şi amuzante. Ele pregătesc astfel terenul pentru o adevărată Istorie a Literaturii româneşti, ce ni se făgădueşte şi aţâţă interesul pentru acele lucrări, care de multe ori sunt alcătuite cu muncă şi pricepere, dar trec aproape neobservate prin târgul cărţilor de tot felul destinate a umple „coşurile de hârtii nefolositoare" în birourile celor ce le primesc gratuit.

„Prietenii Istoriei Literare" s'au folosit de prilejul împlinirii a o sută de ani de la naşterea lui Odobescu, spre a face o serie de Expozeuri comemorative, care dacă ar fi fost mai mult împrăştiate şi ar găsi mai mulţi imitatori, ar fi un îndemn pentru mulţi să mai ia în mână scrierile lui Odobescu şi ne-ar deprinde să privim pe clasicii noştri sub alt unghiu decât acela al unei pedepse scolăreşti în vederea bacalaureatului.

Odobescu a rămas extraordinar de viu încă până azi şi ar fi o plăcută surprindere pentru ori cine ar reveni la el ocazional.

Humorul românesc atât de real, de viu şi de spiritual în viaţa curentă se bucură de o foarte restrânsă literatură, ori ce ar zice Barbu Lăzăreanu. Românul este faţă de bogăţiile sale sufleteşti tot atât de risipitor şi neglijent ca şi faţă de acele materiale. Mai mult, calitatea spiritului, a ironiei, a batocurei subţire şi şfichiuitoare, din cei puţini scriitori cu humor pe care îi avem, ne face foarte dificilă faţă de unele încercări stângace şi mediocre, care totuşi n'ar fi chiar de dispreţuit.

Să ne amintim de soarta lui Cincinat Pavelescu cât a fost în viaţă... şi a altora din aceiaşi pastă.

Este deci un noroc să ne putem întoarce la ironia lui Odobescu, după o sută de ani de la naşterea sa, să-i gustăm cu plăcere parodiile după ce am avut un ironist şi un scriitor de parodii atât de tânăr şi de fericit în expresiunea sa literară ca Topîrceanu, fără să mai vorbim de marele Caragiale.

Barbu Lăzăreanu ne aţâţă prin broşurile sale „Cu privire la..." să revenim la vechea, uitata şi mult nesocotita noastră comoară de lucruri vechi. In această comoară vom regăsi poate mulţi bani noi şi strălucitori... Să citim deci mereu broşurelele d-lui Barbu Lăzăreanu şi să-i mulţumim că ni le dă atât de copios şi regulat.

Is. Sd.

ENIGMA OTILIEI

Activitatea re critic literar, pe care o depune d. G. Gălinescu şi munca de cunoaştere şi interpretare a trecutului nostru literar, pentru selecţionarea valorilor menite a rămâne valabile în cultura română, nu l-au făcut impropriu pentru munca de creaţiune propriu zisă. După *Cartea nunţii* şi volumul de poezii de anul trecut, noul roman al d-sale vine să înscrie încă o dovadă în sprijinul afirmaţiunilor de mai sus şi o dezminţire a celor care ar fi înclinaţi să persiste în credinţa că cele două laturi ale activităţii literare — critică şi creaţie — se exclud.

După război, romanul românesc a cunoscut două căi de evoluţie: una slujindu-se de mijloace care mergeau în afară prin îmbrăţişarea unor teme cu caracter social şi alta în interior, spre sondarea adâncimilor sufletului omenesc, prin rezolvarea unor „cazuri". Romanul d-lui G. Călinescu aduce o notă de pronunţată originalitate, atât ca mediu în care acţionează personagiile cât şi ca mijloc de realizare a atmosferei şi prezentare a eroilor.

Enigma Otiliei conţine puternice elemente de analiză psihologică individuală, sub acest raport fiecare dintre personagii prezentându-se ca fiinţe întregi care trăesc vii sub ochii noştri, dar în acelaş timp romanul este lipsit de defectele acelora care se reduc la rezolvarea unui „caz" izolat. Personagiile sunt puse să se mişte într'un cadru mai larg, bine definit, cu o atmosferă proprie mediului şi epocii, cu măestrie redată. Din acest punct de vedere, fără a cădea în păcatul unora dintre romancieri care, tinzând a îmbrăţişa viaţa mai în întregul ei, ne prezintă personagii puţin conturate, — romanul de faţă ne apare ca o vastă monografie a unei familii bucureştene dinainte de război.

In casa bătrânului Costache Giurgiuveanu, bogat şi ros de avariţie, se petrec lucruri care depăşesc parcă orice închipuire.

In ochii lumii trecând drept fiica legitimă a bătrânului, trăeşte alături de dânsul Otilia Mărculescu, un copil dintr'o căsătorie anterioară a soţiei sale moarte. Impotriva acestei fete tinere se concentrează lupta rudelor bătrânului, familia Tulea, condusă de mătuşa Aglae, pentru a preveni orice încercare de a o lăsa pe fată să moştenească averea lui Giurgiuveanu, de a-i acapara această avere. Este atâta lipsă de scrupul în alegerea mijloacelor de luptă, atâta dezlănţuire de patimă şi porniri josnice, încât sufletul curat al Otiliei, în mod natural simte nevoia unei „evadări" din realitatea care o îngrozeşte şi se ataşează de Pascalopol, un moşier bogat, bărbat corect şi plin de atenţie faţă de Otilia. Inţelegând câtă nevoe de ocrotire are Otilia, el o apără de răutatea celorlalţi şi satisfăcându-i toate capriciile de copil nevinovat, oferă rudelor motive în plus spre a scoate dintr'însa o „dezmăţată", o „stricată". Până la urmă însă, conflictul s'ar rezolva oarecum normal, legătura dintre Otilia şi Pascalopol, din partea căruia se manifestă porniri de sentimente care sunt ceva mai mult decât o „ocrotire paternă", ar duce la o căsătorie.





In casa bătrânului însă, în acest mediu atât de straniu şi cu toate astea atât de verosimil, atât de omeneşte adânc valabil, mai pătrunde cineva. Sosind dela Iaşi spre a se înscri la universitate, la poarta casei lui Giurgiuveanu bate tânărul Felix Sima, nepotul său, a cărui avere o administrează bătrânul ca tutore.

Tânărul acesta are o structură sufletească aparte. Prin prisma acestei structuri, din prima clipă a sosirii, întâmplările din casa Giurgiuveanu îi vor apărea ciudate. Este o atmosferă de mister pe care d. Călinescu o redă în pagini care dela început te subjugă şi-ţi ţin atenţia încordată, participând cu întreaga fiinţă la desfăşurarea etapelor vieţii interioare zbuciumate a lui Felix Sima.

Rămas de mic orfan de mamă, pe când „nu avea destulă complicaţie sufletească spre a o cunoaşte mai de aproape", Felix fusese lipsit de mediul şi fiinţa care în mod normal să-i ofere condiţiile de a intra în viaţă mai pregătit, fără posibilităţi de surpriză din partea sexului opus. Intrat în această casă, în apropierea atât de familiară şi totuşi atât de turburătoare a Otiliei, el va încerca sentimente noi, nedefinite la început. Până la urmă însă îşi dă seama că este îndrăgostit de Otilia. Dar odată cu aceasta, în sufletul său încolţeşte şi sentimentul de gelozie, când vede că tratamentul pe care i-l aplică Otilia se întinde şi asupra lui Pascalopol. Otilia îi primeşte dragostea, dar se fereşte oarecum de a da răspunsuri precise propunerilor lui concrete de viitor. Asta îl aruncă în nesiguranţă, se îndoeşte de dragostea şi de puritatea Otiliei. Sunt sentimente inerente adolescenţei, cu sufletul mereu ros de îndoială, cu crize de conştiinţă mergând până la acte de disperare, adolescenţă pe care d. Călinescu o redă în mod fericit.

Lupta pe care o duc rudele şi apărarea disperată a bătrânului, care merge până la a-şi ţine ascuns săculeţul cu bani sub saltea chiar în clipa când simte că moartea se găseşte numai la un pas, apărare care-i va aduce sfârşitul, precum şi paginile minunate în care descifrăm caracterele fiecăruia dintre personagii, — toate acestea le lăsăm la o parte. Ele ar merita rânduri speciale şi nu numai în cadrul unei simple recenzii.

Ne interesează această „enigmă" a Otiliei. De fapt poate că este vorba de o enigmă a tuturor femeilor, sau — dacă aceasta e pea mult — atunci a unei mari majorităţi dintre ele. Şi acest lucru, desigur mai puţin ca o consecinţă a unor cauze care ar rezida în natura sexului slab şi mai mult ca o urmare a situaţiei femeii în actuala societate.

In fond, Otilia iubeşte pe Felix. Nici n'are motive să n'o facă. Şi cu toate astea, după moartea bătrânlui ea „fuge" căsătorindu-se cu Pascalopol, după ce încă de pe când trăia bătrânul, plecase pentru câtăva vreme la Paris, cu acelaşi Pascalopol, fără a da nici o explicaţie lui Felix. Ce-a îndemnat-o? Averea moşierului ? Felix avea posibilităţi materiale suficiente să-i creieze o viaţă în care orice capriciu să-i fie satisfăcut. Atunci ?

Cauzele trebue căutate mai mult în caracterul lui Felix, în neputinţa acestui caracter de a înţelege firea Otiliei. El este un tânăr peste măsură de ambiţios, hotărît să cucerească viaţa prin muncă şi studiu. El urmăreşte un soi de glorie, se vrea o somitate în ştiinţa medicală. Ii dă imbold la aceasta şi dragostea faţă de Otilia, care se bucură de succesele lui, îl admiră, dar... se sperie de prea marea lui seriozitate. „Altcva" cere ea vieţii, un altceva de care Felix nu-şi dă seama. „Femeile sunt mai meschine decât bărbaţii", îi spune ea mereu lui Felix. Până la urmă însă va rămâne neînţeleasă.



G. CĂLINESCU

Pentru exemplificare vom da aici câteva scene:

„— *Trebue să munceşti foarte mult!!* — îi spune ea într'o zi.

— *Da, vreau cu orice chip, să ies bine la examene.*

— *Şi ai săfii mulţi ani ocupat aşa?*

— *Câţiva ani şi din ce în ce mai mult. Cu toate astea, adevărata muncă productivă, ştiinţifică nu va începe decât după ce voi termina studiile. Am de gând să mă specializez, să devin un nume".*

Otilia răspunde că „e foarte frumos", că îl admiră. Dar...

„— *Dar dacă eu îţi spun: nu te iubesc decât pe tine şi orice s'ar întâmpla, tu rămâi prietenul meu adevărat, ai putea să-ţi realizezi idealurile ?*

— *Ce să se întâmple?*

— *Ştiu eu ? Parcă putem să facem tot ce ne trece prin cap ?*

— *Putem! — afirmă dârz Felix.*

Otilia îi încurcă părul:

— *Poţi tu, acolo, în studiul tău, în cariera ta bărbătească, dar sunt şi alte lucruri care nu se pot în viaţă".*

In altă parte:

„— *Tu ai o profunditate care sperie o fată. Dacă ai şti ce proaste suntem noi fetele !*

— *Te sperii pe tine ?*

— *Nu pe mine! Sperii pe orice fată, în genere, fiindcă fetele nu văd departe şi n'au cultul măreţiei, cum scrie în cărţi.*

— *Mă ironizezi !*

— *Ah, nu! vorbesc de fetele comune, dacă ai urmări să ai satisfacţiile mărunte. Sunt şi fete sublime. Dar fetele admiră pe oamenii ca tine şi merg după oameni ca Stănică.* (Stănică acesta este o secătură n. n.).

Mai este vorba şi de altă latură a problemei, de care Felix iarăşi nu-şi dă seama:

„ *Tu nu cunoşti viaţa, Felix. Pentru o fată reuşita în viaţă nu e o chestiune de studie şi de energie. Admir inteligenţa şi viaţa de bărbat, dar astea nu sunt bune şi pentru femee. Restul femeei este să placă, în afară de asta nu poate fi fericire!*

— *Ai dreptate, aşa e — confirmă Felix — ea trebue să placă bărbatului energic, ca să-i dea gustul de a lupta.*

— *Nu ştiu cui trebue să placă, ştiu însă că o femee ignorată de bărbat e un monstru. Priveşte la biata Aurica.* (O fată bătrână aflată în prmanentă şi disperată căutare de bărbat n. n.). *Singura noastră formă de inteligenţă, mai mult de instinct, e să nu pierdem cei câţiva ani de existenţă, vreo zece ani cel mult... Tu nu te pricepi la lucrurile astea, Felix. Voi la 21 de ani sunteţi copii şi la 30 de ani abia vă însuraţi. Când voi avea treizeci de ani, însă, pentru mine a început declinul..."*

Evident, aici se ridică o problemă cu mult mai gravă, care ar trebui să depăşească discuţia legată în jurul caracterului Otiliei, căci e vorba de situaţia femeii în societatea actuală.

In ce priveşte pe Otilia, într'o altă zi, ea-l întreabă pe Felix:

„— *Felix, gândeşte-te bine şi apoi răspunde-mi. Dacă o fată ţi-ar spune: am gust să cutreer lumea, să fac cele mai fantastice meserii, să ajungem dansatori în Mexic, ţi-ai lăsa, iubind-o, rosturile tale, ai renunţa la cariera ta, la studiile tale ?*

— *E cineva care să-mi ceară, cu tot dinadinsul aşa ceva ?"* — *înţelege el să răspundă.*

— *„Nu, Felix. Am pus şi eu o întrebare nebună".*

In noaptea care a precedat plecarea ei cu Pascalopol, Otilia mai face o încercare. Introdusă în camera lui, îi spune:

— *„Nu ne putem căsători acum, am zis, dar mai pe urmă, da. Ca să-ţi dau o dovadă că te iubesc, am venit la tine. Putem fi bărbat şi soţie şi fără binecuvântarea lui Popa Ţuică".*

Şi se aruncă în patul lui, să vadă *„cum e în patul unui băiat".* Felix se întinse pe o canapea mică, lângă sobă. A doua zi — patul era gol.

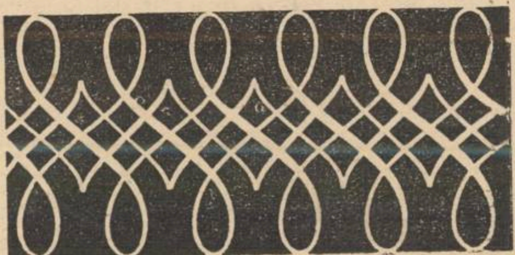
„ *Cine a fost în stare de atâta stăpânire, e capabil să învingă şi o dragoste nepotrivită, pentru marele lui viitor",* au fost rândurile lăsate de Otilia.

Restul nu mai interesează. Căsătorită cu Pascalopol, apoi despărţită spre a ajunge pe undeva prin Spania, America, nevasta unui conte, „aşa ceva".

Nu putem termina fără a mărturisi sentimentul pe care l-am încercat scriind aceste rânduri. Este atâta bogăţie de viaţă strânsă în paginile acestei cărţi, personagii cu o viaţă atât de intensă şi artistic redată în pagini care pasionează şi înalţă, încât pretenţia de a da prin aceste rânduri o cât de palidă şi depărtată icoană a romanului nu putea fi lipsită de jena pe care o resimţi când, explicând ceva, strici din armonia şi frumuseţea întregului.

ALEXEI ANTOHI

* G. Călinescu, *Enigma Otiliei*, roman, 2 vol. Editura „Naţionala-Ciornei" — 1938.



Cinematograful

Venin

Sunt foarte fericit de a putea spune că cel mai bun film din ultima vreme a fost unul de naționalitate franceză. Am atât de rar ocazia să spun asta, în cât sunt adesea învinuit de un fel de idee fixă în favoarea producției americane. In realitate ideea fixă nu-i a mea ci a producătorilor francezi, care se obstinează a lucra după metode desuete și care nu îndrăsnesc să îndrăsnească. Totuși, din când în când, francezii dau filme bune (La grande illusion, Le courier de Lyon, Cargaison blanche, L'Equipage, etc.).

„Veninul" este un film foarte banal ca factură. Nu prezintă nici-o originalitate de technică artistică. Compoziția episoadelor, decupajul scenelor, jocul actorilor nu e, in nici-o clipă, altfel de cât ceea ce am mai putut deja vedea. Fără îndoială, toate acestea sunt foarte frumos realizate. Dar nu prin procedee care să nu le mai fi întâlnit.

Ca să înțelegeți ce vreau să spun, vă voi da un exemplu. S'a reprezentat anul acesta la Savoy un film intitulat „Sirena". Anume l-am ales, pentrucă nu-i un film prea bun. Insă, în structura lui, este ceva original, care marchează un adaos la patrimoniul estetic al ustensilelor cinematografice. Iată. O femee de moravuri ușoare găsește un tânăr, ofițer de marină, înzestrat cu un atât de enorm idealism încât nu numai că o ia de nevastă, dar nici măcar nu bănuește că ea nu fusese tocmai-tocmai o sfântă.

Acest ofițer de marină are un prieten; cel mai bun al lui prieten. Aceeași profesie, acelaș vapor. Dar asemănarea nu se oprește aci. Cei doi amici au exact aceleași trăsături. Nu-i vorba de acel ieftin poncif al „dublului rol". Intâmplarea a făcut să se găsească doi actori care seamănă foarte mult intre ei: Richard Dix și Chester Morris. Și seamănă altfel decât de obiceiu. Căci de obiceiu asemănarea e mai izbitoare când vedem cele două persoane separat, când adică comparăm percepția pe care ni-o dă una cu imaginea pe care ni-o dă amintirea celeilalt. Din contra: confruntarea materială de cele mai multe ori distruge asemănarea și scoate în relief deosebirile. In cazul însă Richard Dix—Chester Morris, lucrurile se petrec exact invers. Spectatorul cunoaște bine pe cei doi artiști. I-a văzut jucând adesea. Figura lor îi este familiară. Totuși niciodată nu s'a gândit, văzând pe unul din ei, că seamănă cu celalt. Descoperirea o facem numai când ei se găsesc reuniți simultan pe retina noastră. Numai confruntându-i observăm că seamănă — deși Dix e mai gros, mai masiv, celalt oarecum mai svelt, mai fin. In filmul nostru, eroina (Dolores Del Rio) este luată în căsătorie de Dix, care o crede nevinovăția în persoană. Peste câtva timp ea se îndrăgostește de celalt (în cursul unei permisii și în timp ce soțul tocmai era de serviciu). Avem, atunci, repetate toate scenele anterioare, la care însă Chester Morris reacționează tot timpul altfel decât se purtase prietenul lui. Asta fiindcă au, fiecare, o concepție complect diferită asupra femeii — deosebire care-i cu atât mai interesantă cu cât e singura: cei doi amici au exact aceleași opinii asupra lucrurilor fundamentale ale vieții (de aceea și sunt așa prieteni).

După cum vedem, asemănări și deosebiri sunt astfel îngrijite ca să producă mereu efecte de contrast să permită o evoluție duală a scenelor, o desfășurare în dublet a fiecărei acțiuni, prezentată odată și reluată apoi aceeaș și totuși total altfel. Este o idee technică realizată original prin asemănarea foarte curioasă dintre cei doi actori. Incolo filmul nu este extraordinar. Asemănarea fizionomică a eroilor și dualismul câtorva scene — iată tot meritul estetic al filmului. Dar este un merit de originalitate.

In schimb un film elaborat în mare profunzime, un film realmente „zguduitor" ca Veninul — unde fiecare mic detaliu este lucrat cu minuțiozitate, un asemenea film n'are nici-un merit de originalitate. Este făcut ca foarte multe altele. Plecăm dela spectacol mișcați și răscoliți; dar știm că cinematograful n'a câștigat nimic în plus prin această producție.

Am insistat asupra acestor lucruri căci nimic nu ni se pare mai interesant culturalicește ca distincția punctelor de vedere, arta de a nu confunda cutare calități cu cutare altele și de a discrimina astfel însușirile unui obiect pentru a-l putea compara nu numai într'o privință ci in mai multe.

Și acum, ca să revenim la „Venin". Trebue să semnalăm apariția unei actrițe franceze de o rară delicateță în nuanțare și în sobrietatea patetismului. Este Michelle Morgan, care are acea proprietate subtilă de a nu fi frumoasă — dar de loc—și totuși de a deveni frumoasă, câteodată, și, firește, când trebue.

Bernstein — autor „moral" al filmului — și care este un mare sforar dramatic, a realizat un film bine decupat. In schimb găsim, când și când, câte un dialog fals; fals fiindcă vorbele și replicele sunt determinante de evenimente, ceeace în viață nu se întâmplă, și, al doilea, fals pentrucă uneori vorbele sunt prea bine alese, prea ingenios potrivite cu evidența psihologie a personajului. Cusururi care-s ereditatea nenorocită a meșteșugului teatral. Noroc că cinematograful, impunând schimbări neîncetate de decor, sabotează pretențiile de acaparare ale dialogului restabilind echilibrul filmului.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Iohannes Brahms la Filarmonică

Ați remarcat, întreba Nietzsche, că muzica liberează sufletul? că ea dă aripi gândirii? că devii cu atât mai filozof cu cât o asculți mai mult? Cerul gris al abstracțiunii pare brăzdat de fulger; lumina devine destul de puternică pentru a putea sezisa conturul lucrurilor; marile probleme își află soluția: îmbrățișăm lumea ca de pe vârful unui munte. (Cazul Wagner).

Când scria aceste rânduri, Nietzsche se gândea să opună tiraniei wagneriene, muzicii subjugătoare a idolului de la Bayreuth, operei sale care încerca să cuprindă într'o supremă îmbrățișare toate întrebările artei și toate răspunsurile filozofiei și poeziei, — (universal symposiom) o altă artă sonoră, simplă, liberatoare, pură și purificatoare, joc al inteligenții și al sufletului: muzica lui Bizet.

Bizet și Wagner; Mozart și Brahms. Antiteze. Lumi antagonice. Da. Există o artă muzicală care, departe de a libera sufletul, îl înlănțue și il coboară în abisuri de suferință și de tristeți. O muzică nordică, septentrională care luminează ca soarele polar; care își soarbe căldura din efervescența sufletului descompus la înalta temperatură a suferințelor.

Muzica lui Brahms este o astfel de artă: tenebroasă și tragică.

In muzica lui Brahms ni se revelă o lume subterană, un fund marin al suferinței umane, un univers hamletian, cu personagii risipite, turmentate de nelinişti și melancolii.

In scurte interludii se conturează chemarea luminii, priveliștea seducătoare a naturii binecuvântate de virilitate și fecunditate, pentruca iarăși să revenim în afunduri.

Muzica lui Brahms este cântecul multiplu al Eurydicei, lamentația ei tragică, nostalgia după lumina și după paradisul terestru.

Astfel îmi apare ea; înlănțuitoare și tiranică, dotată cu o putere grozavă de contaminare în tristețe.

D. Ionel Perlea a dirijat un întreg program de muzică brahmsiană.

Concertul a început cu una din cele două uverturi ale lui Brahms, uvertura tragică, a cărei atmosferă se menține într'o notă de intimism și de confesiune. Dirijorul a redat cu multă justeță și cu un sentiment de adâncă înțelegere nuanțele acestei uverturi.

S'a executat apoi concertul pentru vioară interpretat de d-ra Ginette Neveu, o tânără stea pe firmamentul muzicii interpretative. Tânăra violonistă s'a incumetat să interpreteze acest concert care abundă de mari dificultăți technice și de pasagii de interiorizare. Acest concert este o piatră de încercare a marilor interpreți și se știe că maestrul Enescu și-a clădit reputația sa în urma interpretării personale și inspirate dată acestei bucăți.

Deși la vârsta fragedă când priceperea stilului și pătrunderea gândirii intime a compozitorului este mai mică decât participarea temperamentală, d-ra Ginette Neveu a cântat cu acel echilibru care aparține marilor interpreți fără să exagereze și fără să caute să adauge frumuseți subiective la cele create de Brahms. Cu o căldură convingătoare și cu un dar aproape incendiar de comunicativitate, d-sa a redat cele trei părți ale concertului scoțând în relief o technică de strălucită calitate în partea întâia și un lirism profund în andante.

Ultima piesă executată a fost Simfonia III-a de Brahms, care la prima ei audiție a avut un mare insucces, dar a cărei frumusețe apare cu atât mai turburătoare în perspectiva timpului.

D. Ionel Perlea a realizat în massa orchestrală o impresionantă unitate de mișcare a coardelor și a suflătorilor. Tema din Alegretto profund germanică s'a auzit atât de clar încât sunetele păreau filtrate printr'un aer de munte limpede și transparent.

Ne întrebăm de ce oare Filarmonica noastră este atât de ospitalieră cu tinerii soliști străini?

Nu discutăm aici meritul lor mai mult sau mai puțin mare. Dar parcă s'a stabilit acest principiu: mai bine un solist străin mediocru decât unul român bun sau chiar foarte bun. Nu facem firește aluzie la d-ra Ginette Neveu care oricând va veni la București, va produce aceiași impresie pe care a lăsat-o la debut. Dar ne referim la faptul că anul acesta se zvonea despre câteva debuturi la Filarmonică ale unor soliști români tineri, care au obținut o diplomă la fel de merituoasă ca și aceia a unui Then Bergh, Janigro, Germaine Leroux și alții.

Am vrea să știm care este diferența între un solist român înzestrat cu talent și trecut printr'o școală bună străină și un solist străin care are aceiași școală și eventual mai puțin talent. Am vrea să știm de ce între un artist român care a obținut o diplomă să spunem la școala lui Cortot, la acea a lui Lazare Lévy sau undeva în Germania, și între un artist străin cu aceiași diplomă se dă preferință acestuia din urmă. Cred dirijorii noștri că astfel servesc muzica românească?

V. CRISTIAN

Cronica fantezistă

Fabulă pentru adulți

Acțiunea se petrece „dincolo", în împărăția umbrelor. O „familie" de umbre: mama, tata, două fete, doi băeți. Toți și toate umbre, așa cum ni le închipuim noi: albe, transparente, eterice... Ingrijorare. Tatăl este bolnav. La căpătâiu veghează mama, adică soția și cu schimbul, câte una din fete. Unul din băeți merge la școala de îngeri, celălalt e mare, are slujbă la Purgatoriu și ține casa. Când se întoarce de la slujbă, primul lucru ce-l face este să se intereseze de starea tatălui. Cu mama nu-i de discutat. Ea plânge și se lamentează, atât cât se poate lamenta o umbră. Fetele sunt mai curajoase. Totuși una din ele a spus: „E rău. Trebue să chemăm un doctor. Nu-l putem lăsa așa. E doar tatăl nostru." Zis și făcut. Băiatul cel mare pleacă și aduce un doctor. Adică o doctoriță, fiindcă aici e o oarecare deosebire de lumea de „dincoace": sunt numai doctorițe. Această indeletnicire e rezervată exclusiv sexului slab. Acum în urmă s'au ivit și la noi doctorițe, dar dincolo, sunt numai doctorițe și se numesc ursitoare...

Doctorița chemată vine, ia pulsul bolnavului, percutează, palpează, strâmbă puțin din nas, face hm, scrie o rețetă și spune: „Am să vin după masă iar". Vine după masă, iar strâmbă din nas, hm, nu-mi prea place începutul de consistență, care nu dă înapoi. „Să chemăm pe consora X în consult". Consultul a fost fixat pentru a doua zi. Intre timp vecinii aflând c'a fost de două ori doctorița, vin, se interesează: „Ce face?", „Cum îi merge?" Alții mai pesimiști comentează: „Păcat de el, că nu-i bătrân", iar altele: „Barem să fi apucat să-și mărite fetele"... A doua zi consultul stabilește diagnoza: „materializare malignă". E condamnat. Chiar și „dincolo", medicina e câteodată neputincioasă. Băiatul cel mare întreabă cu glasul înecat de emoție: „Și cam cât poate s'o mai ducă?" Doctorițele răspund: „Hm! Nu se știe Ei, dac'ar fi fost legiferată eutanasia.." Mama, adică soția, o duce într'un leșin. Când se trezește, o consolează câte o vecină: „Lasă, că s'au mai văzut minuni", iar o alta: „Cine știe, poate pe lumea ailaltă e mai bine". (Lumea ailaltă este aici, bine înțeles, lumea noastră). Mama, adică soția, însă răspunde invariabil: „Nimeni nu s'a'ntors încă de acolo. Săracuțul de el o să se prefacă în oase, în carne, va intra pe pământ într'o lume haină, străină.., Vai, vai"... Și leșină iarăși.

Agonia a durat șase zile. Se vedea clipă cu clipă cum i se înrăutățește starea, cum prinde consistență, cum se materializează. Doctorițele au avut dreptate: materializare malignă. In a șasea zi, în jalea cumplită a familiei, se materializă complect și...

...Și în familia Valerianos sau Ferari, sau Schmidt sau Popescu e bucurie mare. Madam Valerianos sau Ferari sau Schmidt sau Popescu e lehuză: a născut un fecior. Un fecior care va crește, se va face voinic, se va agita, va iubi, va lupta cu viața și va avea ocazia să-și cunoască aproapele, bunătate de aproape...

Ce credeți, mama, adică soția decedatului din lumea umbrelor nu avea dreptate să-l jelească: „Va intra pe pământ, într'o lume haină, străină..."

ȘTEFAN TITA

Citiți în fiecare Joi
excelenta revistă
de popularizare
MEDICUL
NOSTRU
Tinerețe, sănătate, frumusețe, educație sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI 5 LEI

ISTORIA CĂLĂTORULUI SAVAH

Al doilea taxid al lui Savah călătorul



După cel dintâi taxid, mă hotărâsem să trăesc liniştit în Vavilon. Dar eram tânăr şi fierbea sângele în mine ca să văd ţări şi locuri străine şi să trăesc între oameni, cu alte năravuri. Cetatea Vavilonului îmi părea o 'nchisoare îngustă şi nu mă puteam astâmpăra locului.

In cele din urmă cumpărai marfă şi mă 'ntovărăşii cu alţi negustori pentru un al doilea taxid.

Tocmirăm o corabie şi plecarăm către ostroavele despre India. După o plutire de 30 zile, întâlnirăm o insulă în care debarcarăm de dorul pământului. Era nelocuită, dar avea pomi frumoşi şi verdeaţă cu deosebire presărată cu flori, cărora natura le dăruise din belşug şi frăgezimea în culori şi gingăşie de forme şi — mai ales, mirodenii dumnezeeşti.

In vreme ce tovarăşii se plimbau pe sub pomii de prin livezi, de-alungul pârâiaşelor cu multe cotituri, eu îmi întinsei lângă o gârliţă masa pe iarba mătăsoasă, şi mâncând cât un om flămând şi bând cât doi însetaţi, mă lungii cu faţa în sus ca să văd şi cerul frumos.

Se vede treaba că m'a prins somnul şi că am dormit multişor în locul acela mai retras din drumul tovarăşilor care nu m'au văzut. Când m'am trezit, nici urmă de corabie. Alergai bezmetic încoace şi 'ncolo, apoi mă urcai într'un pom înalt şi privii către mare. Departe, în fundul zării, acolo unde marea şi cerul se topesc într'o fâşioară fumurie, acolo mai sclipiră câteva clipe doi colţi de pânză argintie, apoi totul dispăru sub zare.

Mă găseam într'o stare vrednică de plâns. Şi chiar am şi vărsat îmbelşugate lacrămi.

Mă mustram în sinea mea că multele necazuri pe care le întâmpinasem în viaţă, în loc să mă 'nţelepţească, m'au lăsat încă şi mai nătărău de cât fusesem vr'odată. Şi mă căiam de moarte că nu rămăsesem să trăesc o viaţă uşoară în Vavilon cu părăluţele pe care le câştigasem cu truda celui dintâi taxid.

Imi dădui seama că văicărelile acestea nu-mi erau de nici un folos. Şi mai înţelesei că 'n situaţia grea în care mă aflam, aveam nevoe de toate puterile mele sufleteşti, şi nu-mi mai făcui de geaba inimă rea. Mă rugai lui Dumnezeu, şi mă 'ncredinţai în mânile şi 'n voia Lui.

Căutai cu privirea la cel mai înalt pom şi mă urcai în vârful lui ca să văd dacă nu se vede vre-un semn dătător de nădejde. Spre partea mării nu se vedea de cât cer şi apă; altceva nimic. Intorcându-mi ochii şi către interiorul ostrovului însă, zării că 'n depărtare sticleşte ceva, alb şi rotund. Mă detei jos şi alergând într'acolo, găsii un cocoloş în formă de ou, gros de doisprezece stânjeni, şi înalt de cel puţin cincisprezece. Il ocolii jur-împrejur ca să văd dacă nu are cumva niscaiva ştirbituri pe care să mă urc în vârful lui, dar era peste tot neted şi lucios ca o coajă de ou.

Era către seară, dar soarele încă mai lumina zarea. De odată se 'ntunecă văzduhul parcă sub un nor care s'ar fi ivit pe neaşteptate. Dar privind cu băgare de seamă către cer, văzui că nu era nour, ci doar o pasăre grozav de mare, care acoperise tot cerul cu aripile sale. Şi-mi adusei aminte să fi auzit vorbindu-se despre o pasăre imensă pe care corăbierii o numeau Roca, pasăre care putea ridica în ghiarele ei doi bivoli grei cu multă uşurinţă. Inţelesei că enormul gogoloş alb, nu era decât oul acestei păsări.

Mă cuprinse o groază puternică şi mă zăpăcii. In loc să fug departe de ou, mă ghemuii într'un colţ dedesubtul lui, iar pasărea veni şi acoperi oul cu aripile, pentru a-l cloci în timpul rece al nopţii, căci în vremea căldurii de peste zi, îl clocea soarele.

Şi fiindcă se brodi ca un picior de-al Rocăi, gros cât un stejar de o sută de ani, să fie chiar în apropierea mea, socotind că în definitiv tot sunt un om pierdut în pustietate, şi că-i tot una să mori flămând, ori să piei sub ciocul unei Roci, hotărîi să-mi pun viaţa în primejdie, gândind că la urmă poate să am un sorţ de izbândă, şi mă legai vârtos de piciorul Rocăi cu brâul şi cu şalul de la turban.

In dimineaţa următoare, când soarele se 'mputeri, Roca se ridică împreună cu mine până dincolo de nouri, merse aşa o vreme, apoi de-odată fulgeră către pământ, unde mă dezlegai repede. Pasărea răpi de pe pământ un balaur gros cât un butoi, şi se reînălţă în văzduhuri.

Eram într'o prăpastie adâncă de tot, cu pantele ca nişte pereţi drepţi, iar de-asupra lor, se zăreau nişte munţi înalţi. Mă gândii cu tristeţe la ostrovul din care plecasem, care, faţă cu groapa în care mă găseam, mi se părea că fi fost adevăratul eden al Prorocului.

Umblând încoace şi încolo prin această groapă, care nu-mi fu mirarea când văzui că pe jos, pe unde călcasem cu ochii către cer, erau numai diamante şi numeroase alte pietre preţioase. Văzui diamante mai mari de cât oul de gâscă, stânci de rubin eşeau din inima pământului, şi lespezi de topaz erau asvârlite peste tot. Chiar ţărna care se 'nvolbura la fiecare călcătură, era tot pietre preţioase pulverizate sub ciocanul cel nemilos al timpului.

Gândindu-mă la imensa avuţie peste care călcam, şi socotind că numai cu preţul unuia dintre diamantele în care dam cu piciorul, aş fi putut cumpăra toată cetatea Vavilonului, îmi dădui seama că nici odată vreun om nu s'a aflat într'o stare mai ticăloasă de cât a mea. Intr'adevăr, peste tot pe unde mă uitam în pereţii abisului, vedeam grote în întunericul cărora foiau balauri grozavi.

Noroc pe mine însă că aceste dihănii se temeau să iasă în luminiş pe lumină, fiindcă le vedea Roca, duşmanul lor neîmpăcat. Ziua puteam deci umbla fără teamă.

Căutai zădarnic o eşire. Din vreme, îmi alesei o scobitură în pereţii groapei, unde mă refugiai pentru noapte, astupând cu mare grijă intrarea cu bolovani şi lespezi. Şi cum se 'ntunecă, eşi şerpărimea în mijlocul prăpăstiei şi 'ncepu să foiască mai rău decât într'un furnicar. Iară văzduhul era turbat de către fluerăturile lor crâncene.

Cu sufletul mai mult mort, nu putui închide un ochiu în tot lungul nopţii. Numai dimineaţa când se lumină, şi când se văzură pe de-asupra cele dintâi Roci, numai atunci eşii din ascunzătoare şi mă trăsei la adăpostul unei stânci unde mă lungii să mă hodinesc puţin.

Cât voi fi dormit, nu-mi dau seama, dar de-odată mă trezesc sub un zgomot înăbuşit, ca şi când cineva ar fi aruncat de sus un sac de nisip. Mă ştersei bine la ochi şi căutai împrejurul meu: nu departe căzuse un sfert de cămilă tăiată de curând, căci vinele cărnei încă se băteau. Ridicai privirea în sus şi văzui că'n deosebite locuri mai căzură şi alte asemenea ciosvârte. Gândul mi se duse către un basm pe care-l ascultai altă dată cu surâs de batjocură pe buze, dar care vedeam acuma că era lucru adevărat.

Se spune că Armenii au născocit un meşteşug subţire ca să scoată pietre preţioase din această groapă în care nu puteau intra cu nici un chip, iar dacă ar fi intrat, nici într'un caz nu mai puteau eşi. De aceia, au construit o maşină de lemn cu care aruncă la depărtare ciosvârta de carne de cămilă în groapă. De carnea care cade cu putere, se lipesc pietrele preţioase. Rocele care îşi au cuiburile în malurile de sus ale munţilor, duc aceste ciosvârte la cuiburi, unde năvălesc Armenii şi gonind păsările, culeg diamantele de pe carne.

Dumnezeu îmi dete în minte o ideie. Strânsei repede cele mai frumoase diamante, îmi umplui buzunarele, sânul, şi căptuşelile hainelor, apoi mă dusei lângă cea mai mare ciosvârtă şi mi-o legai binişor în spinare, apoi mă lungii pământului şi tăcui chitic.

La scurtă vreme după asta, scoborîră vulturii jos. Unul dintre ei mă ridică şi pe mine şi mă duse în cuib, iar dacă veniră Armenii ca să-l gonească, eu mă ridicai în faţa lor ca un diavol cu ciosvârta în spinare. Şi cum au mai împietrit de frică... Apoi văzând că sunt om şi viindu-şi în fire, se dară la mine, chipurile să mă bată.

— Ce cauţi aici, mă?... Ce ne strici tu rosturile noastre?...

— Nu mă certa, prietene!... Bucură-te că s'au petrecut lucrurile astfel, fiindcă eu vin de jos din prăpastie cu ajutorul cărnii pe care o asvârliţi! De-acolo, am cules diamante mari şi frumoase, destule ca să vă dau şi vouă mai multe de cât veţi fi adunat voi în toată viaţa voastră!

Şi le-arătai ce-aveam în sân şi 'n buzunare. Şi numai în chipul acesta îi îmblânzii, de veniră toţi în jurul meu să mă 'ntrebe ce-i cu mine.

Le spusei pe scurt povestea.

— Frumos lucru ai făcut!... O născocire dumnezeiască pentru ca să eşi din prăpastie, dar şi o primejduire a vieţii care te ridică mult de-asupra oricărei alte vitejii omeneşti!

Armenii mă luară la gazda lor, unde le turnai în faţă o grămadă de diamante care formau un tezaur nesămuit pe lume.

— Fiecare dintre Dumneavoastră să-şi aleagă ce vrea, şi cât vrea!

Ei erau zece inşi, şi nu luară de cât fiecare câte un diamant dintre cele mai mari.

— Dar mai luaţi încă!

— Mulţumim!... Ceia ce am luat, ne este de ajuns pentru a ne pune tot restul vieţii la adăpost, noi şi copiii noştri!

Noaptea o petrecurăm împreună, iar ei mă mai rugară să le spun cu de-amănuntul povestea vieţii mele, şi ziceau că nu s'au mai pomenit aşa lucruri nimănuia pe pământ.

In ziua următoare plecarăm la drum şi trecurăm pe sub codri mari, plini de balauri şi cu patru, şi cu două picioare, unii cu aripi, alţii chiar şi cu două şi trei capete, alţii având în frunte coarne puternice. Şi le era frică leilor şi tigrilor de aceste sălbătăciuni, că fugeau de ele ca de focul lui Dumnezeu.

Apoi darăm în pustietăţi nesfârşite. Lângă un munte, văzurăm că un balaur lung de cel puţin cincizeci de stânjeni, cu două capete încornorate, cu patru picioare şi două aripi, se lupta cu un elefant. Acesta se apăra vitejeşte cu năsoiul şi colţii lui, sfărâmând unul din capetele balaurului, care cu celălalt cap sparse pe elefant la burtă. Iar elefantul, căzând, zdrobi şi pe cel de-al doilea cap. Astfel muriră amândoi, şi din înălţimile văzduhului, veni repede o Rocă şi-i înşfăcă pe amândoi în ghiare, ducându-i mâncare la pui.

Noi nu ne temeam de dihăniile acestei pustietăţi, fiindcă Armenii se unseseră cu un fel de alifie care mirosea până la o milă depărtare, iară mirosul acela gonea toate jivinele care râvneau la noi.

La urmă, darăm peste un liman şi ne suirăm pe o corabie care ne aştepta acolo, şi astfel ajunserăm în ostrovul Raiha, vestit prin comerţ, dar mai vârtos printr'un pom pe care oamenii îl crestează ca să-i scoată sucul din care fac ceiace noi numim camfora. Şi după ce pomul nu mai dă suc, se usucă, dar în Martie dă din rădăcină şi până la sfârşitul lui Aprilie, se face gros de doi stânjeni, şi iarăşi dă suc.

Tot în Raiha am văzut cum se bate inorogul cu elefantul. Inorogul care are între nări un corn lung de un cot şi jumătate, nu se lasă până ce nu vâră cornul în burta elefantului. Atunci îl ridică în sus de amândouă picioarele de dinapoi, şi-l ţine aşa până ce i se scurge tot sângele, care se prelinge pe corn şi-l spală pe ochii care orbesc numaidecât. Atunci se coboară Roca şi-i ia pe amândoi.

O parte din pietre le-am vândut în Raiha, altele prin alte ostroave, şi de peste tot am cumpărat mărfuri pe care le-am vândut cu preţ bun.

Şi iarăşi ajunsei cu sănătate la Valsâr, iar de aici în Vavilon, unde am dat peşcheş Califului cele două diamante mai mari.

Cu averile strânse cu sudori de moarte, făcui deosebite milostenii şi socotii să trăesc astâmpărat locului.

Savah îşi termină povestirea. Hamalul căpăta iarăşi o sută de galbeni.

— Prietene, să vii şi mâne!

Prelucrare de MIHAIL PRICOPIE

FOTOGRAFIILE
TUTUROR VEDETELOR
DE CINEMA
APAR MINUNAT
REPRODUSE IN
EXCELENTA REVISTĂ
Cinema
24 pagini tipărite la heliogravură 5 LEI

A APĂRUT ŞI S'A PUS IN VÂNZARE
PARIS
1937
EXPOZIŢIUNEA UNIVERSALĂ
A XXXIII-a CONFERINŢĂ
INTERPARLAMENTARĂ
EXCURSII ŞI RECEPŢII
de
CHRIST. G. CIOMAC
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

VIAŢA TEATRALĂ

„Cobaiul" de Th. Scorţescu, la Studioul Teatrului Naţional

Abundenţa de materie nu ne-a îngăduit să vorbim în precedenta noastră cronică de ultima premieră a Studioului Teatrului Naţional, şi cum „Cobaiul" merită o atenţiune deosebită, am preferat să-i amânăm darea de seamă cu o săptămână, pentru a putea discuta pe larg, toate problemele pe care această piesă interesantă, dar ratată, le ridică.

D. Th. Scorţescu are meritul de a fi dăruit vieţii noastre teatrale, atât de searbădă de la o vreme, o lucrare cu preocupări inedite şi cu multe, foarte multe, intenţiuni, unele bune, altele foarte bune, dar din păcate mai întotdeauna netraduse în fapt.

Fiindcă autorului îi place să jongleze cu eterna problemă a teatrului în viaţă, majoritatea publicului a crezut că are de a face cu un pirandelian convins. Lucrurile nu stau deloc astfel, credem noi, iar singura afinitate a d-lui Th. Scorţescu cu Pirandello şi-ar găsi o justificare poate în faptul, că d-sa se arată adeseori, ca şi marele dramaturg italian, îndrăzneţ.

Problema pe care d. Th. Scorţescu o pune în „Cobaiul" este aceea a teatrului în viaţă.

Doi autori dramatici, unul tragic, altul comic, nu au subiecte. Cum e şi firesc, vor căuta să le găsească în viaţa de toate zilele şi întâmplarea face ca amândoi să-şi concentreze privirile asupra aceloraşi personagii.

Aceste două personagii — Kostia, un ratat pripăşit în Asia Mică şi Tania, o dansatoare care s'a îndrăgostit de el — sunt pe punctul de a trăi un episod dramatic din existenţa lor chinuită: vor să se despartă. Trăind clipe banale, dar esenţiale în angrenajul vieţii lor, cele două personagii oferă de minune acel episod care se desfăşoară într'un moment culminant, şi de care au nevoe cei doi autori dramatici. Conflictul care zdruncină cele două personagii nu interesează în mod principal piesa d-lui Scorţescu. E un conflict ca oricare altul, banal, mediocru, între două fiinţe care se iubesc şi se urăsc, şi care termină prin a-şi relua firul obişnuit al cotidianului.

Ceeace-l interesează pe d. Scorţescu în prim rând, este duelul celor doi autori dramatici, care vrând fiecare să-şi adapteze posibilităţilor lor respective, un subiect simplu, se amestecă în drama celor doi îndrăgostiţi, căutând, fiecare rând pe rând să determine soluţionarea conflictului unul în chip tragic, celălalt în chip comic.

S'ar crede un moment că într'adevăr d. Scorţescu se complace în dilema unei realizări pirandeliene. Dar, d-sa se îndepărtează imediat de aceste meleaguri, reducându-şi piesa la următorul conflict între două planuri bine distincte: de o parte, doi autori dramatici în căutarea unor personagii, iar pe de altă parte, două personagii care nu sunt în căutare de autori. D. Scorţescu ne dovedeşte cu prisosinţă până la sfârşit că cei doi eroi — Tania şi Kostia — nu sunt personagii de teatru. Dovadă este chiar faptul că autorii dramatici renunţă la ele. Tania şi Kostia alcătuind un cuplu de oameni din viaţa de toate zilele, nu ne interesează din punct de vedere teatral. Deaceea nici conflictul ce-i uneşte, nu poate să fie decât un lucru secundar în economia generală a piesei.

S'a întâmplat însă ca autorul să nu fie prea stăpân pe sine, în mânuirea tuturor acestor elemente, şi în loc să definească perfect şi să limiteze în spaţiu cele două planuri bine distincte, le-a încurcat rând pe rând în desfăşurarea intrigii.

Şi atunci, în faţa acestei realizări confuze, publicul s'a înşelat. A crezut că toată piesa se reduce la drama celor doi îndrăgostiţi şi a găsit-o cu drept cuvânt, banală. Şi tot greşit a crezut că rolul celor doi autori dramatici se reduce la acela de „raisonneur" făcând astfel, nu din vina lui desigur, din cele două personagii principale, deci dinamice, două elemente statice, menite să „explice" un conflict ce nu simţea nevoia unei explicări, pentru că era prea simplu şi prea neînsemnat. Inversându-se planurile, s'a inversat şi importanţa elementelor ce le compuneau.

Vina o poartă autorul. Din cauza lui, atât punerea în scenă cât şi interpretarea au avut de suferit. D. N. Kiriţescu nu a putut dibui în obscuritatea textului, cele două planuri fundamental opuse, şi cu toate sforţările d-sale nu a reuşit să evidenţieze partea esenţială din piesa d-lui Scorţescu.

La rândul ei interpretarea s'a resimţit şi ea, astfel că atât d-nii V. Valentineanu, I. Finteşteanu, A. Critico, cât şi d-nele Elvira Godeanu şi Tantzi Economu, în loc să-şi păstreze locurile pe care ar fi trebuit să le aibă fiecare în sfera lor de activitate, au eşit din planurile lor, devinând totdeodată şi liniile generale ale personagiilor ce le interpretau.

Au avut accente juste, când textul le lăsa posibilitatea de a se limita spaţiilor ce le erau conferite şi au avut accente false, atunci când, textul insuficient, le-a dat libertatea de a călca pragul planurilor ce le erau destinate.

A fost deci, un spectacol confuz, pe care, ne temem, publicul l-a putut aprecia la justa lui valoare.

D. Th. Scorţescu a vădit excelente aptitudini de autor dramatic, dar n'a ştiut să le întrebuinţeze. Să sperăm că în viitor, d-sa va fi mai îndemânatic. În orice caz, experienţa Studio-ului — de data aceasta a fost o experienţă plină de roade — merită să fie subliniată şi la rigoare reîncepută. Nu vom avea decât de câştigat de pe urma unor asemenea experienţe.

„Ionescu G. Maria" de Fodor Laszlo, în româneşte de Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu, la Teatrul Comoedia

Fiindcă d. Sică Alexandrescu ne obişnuise până acum cu spectacole de un calibru cu totul inferior („Problemă de rezolvat", „Miss România", „Coloniale"), ni s'a părut Sâmbătă trecută, când se juca „Ionescu G. Maria" pe scena Teatrului Comoedia, că într'adevăr, asistăm la reprezentarea unui cap de operă.

După ce ne-au trecut primele momente de entuziasm, ne-am dat seama că totul fusese doar o iluzie, şi că în fond „Ionescu G. Maria" constituia un spectacol corect şi atâta tot.

Se verifică astfel încă odată, presupunerile pe care le făceam nu de mult, în aceste coloane, şi anume că, prin reprezentarea unor piese atât de mediocre, cum au fost cele ce am avut ocazie să vedem pe scenele dirijate de d. Sică Alexandrescu în cursul acestei stagiuni, se falsifică complect gustul publicului. Astfel, era cât pe aci să cădem în cursa ce ne-o întindea d. Sică Alexandrescu.

Acestea fiind spuse, şi rezervele de mai sus formulate, trebue să recunoaştem că „Ionescu G. Maria" constitue un spectacol excelent, care are darul de a ridica într'o oarecare măsură nivelul atât de scăzut al realizărilor cu care ne-a obişnuit până acuma d. Sică Alexandrescu.

Piesa lui Fodor Laszlo, al cărui titlu original ne este necunoscut, a fost localizată de d-nii Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu, într'un chip onorabil. De data aceasta cei doi adaptatori s'au muncit să localizeze într'adevăr o piesă străină, făcând eforturi meritorii şi reuşind pe deplin în sarcina ce şi-o luaseră. Astfel nu numai numele personagiilor, dar şi textul a fost prelucrat cu conştiinciozitate.

Pe eleva „Ionescu G. Maria" din clasa VIII-a, publicul bucureştean a mai avut ocazia s'o cunoască, nu pe scenă, e drept, ci pe ecran. Vă amintiţi desigur cu toţii de acel film interpretat de Herbert Marshall şi Simone Simon, în care cei doi protagonişti ai cinematografului american, unul director de şcoală, celălalt elevă la acea şcoală, se îndrăgostiseră în văzul tuturor celorlalţi profesori, oarecum scandalizaţi. Cu acest subiect se poate făuri o piesă de teatru divertisantă. Aşa s'a şi întâmplat. „Ionescu G. Maria" constitue o comedie uşoară, ce nu pune nici o problemă, dar care are darul de a înveseli publicul prin mijloace discrete, agreabile şi adeseori spirituale.

Regisorul care a înscenat spectacolul (şi de data aceasta programul nu l-a dat în vileag, ca şi cum a pune în scenă constitue un delict prevăzut de codul penal) merită toate felicitările. A reuşit să mânuiască de minune numerosul ansamblu pe care-l necesita textul, realizând o interpretare omogenă, care a dat o deosebită strălucire spectacolului.

„Ionescu G. Maria" nu este o piesă de vedete, ci de ansamblu. Regisorul, pricepând acest lucru, a dat o deosebită atenţie tuturor interpreţilor, astfel că dela d-ra Leny Caller şi d. G. Vraca, până la d-ra Veronica Vasiliu şi d. N. Velculescu, toţi au jucat în acelaş ritm şi în acelaş ton.

D-na Nora Piacentini s'a evidenţiat în tot acest ansamblu, reuşind să creeze cu mijloace simple dar convingătoare, figura unei bătrâne profesoare cu inima bună, dar cu aspect autoritar.

D-rele Beate Fredanov şi Leny Caller au jucat cu mult talent rolurile ce le erau încredinţate şi în special d-ra Leny Caller, care lăsând de o parte exagerările cu care ne obişnuise, a repurtat mult succes.

Fără greşală interpretările d-lor V. Maximilian şi Jules Cazaban, care au vădit din nou câtă artă se ascunde în posibilităţile lor. D. G. Vraca, sobru şi calm, ca deobicei. Dar acest mare actor nu ar fi mai la locul lui pe scena Teatrului Naţional, de unde a plecat acum un an şi unde sperăm că se va întoarce curând?

D-nele Maria Wauvrina, Angela Mateescu, Clody Bertola şi d-nii Eterle şi N. Velculescu au întregit cu multă justeţe ansamblul.

Decorul unic al pictorului Siegfrid, ca de obicei, încântător.

GH. NENIŞIOR

Contribuţii la marea şi mica istorie teatrală

Trei inovatori

Barbu Iscovescu

În privinţa artei decorative, s'ar putea spune că teatrul românesc a avut noroc încă dela începuturile lui. Artişti de mare talent au pictat decorurile care cuprindeau feluritele acţiuni dramatice. Din nefericire sărăcia, dacă nu economia, nu prea dădeau prilej acestor artişti pictori să-şi arate chemarea.

Istoria teatrului românesc trebue să ţină seama că primul pictor, specialist în decoraţie teatrală, a fost Barbu Iscovescu.

Viaţa acestui Iscovescu — pictor revoluţionar — este dintre cele mai patetice. Căci întocmai altor confraţi ai săi — ca de pildă Negulici, Ionescu, Rosenthal — Iscovescu a luat o parte activă în mişcarea dela 48, ceeace i-a adus exilul.

Barbu Iscovescu a lucrat decoruri pentru Teatrul Momulo şi, după cum ne arată actele oficiale, *(vezi „Anul 1848 în Principatele Române" acte şi documente publicate cu ajutorul comitetului pentru rădicarea monumentului lui Ioan C. Brătianu — 1902)* el a fost însărcinat să decoreze teatrul cu prilejul serbării date în cinstea trimisului Puterii suzerane — Soleiman Paşa.

Exilat împreună cu cei care fuseseră capii Revoluţiei, Barbu Iscovescu a trăit la Constantinopol unde ajunsese un fel de artist al Sultanului, se pare îmbogăţindu-se chiar din arta sa.

O biografie completă a acestui pictor revoluţionar — artist cu învăţătură — ar fi de scris. Asemenea ar fi interesant de făcut cercetări la muzeele din Turcia pentru a se afla lucrările lui Barbu Iscovescu — înmormântat la Constantinopol în acelaş mausoleu cu Negulici, amicul său, un alt pictor de la începuturile mişcării plastice în România.

Devicion Bally

La începuturile Teatrului cel Mare din Bucureşti care nu trebue confundat cu Teatrul Naţional, reprezentaţiile feluritelor trupe româneşti urmau alături de trupe de operă, în special de trupe de operă italiană.

Primul care a adus în Bucureşti un ales ansamblu de operă italiană, a fost Davicion Bally. Este aceasta numai una din laturile activităţii rodnice a acestui Davicion, cum îi plăcea să se numească şi cum îşi iscălea articolele pe care le publica în „Pruncul Român" al lui C. A. Rosetti.

Dar, din punctul de vedere bănesc, Davicion n'a fost un impresar norocos, deşi, o spun ziarele timpului, ansamblul italian de operă era fără cusur.

Se pare că şeful trupei, cunoscutul pe vremuri impresar Basilio Sansoni, se cam dedulcise la fondurile bancherului Davicion şi astfel trupa rămase neplătită. Davicion plăti paguba destul de însemnată, inaugurând impresariatul românesc.

Burienescu

Actorul cu adevărat dăruit, din „epoca de eroism" a teatrului românesc, cel care crease pe „Vlăduţul mamei", care a scris pentru scenă istoria lui Horia, Cloşca şi Crişan şi care, ca nimeni altul ştia să cânte din frunza de mesteacăn — nu era un răsfăţat al banului.

Intr'un rând, la Târgu-Jiu, Zaharia Burienescu se împotmolise rău de tot. Sărăcie mare era în ţară, din pricina recoltei proaste şi lumea era pusă pe economii. Necazul lui Burienescu era cu atât mai mare, cu cât îşi avea trupa alcătuită din rude apropiate, pe care nu le putea concedia, aşa cum făceau pe vremuri directorii de teatre care nu mai puteau eşi la capăt cu cheltuelile.

Ce i-a dat în gând lui Burienescu? A anunţat „intrarea liberă". Publicul, dornic de distracţii, a umplut grădina teatrului, ca la pomană. Burienescu însă, la fiecare pauză făcea chetă, lucru necunoscut până atunci la noi. Publicul, furat de jocul trupei, nu se codea prea mult şi deschidea baerile pungii cu mai multă uşurinţă, decât dacă s'ar fi dus să cumpere bilet la casă.

Şi astfel Zaharia Burienescu a introdus la noi cheta, spre mulţumirea lui şi a publicului.

IOAN MASSOFF

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Cronica literară

Opera lui I. Creangă, cu prilejul unei noui ediţii

Este învederat că Creangă adună în scrierile lui mult vocabular ţărănesc şi mai cu seamă proverbe, zicători, care alcătuesc aşa zisele lui „ţărănii". Insă acestea singure nu pot face o literatură. Dacă socotim pe Creangă un folklorist, atunci sunt culegeri de ţărănii mult mai bogate. Despre Creangă se repetă mereu banalităţile şcolare ştiute: puterea de a crea tipuri vii, arta cu care mânueşte limba, puritatea vocabularului, aproape cu desăvârşire lipsit de neologisme, stilul simplu, natural şi plastic, cu propoziţii şi fraze armonioase şi ritmate, atât de perfect potrivit cu subiectul şi celelalte. Insă graiul lui Creangă nu e „natural", ci numai autentic în înţelesul că pare cu putinţă ca un ţăran adevărat din Humuleşti să vorbească astfel. Dar vorbirea acelui ţăran este umflată, încărcată cu tot ce se poate culege din partea locului. Plăcerea stârnită de ascultarea scrierilor lui Creangă nu e o plăcere de recunoaştere a adevărului ci una de rafinament erudit. Nici un om cu gust nu citeşte această operă pentru ca să ia cunoştinţă de „întreaga înţelepciune populară, aşa cum a fost cristalizată de veacuri în proverbe şi zicători". Dimpotrivă, în loc să fie educativ, efectul acestei înţelepciuni este hilariant.

Creangă foloseşte un procedeu tipic autorilor cărturăreşti ca Rabelais şi în linia lui ca Sterne şi Anatole France, şi anume paralela continuă, dusă până la beţie, între actualitate şi experienţa acumulată. Instrumentul principal al acestui mod literar este citatul. Toată opera lui Rabelais decurge într'o ploaie de citate şi de cuvinte savante ori rare a căror intenţie este tocmai de a parodia înţelepciunea cărţilor din care sunt extrase. Eruditiunea aceasta este gustoasă nu în sine ci în jovialitatea care o deslănţuie. Adevărata taină a lui Rabelais este „la joyeuseté".

Anton Pann ori Creangă, deşi atât antonpannismul cât şi humuleştenismul sunt varietăţi de rabelaisianism, adică de savoare a erudiţiei joviale, cu greu ar intra pentru unii în tagma eruditilor. Asta vine din prejudecata că autorul livresc trebue să fie neapărat un humanist. Erudiţia însă nu are limite şi Anton Pann şi Creangă sunt şi ei nişte mari erudiţi în materie de ştiinţă şi literatură rurală. Deşi citatele lor nu sunt mai puţin cărturăreşti, structura scrierilor lor fiind aceeaş ca în opera lui Rabelais: adică o jovialitate enormă, care înăbuşe cel mai neînsemnat fapt într'un roiu de citate. In niciun chip Anton Pann, autor de mare valoare, pe nedrept subpreţuit, nu este un culegător. Formula lui este aceea



I. CREANGĂ

a lui Rabelais, grindina de citaţiuni prin asociaţiune, erudiţia şi „la joyeuseté":

Omul îndărătnic toate d'andaratele
le face.
Tu umbli să-l îmblânzeşti
Şi mai rău îl îndrăceşti.
El,
Pentru o muscă îşi dă palme
Şi,
Pentru un purice îşi arde plapoma.
Pentru un şoarece,
Lasă să arză şi moara
Numai şoarecii să moară.
De aceia zice:
Răul ce şi-l face omul singur nimenea altul n'ar putea să i-l facă
Că,
Oţetul tare vasul său şi-l strică.
Omul îndărătnic,
Ce apucă se usucă
Şi
Toate d'andaratele îi merg
Adică
După ploaie chepeneag
Şi,
După moarte cal de ginere.
El nu ştie că
Toată graba strică treaba
Şi,
Cine se grăbeşte curând osteneşte.

Această beţie de proverbe sistematizate nu e menită să placă omului simplu şi *Povestea vorbei* nici nu e o scriere populară. Ciclul e alcătuit pentru plăcerea intelectului, indiferent prin conţinutul didactic, savuros prin bufoneria erudită. Şi Anton Pann şi Creangă sunt arhivari de tradiţii, dar în înţelesul rabelaisian. Creangă este un humanist al ştiinţei săteşti, scoţând din erudiţia lui un râs gros, fără a fi totuşi un autor „vesel" prin materie. Conţinutul poveştilor şi *Amintirilor* este indiferent în sine ba chiar apt de a fi tratat liric ori fantastic, veselă este hohotirea interioară, setea nestinsă de vorbe, sorbite pentru ele însăşi, dintr'o voluptate strict intelectuală. Obiecte, animale, oameni vorbesc într'una, aruncând cele mai joviale vorbe prin forma lor neaşteptată, nici decum frumoase prin armonia sunetelor, şi citând neostenit şi cu o viteză nemaipomenită:

— Măi... da bun eşti de gură!

— Şi de gură, dar şi de lucru...

— Te-ai încurcat în socoteli, măi băete, ba de mâncare şi casă i-a trebuit omului întâiu; ş'apoi haine frumoase cum zici tu, cu rufe de-ale tale îţi ghiorăesc maţele de foame. Ai auzit vorba ceea că: „Golătatea încunjură, iară foamea dă deadreptul...

— Despre aceasta, bine ai chitit-o dragul tatei. Se vede lucru că nici tu nu eşti de împărat, nici împărăţia pentru tine; şi decât să încurci numai aşa lumea, mai bine să şezi deoparte cum zici, căci mila Domnului: „lac de-ar fi, broaşte sunt destule..."

— Ai toată voia dela mine, fătul meu; dar mare lucru să fie, de nu ţi s'or tăia şi ţie cărările. Mai ştii păcatul, poate să-ţi iasă înainte vrun epure, ceva... şi popic! m'oiu trezi cu tine acasă, ca şi cu frate-tău, s'apoi atunci ruşinea ta n'a fi proastă. Dar dă, cearcă şi tu, să vezi cum ţi-a sluji norocul. Vorba ceea: „fiecare pentru sine, croitor de pâne"...

— Ei, dragul tatei, aşă-i că s'a împlinit vorba ceea: „Apără-mă de găini, că de câni nu mă tem...".

— ... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe-o ureche din partea voastră; la Sfântul Aşteaptă s'a împlini dorinţa lui. Halal de nepoţi ce are! Vorba ceea:

La plăcinte
Inainte
Şi la războiu
Inapoi...

— Hei, hei! dragul tatei, cu vorba aceasta mi-ai adus aminte de cântecul cela:

Voinic tânăr, cal bătrân
Greu se'ngădue la drum.

D'apoi calului meu de pe atunci, cine mai ştie unde i-ar fi putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om. Cine ţi-a vârît în cap şi una ca aceasta, acela încă-i unul... Ori, vorba ceea: pesemne umbli după cai morţi să le iei potcoavele...

— Ei apoi... zi că nu-i lumea de-apoi. Să te ferească Dumnezeu, când prinde mămăliga coajă. Vorba ceea:

Dă-mi, Doamne, ce n'am avut
Să mă mir ce m'a găsit.

— Fetele atunci au luat altă vorbă, dar din inima lor nu s'a şters purtarea necuviincioasă a spânului, cu toate îndreptările şi înrudirea lui, pentrucă bunătatea nu are de-a face cu răutatea. Vorba ceea:

Viţa de vie, tot învie
Iară viţa de boz, tot răgoz.

Când descoperim mecanica erudită a povestitorului suntem luaţi de apele jovialităţii lui şi enunţarea goalei formule *vorba ceea* trezeşte râsul. Este şi o erudiţie strict lexicală de cuvinte cu sonuri năstruşnice mai de grabă cacofonice care izbesc urechea nu prin expresivitatea lor ci prin volubilitate:

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pământului, tupilată sub umbra epurelui; pune mâna pe dânsa şi n'o lăsa!

Păsărilă atunci se lăţeşte, cât se poate, începe a bojbăi prin toate buruienele şi când să pună mâna pe dânsa, zbr!... pe vârful unui munte şi se ascunde după o stâncă.

— Iacătă-oiu, măi, colo, în vârful muntelui, după stânca ceea, zise Ochilă.

Păsărilă atunci se înalţă puţin şi începe a cotrobăi pe după stânci; şi când să pună mâna pe dânsa, zbr!... şi de acolo şi se duce, de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oiu ia! colo după lună, zise Ochilă; căci nu pot eu s'o ajung, să-i dau o scărmănătură bună.

Atunci Păsărilă se deşiră odată şi se înalţă până la lună. Apoi cuprinzând luna în braţe găbueşte păsărica, mi ţi-o înşfacă de coadă şi cât pe ce să-i sucească gâtul. Ea atunci se preface în fată şi strigă înspăimântată:

— Dărueşte-mi viaţa, Păsărilă, că te-oiu dărui şi eu cu milă şi cu daruri împărăteşti, aşa să trăeşti!

— Ba că chiar, că erai să ne dăruieşti cu milă şi cu daruri împărăteşti, dacă nu te vedeam, când ai paşlit-o farmazoană ce eşti! zise Ochilă. Ştiu că am tras o durdură bună, căutându-te. Ia, mai bine hai la culcuş că se face ziuă acuş. Etc.

„A bojbăi", „a găbui", „a paşli", „zbr", „durdură" nu dau cititorului de limbă literară impresia colorii dialectale, ci a unui argot hermetic, plin de subînţelesuri hilariante şi de onomatopee indecente. Dela frumosul de erudiţie până la râsul obscen e numai un pas şi toţi Rabelaisienii au intrat adânc în trivialitate. Nu se cunosc poveştile „corozive" ale lui Creangă, varianta de pildă a povestei lui Nichifor Coţcarul, dar în limbuţia frazelor nevinovate e un râs şiret, o intonaţie cu tâlc care depăşeşte sensul curat al cuvintelor.

— Iaca un lup vine spre noi, jupâneşică!

— Vai de mine, moş Nichifor, unde să m'ascund eu?...

— Ce-i tânăr, tot tânăr; îţi vine a te juca jupâneşică, aşă-i? Şi după cum văd, ai noroc că eu îmi ştiu firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu...

Scriitori ca Creangă nu pot apărea decât acolo unde cuvântul e bătrân, greu de subînţelesuri, aproape echivoc, şi experienţa s'a condensat în formule nemişcătoare, tuturor cunoscute, aşa încât opera literară să fie aproape numai o reaprindere a unor elemente tocite de uz. Era mai firesc ca un astfel de scriitor de cuvinte să răsară peste câteva veacuri, într'o epocă de humanism românesc. Născut cu mult mai de vreme, Creangă s'a ivit acolo unde există o tradiţie veche şi deci şi un fel de erudiţie, la sat, şi încă la satul de munte de dincolo de Siret, unde poporul e neamestecat şi păstrător şi-şi exprimă experienţa impersonal şi aforistic.

G. CĂLINESCU

NOU! CELEBRU!

A APĂRUT



Da, un vânt de nebunie şi crimă, de erori judiciare şi enigme, suflă prin paginile emoţionantului roman celebru, răvăşind viaţa conjugală a avocatului Olivier.

La chioşcuri şi librării — 15 LEI

A apărut în broşură

REVIZUIREA CETĂŢENIEI ROMÂNE

de

CONSTANTIN GR. C. ZOTTA

Preşedinte de Tribunal

cuprinde în 100 pagini:

1) Decretele legi din 1918-1920;

2) Constituţiunea din 1923 (art. 133);

3) Legea pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii române (art. 56—70);

4) Extrase din Tratatele de pace din: St. Germain, Paris, Trianon;

5) *Decretul lege din 21 Ianuarie 1938;*

6) *Referatul Ministrului de Justiţie către Consiliul de Miniştri;*

7) *Regulamentul decretului lege din 21 Ianuarie 1938;*

8) *Formulare uzuale cu indicaţiuni practice.*

Editura „Adevărul" S.A.

PREŢUL: 30 LEI

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Din scrisorile lui Jehan-Rictus

Revista „Goëland" publică între alte texte, următoarea scrisoare din colecţia ce aparţine lui Marc Lolié şi care înfăţişează în chip ciudat, unul din aspectele personalităţii lui Jehan Rictus, care a scris „Les Soliloques du Pauvre", foarte apreciată de combatanţi :

„Inchipueţi că la 15 Mai, orele cinci de dimineaţă, celebra marchiză care mi-a dat lumina zilei, a murit subit în urma unei congestii cerebrale. In sfârşit! iată-mă orfan. Am îngropat-o Vinerea trecută; în seara când am pus-o în sicriu, am fost silit să debutez la Cabaretul unde sînt angajat. Iţi închipui în ce hal mă găseam, mai ales după operaţia în urma căreia nu sînt încă întremat... Nu mai simt de cât o mare tristeţă şi senzaţia unui coşmar împrăştiat...

Timp de treizeci şi nouă de ani, ura mamei m'a întovărăşit mereu. De la vârsta de şaisprezece ani, până în prezent, când sînt pe punctul de a împlini 40, mama mea m'a urmărit pretutindeni, spre a mă insulta şi a mă calomnia.

Ce coşmar a fost copilăria mea cu această dementă, care era frumoasă cum nu am mai văzut alta! Era în tinereţea ei un miracol de perfecţiune, o splendoare vie de graţie, de armonie corporală şi lumină.

Şi cu această înfăţişare trebuia să fie pusă în cămaşa de forţă... Am găsit unul din portretele ei (fotografie veche), am să ţi-o arăt şi vei vedea. Din punct de vedere religios, era strict ceia ce s'a convenit a se numi o „demoniacă", o posedată. Din punct de vedere materialist, o isterică, o delirantă perpetuă cu crize epileptiforme. Şi mama ei avea aceiaşi boală, ambele erau scoţiene şi foarte frumoase.

Cum se pot creia oare astfel de organisme şi cum se poate ca copiii unor astfel de creaturi să fie sănătoşi?

— Atunci, — o întrerupse Renoir, — trebue să înghit trei sute de pagini pentru că un sanitar a fost încornorat! Ca şi Salambo, de acelaş autor, pe care vor să mi-o bage pe gât. Imi place de o mie de ori mai mult „Le Roman d'une Momie". Toţi îmi spun că e fals de la un capăt la altul şi poate din cauza aceasta mă încăpăţânez să-l citesc".

— Les Fleurs du Mal, — urmă Gabriela.

— Cartea pe care o detest mai mult! strigă Renoir. Nu ştiu cine mi-o mai fi adus-o şi pe aceasta!... De-ai fi auzit ca mine pe Mounet-Sully recitând în salonul d-nei Charpentier, „La Charogne", în faţa acelor curci cărora le curgeau balele de admiraţie...

Gabriela urmă:

— Germinie Lacerteux, Madame Chrysanthème, La Chanson des Gueux, La Légende des siècles...

Renoir, care asculta cu indiferenţă, întinse mâna cu un gest de repulsie auzind ultimul titlu.

— Bine, dar versurile lui Hugo sînt prea frumoase...

— O fi având el geniu, nu zic, dar ceia ce mă scoate din sărite la omul acesta este faptul că a dezobişnuit pe Francezi să mai vorbească cu simplicitate. Gabriela, să te duci mâne dimineaţă să-mi cumperi „La Dame de Monsoreau... Ce capodoperă! Capitolul în care Chicot binecuvântează procesiunea...

— Domnule, — strigă deodată Gabriela, iată o carte de Alexandre Dumas. Chipul lui Renoir se lumină, iar Gabriela citi triumfătoare

— Dama cu Camelii...

— Cu nici un preţ, — protestă Renoir. Nu pot suferi cele ce a scris „fiul" iar cartea aceasta mai puţin de cât ori care. Am avut în totdeauna oroare „de la poufiasse sentimentale".

Iată un document interesant!...

Ce cred unii despre alţii...

Marii cercetători în artă şi literatură au cunoscut acum cincizeci de ani vremuri grele de amarnică mizerie. Huliţi de public şi de artiştii căpătuiţi, se mai îndoiau ei înşişi între ei de calitatea fiecăruia şi de valoarea cercetărilor inovatorilor.

Dintre toţi se pare că bietul Van Gogh este acel care a suferit mai mult de neîncrederea şi dispreţul confraţilor săi cei mai eliberaţi de prejudecăţi. Cum să ne mirăm de rezistenţa publicului, când un Renoir şi chiar un Cézanne îi făceau un cap de acuzaţie lui Van Gogh pentru aşa zisul „exotism" al picturii sale şi îi spuneau pe şleau că pictura sa e pictură de nebun?

Dealtfel, Manet, care era foarte dur şi nedrept faţă de Courbet, nu era mai indulgent pentru camarazii săi simbolişti. Numai Monet mai avea ceva trecere în ochii săi. Despre Cézanne spunea că e un zidar care pictează cu mistria. Cât despre Renoir, spunea că e un băiat bun, dar cum de s'a rătăcit în pictură?

Iată acum părerea unui novator în pictură asupra literaturii:

„Gabriela se reîntorsese şi pusese pe masă cărţile aduse, citind la rând titlurile:

— Cruelle Enigme, Monsieur de Camors, Madame Bovary...

Louise Ackermann

Generaţia dintre 1874 şi 1880 a fost bântuită de aşa numita „barbarie pozitivistă" şi exaltată de poemele Louisei Ackermann. Un articol al lui Caro în „Revue des deux Mondes" a consacrat pe Louise Ackermann, care, după insistenţele lui Sully Prud'homme, Jean Lahor, Maurice Rollinat şi-a părăsit proprietatea din Nissa şi s'a instalat la Paris.

Pentru sufletul acesta fanatic, actul acesta n'a fost fericit. Ei nu-i era plăcut succesul şi nici opera sa nu părea a fi creată pentru succes.

Strigătul ei de deznădejde, pesimismul ei plin de blesteme era totuşi mai mult un strigăt împotriva naturii care o lipsise de fiinţe dragi, de cât atitudinea unei cugetări adânci în faţa destinului lumii, deşi citise foarte mult. Astfel, la 12 ani se lovise de Voltaire, la cinsprezece se cutremurase în faţa operei lui Shakespeare, mai târziu Goethe şi Byron au împins-o departe de tradiţiile ei familiale. Adevărul ei propriu însă nu l-a găsit de cât după ce s'a întâlnit cu viaţa.

Venind la Berlin pentru a se perfecţiona în limba germană, ea şi-a întâlnit destinul în tânărul blajin şi serios care studia teologia, fără să aibă vocaţie. S'au iubit, s'au însoţit, dar curând Paul Ackermann a dispărut din viaţa Louizei, aşa precum venise, pe neaşteptate. Inţelegerea lor desăvârşită a durat numai doi ani şi „avid de viaţă, moartea l-a îmbătat".

Tânăra fată s'a deşteptat ca dintr'un vis, pretutindeni moartea se îngemăna cu dragostea. Legile creaţiunii îi apăreau neîndurate şi groaznice. Climatul acestui suflet de femee fiind violenţa, ea ar fi vrut să strige durerea ei lumii întregi. Dar ce valoare poate avea strigătul de durere al unei femei? Profetul timpului era Victor Cousin şi Louise Ackermann s'a ridicat fără şovăială împotriva dogmei spiritualiste. Bântuită de amintirea nenorocirii sale, ea n'a putut găsi nici o justificare morală suferinţei şi s'a ridicat la înălţimile îngheţate ale pozitivismului. A început cu exprimarea unei dorinţe deşarte:

Aş vrea ca Cerul să ne redea
Raiul bătrân, pierdut de Adam
Mi-ar fi de-ajuns, căci aş găsi în el
Pacea inimii, umbra, rozele
Şi fiinţa iubită. Ce trebue mai mult ?

Apoi a urmat o pornită tăgadă, cu vorbe de furtună ce n-au mai eşit până atunci din sufletul vreunei femei.

Veşnicia omului — iluzie, himeră!
Minciună a iubirii şi a trufiei noastre!
Blestemele ei se revarsă asupra naturii;
Nu are de cât un dor, maştiha nemuritoare
Să nască mereu, fără răgaz şi fără de sfârşit
Mama lacomă, ce şi-a luat veşnicia
Lăsându-ne doar moartea.

La criticile lui Auguste Comte, la făgăduinţa că va regăsi dincolo de viaţă pe tovarăşul iubit, ea răspunde cu dispreţ şi groază:

Să mi-l redea?! O Doamne! încins cu o aureolă,
Plin de alte gânduri, arzând de alte doruri,
Ne mai având nimic din prea iubitul idol
Care trăia în mine!
Ah! mai bine să piară, cu el odată, totul...
Cerul meu este aci, în viaţa pământească...

Ura, deci, până şi speranţa unei vieţi dincolo de mormânt...

Cei ce citesc, în prezent, aceste versuri, privite multă vreme ca nişte declamaţii reci şi goale, vor înţelege ce lipseşte din glasul luptătoarelor noastre de azi pentru ca ele să ridice şi să tragă după ele sufletul îngheţat al lumii...

De la simbolism la clasicism şi modernism

Eugenio de Castro, rectorul Universităţii din Coïnbro, este dimpreună cu Teixeira de Pascoaes, printre cei mai buni reprezentanţi ai Iberiei contimporane. Teixeira de Pascoaes a fost tradus în neoirlandeză, dar Eugenio de Castro este cunoscut mai mult prin personalitatea sa decât prin opere. El a fost odinioară promotorul simbolismului în peninsula Iberică, şi-a terminat însă evoluţia printr'un desăvârşit clasicism. Eglogele şi sonetele acestui maestru al Verbului, sunt pure capo-d'opere nu numai în literatura portugheză, ci şi în literatura universală.

In opera sa „Amor statornic" scriere inedită prezentată de Maria do Carmo de Noronha, zugrăveşte admirabil ultimul fel de a scrie al acestui mare poet. Totul aci e ordine, măsură, armonie. Din aceasta se poate vedea cât de mare depărtare este între opera sa din prezent şi „Oaristos", sau „Horas" din 1890 şi chiar „Interlunio" care sunt variaţii baudelairiene. E acelaş contrast ca între „Tel qu'un songe" şi la „Cité des Eaux" a lui Henri de Régnier. Totuşi operele din 1890 ale poetului au avut o mare înrâurire asupra limbii literare portugheze, introducând cuvinte şi forme noi.

In literatura actuală, moderniştii au de obiceiu ca temă a artei lor emoţia intelectuală. Astfel, noul roman „Umbra morţilor" care ilustrează tema lui Ibsen din „Strigoii" rezumând-o în această formulă: „Omul nu se coboară „tot" în mormânt". De altfel descoperirea chromosomilor a confirmat-o. Caracterele sunt văzute just şi bine desemnate, într'o intrigă puţin complicată şi cu tendinţe sociale şi mai ales detalii foarte interesante şi un ton just în tratare.

Personagiile, toate portugheze, sunt uneori neînţelese pentru noi, dar nu se poate contesta puterea cu care ele sunt redate. Eroina Rosita în special dă culoarea emotivă şi reprezintă foarte bine sentimentul portughez.

In genere se poate spune că „moderniştii" portughezi pun aceleaşi mari probleme ca toţi scriitorii din generaţia lor, provocând aceiaşi durereoasă îngrijorare care strânge inima tuturor.

Cronica mizantropului

Omul care vrea să-ţi facă neplăcere

Omul care vrea să-ţi facă neplăcere sau poate numai îţi face neplăcere fără să-şi dea seama este foarte comun.

Intr'o zi mă întâlnii cu un individ pe care-l cunoscusem întâmplător acum vreo zece ani. Eu eram atunci tânăr, iar individul foarte tânăr. Nici acum nu sunt bătrân şi pot spune fără nicio vanitate că evoluţia fizicului meu nu s'a făcut defavorabil. Dar în orice caz, cititorul va înţelege că şi de m'aş fi prefăcut într'un mod trist la vedere, nu-mi place să mi se spună asta. Cui, întreb, i-ar plăcea? Ei bine individul m'a fiert o jumătate de oră cu astfel de observări.

— Aţi îmbătrânit, domnule Aristarc!

— Am îmbătrânit — răspund eu mahmur — nu e bine zis. Am evoluat, am devenit matur.

Individul nu prinde chestia:

— Totuşi — zise el — sunteţi mai bătrân.

— Domnule — zic eu — nu sunt bătrân, sunt cu zece ani mai în vârstă. Asta e cu totul altceva. Şi dumneata eşti cu zece ani mai în vârstă.

— Eraţi tânăr atunci — suspină individul fără să'nţeleagă — n'arătaţi atunci mai mult de douăzeci de ani.

— Şi acum cum arăt — întreb eu clocotind.

— Acum arătaţi în vârstă! — zice implacabil individul.

— Şi mă rog, de ce-mi spui asta? Te uimeşte cumva ca după zece ani şi eu şi dumneata să fim cu zece ani mai în vârstă?

— Nu, răspunde compătimitor individul, dar m'a surprins când v'am văzut. Vă ştiam tânăr, viguros. Poate munciţi mult.

— Domnule — zic eu exasperat — să ştii că mă confunzi. Nici nu te cunosc cine eşti.

Individul mă priveşte uluit şi are aerul de a mă socoti şi senilizat. Eu îl las şi supărat mă duc să mă uit într'o oglindă a unei vitrine. Hotărît, individul era imbecil. Evident arăt de vârsta pe care o am, dar această vârstă îmi dă dreptul de a mă socoti tânăr. Totuş sunt indispus.

Eram cu nevasta când un altul o supuse unui chin asemănător. Femeile, e lesne de înţeles, sunt şi mai sensibile. Individul zise nevestei-mi:

— Aţi fost suferindă, probabil!

— Nu, zise surprinsă, aceasta.

— Vă văd trasă la faţă, palidă!

— Da? — şi nevastă-mea îngălbeni de-abinelea.

Incercai să dreg lucrurile:

— E o părere, stă în bătaia luminii electrice.

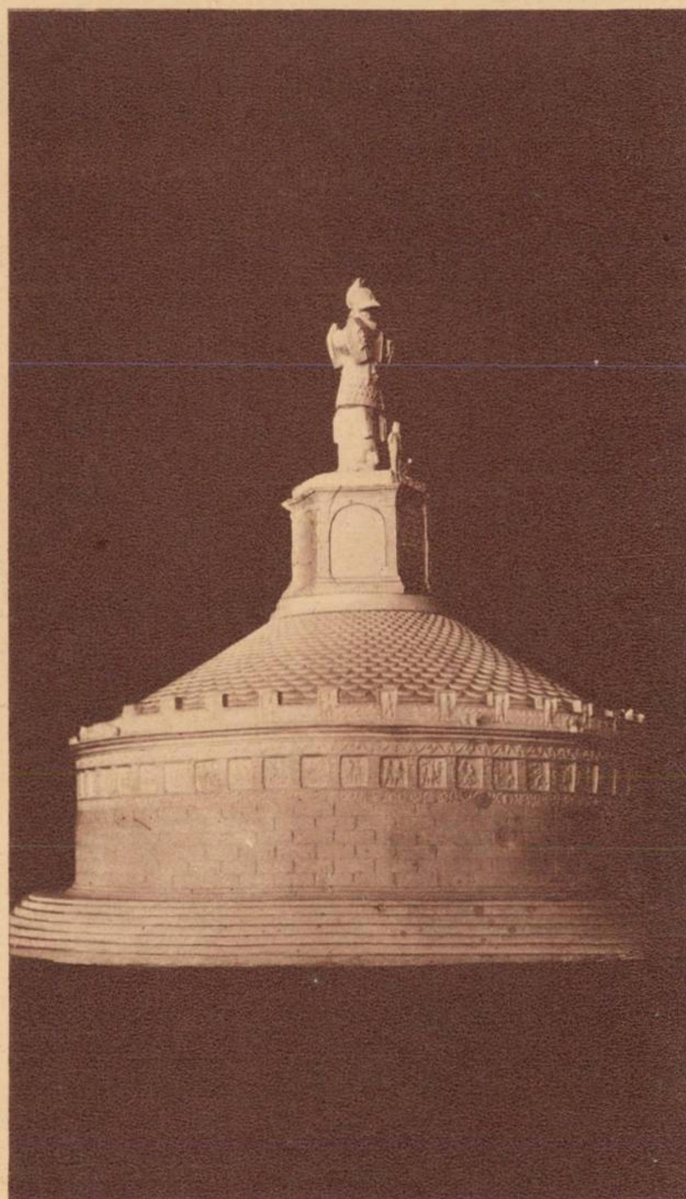
— Aş! — insistă ipochimenul — pare şi obosită. Aveţi, doamnă, nişte riduri la ochi. Dacă vreţi vă dau eu o reţetă infailibilă. O foloseşte nevastă-mea. S'o vezi ce bine e. Şi e femee în vârstă, aşa cam de potriva dumitale.

Fireşte nevastă-mea e tânără. Ea o ia furioasă înainte, iar eu fac repede o salutare imbecilului care mă priveşte mirat.

ARISTARC

A apărut :
M. SEVASTOS
MONOGRAFIA ORAŞULUI PLOEŞTI

Monumentul dela ADAM-CLISSI



E una din cele mai preţioase urme ale trecutului nostru şi cel mai important monument construit de Romani în afară de hotarele Italiei. Despre istoricul şi despre problemele puse de actuala lui stare a vorbit la Fundaţia Carol I, d-l profesor Paul Nicorescu, dela Universitatea din Iaşi.

In partea introductivă, d-sa ne arată că pentru prima dată ruinele au fost semnalate de o misiune de ofiţeri prusieni, invitată de sultanul Mahmud al II-lea, spre a studia modalităţile de apărare a liniei Balcanilor şi a Dunărei. Printre aceşti ofiţeri se afla şi căpitanul conte Helmut von Moltke, feldmareşalul de mai târziu şi căpitanul von Vincke. Ei au întreprins călătoria de studii în toamna anului 1837 şi la 2 Noembrie, Moltke descrie sumar ruina într'o scrisoare, dându-şi părerea că trebue să fie mausoleul vreunui general roman. Vincke a publicat o dare de seamă în 1840, în acelaş sens.

Profesorul de chirurgie C. W. Wuntzer, întorcându-se dintr'o călătorie făcută în Turcia, în toamna anului 1856, prin Adam Clissi, descrie şi el ruinele, fiind de părere că monumentul a fost ridicat de Darius, în cursul expediţiei sale contra Scyţilor. In 1862, un inginer dintr'o misiune franceză şi în 1864, profesorul K. F. Peters, dela universitatea din Ganz, lasă şi ei note asupra monumentului, indicându-l drept mausoleu roman; în 1880, prefectul de Constanţa, Remus Opran, îl socoate de obârşie persană şi, în fine, numismatul M. C. Suţu îl atribue Tracilor Odryzi, influenţaţi de arta greacă.

Tocilescu a început săpăturile în 1882 şi le-a continuat până în 1896, fragmente din sculpturile monumentului au fost transportate cu mari dificultăţi la Bucureşti şi depuse în faţa Muzeului Militar din Parcul Carol I. După moartea lui Tocilescu, săpăturile au fost reluate în 1910 de profesorul G. Murnu care a desgropat strada principală a cetăţii şi basilica. După această dată, nu s'a mai ocupat nimeni de ruinele dela Adam Clissi până în 1933, când profesorul Paul Nicorescu a dus mai departe lucrările archeologice, în măsura mijloacelor puse la dispoziţie de Comisiunea Monumentelor Istorice.

Monumentul circular are la bază şapte trepte, deasupra cărora se înalţă un corp cilindric, având marginea de sus ornamentată cu o friză de triglife şi metope, reprezentând scene de luptă între Romani şi barbari. Acoperişul se presupune că a fost conic făcut din ţigle de piatră în formă de solzi, iar deasupra, pe un soclu hexagonal, se afla un colosal tropaeum de piatră, având împrejur patru statui de barbari prizonieri. Romanii obişnuiau ca după o victorie, să aşeze pe un trunchi de copac armura completă a unui soldat roman, depunând împrejur, drept omagiu, armele învinşilor, închinând acest ansamblu lui Jupiter sau lui Marte. Monumentul dela Adam Clissi măsura în înălţime cam 42 de metri şi după fragmentele inscripţiilor găsite, Tocilescu a ajuns la concluzia că a fost construit de împăratul Traian în anii 108—109 şi închinat lui Marte Răzbunătorul.

Dar în ceiace priveşte data sunt şi astăzi controverse între învăţaţi. Plecând dela faptul că în interiorul marei ruini se află un soclu patrat cu latura de circa 10 metri, construit din blocuri, unii archeologi au fost de părere că acesta este primul monument ridicat de generalul roman Crassus în anul 28 înainte de Christos, iar alţii că ar fi datorit lui Traian şi că refacerea cu adaosul circular a fost făcută mai târziu, în secolul al IV-lea.

Conferenţiarul a arătat că după ultimele cercetări, această ipoteză trebue să cadă şi că soclul pătrat din interiorul construcţiei n'a avut decât o raţiune architectonică pentru a susţine, ca un fel de coloană vertebrală, imensa greutate a tropaeului de deasupra monumentului. Monumentul trebue considerat ca ridicat de Traian după terminarea operei sale de consolidare a graniţei romane la Dunărea de jos. N'ar fi exclus ca sculpturile să fi fost refăcute în secolul al IV-lea, aşa după cum afirmă în timpul din urmă şi archeologul italian S. Ferri — lucru însă puţin probabil. D-l profesor N. Iorga a emis recent părerea, bazându-se pe un pasaj din Themistius, biograful împăratului Valens, că monumentul s'ar putea să fi fost construit de acest împărat. Dar pasajul invocat e redactat într'un stil foarte alegoric şi neclar şi se referă la alte lucrări efectuate într'o regiune cu „bălţi". Este probabil vorba de ridicarea valului de piatră cu castele de pe linia Cernavodă-Constanţa.

D-l profesor Paul Nicorescu îşi inchee conferinţa arătând că este absolut trebuitor să se continue săpăturile în cetate, unde se pot găsi inscripţii lămuritoare. Astfel în vara trecută s'a scos la iveală un mare fragment de inscripţii deosebit de important deoarece complectează colecţia celor dezgropate de Tocilescu. Lângă cetate trebue construit un muzeu în care să se păstreze toate obiectele ce s'au găsit şi vor mai fi găsite la Adam Clissi, iar la Bucureşti e nevoe să se înalţe un Lapidarium unde să fie adăpostite sculpturile din Parcul Carol care pe zi ce trece se macină din pricina intemperiilor şi a barbariei trecătorilor ignoranţi. Aceste sculpturi — observă cu drept cuvânt conferenţiarul — sunt piese unice ce trebuesc păstrate cu sfinţenie, oricâte eforturi şi sacrificii ni s'ar cere.

T. S.



Marius Bunescu



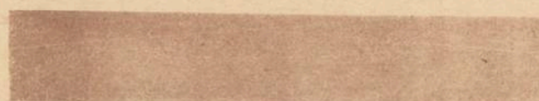
Marius Bunescu



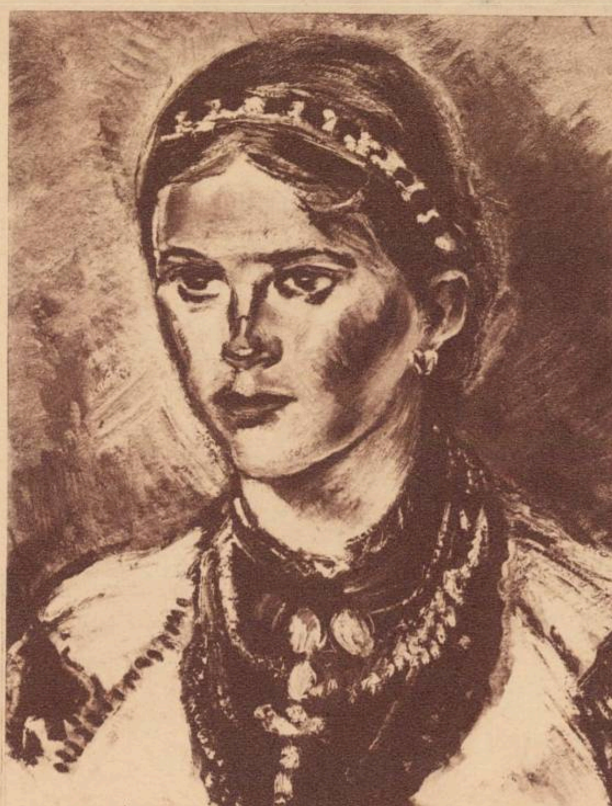
Ion Jalea

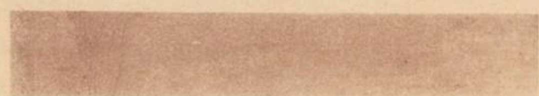


Militza Pătrascu



Iorgulescu-Yor





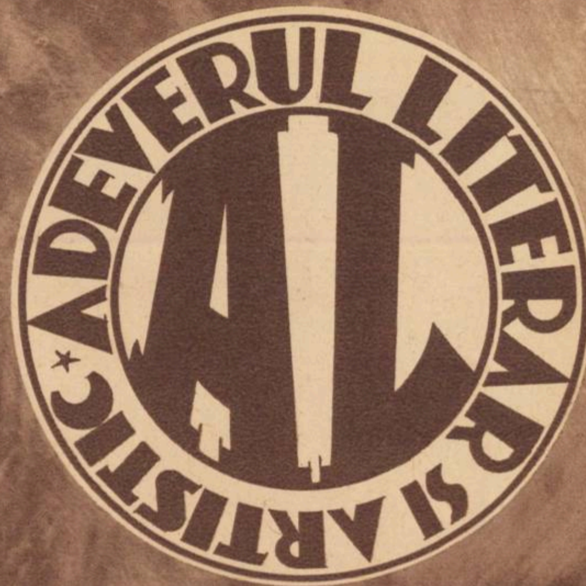
Gh. Juster



D. Berea



TIPARUL ATELIERELE „ADEVĔRUL" S. A. — BUCUREŞTI.



906



Bob Bulgaru: Adolescența

Anul XIX. Seria III-a. No. 906

CRONICA PLASTICĂ



bosită a formelor—ecouri ale materiei, duh al ei şi nu chemare a vieţii. Avea ceva din suavitatea Renaşterei şi din acea a stampelor japoneze.

A trăit chinuit şi a murit chinuit. Ii erau tablourile ca o amintire care păstrează numai lucrurile bune şi scumpe şi acum, îi este şi numele şi chipul pământesc — amintire.

Se zugrăvesc în fiecare an multe biserici, din care unele au norocul să fie împodobite de meşteri de seamă. Latura aceasta a activităţii picturale româneşti răzbate foarte rar dincolo de hotarele localităţii respective. Suntem astfel bucuroşi că am văzut ultima lucrare a pictorului C. I. Paşcanu *care a închipuit sfinţii depe tâmplele Episcopiei Hotinului.*

D-l Paşcanu e un artist nu numai priceput în meşteşugul zugrăvirii bisericeşti dar şi un înoitor în ceiace priveşte materialul de lucru. D-sa aplică mereu alte forme technice, nu cu titlu de experienţă riscată ci în tipare trainice, la care a ajuns după multe încercări şi cazná.

Icoanele bisericei episcopale din Bălţi păstrează desigur canoanele stilului bizantin, dar ele poartă şi dovada contribuţiei pictorului — o prelucrare susţinută a izvoarelor de inspiraţie, cu rezultate neaşteptate în decoraţie şi expresie. Culoarea, amestecată cu chilimbar, este aşternută pe plăci de lemn acoperite cu foi de aur, procedeu care îi oferă o prospeţime şi o strălucire de piatră preţioasă. Apoi, graficul ornamental e cât se poate de fericit realizat prin linii puternic luminate, astfel că pictura, desprinsă depe fondul gri-albăstrui întunecat, câştigă în misticism şi abstracţie.

C. I. Paşcanu



Noile icoane ale d-lui C. I. Paşcanu sunt o contribuţie preţioasă la primenirea unei zugrăveli, care ajunsese în ultimii ani o reeditare stângace şi rigidă a stilului bizantin.

Fotografia e hazard, joc al întâmplării şi imagine obţinută conştient. In care extreme se cuprind o mulţime de faţete: fotografia poate fi epică, comică, fantastică, minunată, monstruoasă, romantică, clasică, populară. Poate lua deci toate înfăţişările. Ca şi pictura, ea are folklorul ei, primitivismul, academismul şi modernismul ei.

In curs de câteva decenii, datorită vigoarei ei tinereşti, mijloacelor ei rapide şi precise şi cerinţelor noi ale contimporanilor noştri, a evoluat uimitor, parcurgând etapele de desvoltare în fugă. Luaţi şi comparaţi o fotografie de pe vremea bunicilor cu una de astăzi şi deosebirea tranşantă dintre ele arată cu prisosinţă drumul parcurs.

Ajunsă la perfecţiunea mecanică actuală, la gustul şi îndrăzneala operatorilor, de două lucruri trebue să se ferească fotografia: de a imita pictura şi de a cădea în abstract. Altele sunt elementele ei de existenţă şi alta e legătura, conlucrarea între obiect şi interpret. Iar speculaţiile supra realiste cu jocuri neprevăzute şi câte odată de o calitate rară, unde ingeniozitatea muncită şi cu participarea manuală a operatorului depăşeşte rostul însuşi al fotografiei. lasă u-

Ana Mitrea

C. I. Paşcanu



A *MURIT un pictor tânăr — îl chema* Bob Bulgaru. *N'au ştiut de dânsul decât câţiva prieteni — marele public n'a avut timp să-i afle existenţa. Dar cei puţini care îl cunoşteau, l-au preţuit, l-au iubit şi vorbeau despre dânsul ca despre o mare speranţă.*

Era natural să fie îndrăgit — ca om arăta înalt, cu trăsături frumoase, cu ochi scânteetori şi cu o purtare reţinută, cuminte, sfioasă. Ca artist era la fel: de o rară delicateţă. Scria pe pânză chipuri şi privelişti într'o culoare liniştită, palidă, ce venea ca după o deşteptare dintr'un vis, când imaginile plutesc în nelămurirea simţurilor.

Pictura lui Bob Bulgaru *atrăgea tocmai prin discreţia tonurilor şi prin ivirea moale şi o-*



Ana Mitrea

Adevĕrul literar și artistic

Editura „Adeverul" S. A., București

Duminică 17 Aprilie 1938 No. 906
ANUL XVIII * SERIA III

Lei 5 Exemplaru în țară
Lei 10 Exemplarul în străinătate

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni în străinătate dublu

Comemorarea lui Panait Istrati

Anul acesta, la 16 Aprilie, s'au împlinit trei ani dela moartea lui Panait Istrati. Regretat de prieteni și cititorii de pretutindeni, numele său a continuat să strălucească pe firmamentul literaturii universale, ca o apariție ce întrupa idealurile firești ale artei.

Un grup de foști prieteni, în frunte cu d-nii Mihail Sadoveanu, Demostene Botez, etc., au deschis încă de-acum un an o listă de subscripție, în vederea unui bust la cimitirul Bellu. Astăzi ținta se poate socoti atinsă. Bustul lui Panait Istrati, dăltuit cu mult talent de Milița Pătrașcu *e gata și desvelirea lui va avea loc Duminică 17 Aprilie a. c. orele 11 a. m. la mormântul marelui dispărut.*

Sunt rugați să ia parte toți prietenii și admiratorii.

Cu această ocazie publicăm câteva fragmente inedite din Jurnalul de drum *al lui Panait Istrati, din vremea călătoriei sale în Rusia.*

JURNAL DE DRUM

Fragmente inedite

Kiev, 10 Decembrie 1927. — Aseară, m'am reîntors acasă, destul de târziu. Cunoștințe, întâmplări. Mereu noui, mereu interesante. E ceiace mă absoarbe cu totul.

In camera mea, ori unde poposesc, este un du-te vino necontenit. Niciodată nu preget să merg acolo unde sunt purtat. Și în totdeauna mă reîntorc mulțumit. Aș vrea să fiu invulnerabil bolii și morții, pentru ca să nu mai dorm, să nu mai mă odihnesc, ci numai să văd și să simt... Sunt cam ostenit, desigur, după atâta trăire intensă, dar nădăjduesc să mă odihnesc puțin, înainte ca sănătatea mea să se resimtă... Va veni o zi, când se va afla în ce fel mi-am risipit ultimele rezerve vitale spre a pătrunde sufletul acestor mari popoare, ca să le pot fi de folos numaidecât.

Fiindcă lumea, — această lume ghiftuită și de nimic, pe care am părăsit-o, — habar nu are de tragedia care a dăinuit la nașterea acestui imens imperiu de popoare libere, pe care-l cutreer de mai bine de două luni, lacom, cu respirația tăiată, istovit, de-atâtea ori crezându-mă pierdut. Nu odată mi s'au aprins plămânii și medicii s'au îngrămădit la căpătâiul meu. De-atâtea ori mi-am opintit hârca și am pornit-o mai departe...

Zilele de groază dela Petrograd, în timpul lui Kornilov; cele dela Moscova, în clipa când Petliura sosea sub zidurile Tulei; împușcarea celor douăzeci și șase de comisari ai poporului la Baku; tragedia georgiană dela Tiflis; sângerosul sfârșit al lui Wrangel în Crimeea; dramele din Odesa, pe vremea lui Marty; înspăimântătoarele luări și reluări ale Kievului de către roșii și albii lui Denikin și Petliura, — încă alte o sută de scene cu sânge și foamete, unde cutare sat sau fabrică le-au fost teatrul, — toate aceste imagini crude mi-au sărit în ochi, oriunde am pus piciorul.

Pretutindeni, îndată ce gazetele îmi anunță sosirea, muncitori simpli — eroii de ieri — aleargă să-mi istorisească ce-au trăit. Iată unde popularitatea mea nu e vorbă goală; iată unde ea mă ajută cu adevărat. Ce-am făcut, oare, ca să merit această supremă favoare? Deoarece alături de acești dumnezei, eu nu's decât o biată caricatură revoluționară...

Nu-s în stare să iau o notă. Rămân, până noaptea târziu, agățat de buzele povestitorului sau ale tâlmaciului. Câteodată povestirile iau proporții fantastice.

Doi oameni au pătruns la mine: Wolgin, regizorul care s'a însărcinat cu refacerea filmului *Chira Chiralina*



Panait Istrati
Desen de G. Van Raemmdonck

și Drahomanov, tâlmaciul francez al Vufku-lui, — amândoi eroi ai Revoluției, ca de-altfel toată lumea de pe aici. Fiind sgâlțâit de febră și neputând să mă duc să văd, pe ecran, munca făcută în ajun, au venit să-mi dea „raportul"...

Și iată cum, deodată, banalul film al *Chirei* fu înlocuit prin cel al cruzimilor care însângerară Ucraina. Cu neputință de-a rezuma ceeace ieși din gura acestor doi prieteni. Transcriu numai două scurte episoade asupra lui Makno, banditul care i-a inspirat lui Kessel, o tristă poveste. Wolgin spunea :

„... Makno n'avea armată. Era însă susținut de toți țăranii bogați sau înstăriți din Ucraina. Cine erau acești țărani, nu se putea ști precis. Intr'o zi, aflarăm că trimețându-se patru tovarăși, în satul X, ca să ceară ovăz, tuspatru fuseră îngropați de vii. Ovăzul, risipit deasupra gropii, era însoțit de acest bilet: *„Na! să mâncați ovăzul, ducându-vă la cer, ca niște buni bolșevici"*.

„... In tovărășia a treizeci și doi cekiști devotați, plus două femei și o sută cincizeci de soldați, plecai, trimes de Djerjinski, să împresor satul unde Makno trăia cu o evreică. Eram de trei ori mai numeroși decât garda lui, dar Makno se dovedi un diavol: puse mâna pe douăzeci și opt camarazi și cele două femei — cei mai buni luptători ai noștri, — le tăie mâinile și picioarele, după ce mai întâi batjocorise femeile împreună cu cei patruzeci de oameni ai săi, apoi îi omorî, înfigându-le un fier roșu în piept. După aceea dispăru, nu se știe cum. Găsirăm pe cadavre, aceste cuvinte: *„Picioarele care țin să-l urmărească pe Makno și mâinile care vor să-l înșface trebuesc retezate. La piepturi roșii, fier roșu!"*...

Și doară, cele de mai sus nu-s decât două scurte episoade, o picătură, nemăsurat de mică, din sângele care i-a costat pe bolșevici, revoluția zisă *Octombrie*. Cum să mai mă gândesc, acum, la altceva decât la epopeea bolșevică?

*

Kiev, 14 Decembrie 1927. — ... Primesc oameni de toate vârstele și de toate neamurile. Le dau ceai, țigări și-i ascult.

Ii ascult. Nici o nevoie să-i descoși: își golesc sacul dela sine...

Aseară, interlocutorul lui Kazantzaki se porni:

— „Am întâmpinat multe greutăți, fiindcă, deh! suntem oameni... Intr'o zi, de pildă, cutare șef al Cekei trebuia să condamne la moarte și să execute, o femeie vinovată. Dar, era așa de frumoasă și-o îndrăgi cu atâta patimă, încât o luă pe răspunderea sa și... se însură cu ea. Puțin după, prinzând-o iarăși agitând împotriva republicei, o ucise, cu mâna lui. Și viața omului se duse de râpă...".

Povestitorul oftă din rărunchi, cugetă o clipă și adăogă:

— „Chiar eu s'a întâmplat să fiu într'un caz asemenea. Conducător al unui comitet cekist la Odesa, arestai într'o zi pe amanta unui episcop, patriotă sinceră și spioană periculoasă. Tânără și frumoasă, cu spâncene negre și ochi albaștri, mi-a fost imposibil să-i rostesc condamnarea la moarte și cerui să fie schimbată. Comitetul îmi replică: — „Fiindcă o iubești, de tine depinde. Te vom judeca după hotărîrea ce vei lua!"... — Or, pentru cazul ei nu erau alte pedepse decât moartea.

„Mă zăvorîi cu ea, o noapte întreagă și o rugai, în genunchi, să-și ceară iertare, să dea în vileag organizația albilor și să se devoteze cauzei poporului rus, pe care-l iubea. Numai așa, puteam s'o scap. Osteneală zadarnică. Sălbatecă, mi-a ripostat că vrea să lupte pentru țar și-mi ceru s'o împușc.

„Dimineața, în zori, se prăbuși sub gloanțe. De-atunci nu mai pot iubi nici o femeie"...

. . . .

In tăcerea ce urmă, ușa se deschise ușor și un om, cu fața osoasă, intră schiopătând tare. Fără o vorbă, ne privi pătrunzător, își scoase scurteica, galoșii, căciula, apoi șoptind:

— Cât de geu e să te dibăcească cineva, Panaite! îmi spuse el, pe românește.

— De ce? strigai. Totdeauna și pretutindeni dau ordin să intre oricine mă caută...

— Da! tu dai ordinele tale... și noi, pe-ale noastre. Uiți, oare, că suntem în răsboi cu albii? Chiar și azi, gloanțele lor răsar de pretutindeni. Așa că lasă G. P. U.-ul să-și facă datoria față de tine și nu te îngrijia de nimic.

. . . .

Binecuvântat fie Ghepeu-ul!

. . . .

Mihai Ionescu, muncitor din Ploești, luptător din primul ceas în Rusia, mi-aduce um maldăr de documente asupra activității sale. Cinci ani de războiu civil, schilodit, de-o mie de ori la un pas de moarte. Mi-arată o listă lungă cu Românii, cari au murit sub ochii lui: în luptă sau asasinați noaptea, în timpul somnului, de către gazde care râvneau la vestmintele lor, sau uciși în torturile cele mai îngrozitoare — spânzurați de limbă, arși sau îngropați de vii...

— Când ai să cobori în gara Odesa, ia-o la dreapta: în marele parc se află un mormânt cu 1500 comuniști; alături de ei ai să vezi încă alte două individuale: sânt ale cutăruia și cutăruia, dintre care unul din Brăila.

Imi alunecă gândul la Samoilă Petrov, mort la Odesa:

— Nu cumva știi ceva despre el?

— Nu! dar dacă spui că era în spital, e simplu: albii au năvălit în spitalele noastre, și-au trecut prin sabie pe toți răniții noștri. Cei cari isbuteau să scape, alergau pe jumătate desbrăcați, dealungul drumurilor și câmpiilor, unde cazacii beți îi întâlneau și străpungeau cu lancea. In felul ăsta m'au schilodit și pe mine. O lance m'a lovit aici, vezi tu, înapoia urechii. Prăbușit, o altă lance a vrut să mă prăpădească, din goana calului, dar în loc să-mi străbată pieptul sau pântecul, mi-a sfărâmat șoldul, betegindu-mă. Dar, să lăsăm astea: spune-mi dacă, Duminică, vrei să vii la ora cinci ca să vorbești zece minute la clubul nostru? Noi, Românii, sântem singura națiune care n'avem, aci nici gazetă și nici literatură. Cărțile tale sânt tot ceeace ne putem lăuda, dar a mai mare parte sânt în rusește. Prezența și vorba ta printre noi ne-ar fi o sărbătoare! Să vii, Duminică, Panaite!..."

. . . .

Mă uit la el și mă gândesc la o vorbă a unui prieten:

„Nu apostolii sunt mari, ci credincioșii cari-i creiază!..."

*

Kiev, 17 Decembrie 1927. — Revoluția, — confundată de obiceiu cu răscoala, când i-se atribue scopuri meschine, — o înțelegi numai în ziua când lepezi toate suferințele personale și te contopești cu durerea universală, căci Revoluția asta e: *Durere. E viața care se hotărăște dintr'odată să-și deschidă toate vinele, pentru a înfrunta mai ușor greutatea secolelor, în drumul ei către neant.* Și acei cari, într'un fel sau altul, șovăie a-și plăti tributul de sânge universalei sângerări, sânt ființe de nimic, paraziți neputincioși să priceapă măreția efortului ce trebue să-l facem ca să putem trăi.

Ia, ascultați, ritmul unui atare efort. E tot Wolgin, cel care vorbește:

— La Astrahan, înflămânzitorii poporului au fost nemaipomenit de cruzi. In vreme ce toți Koltceakii, Yudenicii, Denikinii, ne atacau pe-o sută de fronturi deodată; când cei mai buni tovarăși ai noștri piereau cu miile și populația muria de foame, când chiar pruncii se stingeau sugând o bucată de cauciuc, — acești monștri ascundeau, sub pământ, ultimul sac de făină, ultima cutie de conserve.

Apelurile noastre desnădăjduite, amenințările cu moartea, îi lăsară reci.

„Zăvorâți în case, se îndopau privind pe fereastră la cei cari cădeau în stradă, sfârșiți de foame...

„Imi luai inima în dinți și mă hotărîi să taiu în carne vie. Arestai vreo opt sute dintre îmbuibații mai îndărătnici și-i urcai pe un șlep, pe care un remorrher îl trăgea ușor în susul

(Continuare în pag. 2)

Volgei. De pe mal, ordonai bombardarea şlepului. Primul obuz nu-l atinse. Nici al doilea. Al treilea nimeri în plin. Ceeace urmă, fu înspăimântător. Cele opt sute de glasuri urlau de îngrozeau pământul, pe când remorcherul tăiase parima şi şlepul se scufunda încetişor.

„Dela locul meu, tremurând din tot corpul, lac de sudoare rece, supravegheam înecul. Eram un om dublu, care aci priveam spectacolul, aci îi întorceam spatele. Când îi întorceam spatele, plângeam. Când îl priveam, ochii mi-erau seci... Numai aşa am putut scăpa un oraş dela moarte sigură şi-am ajutat la izbânda Revoluţiei... Dar, de atunci, orice strigăt aş auzi pe stradă, îmi face părul măciucă!"...

*

Kiev, 18 Decembrie 1927. — Iarnă rusească, în toiu... Tăcere albă, desăvârşită... Cu mintea limpede, plină de visuri, aproape fericit, mă dedau de-o oră, plăcerii de-a privi deslănţuirea de afară, care geme şi se sbate la geamul meu... Alăturia, Nikos Kazantzaki, punctual cu îndatoririle sale, scrie articole despre Rusia.

Ne îndopăm cu ceaiu, pâine, brânză, — micul dejun pe care-l prepar în casă. Ca şi Mihail, dealtfel ca toţi acei cari vin de sus, Nikos nu e în stare să fiarbă o cană cu apă fără să n'o verse, aproape toată, pe masă, pe mâinile lui sau pe picioarele mele. Atunci, aiurit, exasperat, mă priveşte cu capu-i vulturesc, ale cărui spâncene stufoase, povârnite ca nişte streşini, ascund nişte ochi negri, pătrunzători:

— Da! Ştiu, îngână el; pentru început, voi fi un vagabond stângaciu.

„..Dar munca sa de temelie, gloria de mâine (glorie inatacabilă), e contribuţia lui la o mare *Enciclopedie greacă*, acum în lucru. Nikos şi-a luat pe umeri partea cea mai grea: filosofia şi literatura universală, dela primele-i începuturi şi până azi.

Iată omul care s'a lipit vieţii mele noui! Dela Mihail, nici un prieten nu mi-a vorbit de Budha, de Mahomet, de-o pagină de istorie sau literatură, ca Nikos...

*

Kiev, 20 Decembrie 1927. — După cincisprezece zile de şedere locului (cea mai lungă haltă, făcută în Rusia) şi după o uşoară răceală (am avut 38,5), iată-mă iarăşi în tren: e rapidul de Moscova, care trebuia să sosească la Kiev, astăseară la 6 şi s'ajungă la Odesa, mâine dimineaţă la 9.

Orariul, se vede treaba, fusese întocmit fără încuviinţarea zăpezii, singura stăpână acum pe imensa Rusie. Şi zăpada, ca să se răsbune, ne anunţă o mică întârziere de... zece ore, între Moscova şi Kiev.

. . . .

Trenul nostru, învăluit în aburi, înaintează prin nesfârşitul dunelor albe.

. . . .

Sate, înghiţite de pustietatea ameţitoare, defilează tăcute, la geamul meu. Uneori, câte o femeie cu cobiliţa, cu două găleţi pe umeri, se iveşte o clipă din mormanul de zăpadă, urmată de un câine cu coada în vânt...

*

Odesa, 22 Decembrie 1927. — Oraş cu străzi primitoare. Portul, îngheţat tun. Pe caldarâmul înzăpezit săniile descriu figuri ciudate. Plecăm chiar azi cu „Cicerin". Marea e calmă. Cinci-şase ore de mers...

PANAIT ISTRATI

(Traducere de Alexandru Talex).



Cu privire la traduceri şi traducători (II) şi cu privire la teatru (II) de Barbu Lăzăreanu

Neobosit, d. Barbu Lăzăreanu ne dăruieşte cu regularitate rodul cercetărilor d-sale de-o viaţă. Colecţia „Cu privire la..." creşte, împlinind până 'n prezent două duzini de broşuri. Ultimele două, apărute zilele acestea, ne înfăţişează câteva aspecte interesante din lumea apusă a teatrului, lume pe care generaţiile noi n'au putinţa s'o cunoască decât din scris, precum şi câteva amănunte inedite cu privire la traduceri şi traducători. Sunt amintiri, unele străbătute de o uşoară duioşie, altele hazoase, dar toate învăluite într'o omenească şi cuprinzătoare înţelegere.

Scurte popasuri pe drumul aducerilor aminte şi care ne înfăţişează pe Petre Sturza, D. Sinescu, C. B. Penel, B. Nemţeanu, Davilla, Ana Codreanu Niculescu, Mircea Dimitriadi, Victor Rodan şi mulţi alţii, în chenarul unor date necunoscute atât în ce priveşte personalitatea lor cât şi opera lor, deci cu atât mai preţioase. Volumaşele aceste două ni-l descoperă pe d. Barbu Lăzăreanu nu numai ca pe un cercetător atent şi ingenios, dar şi ca un suflet vibrant şi sensibil la ecourile aducerilor aminte.

Deosebit de interesant ni s'a părut procesul de creaţie urmărit de d-sa în „concursul" traducerii poeziei „Peste culmi" a lui Goethe, la care au participat poeţii Al. Phillipide, Ion Pilat, Ad. Byk, H. Blazian şi Ion Sân Giorgiu.

Chinina, remediul profilactic al gripei

Gripa pe care fiecare o cunoaşte, căci am suferit fiecare mai mult sau mai puţin de ea, a bântuit din timpurile cele mai vechi aproape în toate ţările din lume.

In genere, ea se prezintă numai sub o formă uşoară; însă adesea ea devine cu atât mai periculoasă, cu cât ne ferim mai puţin de ea. Deaceia a făcut mii de victime.

In decursul timpurilor, s'a încercat prevenirea acestei boli, căci e mai uşor de a o preveni, decât de a o vindeca atunci, când ea a ajuns în faza acută. Numeroase medicamente au fost încercate în acest scop, iar chinina s'a arătat a fi un mijloc foarte eficace.

Incă în 1907, doctorul Rabow a exprimat părerea că chinina administrată în doze mici şi des repetate, este un mijloc profilactic sigur contra gripei.

In 1918, profesorul Laubenheimer din Frankfurt am Main, a constatat că, într'o tabără de prizonieri de războiu, una din secţii compusă din o mie de persoane a fost ferită de gripă fiindcă li se distribuise câte 0,25 grame chinină pe zi, pe când în nouă alte secţiuni învecinate cărora nu li se dăduse chinină, boala a bântuit cu furie printre prizonieri.

In 1929, Arthur Mac Donald a publicat două observaţii dintr'un mare pension şi dintr'o şcoală de fete din Anglia. din care rezultă că, toate persoanele care luaseră conştiincios chinină ca mijloc profilactic — erau ferite de gripă, pe când cei cari nu luaseră această măsură — sufereau cumplit de această boală.

Profesorul Spitta din Berlin, care era foarte sensibil la infecţiunea gripală, a publicat în 1935 un studiu, în care recomandă de a lua zilnic o cantitate mică de chinină în perioada în care gripa este de temut, adică dela mijlocul lui Decembrie până prin Aprilie. Profesorul Spitta a experimentat asupra lui însuşi 15 ani această măsură şi a rămas ferit de gripă în toată această perioadă şi chiar în timpul epidemiilor de gripă,

La clinica medicală a universităţii din Graz, o epidemie de gripă a fost înlăturată brusc faţă de 175 infirmiere ale clinicei, care au luat regulat chinină.

Un fapt remarcabil, constatat de mii de medici este că, cei cari au suferit de friguri palustre şi au fost trataţi cu chinină nu suferă de gripă.

Concluzia acestor observaţii şi a multor altora făcute în toate ţările este că, chinina reprezintă un remediu eficace contra gripei şi că, luată în mod regulat în doze de 20—30 cgr. pe zi în timpul perioadei periculoase, imunizează organismul contra acestei boli.

Cronica şahului

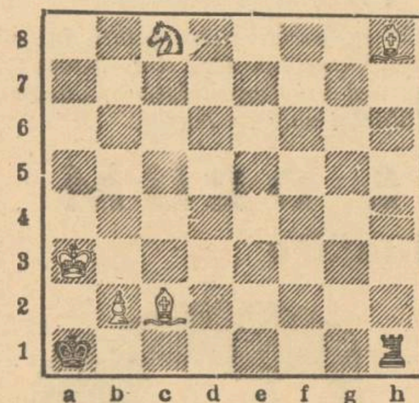
Ceva despre misterioasa cifră şapte!

Cifra 7 joacă un rol important în împărăţia numerelor şi e întâlnită foarte des în textele religioase.

Şapte era semnul sfânt al Caldeilor, Jacob a servit 7 ani la Rachel, epoca postului înainte de Paşti durează 7 săptămâni, Rusaliile cad 7 săptămâni după Paşte!

In vechea Grecie se numărau 7 filozofi, antichitatea clasică număra 7 minuni, Roma veche era zidită pe 7 dealuri, Teba capitala vechiului Egipt avea 7 porţi, 7 oraşe îşi disputau onoarea de a fi fost locul de naştere a lui Homer, săptămâna are 7 zile şi înfărşit 7 piese are problema de mai jos şi matul se dă tot în 7 mutări!

W. Wohlers (Kiel)
„Schwalbe" August 1935



Mat în 7 mutări
Alb: 4 piese, Ra3, Nc2 şi h8, Pb2
Negru: 3 piese, Ra1, Th1 şi Cc8

Nu numai 7 piese, dar şi şapte mutări. Soluţia însăşi este un duel de tempo între Turn şi Nebun. Iată şi soluţia acestei frumoase probleme:
1. Nh8—g7, Th1—g1; 2. Ng7—f6, Tg1—f1; 3. Nf6—e5, Tf1—e1; 4. Ne5 d4, Te1— d1; 5. Nd4—c3, Td1—d3; 6. Nc2×d3, C oriunde; 7. b2—b3 mat.

Nebunul cu fiecare mutare a sa pune Turnului o nouă problemă! Nicăeri nu sunt problemele mai complicate ca în şah; ceiace e alb pentru unul e negru pentru celălalt şi în problema noastră: contrastul între Turn şi Nebun — ce e pentru unul drept e pentru celălalt oblic.

E. Ramin autorul acestor rânduri din revista „Schach-Echo" continuă încă cu comentariile asupra cifrei şapte: In mitologia persană e vorba de un şarpe cu 7 capete, în Elveţia sunt şapte oraşe aşezate pe munţi, provincia Siebenbuergen (Transilvania) se găseşte în România(!), 7 dealuri sunt lângă Bonn.

Cifra 777—77:7=100,7 oraşe de pe suprafaţa pământului se silesc a demonstra a fi cele mai frumoase, curcubeul are 7 culori, pe baza a 7 tonuri este clădită doamna Muzică şi a. m. d.

O partidă frumoasă a lui Capablanca

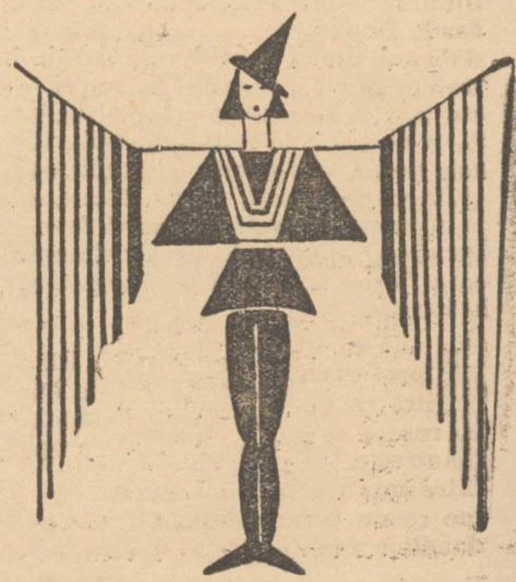
In turneul internaţional din Paris jucat în Ianuarie acest an, ex-campionul lumii J. R. Capablanca care a luat primul loc, a livrat câteva partide frumoase, între care şi cea de mai jos, pe care o reproducem cu notele D-rului Max Euwe.

Apărarea slavă
(varianta Schlechter)

Alb: J. R. Capablanca Negru: M. Romi

1. d2—d4, d7—d6; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cg1—f3, Cg8—f6; 4. e2—e3, g7—g6; Cb1—c3, Nf8—g7; (In această poziţie glosatorul îşi bate capul în privinţa chestiunei dacă se găseşte în faţa unei poziţiuni de Gambit de Damă sau unei apărări a lui Gruenfeld. Poziţia aceasta se poate obţine şi după: 1, d4, Cf6; 2. c4. d6; 3. Cc3 d5; 4. Cf3, Ng7; 5. e3, c6, după sistemul lui Gruenfeld. Eu cred că avem deaface cu un Gambit de Damă, ce-i drept cu varianta lui Schlechter, care a devenit celebră prin partida 10-a din matchul Lasker-Schlechter jucat la Berlin în 1910. Ca indicii sunt mutările c7—c6 şi e2—e3. In apărarea lui Gruenfeld, Alb intenţionează să-şi elibereze Nebunul depe aripa Damei înainte de a juca e2—e3). 6. Dd1—b3 0—0; 7. Cf3—e5, (Mutarea aceasta n'are alt scop decât de a pune adversarului noui probleme. Obişnuit se joacă aici 7. Nd2 urmat de Tc1.) e7—e6; 8. f2—f4, Cb8—d7; 9. Nf1—e2, Cd7×e5; 10. f4×e5, Cf6—g4 (Pentru a juca după 11. N×g4, Dh4+ urmat de D×g4. Trist e însă că Cg4 atârnă, am putea spune, în aer, căci Negru în loc să se ocupe cu problema principală, de a sparge centrul, se abate dela aceasta prin chestiuni lăturalnice. Mai bine ar fi fost 10..., Cd7 cu următoarea continuare: 11. 0—0, f6; 12. e×f6, N×f6; 13. Nd3, Rg8; 14. Tf2, De7; 15. Taf1, b6 urmat de Nb7 şi Tae8. Aceasta nu e desigur o variantă forţată, ci ea trebuia să fie legată cu planul de desvoltare a Cd7). 11. 0—0, Dd8—h4: 12. Ne2×g4, (Surprinzător, ne-am fi aşteptat la 12. h3 Probabil că Capablanca vroia să evite sacrificiul 12..., C×e5, care era totuşi incorect. Se pare însă că după mutarea din text, Alb vrea să câştige un tempo important) Dh4×g4; 13. Tf1—f4, Dg4—g5; (Se bagă în foc, căci cu această mutare Negru pierde cel puţin un tempo şi îşi procură mari greutăţi. Trebuia jucat Dh5. In caz când Alb joacă la dublarea de Turnuri, atunci după 14. Nd1, b6; mutarea 15. Taf1 nu merge din cauza 15..., Na6. Negrul ar fi stat destul de bine căci Nebunii săi ajungeau în acţiune. Aşa dar se putea considera că după 13..., Dh5 Alb ar fi jucat 14. e4. Insă această avansare, acum când Dama nu mai stă în bătaia Nebunului c1, nu mai e bună, din cauza răspunsului 14..., c5! cu ameninţarea c×d4 urmat de N×e5 şi Alb n'ar fi avut o apărare suficientă.) 14. e3—e4!, (Acum nu mai putem da nici un sfat Negrului, căci ameninţă 15. T×f7 sau luarea pe d5. Pentru a nu pierde nici un pion Negru e silit la schimbul din text, după care Alb obţine o mare presiune în centru.) d5×c4; 15. Db3×c4, Dg5—e7; 16. Tf4—g3, (Pentru a continua cu Ng5.) f7—f6; (Pentru a se descătuşa puţin. Mutarea aceasta n'are însă acum nici o putere.) 17. e5×f6, De7×f6; 18. Nc1—e3, Nc8—d7; (Aici mai era ocazia unei contra-acţiuni sălbatică cu 18.., b5. Când Dama albă părăseşte diagonala g8, încă după D×c6, atunci urmează 19.., e5 cu contra joc. La 19. Db3 Negru continuă cu 19.., b4. Partida putea fi încă interesantă.) 19. h2—h3, Rg8—h8; 20. e4—e5, Df6—d8; 21. Cc3—e4, Ceiace urmează acum e numai o execuţiune. Prin preponderanţa ce o are asupra câmpurilor negre, Alb poate juca cum vrea. Incheiarea e uşoară pentru el.) b7—b6; 22. Ne3—g5, Dd8—c7; 23. Ng5—e7, Tf8—e8; 24. Ne7—d6, Dc7—d8; 25. Ta1—f1, c6—c5; 26. Ce4—g5!, Dd8—c8; 27. Tg4—h4. h7—h6; 28. Dc4—d3! şi Negru cedează.

AUREL LERNOVICI

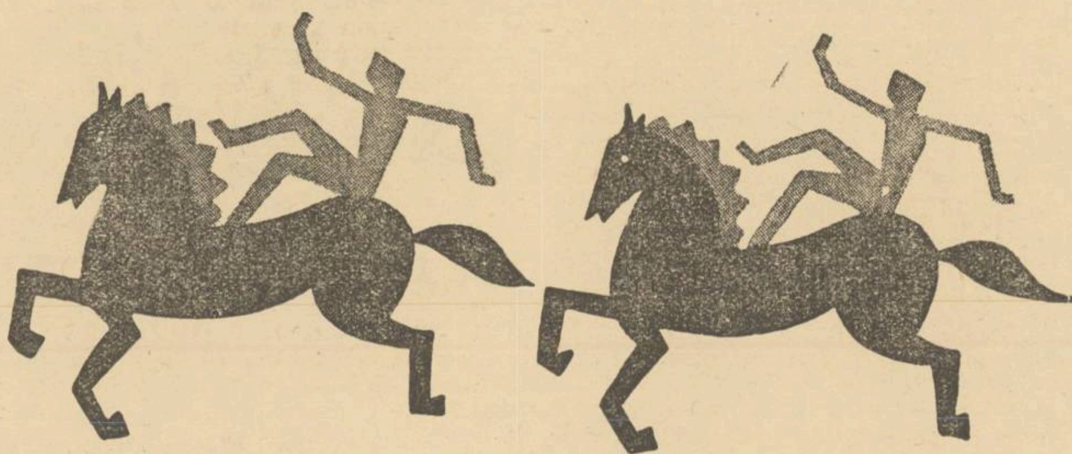


CURS DE POEZIE*

Am spus că înțelegem estetica poeziei ca o retorică bizuită pe experiență, care nu încearcă a defini ci arată nu ce este poezia ci cum este poezia, căutând a ajunge prin observațiuni istorice și statistice la un fel de precepte care însă nu trebuesc urmate ci numai meditate, dat fiind că creațiunea e un fenomen spontan. Vom face deci un fel de școală de poezie, utilă spre a lărgi conștiința poetului, incapabilă însă a-l determina să creeze și folositoare în acelaș timp și criticului în măsura în care-i îndrumează sensibilitatea. Ca să scoatem câteva precepte, false precepte bine înțeles fără valoare propriu zis normativă sau de o valoare care nu se poate constata de cât a posteriori, vom analiza pe scurt câteva programe și atitudini poetice, nu cronologic ci după interesele demonstrațiunii noastre estetice.

Ca înțelegerea să fie mai limpede vom enunța dela început întâia propozițiune la care va trebui să ajungem. Aceasta ar suna cam astfel: *Nu există poezie acolo unde nu este nicio organizațiune, nicio structură, într'un cuvânt nicio idee poetică.* Atunci când zicem „idee poetică" am putea fi înțeleși greșit. S'ar putea crede că poezia trebue să aibă un cuprins inteligibil, noțional, ca de pildă cutare poezie de Eminescu care conține o filozofie. Nu e vorba de aceasta. Înțelesul propriu zis al noțiunii de „idee poetică" il vom lămuri mai târziu. Deocamdată vom afirma că orice poezie întrucât există ca atare trebue să apară ca o structură, ca o organizațiune, în care părțile se supun întregului. Cine cunoaște psihologia mai nouă, poate găsi o analogie, ba chiar și o îndreptățire, în așa zisul gestaltism sau psihologia structurală. Fără a intra în amănunte, gestaltismul constată că fiecare percepție are o structură proprie, o formă, care este mai mult decât suma părților. O melodie nu e o adițiune de sunete, ci un fapt care depășește sunetele. Când cânți fiece notă izolat, n'ai analizat melodia. Fenomenul muzical începe abia cu forma totalității, adică cu melodia însăși. Așa și în privința poeziei. Voim să afirmăm deocamdată că o poezie nu e un conglomerat de imagini frumoase în sine, de sunete frumoase în sine, ci e un fenomen care începe abia cu apariția unei organizațiuni, adică a unui sens general. Unde nu e sens nu e poezie. Să ne ferim însă să traducem cuvântul „sens" cu acela de „înțeles". Ornamentațiunea unui chilim nu are nici un înțeles, dar are un sens, o orientare, putem să zicem mai nimerit, un ritm care constitue forma, structura.

Această propoziție provizorie o putem demonstra prin analiza teoriilor unei mișcări poetice și artistice care a făcut vâlvă odată și anume ale *Dadaismului*. Mulți văd în această mișcare ue semn de demență colectivă, de morbiditate și deplâng înrăurirea ei nefastă. Departe de a aproba cumva dadaismul, dimpotrivă îl vom dezaproba, trebue să recunoaștem că teama unor oameni străini de problemele artei este neîntemeiată. Dadaiștii nu erau nebuni, ba unul dintre ei, André Breton, scriitor de talent, este chiar medic neurolog. A intrat bine înțeles un spirit de farsă, acea vecinică dorință a boemului de a epata pe burghez, precum și intenția probabil de a pătrunde prin violență în istoria literaturii. Intr'adevăr profesorii se ocupă mai puțin cu explicarea marilor autori și mai mult cu ceeace se poate clasifica, curente, manifeste. Un poet valoros riscă să nu intre într'o istorie a literaturii în vreme ce un farsor pătrunde. Planul dadaiștilor a izbutit de vreme ce iată noi



ne ocupăm de ei. De altfel și în Universitățile franceze au fost discutați și putem cita pe Emile Bouvier care s'a ocupat la Facultatea de Litere din Montpellier de moderniști în genere. Trebue să admitem însă că dadaiștii sunt niște farsori inteligenți, adesea cu multă cultură și pătrundere, care în farsele lor așa de odioase burghezilor, pun măcar sub forma disocierii probleme estetice capitale. De unde și legitimitatea discuțiunii. Să nu ne rușinăm așadar de a spune câteva cuvinte despre ei.

In Februarie 1916, germanul Hugo Ball înființează la Zurich *Cabaretul Voltaire* unde împreună cu românul Tristan Tzara, cu alsacianul Hans Arp și compatriotul Richard Huelsenbeck organizează expoziții de pictură și recitaluri de poezie și de muzică. La 8 Februarie Tristan Tzara procedează la botezarea noului curent, care avea oarecari precursori în chipul următor: El vâră la întâmplare cuțitul de tăiat hârtie într'un Larousse și dă de cuvântul *Dada* care e în capul coloanei din dreapta și înseamnă „Cheval, dans le langage des enfants. *Fig.* et *fam.* C'est son dada, c'est son idée favorite". Curentul fu deci numit *Dada*. Grupul publică întâi *Le Cabaret Voltaire* (Iunie 1916) apoi buletinul *Dada* (cinci numere din Iulie 1917 în Mai 1919) și în sfârșit *Cannibale* (1920). Ce înseamnă propriu zis *Dada*? Nimic. E un cuvânt luat la întâmplare. De aici se desprinde principiul că autorul renunță definitiv la orice proces de organizațiune, ba chiar la orice activitate. Un poem se face după Tristan Tzara *(VII Manifestes Dada)* așa: „Prenez un journal, prenez des ciseaux, choisissez un article, découpez-le, découpez ensuite chaque mot, mettez-les dans un sac, agitez..." Prin urmare poezia devine o simplă operă a hazardului. Aceasta pare o pură mistificațiune și în orice caz nu trebue nicio demonstrațiune ca să ne dăm seama că prin această metodă nu iese nicio operă de artă. Dadaismul e o curată negațiune. Totuși este o negațiune nu lipsită de inteligență și conștientă. Dadaiștii, vorbim de cei mai cultivați, protestează în fond împotriva ideii umflate de „artă" de „tehnică", împotriva rutinei clasice, a excesivei conștiințe estetice. Câți azi nu fac unui poet o critică strict tehnică, preceptistică, observând că un cuvânt nu este „estetic" sau o expresie nu este „artistică"? Din negațiunea bombastică a dadaismului rezultă totuș adevărul că opera își are structura ei necesară și nu e o simplă adițiune de cuvinte obiectiv frumoase. A tăia cuvinte din jurnal și a le pune în pălărie e un fel de a spune că orice cuvânt poate sluji operei de creațiune și că nu există cuvinte predestinate, artistice. A înșira cuvintele scoase din pălărie la întâmplare este a afirma că poezia e în fond rezultatul unui hazard, al unui har, nu al intenționalității. Firește în realitate hazardul este interior, este ceeace se numea odată inspirație, iar scoaterea din pălărie a lui Tzara reprezintă o simplă farsă demonstrativă. Dadaiștii își dau seama de atitudinea lor strict negativă, ba chiar merg până acolo încât recunosc trebuința de a distruge chiar dadaismul, spre a nu cădea într'o convenție nouă, convenția negației. Intr'o conferință din 1922 la Weimar, Tristan Tzara declară: „Ne separăm, demisionăm. Primul care își dă demisia din mișcarea Dada sunt eu". Evident toate aceste idei sunt exprimate teribil, ca să scandalizeze pe burghez: „Nous déchirons, vent furieux, le linge des nuages et des prières, et préparons le grand spectacle du désastre, l'incendie, la décomposition". „Dada știe tot, Dada scuipă tot". Nihilismul e total: „E inadmisibil ca un om să lase vreo urmă prin trecerea sa pe pământ". Numele revistei *Cannibale* arată că dadaiștii vor să facă antropofagie cu cei bătrâni. Titlurile culegerilor de versuri sunt absurde, scandaloase: *Dessins de la fille née sans mère, L'athlète des pompes funèbres, Rateliers platoniques, La première aventure céleste de monsieur Antipyrine.*

Examinând fără prejudecăți nihilismele de mai sus putem să scoatem următoarele încheieri: *abuzul noțiunii de „artă" împiedică spontaneitatea procesului creator; hazardul pur fără intervenția spiritului nostru nu dă nimic; totuș din slăbirea atenției artistice și consultarea hazardului pot să iasă uneori apropieri surprinzătoare, începuturi de structuri.* De pildă cine n'a găsit o pietricică de aluviune ce pare scăpată din mânile unui bijutier? Lautréamont vorbește de frumusețea „întâlnirii întâmplătoare pe o masă de disecție a unei mașini de cusut și a unei umbrele" și un desenator a zugrăvit această priveliște (Man Ray). Ea surprinde spiritul ca o întâmplare semnificativă, în chip firesc structurată, demonstrând ironiile vieții. In titlul *Atletul pompelor funebre* este un humor latent al tragicului cotidian, atât de cântat de moderniști. Un cioclu care doarme pe spate într'un dric sau o găină care ouă într'un chipiu nu sunt oare întâlniri surprinzătoare și semnificative? Deci concluzia moderată a dadaismului, care în niciun caz nu poate fi formula întregului proces artistic, este *de a căuta uneori în pălărie structurile hazardului, spre a le continua cu spiritul.*

In fond hazardul pur nu e cu putință niciodată în chip absolut decât dacă am întrebuința mașini. In alegerea jurnalului, în tăerea cuvintelor, în scoaterea lor din sac, intră totdeauna subconștientul nostru care stabilește oarecari asociațiuni, așa cum spiritul în ședințele de spiritism răspunde ceeace gândim noi înșine. Dadaiștii în poemele lor n'au scos niciodată cuvintele din pălărie ci au creat un hazard relativ, care e numai o anume arbitrarietate în asociații. Foarte adesea (și acesta e sfârșitul școalei) dadaiștii simulează, fără să-și dea seama bine hazardul și libertatea, făcând în fond propoziții în regulă exprimând mai mult decât o structură, organizațiunea intelectuală care duce la didacticism sfărâmând numai aparent ligamentele. In practică așadar nu există dadaism. Iată niște versuri de Tristan Tzara:

La Chanson d'un dadaïste
qui avait dada au cour
fatiguait trop son moteur
qui avait dada au coeur

l'ascenseur portait un roi
lord fragile autonome
il coupa son grand, bras droit
l'envoya au pape à rome

c'est pourquoi
l'ascenseur
n'avait plus dada au coeur

mangez du chocolat
lavez votre cerveau
dada
dada
buvez de l'eau.

la chanson d'un dadaïste
qui n'était ni gai ni triste
et aimait une bicycliste
qui n'était ni gaie ni triste.

mais l'époux le jour de l'an
savait tout et dans une crise
envoya au vatican
leurs deux corps en trois valises.

Intâi e de observat că Tristan Tzara nu scoate din pălărie ci face însuși rapoturi absurde în care intră prin urmare subconștientul ori conștiința însăși. Apoi versurile ne fac să râdem. E un lucru general acesta. Foarte multe din poeziile excesiv moderniste sunt comice. De ce? Fenomenul este explicabil și ne conduce la un pseudo-precept. *Raporturile prea noui, prea neprevăzute, care nu intră într'o structură... aperceptibilă dela început, stârnesc râsul.* Și cum apercepția este și o chestiune de adaptare, lumea a râs la orice noutate. De romantici s'a râs cu hohote, de Eminescu au râs mulți, de poeții noștri moderni râd deocamdată toți, fără intenția de a jigni, având realmente o stare de veselie. *Emoțiile grave, solemne, au nevoie de oarecare convenție și chiar banalitate, solemnitatea fiind o ceremonie, o repetiție de gesturi colective.* Bergson spune că rigiditatea provoacă râsul. Asta e așa când rigid este individul. Când mecanismul e obștesc, atunci se naște momentul solemn, oficial. Acum râde individul cu spirit critic exagerat, revoltatul. *Așa dar în orice operă mare proporția dintre conformism și noutate este în favoarea celei dintâi.*

In poeziile lui Tristan Tzara este o organizațiune fragmentară întâmplătoare, redusă la asociațiuni neprevăzute. Acestea nu sunt însă lipsite de oarecare humor. Introducerea imaginii motorului alături de noțiunea de cântec este o parodie a mecanismului la care ajunge orice poezie. Un rege care se suie cu ascensorul, care își taie brațul drept și-l trimite papei de la Roma, e o satiră a atitudinilor rigide. Gestul regelui e scandalos. „Mâncați ciocolată" e o invitare făcută burghezului la acțiunile banale, la satisfacțiile facile. „Spălați-vă creerul" este o acuzație de îmbâcsire în prejudecăți. Dadaistul care iubește o biciclistă e o încercare violentă de a sfărâma convenția sentimentală. De ce adică o biciclistă să nu inspire pasiuni tot așa de mari ca și străvechea Elena? Ce constatăm de aici? In fuga de orice organizație, dadaiștii fac asociațiuni scandaloase care în loc să fie imagini sunt de fapt idei programatice. Programul iese în evidență în foarte multe din poeziile dadaiste și futuriste. De pildă românul Sașa Pană în numărul unu al revistei *unu* ne oferă această poezie *manifest:*

cetitor, deparazitează-ți creerul
strigăt în timpan
avion

(Continuare în pag. 6)

* Prelegere făcută la Facultatea de Litere din Iași.

t. f. f.-radio
televiziune
76 h. p.
marinetti
breton
vinea
tzara
ribemont-dessaignes
arghezi
brâncuş
theo van doesburg
uraaaa uraaaaaa uraaaaaaaa
arde maculatura bibliotecilor
a. et p. Chr. n.
1234567890000000000 kg.
sau ingraşă şobolanii
scribi
afibilduri
sterilitate
amanita muscaria
eftimihalachisme
brontozauri
hùooooooooooooooo
etc.

Futurismul, apărut înainte de războiu în Italia din iniţiativa lui F. T. Marinetti este foarte înrudit cu dadaismul. Negaţia nu ajunge la nihilism şi în ce priveşte structura poeziei futurismul rămâne pe poziţia veche a organizaţiunii conştiente. E drept că 'n programul lui intră şi intuiţia şi inconştienţa creatoare dar acestea nu s'au realizat niciodată în sensul dorit mai târziu de suprarealişti. Inlăturându-se noţiunea de hazard ne depărtăm şi de foloasele asocierii neprevăzute, semnificative. Intr'un fel dar futurismul este teoreticeşte inferior dadaismului, adică mai puţin deschizător de probleme. Negaţia lui se îndreaptă mai ales împotriva academismului sub raportul conţinutului şi al formei. Poezia italiană degenerase într'adevăr prin D'Annunzio într'o declamaţie convenţională fără lirism şi într'un formalism estetizant. D'Annunzio este cel mai tipic cultivator al atitudinii estetice în sine şi a cuvântului artistic în sine, indiferent de valoarea de creaţiune. De pildă:

Ecco, e la glauca marina destasi
Fresca a' freschissimi grecali; palpita
ella sente ne'l grembo
li amor' verdi de l'alighe.

Cine ştie italieneşte îşi dă seama de preţiozitatea strofei, tipărită de altfel cu o tehnică specială. Intâi se cântă marea care este convenţional frumoasă. In locul unei impresiuni directe stă vechiul academism personificat în grembo. Marea are sân, poale (cuvântul e cu totul literar), deci e o fecioară în stilul Primăverii lui Botticelli. Şi apoi vine tot acel limbaj arhaizant ori estetizant: *grecali, alighe, li amor* în loc de *gli amori.* Insfârşit marea — fecioară care simte în sân amorul algelor e tot ce poate fi mai artificial.

Deci futurismul a fost un anti-dannunzianism. El cere ruperea cu poezia veche, cu tirania artei. El vrea viaţă sinceră. Nu de mult Veneţia era ameninţată de ostilitatea futuriştilor care apoi au devenit fascişti. In locul decorului de teatru, Italia nouă cerea arhitectura pură de fier şi ciment, priveliştile de viaţă activă, industrială. Formal, futurismul a făcut fraza italiană mai simplă. A combătut retorica, periodul ciceronian, a început a nota repede, telegrafic, aruncând la o parte din propoziţie elementele inutile. Iată un fragment şi el telegrafic, din manifestul futurist:

„Artă viaţă explosivă. Italianitate paroxistică. Anti-museu. Anticultură. Antiacademie. Antigraţios. Antisentimental. Contra oraşelor moarte. Modernolatrie. Religia noutăţii. Originalitate. Velocitate. Inegalism. Intuiţie şi inconştienţă creatoare. Splendoare geometrică. Estetica maşinei. Etc".

Futuriştii au cântat într'adevăr maşina, avionul, viaţa citadină. Marinetti e primul care a glorificat avionul în franţuzeşte şi italieneşte:

Horreur de ma chambre a six cloisons
comme une bière!
Horreur de la terre! Terre, gluau
sinistre
a mes pattes d'oiseau! Besoin de m'évader!
Ivresse de monter!... Mon monoplan!
Mon monoplan!

In oroarea de academism futuriştii au început să vorbească în felul negrilor şi au căzut în reportaj. Marinetti reportează asupra bătăliei dela Tripoli şi a războiului balcanic *(La battaglia di Tripoli, Zang-tumb-tumb)* Ardengo Soffici scrie un *Giornale di bordo* şi *Kolilek Giornale di guerra.* Deci ce se întâmplă? In dorinţa de a intra în imediateţa vieţii, în devenirea ei, nu fără o înrâurire a lui Bergson, futuriştii nu prind decât momente izolate, ca nişte imagini tăiate de film. Pseudopreceptul nostru este prin urmare acesta: *Observaţia în proză şi sinceritatea în poezie nu înseamnă autenticitate disparată ci descoperirea în elemente a unei structuri ce nu apărea spectatorului obicinuit.* Un roman nu e un jurnal, o colecţie de fapte, ci o suprarealitate a cărei cheie se află în spiritul autorului. Poezia nu e o serie de exclamaţii şi de viziuni, ci o organizaţiune core depăşeşte părţile. Prea multă sinceritate în artă, prea multă viaţă, sunt contrare spiritului creaţiunii. Poezia e o liturghie, un ceremonial introdus în viaţă, fără să se confunde cu ea. Cine face din dans o mişcare atât de realistă încât din intenţia de adevăr şi expresivitate distruge mecanica, ucide dansul însuş, care nu e o imitaţie a realităţii ci o realitate din câmpul conduitelor umane.

Formal, din aceiaş dorinţă de expresie imediată futuriştii recurg la trucuri tipografice, căutând să sugereze şi prin aşezarea cuvintelor, confundând în parte poezia cu arta plastică. Ca să dea sugestia a trei trepte, Luciano Folgore scrie aşa:

TRE
Gra
di
ni.

Evident că pentru un orb, efectul e spulberat. Este în fond o persistenţă în eroarea lui D'Annunzio care îşi închipuia că scriind *li* în loc de *gli* a făcut o fineţe. In forma poeziei nu intră forma plastică a literilor şi nici măcar sonul cuvintelor, ci numai sonul interior al noţiunilor. O poezie există pentru noi când o gândim.

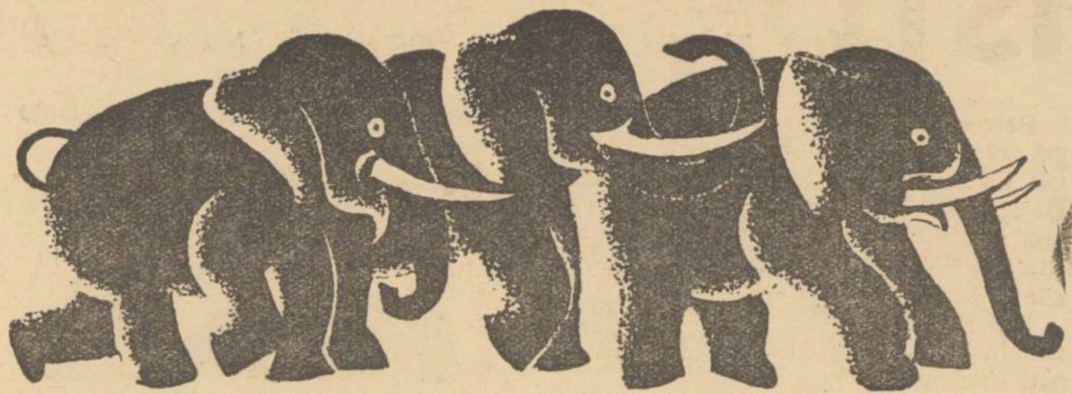
Futurismul n'a dat nimic de seamă în câmpul poeziei, dar a învăţat pe poeţi să se exprime mai liber. Cuvântul de ordine este *parole in liberta.* De altfel în legătură şi cu simbolismul profesau versul liber, fugind de armonie, de estetisme. Spre deosebire de simbolism care este interior, futurismul rămâne la suprafaţă. Poetul notează, descrie fugar, crcionează fără semnificaţie, ca Luciano Folgore în aceste versuri din *Caffè notturni:*

Porta a vetri; dentro lumi,
fumi,
ala di profumi.
Porta di legno;
contorcimenti di voci
traverso le fessure.
Caffè notturni
insenature di luce nell'ombra,
macchie di suono
nella opacita della quiete
etc.

Observând numai telegrafic realitatea externă, fără a descoperi un ritual semnificativ, poezia futuristă este o proză.

Bibliografie': Christian Sénéchal, Les grands courants de la littérature française contemporaine. Paris. Ed. littéraires et techniques. 1934; Marcel Raymond, De Baudelaire au surréalisme. Paris. Ed. Correa. 1933; Saşa Pană Sadismul Adevărului. Bucureşti, „unu" 1936.

G. CĂLINESCU



Sufletul unui artist

Cu prilejul traducerii jurnalului lui Delacroix în englezeşte, apărută într'o splendidă execuţie tehnică, în America, presa literară a început, din nou, a se ocupa de această mare personalitate şi de jurnalul său, care a făcut atâta vâlvă când s'a publicat în 1863, după moartea artistului şi a fost scos în a doua ediţie, în limba franceză, în 1932.

Autorul american al traducerii, Walter Pach, este un fervent şi vechiu admirator al lui Delacroix, un mare iubitor de artă şi colecţionar de tablouri, pe lângă calitatea de a fi un excelent traducător.

Jurnalul lui Delacroix este împărţit în două părţi neegale: tinereţea dela 1822 la 1824, apoi însemnările zi la zi, fără întrerupere (afară de un carnet cu note pe 1848, pierdut) a vieţii artistului până la ultimele zile ale vieţii sale.

Intercalate între aceste două părţi sunt notele din călătoria în Maroc, 1832, ca ataşat al misiunii contelui de Morny ce constituesc un moment în deosebi de preţios, în experienţa artistului. Partea întâia cuprinde aventurile unui tânăr plin de viaţă şi talent, cu succesele sale feminine şi conştiinţa din ce în ce mai clară a talentului său şi a şanselor pe care le-a întâlnit în drumul spre izbândă. Partea a doua cuprinde comentariile omului matur, devenit un maestru în artă, un cugetător şi un artist concentrat în aprofundarea artei sale, care mai găseşte vreme să reverse activitatea sa anormală şi în aceste pagini ale jurnalului, supranumit de un critic al vremii: „Monument al artei franceze". Mare parte din jurnalul său, în adevăr, ar putea fi transpusă ca „eseu" într'un dicţionar de Artă şi Pictură. Singur mărturiseşte, în notele din 1855, că a fost în tinereţe „un aprig doritor de a cunoaşte", dar, urmează el: „azi cunosc prea mult spre a mai dori să aflu altceva decât ceia ce ţine de sfera mea proprie".

In jurnalul său se răsfrânge toată viaţa interioară a lui Eugène Delacroix cu problemele şi neîntreruptele sale studii de perfecţionare, cu criticile şi judecăţile sale, mai mult decât faptele zilei. Părerile sale despre ceilalţi pictori şi artişti în diferite direcţiuni sunt şi până azi pietre de încercare în ceia ce priveşte măreţia şi adevărul în aprecierile lor. „Eu nu mă zvârcolesc ca şarpele în mânile Pythonissei, sunt rece..." Iar pictorilor le dă următorul sfat: „Concentraţi-vă intens, în opera voastră de pictură, dar numai după ce v'aţi cufundat cu totul în opera lui Dante".

Cu câţiva ani înainte de a muri, 1860, Octombrie 1, scria: „Omul acesta, Rubens, este o minune. Ce încântător..." Admiraţia pentru măreţia creatoare a geniilor şi talentelor face obiectul cugetării sale de toate zilele până la moarte. Despre Corot zice: „un adevărat artist... copacii săi sunt superbi"; despre Courbet: „mâna este atât de îndemânatică încât aleargă înainea minţii", pe lângă paginile în care scrie pasagii neîntrecute în lauda lui Tizian, Michel Angelo sau Rubens.

Este tot atât bun gust, simţ de justeţă în aprecieri în ceiace priveşte şi opera literară a prietenilor săi Dumas, George Sand, Balzac, Poe ca şi în înţelegerea adâncimii operei lui Shakespeare, precum şi în pasionata apreciere a perfecţiunii muzicii lui Mozart şi a culmilor atinse de Beethoven. Despre Malibran, vestita actriţă moartă în floarea tinereţii, pe care au cântat-o şi elogiat-o toţi artiştii din vremea sa, zice: „Era totuşi complect lipsită de simţul idealului". Toate aceste lucide, deşi calde aprecieri, lămuresc atitudinea senină şi placidă a desăvârşirii artei antice. Tot ce a exprimat în artă, în viaţă, în cugetare Delacroix, poartă semnul calităţii şi al inteligenţii celei mai înalte. „Menţin, zice el, că un adevărat mare om nu trebue să conţină nici un atom de falşitate: falşitatea, rău gust, absenţa unei logici adevărate — toate acestea la un loc sunt unul şi acelaş lucru".

Dar dacă jurnalul său are valoare mai mult prin bogăţia minţii sale, nici amănuntele biografice şi istorice nu sunt de dispreţuit. Bine înţeles, din acest punct de vedere, nu poate fi comparat cu jurnalul fraţilor Goncourt. Dacă Eugène Delacroix vorbind, de pildă, de o recepţie la „Mademoiselle Rachel" sau despre vre-un salon cu renume, pomeneşte de multe personalităţi celebre ale vremii, o face în treacăt, fără nici un fel de snobism.

Numai prietenilor săi le dă toată atenţia şi le apreciază valoarea: Dumas, George Sand, ca şi unor actori şi cântăreţi ca Garcia, Ristori, Pasta, Delsarte şi, mai presus de toţi, Chopin, pe care îl iubea şi cu care fusese prieten zece ani, dar despre care nu începe a pomeni în jurnalul său decât cu trei ani înaintea morţii acestuia, în 1845.

Măreţe sunt paginile ultime ale vieţii sale, când după aprigă sete de viaţă şi de cucerirea izbânzii, după tot focul ce l-a ars şi l-a pustiit în toată viaţa sa plină şi bogată, se retrage în singurătate şi se cufundă în perfectarea artei; mulţumindu-se cu umila tovărăşie a menajerei sale Jenny, într'o adâncă pace şi o lină seninătate, în aşteptarea morţii.

A apărut în broşură

REVIZUIREA CETĂŢENIEI ROMÂNE

de

CONSTANTIN GR. C. ZOTTA

Preşedinte de Tribunal

cuprinde în 100 pagini:

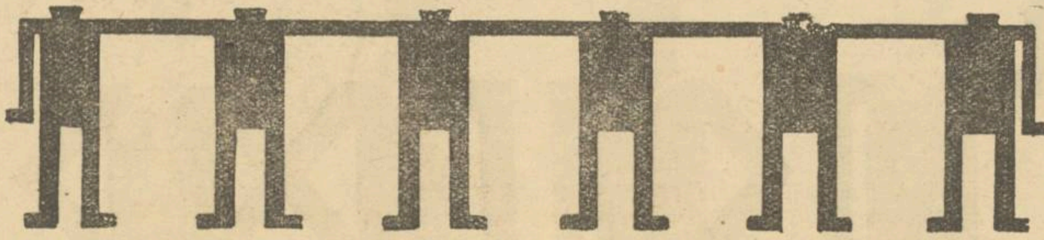
1) Decretele legi din 1918-1920;
2) Constituţiunea din 1923 (art. 133);
3) Legea pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii române (art. 56—70);
4) Extrase din Tratatele de pace din: St. Germain, Paris, Trianon;
5) Decretul lege din 21 Ianuarie 1938;
6) Referatul Ministrului de Justiţie către Consiliul de Miniştri;
7) Regulamentul decretului lege din 21 Ianuarie 1938;
8) Formulare uzuale cu indicaţiuni practice.

Editura „Adevărul" S.A.

PREŢUL: 30 LEI

ISTORIA CĂLĂTORULUI SAVAH

Al treilea taxid al lui Savah călătorul



Petrecerile cărora mă dedasem după cel din urmă taxid, începură să mă plictisească groaznic. Vigoarea tinereții și sănătatea trupului meu, și mai ales, feluritele petreceri din cetatea Sultanului Mirag, nu-mi dădură pace să mai stau locului.

Imi luai inima'n dinți, cumpărai marfă și tocmii corabie împreună cu alți tovarăși.

Și din nou plecarăm către India, iar după o plutire frumoasă de treizeci de zile, ajunserăm la niște ostroave unde vândurăm marfă și pe bani gata, dar mai făcurăm și trampa cu mărfuri d-ale lor.

După o zăbavă numai de cinci zile, plecarăm mai departe, dar pe drum se iscă o furtună îndrăcită care ne asvârli pe mări îndepărtate și necunoscute nouă negustorilor.

Arătându-ni-se un ostrov în timpul nopții, de 'ndată ce miji de ziuă traserăm la țărm să așteptăm îndreptarea vremii.

Pe lumină, corăbierul cunoscu ostrovul și se sperie foarte rău.

— Știți Dumneavoastră ceva ?

— Dacă ne-ai spune...

— In insula asta trăiesc niște sălbateci păroși, nu mai înalți decât un cot. Nu care cumva să vă'mpingă păcatele să loviți, ori măcar să speriați pe vreunul dintre ei, că devin cruzi atunci, și ne prăpădesc de tot!

Și numai ce spuse Corăbierul aceste vorbe, și ne și văzurăm înconjurați de către o puzderie de omenire pitică. Ei se lipiră de copastia vasului, ca niște lipitori, se urcară pe bord și năpădiră toate încăperile. Și după ce ne îmbrânciră în ostrov, tăiară funia ancorei, întinseră pânzele și plecară către ostrovul de unde veniseră înotând.

Ne-am îndreptat mai către interiorul insulei pustii și ne înșelarăm foamea cu poamele ce le găsirăm prin pomi. Fără să simțim, ajunserăm lângă un palat lucrat cu mare seamă, dar înăuntrul lui nu văzurăm nici urmă de om. Numai ceva mai târziu, cotrobăind noi prin curte, darăm peste un foc de jar bine încins, iar alăturea era o movilă de oase omenești, pe care încă se mai cunoșteau urme de carne friptă, roase de către dinții meșteșugiți ai unei fiare. Lângă foc văzurăm un maldăr bun de frigări de toate mărimile. Noi ne speriarăm de moarte și ne pieri curajul. Ni se păru că ne vedem moartea cu ochii în bârlogul cine știe cărui căpcăun.

Viindu-ne puțin în fire, căutarăm să fugim de acolo, dar ne răsări ca din pământ în față o namilă neagră cu un ochi în frunte, mare cât o potcoavă înroșită în foc. Namila aceia avea buze mari și răsfrânte la o gură ca de cal care avea dinți de porc mistreț, însă îndoiți către vârf și ascuțiți ca un vârf de coasă. Urechile îi atârnau mari și blegi ca la un elefant, iar la degete avea, în loc de unghii, niște ghiare de leu.

Namila aceasta, care de bună seamă nu era decât un ciclop, ne găbui ușor pe toți, căci de groază înlemnisem, și ne pipăi la ceafă și'n deosebite părți ale corpului, să vadă dacă suntem grași, tocmai precum fac și măcelarii când cumpără vite pentru tăiat. Și găsind că cel mai gras ar fi corăbierul, îl înhăță de ceafă și cu o mișcare iscusită îl înfipse într'una din frigările ce-i stăteau la 'ndemână. Și frigându-l, îl mâncă în fața noastră, asvârlindu-i oscioarele de-asupra moviliței celorlalte.

Isprăvind această crâncenă cină, merse de se culcă pe spate într'un beci, unde curând începu să sforăe de tremura văzduhul ca sub o interminabilă serie de tunete cerești.

Noaptea aceia o petrecurăm în cumplită jale. Când se lumină de ziuă, Ciclopul plecă fără să se mai uite la noi. Iar dacă-l văzurăm îndepărtat cu totul de-acolo, începurăm a ne plânge și a ne văicări de răsunau zidurile palatului.

Ziua umblarăm prin insulă după poame, iar după ce ne puserăm stomacul la cale, ne gândirăm să găsim un locușor în care am putea dormi noaptea fără pericol.

Eu le spusei tovarășilor că mai întâi de toate să ne facem niște plute și să ne tocmim și niște lopeți de trebuință, pe care să le punem la mal ca să le avem gata în orice clipă, apoi să ne gândim să-l ucidem pe acel uriaș. Ei mă ascultară și făcurăm iute plutele, fiindcă nuiele aveam destule în ostrov, iar pe malul mării găsirăm destule capete de lețuri și de scânduri. De-asupra acelor plute împletirăm leși ca de căruțe, pentru ca să fim feriți de umezeală în vremea călătoriei pe mare. Și crezând noi că după miezul nopții Ciclopul ar dormi, ne furișarăm în curtea palatului, fără să ne dăm seama că adormitul lui sforăitor se auzea dela cale de sute de mile. De-abia în curte furăm surprinși că nu auzim nimic, și ne gândirăm să fugim înapoi fără a-l mai orbi cel puțin cu una din frigări. Căci în mintea noastră se'ncuibase credința că nu am putea fugi mai înainte de a face această ispravă.

Ciclopul ne pândea însă din pivniță, cu toate că trecuse de mult miezul nopții. De 'ndată ce ne simți că am intrat cu toții în curte, se repezi ca un turbat peste noi, ne prinse într'un colț și după ce ne pipăi, opri pe cel mai gras, pe care înfigându-l în frigare, îl fripse tacticos și-l mâncă până la ultimul oscior.

Apoi coborî liniștit în pivniță și iarăși se auzi cumplita lui sforăială.

Mânia ne desmeteci și ne'ndârji nebănuit de mult. Luarăm nouă inși câte o frigare, le înroșirăm la foc, apoi coborîm vitejește în pivniță și i le 'nfipserăm în ochi.

De durere, spurcatul gemu așa de înfiorător, încât se cutremurară și lucrurile cele fără de viață. Și după ce încercă să pue mâna pe noi, dispăru bâjbâind prin întuneric.

Noi am dat fuga la plute și ne suirăm, socotind că este mai bine să murim îmbrățișați de un element folositor omului, decât în stomacul spurcat al unei fiare, cum era aceia.

De 'ndată ce licări o geană de lumină 'n zare, o mulțime de ciclopi de pe țărm aruncară după noi cu munți și cu dealuri pe care le desrădăcinaseră. Și, fie că unele dintre leși au fost lovite de-a dreptul, fie că altele s'au răsturnat din cauza valurilor ce se iscau, toți tovarășii mei pieriră. Numai eu și cu doi tovarăși ne puturăm strecura din timp dincolo de puterea lor de aruncare. Și lopătând din răsputeri toată ziua și toată noaptea, ajunserăm pe lumină la o altă insulă unde găsirăm fructe ca să ne putem înșela foamea.

Noaptea o petrecurăm lângă țărm. Când fu la jumătatea nopții însă, în apropierea noastră răsună un fluerat înfiorător, și un șarpe enorm înhăță pe cel mai apropiat tovarăș și fugi cu el în întuneric. Iar noi fugirăm pe dată înspăimântați.

Dimineața, umblând prin ostrov după mâncare, ochirăm un pom înalt și hotărîrăm să dormim noaptea în el. Eu fiind mai ușor de cât tovarășul, mă cățărai cât putui mai sus, spre vârf. Și cum stam noi acolo cu inima cât un purice, după miezul nopții auzirăm un fluerat înfiorător. In curând șarpele fu la rădăcină și se 'ncolăci pe tulpină până ce ajunse cu capul în dreptul tovarășului, pe care-l înhăță și fugi cu el în noapte.

Știam la ce să mă aștept pentru noaptea următoare. Insă dorul de viață învață pe om ce să facă tocmai în clipele de mare primejdie.

După ce-mi potolii foamea, adunai mărăciniș mult, îl făcui legături-legături și muncind cu zor câteva ceasuri, îmi făcui o colibă spinoasă ca spinarea unui ariciu, bine legată și înlănțuită de pom. Ii lăsai o intrare mică pe care o puteam astupa pe dinăuntru.

După miezul nopții, răsună iarăși lugubra șuerătură. Șarpele mă mirosise unde sunt și se muncea să 'nghită coliba cu totul, dar nu putea nici măcar să o clintească din loc.

Așa se svârcoli până ce lumina sfântului soare îl goni în gaura lui adâncă. Iar eu, eșind din coteciorul meu, umblai după poame tot în zarea apelor, și zărind departe o pânză de corabie, făcui deosebite semne care fură văzute. Și se 'ndură corăbierul acela și trimise un caic ce mă luă pe bord.

Și corăbierul și negustorii mi se părură a-mi fi cunoscuți, dar socotii să-i fi 'ntâlnit într'o cetate. Ei însă îmi deteră mâncare și băuturi de mă mai întremă puțin, apoi mă 'ntrebară ce căutam în acel ostrov pustiu?... Iar eu le povestii ce pățirăm cu piticii, cu ciclopul, și cu șarpele, ceea ce-i miră foarte mult. Fiindcă eram sdrențeros, corăbierul mă luă cu sine și-mi dărui un rând de straie curate.

După trei zile de plutire, ajunserăm în ostrovul Sentahi, a cărui cetate de scaun făcea mult negoț cu de toate, dar mai ales cu lemnul de Santal. Acolo și negustorii de pe corabie își descărcară mărfurile pentru vânzare. Iar eu și corăbierul, ne având prea multe treburi, stam de vorbă mai mult la câte un păhărel de vin bun.

— Dumneata trebuie să fi cutreerat multă lume ! — îmi spuse corăbierul.

— Destulă!... In cel de-al doilea taxid am pătimit mult, fiindcă mă uitară tovarășii într'un ostrov pustiu...

N'avusei vreme să-mi termin vorba. Corăbierul se ridicase dela locul lui și tăbărîse cu brațele întinse, pe mine.

— Frățioare Savah !... D'apoi tu ești bre ?... De când mă tot uit la tine și mă întreb în gând, de unde te cunosc !... Eu sunt acela care te-a uitat, uita-te-ar relele să te uite!... Și marfa ta este în corabie, toată, din fir și până'n ață!... Socoteam să ți-o vând aici, și să-ți trimit părăluțele în Vavilon!

Acum și negustorii mă recunoscură. Ei făcură în cinstea mea un ospăț de-o zi și-o noapte. Apoi îmi vândui marfa cu un preț la care nici nu m'așteptam, cumpărai altă marfă pe care o vândui în diferite alte ostroave, și ajungând la Valsâr, socotii un câștig enorm.

In Vavilon întemeiai multe școli pentru luminarea neamului, și ajutai pe toți copiii silitori la învățătură, zidii un teatru care este lucru foarte bun, și făcui numeroase milostenii printre oamenii săraci.

Și iarăși socoteam de data asta, să nu mă mai duc nicăieri, ci să rămân pentru toată viața în Vavilon.

●

Savah termină vorbirea, Un slujbaș al lui numără lui Hamungeafer o sută de galbeni.

— Să poftești și mâne, prietene!

Prelucrare de MIHAIL PRICOPIE

H. de MONTHERLANT

AFORISME

Femeia se pricepe minunat să mărească, să sanctifice totul cu imaginația și inima ei, pe când bărbatul să micșoreze totul cu spiritul lui critic, chiar cu meschinăria lui naturală.

*

Prietenia bărbat-femee este ceeace muzica este față de instrumentele ce o produc. Prietenia bărbat-femee este o muzică perfect imaterială și cerească, perfect diferită de sensualitate, dar care există numai prin ea. Prietenia bărbat-femee nu e posibilă fără un pact, o promisiune solemnă că într'o zi se va transforma în altceva.

*

Nu trebue omis că femeile, contrar bărbaților, merg dela afecțiune la dorință.

*

Aceea care se sustrage e dorită și aceea care se oferă e disprețuită.

*

Virtutea bărbaților este căutarea maximului de aprobare prin minimul de riscuri.

*

Femeile se plâng că sînt rău judecate. Dar pentruce acceptă ca tot ce e mai rău în sexul lor să ocupe primul plan al scenei? Și pentruce primesc atât de ușor sugestiile bărbatului, care tinde să le înjosească și să le ridiculizeze? Pentruce o așa lipsă de cunoaștere a interesului lor?

*

Oridecâteori o femee se degradează — printr'o modă care o slutește, un dans care o vulgarizează, un mod imbecil de a gândi sau a vorbi — bărbatul a îndemnat-o; dar pentruce nu rezistă ea?

*

A fi iubit, înseamnă să pierzi o parte din libertate. Și a trăi e la fel. Continuând pur și simplu să trăești, accepți tirania timpului și a spațiului, a temperaturii, a nevoii de a munci și de a dormi.

*

Femeile cer mereu până ce li se dă ceva. Dar poți să le dai orice. De exemplu, milă. Dealtminteri, bărbații o dau, dar fără să-și dea seama. Mila lor o numesc dragoste. Luat în total, ceeace leagă pe bărbat de femee, e mai mult mila decât dragostea.

*

Cum să nu plângi o femee când o vezi ce este? Pe un bătrân nu-l plângi: și-a terminat curba, și-a trăit traiul. Pe un copil nu-l plângi: neputința lui e scurtă, tot viitorul îi aparține. Dar o femee care a ajuns la maxim, la punctul suprem al desvoltării ei și care este așa cum este? Niciodată o femee nu s'a gândit să fie egală cu bărbatul, dar dacă bărbatul nu i-a spus-o ce era, asta a făcut-o din „gentileță".

*

A suferi când iubești, nu e un fel de fericire?

*

Bărbații! Un noian de orori și de mister și de incoherență față de femei, care, chiar dacă sînt mai proaste și mai puțin iubitoare, știu însă numai să iubească, știu numai să-și treacă viața făcând bine în loc de rău.

*

Când vrei să faci plăcere cuiva, nu trebue să privești prea departe, să te ocupi prea mult de prelungiri. Când vrei să faci plăcere cuiva, e ca și când ai face o frumoasă operă literară; trebue să o faci cu un fel de nepăsare voită: pentrucă nu ai face-o, dacă ai reflecta prea mult.

*

Toate femeile își pierd situația în fața bărbatului prin cererile necurmate de bani; vine o zi când au otrăvit plăcerea pe care le-o procură; rupi. Dacă nu ar fi cerut nimic, ar fi avut tot, atât de mișcat ai fi fost. Dar nu, e ceva mai puternic decât ele: ai impresia că e ceva care le obligă să fie lipsite de tact.

*

Trad. de J. K.

PRIMĂVARA IN TEI

Moş Ivalidu

— Uite aşa... l-am pierdut.
— Şi unde l-ai pierdut?
— La o joacă mare...
— De-a baba oarbă?
— De-a *răsbel*...

Sănduc vrea să se smulgă din braţele moşului, să alerge să se joace pe maidan. Dar se opreşte. Ce-o fi cu joaca aceea în care moş Ivalidu şi-a pierdut piciorul?

— Joaca aceea seamănă cu ţurca, moşule?
— Seamănă...

Moş Ivalidu râde în mustaţa îngălbenită de tutun.

Sănduc nu pricepe. Se joacă gânditor cu cele două medalii care împodobesc cojocul petecit al moşului.

— Dă-mi astea! — se roagă Sănduc.
— Apăi dacă-mi dai picioru'napoi, ţi le-oiu da.
— Da de unde să ţi-l iau?
— Dă-mi un picior de-al tău...
— Şi mi le dai?...
— Pe mustaţa mea.

Sănduc şi-ar da bucuros un picior de-al său numai să obţină cele două medalii. Işi pipăie un picior.

— Da' cum să-l scot...

Amândoi râd. Apoi Sănduc sare de pe genunchii lui Moş Ivalidu şi aleargă pe maidan. Acolo e soare mai mult, iarbă, ţurcă.

Cârstea - suflet de ţărână

Uliţa N., înghesuită între două şiruri de case, se strecoară anevoios la vale, se îndoaie în faţa bisericii, coteşte la stânga ca să dispară după ograda preotului.

Soarele mângâie cu acelaş zâmbet cald, primăvăratic atât blocurile semeţe ale centrului Capitalei cât şi aceste căsuţe periferice. Lumea a ieşit afară, să zâmbească pomilor înfloriţi, să întâmpine primăvara.

In faţa dughenii lui Tifon stă pe o piatră moş Ivalidu, alături de Cârstea...

...Şi când o să strâng ceva parale, mă'ntorc la ţară să mai cumpăr nişte pământ...

Cârstea apăsă acest din urmă cuvânt şi ochii lui se aprinseră.

— Ce ştii tu, moşule?... Să ai aşa vo zece pogoane şi...
— Pământ, pământ — îl întrerupse Moş Ivalidu, privindu-l pieziş.

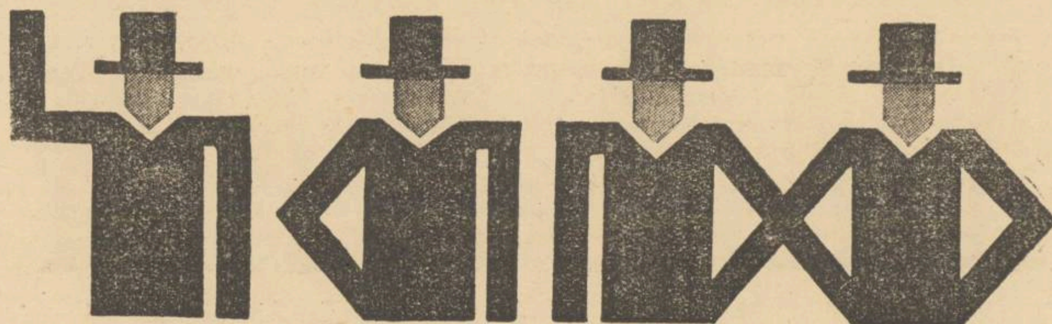
O scântee de ură sclipi sub sprânceana stufoasă.

— Te-ai născut din brazdă, ai crescut ca un cocean de cucuruz... ai scobit ţarăna, ai tot scobit-o, ca s'o urmă să te lungeşti în pântecul ei şi să putrezeşti. Au înflorit primăveri după primăveri în jurul tău. Tu nu le-ai văzut şi nu te-ai bucurat de ele.

Soarele te chema iară tu nu te-ai uitat la el, să-l vezi, să-l pricepi. Ai văzut doar sudoarea. Dar aici ce ai?

Moş Ivalidu puse mâna pe piept şi repetă supărat.

— Aici ce ai? In suflet, adică. Tot ţărână. Neagră, uscată...



— Aşa e viaţa — spuse Cârstea, uitându-se cu dispreţ la faţa sbârcită a moşului.
— Viaţă, viaţă... şi cârtiţele şi viermii au viaţă... Ce-ai luat tu dela viaţă? Ce ştii tu despre viaţă?

Obrajii moşului se îmbujorară. Ochiul lui stingher se aprinse mai tare, jucând, parcă, sârba în orbita adâncă. Toată faţa întineri deodată.

— Eu am trăit cu adevărat... Am trăit cu soarele, cu muntele, cu râul, cu florile pomilor în primăvară. Am sburat ca o pasăre cu înălţimile subsuoară.
— Şi cu o aripă de lemn — râse răutăcios Cârstea.

De data aceasta Moş Ivalidu nu se supără. Poate pentrucă îi plăcu gluma ţăranului; sau poate era prea frământat de amintirile tinereţii sale.

...Da, eu am cunoscut viaţa! Şi am îmbrăţişat-o. Dânsa mă ciupia de multeori. Dar eu o strângeam la piept ca pe o ibovnică răutăcioasă dar scumpă şi bună.

Dânsa mi-a furat un ochiu, apoi mi-a luat un picior. Şi eu tot o îmbrăţişam.

Moşul se opri, se uită la piciorul său de lemn. Il isbi cu bastonul. Ochiul lui se întunecă iar cuta dintre sprâncene se adânci mai mult.

Dar după câteva clipe reluă cu voioşie.

— Când eram flăcău aveam o avere mare...

Cârstea îl privi cu atenţie, vrând parcă să spună: „Rău mai minţi, moşule".

Moşul ceti nedumerirea din ochii ţăranului şi râse cu răutate.

— N'aveam pogoane de pământ. Nu. Aveam o traistă, o căciulă, o doină în piept şi o sârbă gata să sară oricând din opinci.

Câteodată n'aveam nimic în traistă. Atunci cântam... Am văzut multe... Aveam ochi liberi, mi i-am deslipit de ţărână. Mă uitam unde îmi spunea inima. Am fost liber. Auzi tu? Liber!... Moşul mai repetă odată şoptit: liber...

Ţăranul ridică deodată capul, bucuros că a priceput însfârşit ce voia să spună moşul.

— Ai hoinărit aşa fără rost!...

Moşul isbi cu bastonul o piatră dela picioarele lui.

— Fără rost? Am trăit... şi aci bate o inimă de om nu de vierme. O singură zi din viaţa mea n'aş da-o pe toţi plăvanii tăi şi pe toate pogoanele tale.

Tăceau. Apoi ţăranul zise oftând:

— O fi ieşit deacu oamenii la prăşit cucuruzul. Om avea recoltă bună de-om avea ploaie... Vezi norul ăla?

Dar moş Ivalidu nu l-a auzit şi nu s'a uitat în direcţia degetului arătător al ţăranului. Ochiul lui se cobori în adâncimile sufletului, scrutând trecutul. Râse în mustaţa stufoasă. Şi zâmbetul a zăbovit multă vreme pe buze. Dece râdea, ştia doar mustaţa.

Catinca, sau April periferic

— Iarăşi pe la noi, moşule? Voinic sănătos? Ai apucat şi primăvara asta...
— Am apucat-o şi-o ţiu cu toate mânile să nu-mi scape. De voinic sunt voinic nevoie mare. Şi-apăi cum să mori când iarba e aşa de verde! Ba mă mai pregătesc de'nsurătoare...

Catinca râde. Şi soarele joacă pe faţa ei oacheşă. Moşul face pe supăratul:

— Da' ce-s aşa de bătrân, să mă gândesc la chestia cu cimitiru?

Catinca se apleacă şi-i şopteşte ceva la ureche. Apoi se aşează lângă Moş Ivalidu şi, luându-i mâna, începe să-i povestească, întrerupând şirul cuvintelor când cu oftate adânci, când cu hohote de râs.

— Şi aşa, cum îţi spusei, mă despărţii de el. Nu-mi pasă ce va spune lumea.

Moş Ivalidu surâde. Fruntea lui se încreţeşte; iar ochiul mort svâcneşte sub pleoapa închisă pentru totdeauna.

— Aşa-i c'am făcut bine, moşule?

Nu răspunde. Se gândeşte, ciocănind cu bastonul glezna piciorului de lemn.

Ştie el, moşul, cine-i Catinca, fata pădurarului Axinte din Dârnoaia.

Are drac în ea fata asta şi bine-l şade aşa. Câţi flăcăi n'ar fi vrut s'o îndrăgească şi s'o ia de nevastă! Dar...

„Să-mi crape securea... de s'o atinge careva de fată fără voia mea..." spunea Axinte, mângâindu-şi securea pe care o purta mereu la brâu.

Toţi ştiau că nu e şagă când pădurarul pomeneşte de secure.

Era mândru pădurarul de fiica sa, dar şi Catinca era fata cea mai mândră din judeţ.

— Ce mai face Pârlea băcanul? — întrebă moşul, smulgându-se deodată din şuvoiul gândurilor.
— Ptiu — scuipă Catinca — s'a prostit deabinelea prostul de el...

Vorbeşte la toată lumea că eu i's dragă.

Isbucneşte în hohote de râs, desvăluindu-şi dinţii albi, puternici.

— Ha, ha, ha,... taman pe el să-l iau de soţ!...

Catinca se strâmbă, îşi întoarce buzele, imitându-l pe băcan:

„Ai să te faci băcăneasă, ai să ai bani şi de toate..."

— Am nevoie de banii lui! Doar n'am să mă pup cu gologanii... Imi trebue om, viaţă...
— Aşa-i, fato, aşa-i. Viaţă... — aprobă voios Moş Ivalidu şi fruntea lui se netezeşte.
— Zău, de-aş fi mai tânăr, te luam de nevestică... pe ochii mei!

Şi moşul râde. Ştie el că are un singur ochiu.

— Ala nu-i de tine.

In închipuirea lui pune pe Catinca, fată voinică şi frumoasă, alături de băcan, om scund, care, când vorbeşte, stropeşte cu saliva pe cei din faţa lui.

Moşul isbucneşte în râs. Catinca îi ghici gândul.

— Să-şi caute o fată de teapa lui...

Moşul se încruntă.

— Dară tot te-ai potmolit, fato, cu Suciu. Când am auzit că l-ai luat de soţ, am plâns nu altceva.

Aşa... un păun umblă... umblă mândru, frumos, cu penele'n soare şi deodată... hop! Cade în groapa săpată de un nătâng.

N'a vrut ea, Catinca... dar... „Să-mi crape securea dacă...." şi s'a măritat.

Acum pădurarul e bătrân. Securea lui groaznică şi lucitoare pe vremuri, zace pe undeva, în vreun colţ al cocioabei.

— Dară ţi-am spus că mă despărţisem de Suciu. Trei ani mi-am îngropat cu el. Mi-ajunge.
— Şi pe cine vrei să iei?

Moş Ivalidu se întoarce cu tot corpul spre dânsa, privind-o cu nerăbdare şi teamă. Părea că de răspunsul Catincăi atârnă viaţa lui.

— Da să nu mă baţi... Ghici, pe cine!... Pe Mihai, strungarul!...
— A lu Lifterie?
— Da.

Moşul ridică ameninţător bastonul.

— Ha, ha, ha... Ştiam eu. O sărută pe frunte.
— Asta-i de tine... stejar, nu altceva! Pe mustaţa...

Catinca mângâie cu ochii ei visători caisul de peste drum înălbit de primăvară.

— Simt că trăiesc, moşule, trăiesc zece vieţi... în piept, parcă se revarsă un râu cald...

Şi din florile caisului, închipuirea ei brodează chipul surâzător al lui Mihai.

Când s'au cunoscut s'au înţepat cu vorbele, ba chiar s'au certat.

Vorba moşului: amândoi aveau draci. Amândoi erau mândri. A dat coasa peste piatră. Se întâlneau des. Mai totdeauna se despărţeau supăraţi. Aştepta unul dela altul mărturisirea dragostei. Şi nu mai vorbea niciunul despre flacăra dorului care îi mistuia pe amândoi când nu se vedeau.

Dar când s'au sărutat, s'au sărutat pentru totdeauna.

— Catinca şi Mihai, iaca o pereche de vulturi! — strigă moş Ivalidu, sculându-se în picioare. Şi, ridicând mâna dreaptă, rosteşte cu glas sigur.

— Viaţa e o iapă nărăvaşă.
Sau o călăreşti sau ea te călăreşte.
De ea nu poţi fugi. Oricum, te ajunge.

Catinca surâde. Din ochii ei castanii şi din gropiţele depe obraji, priveşte tinereţea neastâmpărată, lacomă de soarele acestei primăveri.

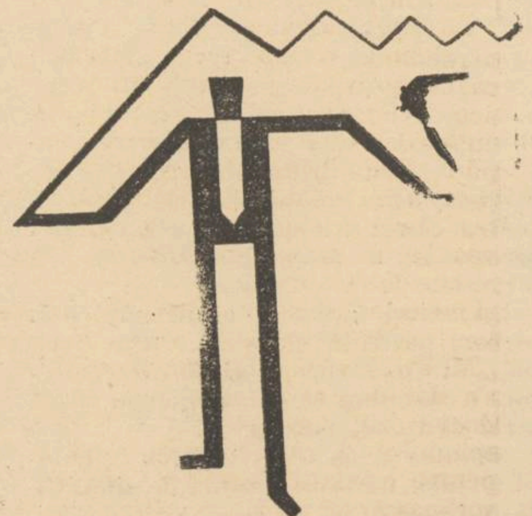
— Trăieşte-o, până o porţi în piept! Şi cată s'o pricepi.

Mulţi îşi bălăcesc ochii prin noroaie şi nu cată în sus... şi-i păcat, pe mustaţa mea...

BUCOV EMILIAN

Citiţi în fiocare Joi
excelenta revistă
de popularizare
MEDICUL NOSTRU
Tinereţe, sănătate, frumuseţe, educaţie sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI 5 LEI

Va apărea în curând:
PE URMELE TRECUTULUI
O CĂLĂTORIE IN EGIPT
de
C. ARGETOIANU
din numeroasele sale amintiri, cari ar putea cuprinde câteva volume de memorii, distinsul om de stat îngăduie doar publicarea sfârşitului lor.
CĂLĂTORIA IN EGIPT
este — după propria calificare a d-lui C. ARGETOIANU — „un capitol mai senin după altele mai agitate" al amintirilor sale.
EDITURA „ADEVERUL" s. a.



Din zilele si gândurile mele

XV

Viena, 12 Octombrie 885

După trii zile şi trii nopţi de drum cu trenu — mijloc de călătorie pe care până acum nu-l cunoscusem — am ajuns la Viena. Tot ce-mi amintesc din drumu ista îi că trecând prin câmpii întinse, ori pe aproape de târguri mari ce sclipeau ziua în soare şi noaptea sî videu printre milioane di lumini; trenu însuş părea a desfăşura de pe roate şi a-mi întinde în faţă o perde cenuşie pe care mi s'arăta necontenit Prutul, furios şi tulbure, cu podu rupt, iar strigătul, semnalul pornirii trenului din gări, îl auzeam ca ţipătul desperat al lui de Hess pe câmp.

Moşu şi mătuşica, răpuşi de obosală, se mai hodineu câteva ceasuri peste noapte şi peste zi, pe când eu aţipem rar şi mă trezem tresărind în faţă cu aceeaşi vedenie şi'n minte cu acelaş gând.

Am coborît la „Hotel Sacher". Sânt în ceasul şi'n clipa asta sub acelaş cer, în acelaş aer, atât de-aproape şi... cine ştie? Ferească-mă Dumnezău, cât de departe de bietu de Hess...

De ar fi fost pe voia mea, pornind dela gară, m'aşi fi dus întins la spital. Dar, după cum mi-a spus moşu, de abia mâne dimneaţă „după ce ne vom înţălege cu doctorii şi vom hotărî ceasul" voiu putea să văd pe de Hess. O, Doamne! ce mult e până mâne! Ii chiar mai mult decât tot timpu cât o trecut dela plecarea lui şi până'n sara asta.

Viena?! Ce mi-i acu Viena; târgu mare şi frumos, de care-mi vorbe Diţa Mavrocordat şi de Hess? Ce mult îi până mâne!

Mătuşica hodineşte şi moşu s'o dus prin târg. Oare, fără să-mi spuie, nu s'a fi gândit să treacă şi pe la spital? Aşa trebue să fie, pentru că acu un ceas îndată ce-am ajuns, mi-a cerut scrisoarea spitalului. Da cum s'a discurca, în franţuzeşte chiar?

Intr'un spital mare, în care-i bolnav baronul de Hess, trebue să fie şi români.

Am eşit pe balconu odăii mele şi mi s'a părut că mă uit printr'un ochiu, aburit, dintr'un panopticum. Casele mari, mişcarea de pe uliţi îs învălite'n fum şi-mi par a fi jucării de copil, întinse pe lângă un zid îngrozitor de vechiu şi trist...

Se înnoptează şi moşu încă nu s'a întors! Oare de obosală nu i s'a fi întâmplat ceva rău pe drum?

Un servitor, în strae de gală, bate la uşă; şi cu multe închinăciuni, mă'ntreabă dacă nu doresc să ieu „Abendmahl". Ii spun c'aştept pe moşu-meu şi atunci neamţu merge de-a îndărătelea spre uşă, închinându-se până'n prag.

In uşă — alte bătăi; le cunosc, sînt ale moşului! Arunc pana şi alerg... Palid şi obosit moşu se lasă pe un fotoliu, îşi piaptănă barba cu degetele (un gest al său, când are ceva însămnat de spus) şi, după o clipă de tăcere pe care o dau în sama oboselii, mă'ntreabă surâzând:

— Ghici, Catincuţă, di undi vin?

— Dila spital. Ai văzut pe baron?

— Chiar acolo am fost. Simţisem nerabdarea ta s'ajungi, să afli, să ştii mai mult decât ţi-o scris doctoru; şi acu, când suntem aci pi loc, Catincuţă, oare cum mai putem sta s'aştept până mâne, până poimâne, poate? Nu ţi-am spus că mă duc într'acolo, pentru că-mi era grijă să nu fiu primit, aşa, la un ceas nehotărît, da, îndată ce-am dat biletu meu, pe care am pus şi numele tău şi am alăturat scrisoarea lor; parcă li venise în vizită un prinţ ...Mi s'o dischis şi poarta şi uşile toate s'o dat di părete, până sus, în birou doctorului, care pare a fi directoru spitalului şi care iscălise scrisoarea pentru celalant. Când a început să vorbească cu mine nemţăşte, am ridicat din umeri şi am spus:

„Moi, parlez français". Neamţu... ioc! O sunat un clopoţel de pe birou şi o vinit un studient pi care l-o trimes după un alt studient român, ce se'ntâmplă să fie tocmai din secţia Profesorului Ebbing. Iaca aşa am vorbit cu directoru, căruia i-am spus că am sosit cu nepoată-mea, chiar astăzi şi am dori să ştim când ne-ar primi în audienţă domnu Profesor?

— Mâne dimineaţă, la ceasu unsprezece. Domnu Profesor are să fie tare mulţămit că v'aţi grăbit să veniţi cu domnişoara Baltă, dela a cărei întrevedere cu pacientul, s'aşteaptă o reacţie (a doua pe care poate, domnul Profesor, va înregistra-o, într'un caz analog).

Rugăm însă pe domnişoara Baltă, dacă ar fi posibil, să poarte aceeaş rochie pe care mai ades o purta atunci când a cunoscut-o baronu de Hess; şi, în interesul cercetărei ştiinţifice şi cu deosebire în acel al pacientului, să n'aibă în toată ţinuta domniei sale nimic schimbat şi să i se adreseze în limba ce obişnuit o vorbeau. Dacă domnişoara Baltă e o fire sensibilă, vă rog ca înainte de întrevedere, cu o jumătate de oră cel puţin, să ia calmantul ce prescriu.

Aşa mi-a spus, doctoru; şi trecând pe lângă o farmacie de pe Ring, am luat doctoria din care ai face bine, Catincuţă, să iei tot atâtea picături, în sara asta, când ti-i culca.

Ori ce ar fi, ori cum ar fi să fie, trebue să te întăreşti, fata moşului, şi să-ţi aminteşti di ceia ce ţi-am spus la Tudora, când am vorbit înde noi.

— Aflat-ai, moşule, ceva nou asupra stării lui de Hess?

— Nu, n'am întrebat, Catincuţă, pentrucă nu eram chemat să'ntreb; da poate că a da Dumnezeu să fie bine. Dacă o mai avut Profesoru un caz la feliu, di ci n'ar fi şi al doilea?

— Ei, moşule, nu toţi oamenii sînt în stare să treacă, fără urme, prin ceea ce-a suferit de Hess...

— Aşa-i, aşa-i, Catincuţă: doi oameni pe lume nu samănă în firea şi simţirea lor. Bine faci, copila moşului, că te gândeşti mai adânc. De te-ar auzi bietul Costache, cum te aud vorbind, ar fi mândru di judicata şi di înţălepciunea ta.

Nu mai pot zăvori lacrimile care, cu toată voinţa să nu supăr pe moşu şi pe mătuşica în drum, le răspândisem, când dormeu, pe câmpiile Austriei, ori le ascundem în perna de drum. Moşu, spăriet, s'apropie de mine şi m'alintă imputându-şi „zăpăceala care, din pricina huetului şi oboselei din drum, nu te-o cruţat cum ţi se cuvine".

— Da undi-i Aglaia?

— Se hodineşte în odaia dumneaei.

— Ce-ai făcut în lipsa mea?

— Baia, mi-am aşazat în dulap şi am scris.

— N'ai putut dormi?

— Nu, moşule.

— Eşti tare tulburată, Catincuţă, şi mi-i grijă să nu te bolnăveşti. Ştii ce? Ie-ţi mantelu şi, până la masă, să mergem cu caleaşca, pe Ring. Vrei?

— Da mătuşica?

— O lăsăm să doarmă.

— Moşule, departe-i spitalu?

— Nu, de pe Ring, îi aproape. Da di ci vrei să ştii, Catincuţă?

— Dacă n'ai fi pre obosit, moşule, tare aş vre să-l văd din trăsură, pe afară...

— Haidem, da cu o condiţie: să mănânci; şi, când ti-i culca, să ici din doctoria ceea di linişte.

Las câteva cuvinte mătuşicăi şi apoi cu moşu într'o caleaşcă, pornim spre Ring.

— Cum ţi se pare Viena, mă'ntreabă el, după ce parcursesem o parte din aleia mărginită cu palate, pe care se plimbau în şir cavaleri şi amazoane; ori, în echipaje noui şi frumoase, cucoane elegante şi boeri sclivisiţi.

— Da nu-mi spui, Catincuţă, cum îţi place Viena?

— Imi pare că văd, pe o pagină de album o copie de pictură, care nu mă interesează în nici un chip.

— Mâne, poimâne sau peste câteva zile, a da Dumnezău, Catincuţă, să vezi Viena, cu alţi ochi.

Iaca, am ajuns. Spune birjarului să facă la stânga.

După câteva învârtituri de roate, caleaşca se opreşte în faţa unei clădiri mari şi severe, care mărgineşte uliţa şi în al cărei zid se vede o deschizătură, îngustă şi joasă, ce-mi aminteşte firidele, din tainiţa Castelului dela Ştiubeeni. Impresia tristă îmi duce gândul la versul din „Divina Comedie" de care-mi vorbise de Hess şi pe care începusem s'o cetesc la Ştiubeeni în amintirea lui „Voi che entrate lasciate ogni speranzza".

Moşu, înţăleptu moşu, ştie că vederea spitalului mă hotărîse să fac plimbarea pe Ring, tace şi mă lasă câteva clipe cu totu în voia gândului şi a simţirei mele ce m'atrage neînchipuit spre intrarea medievală, care parcă ar spune ceva ce în înfăţişarea lui comună pare a ascunde spitalu.

Inserarea mă smulge gândurilor mele şi spun birjarului să'ntoarcă. Duc în suflet spre hotel o piatră din zidul gros al intrării spitalului şi toată culoarea cenuşie de care mi-s ochii plini.

Mătuşica m'aşteaptă jos în sala de lectură.

Veselă, hodinită şi îmbrăcată potrivit vârstei, părea a fi în aristocraţia chipului şi a ţinutei o baroană provincială venită anume la Viena s'asculte muzică de Schubert şi să se informeze care-s programele de peste iarnă, ale teatrului „An der Wien".

— Da unde-aţi fost, hoinarilor? Ne întreabă de departe, venindu-ne surâzătoare înainte.

— Am fost pe Ring ca să plimb fata şi să-i arăt o parte a târgului, cu care se laudă Austria toată.

Inţeleg că moşu se fereşte a-i da alte amănunte dureroase mie şi-i sunt recunoscătoare de a nu trebui s'aud chinuitoare desluşiri.

— Şi dacă ai dus fata pe Ring, i-ai dat ceva dulciuri la cofetăria din dreptu statuii celia... da cum îi zice?

— Care statuie, Aglaie?

— Aceea a unei Impărătese, grasă şi mare, cu rochia în falduri şi cu coroană pe cap.

— A Mariei Tereziei?

Continuare în pag. 10-a

M. Zoscenco

Paharul

Dăunăzi a murit, din cauză de boală, zugravul Ivan Antonovici Blochin. Văduva, Maria Vasilievna Blochina, o femeiuşcă de vârstă mijlocie, a organizat în a patruzecea zi un picnic modest.

M'a invitat şi pe mine.

— Vino, — zise, — să-l pomenim, cu ce va da Dumnezeu, pe scumpul răposat. Găini şi raţe fripte n'o să fie, nici pateuri nu se prevăd. Dar ceai— cât pofteşti; poţi să mai duci şi acasă.

— Deşi, nu mă prea interesează ceaiul, — răspunsei, — totuşi de venit pot să viu. Ivan Antonovici Blochin s'a purtat destul de bine cu mine şi odată mi-a văruit chiar plafonul, pe gratis.

— Cu atât mai mult, — zise — trebue să vii.

M'am dus, aşa dar, Miercuri.

Năvală mare. S'au adunat fel de fel de rubedenii. Mai era de faţă şi cumnatul, Petre Antonovici Blochin. Un fel de om otrăvit, cu mustăţile în sus. S'a aşezat înaintea arbuzului. Şi s'a apucat îndată, ca şi cum n'ar mai fi avut altă treabă, să spintece pepenele cu briceagul şi să taie felii, numai pentru el.

Eu n'am băut decât un pahar de ceai, n'aveam poftă de mai mult. Dacă inima nu cere, e de prisos. De altfel, nici ceaiul nu era bun, parcă avea gust de spălătoare de teiu dela baia de aburi.

Am luat deci paharul şi l'am dat dracului laoparte. Nu l'am aşezat însă tocmai bine. Alături era zaharniţa. De urechea zaharniţei s'a ciocnit puţintel paharul; şi, afurisit să fie, a crăpat.

Am crezut că nu va observa nimeni. Dar au prins de veste, diavolii.

Văduva a zis îndată:

— Se sparg paharele, văd.

— Nu-i nimic, — i-am răspuns, — paharul mai ţine.

Dar cumnatul, care s'a îndopat cu pepene, s'a amestecat:

— Adică cum, nu-i nimic? Frumos: nu-i nimic! Văduva îi invită la masă, şi ei îi strică lucrurile.

Maria Vasilievna cercetă paharul şi se enervă din ce în ce mai mult.

— Toată gospodăria,— zise,— se ruinează, dacă se sparg, aşa, paharele. Ce rost au aceste stricăciuni. Unul sparge un pahar, celălalt rupe robinetul samovarului, un altul îşi bagă un şervet în buzunar. Ce înseamnă asta?

Iar parazitul de cumnat răspunde:

— Ce să mai vorbim. Aşa musafiri merită să fie plesniţi cu arbuzul peste bot.

N'am răspuns nimic la asta. Am îngălbenit numai straşnic şi am zis:

— E destul de trist, cumnate, să aud vorbindu-se despre bot. Eu, cumnate, nici mamei mele nu i-aşi permite să mă plesnească peste bot cu'n harbuz. Şi în genere ceaiul vostru miroasă a spălătoare de baie. Halal de invitaţie! Trei pahare să spargi şi o cană — şi încă e prea puţin, la aşa porci.

Fireşte — ţipete şi scandal.

Mai mult decât ceilalţi s'a burzuluit cumnatul. Par' că i s'a suit la cap zeama de pepene.

Şi văduva tremura de indignare:

— Eu n'am obicei să fac ceai din fire de tei opărite. Poate că la d-ta acasă se folosesc resturile dela spălătoarea de baie; şi apoi arunci vina pe alţii. Zugravul Ioan Antonovici se suceşte în sicriu, de sigur, din pricina acestor cuvinte grele... Eu am să-ţi cer socoteală, fecior de câne, pentru toate astea.

Nu i-am răspuns nimic, i-am zis numai:

— Să vă fie ruşine la toţi, — zic, — şi cumnatului să-i fie ruşine. Ptiu!

Şi am plecat mai repede.

Două săptămâni, după acest fapt, am primit o citaţie în legătură cu Blochina.

M'am înfăţişat şi am zgâit ochii.

Judecătorul a cercetat afacerea şi a zis:

— De un timp încoace judecătorii se ocupă numai cu astfel de fleacuri. Plăteşte reclamantei zise, — cei câţiva gologani şi căraţi-vă de-aici.

— Nu refuz să plătesc, — zic, — dar să-mi dea îndărăt acel pahar crăpat, — din principiu.

— Ia-l, dacă vrei, — răspunde văduva, — să-ţi rămâie în gât.

A doua zi, podarul Simion îmi aduce paharul. Şi, înadins, paharul e plesnit în trei locuri.

N'am răspuns nimic, am zis numai:

— Spune porcilor tăi, — am zis, — că de-acum am să-i târăsc pe la toate judecătoriile.

Fiindcă, într'adevăr, când se atinge cineva de caracterul meu, — sunt în stare să merg până la tribunal.

Traducere de F. DIMA

— Da da. Este pe acolo, aproape, o cofetărie bună.

— Nu, mătușică, n'aș fi putut înghiți un strop de apă.

— Să te fi dus, poate că tot gustai ceva. Mihalache, când îi la Viena, uită și de mâncare și de somn. Da tare ești obosită, Catincuță! Ți-o intrat ochii în fundu capului și ești ca un nufăr di pi balta Stiubeenilor.

— Haidem la masă și s'a odihni Catincuța cât de cât în noaptea asta.

La masa bună și elegant servită, „mai elegant decât la Ghyculeștii din Iași", după cum observă mătușica, n'am putut înghiți decât o felie de ananas.

Moșu a poroncit să mi se ducă alte două în apartament.

Hotel Sacher la ceasu 2 noaptea.

Nu pot dormi, nu! Am luat douăzeci de picături din doctoria „de liniște" și gustul și mirosul de cireșe amare mi-au amintit pe aceea ce o dăduse Russ lui tata, Dumnezău să-l ierte!

Ce va fi, oare, mâne dimineață, peste nouă ceasuri, ce va fi? Mi-i frică de realitate cu toate că adevăru îl presimt.

Viena! Asta-i Viena *mea*, Viena unde tata a lăsat scris să mă duc, dacă n'aș fi stat la Tudora ori la Știubeeni. Asta-i Viena așa cum mi-o înfățoșează sufletul meu, așa cum, pentru ispășirea a cine știe căror păcate strămoșești, mi-o arată Cel de sus în nenorocirea ce mă pândește de dincolo de zidul gros și cenușiu.

Mi-i inima plină di jăle când mă gândesc la tabloul frumos și atrăgător pe care mi-l făcea de Hess, de Viena *lui*... Dar, a trebuit să se întâmple prăpădu și el, sărmanu, să fie atras tocmai spre locu și ființa hărăzită nenorocirilor și să fie și el, alături de mine, jertfa blăstămului strămoșesc. Care va fi, mâne, Viena *noastră?* Poate că o criptă cenușie, în care alături de Hess, ne vom închide sufletele pe veci. Ce va fi mâne?

După ce am aflat dela moșu, va fi înfățoșarea a tot ce-mi spune inima, de când am primit scrisoarea dela spital. Cât de bine a proorocit țiganca de la Știubeeni: „Aici, în căsoaia asta, nu văd di cât dureri și lacrămi. Un om balan pornește la drum lung; da, nu se duce departe și cade la așternut".

Să mă'mbrac cu „aceeași tualetă"" să am „aceeași pieptănătură". Pe singura amintire a ochilor se mai bizue dar, Profesorul Ebbing! Atunci

SPECIAL de PAȘTI

A APĂRUT



AVENTURIERĂ ?
MARTIRĂ ....

Dela țigancă de șatră la tronul de împărăteasă și până la prăbușirea dramatică în camera torturilor. Pasionantă biografie romanțată.

Complect 8 LEI — la chioșcuri și librării



Doamne, Dumnezăule, dă-mi măcar puterea să nu-i stingheresc cercetarea, întru nimic.

13 Octombrie 855 la ceasu 9 dim.

Cu toate că gându mi-i, oarecum, pregătit pentru tot ce are să fie; nu-mi pot stăpâni emoția care mă cuprinde tot mai mult. Sânt îmbrăcată și pieptănată întocmai ca'n ziua când a sosit de Hess la Știubeeni; la feliu cum sînt în portret și când chipu și îmbrăcămintea s'au putut, mai mult și mai bine fotografia în ochii lui. Sînt însă mult mai slabă și mai palidă decum eram atunci.

N'am astâmpăr; peste două ceasuri... Umblu prin odae, dela capu patului deasupra căruia e suspendat un crucifix de abanos cu Christ turnat în bronz, până la ușă și până la birou pe care-i caietu, cu file rărite și pătat de lacrămi pe care nu le mai pot opri. Mă'nchin, scriu câte un rând și iar umblu și aștept să vie cineva... Aș vre să vie moșu.

— Bună dimineața, Catincuță! Te-ai hodinit cât de cât?

— Da, moșule.

— Ia vin' încoace, la fereastră, să mă uit, mai de aproape la tine și să văd eu cum ai pitrecut noaptea... N'ai dormit fata moșului, iar n'ai dormit?

— Ba da, puțin am ațipit spre ziuă.

— La ce ceas te-ai sculat?

— Ceasu era la șase.

— N'ar fi bine, oare, să mă duc la spital și să spun că nu ți-i bine și nu poți veni?

— De ce, moșule?

— Pentru că așa cum ești, palidă și cu ochii roșii, cineva care nu te-ar fi văzut de mult, nu te-ar mai cunoaște; dar încă, bietu baron, în a cărui minte tulbure ai să te arăți ca un chip de ceară albă prin fum des? Dacă vrei să mergi, să trecem mai înainte pi la un magazin cu dresuri, ca să-ți mai potrivească obrazu, și să semeni cu aceea pi care o știe el...

— Roșie n'am fost vreodată și apoi... bietul de Hess, m'a putut vedea și cu fața asta.

— Când erai tot așa?

— Cred că la țintirim când s'o jurat pe morminte și... atunci când o plecat.

Moșu s'așază pe un fotoliu, își sprijină coatele pe genunchi, își prinde capu între palme și pare a se gândi, când intră mătușica, îmbrăcată, gata să pornim. Îi sărut mâna.

— Ți-i rău, Catincuță?

— Nu, mătușică, sînt obosită, n'am putut dormi.

— Da la ce te gândești, Mihalache?

— Mă gândesc că ar fi bine și nimerit să amânăm vizita la spital, ca nu cumva din pricina feței ei, galbene și obosite, să n'o mai cunoască de Hess.

— De asta este un leac bun: îi acela ce-l avem noi, fetele di pi vremea me, când tot sângele ni năvăle la inimă, dacă știem că cutare cavaler, ne așteptа în sala de bal.

— Care-i leacu?

— Ni dădem câteva palme, ori ni pișcam ușor di obraz. S'a duce și Catincuța la o fereastră și s'a face roșie bujor.

— Dă, cum vre să facă ea... Dar pentru că dela întâlnirea asta așteaptă Profesoru tot ce se mai poate aștepta în boala lui de Hess; eu cred că-i însămnat lucru să i se arate așa cum poate că i-o fi rămas lui în minte.

— De unde știu eu, moșule, dacă până mâne nu voi fi mai palidă și mai slăbită?

— Așă-i, ai dreptate.

— Da la câte-i ceasu, Mihalache?

— Îi drept zăce și jumătate și să mai socotim vre-o zăce minute până ajungem... Hai, îmbracă-te, Catincuță. Da, înainte, să bei măcar jumătate de păhărel de Bordeaux și să mănânci ceva ușor.

— Da, da, bun gând ai Mihalache, sună să-i aducă vin și o felie di jambon.

Nu mă 'mpotrivesc; mă simt a fi un lucru cu care se poate face tot ce vrei.

Inima îmi bate tare, picioarele îmi tremură, mă'nnec cu înghițitura de jambon și, fără să-mi dau seama ce fac, beu tot paharu de vin.

— Bine, tare bine ai făcut, Catincuță, să bei tot vinu. Și, di acu, să mergem cu Dumnezău înainte, zice moșu și se'ntoarce, cu o cruce mare, spre Crucifix. Ne închinăm în gând și tustrei părăsim laolaltă odaia.

O victoria, cu doi cai slabi, pare a ne aștepta la scara hotelului.

„Alserstrasse Krankenhaus", poruncesc birjarului; și cum stau între moșu și mătușica ferindu-mă să mai văd Viena, mă uit drept înainte, la haina birjarului, pe care văd desinându-se și luând culoare, zidul cenușiu și poarta ogivală, pe care toată noaptea nu le putusem îndepărta din minte și din ochi.

O căldură neliniștitoare mi se revarsă în valuri prin trup și gândindu-mă la ce m'așteaptă la spital, văd, mai limpede ca oricând, icoana pe care aș fi vrut s'o păstrez în amintire, topindu-se și dispărând în zădărnicia nebuloasă a încercării Profesorului și în nădejdea fumurie în care simt că mă rătăcesc.

Suntem anunțați și un servitor, îmbrăcat în alb, ne conduce în biroul Profesorului Kraft Ebbing, un om mic, încă tânăr, cu barbă Henri IV și cu ochi vii și pătrunzători, pe care parcă-i simt cetindu-mi în gând. Îmbrăcat în haină albă de spital și cu o tichie de catife roșie în creștet, Profesoru, după ce ni se prezintă, ne invită să luăm loc și ne întreabă apoi dacă ne poate vorbi în limba lui. Îi spun că eu singură o cunosc și atunci Profesoru mă prinde de braț și făcând astfeliu cu mine câțiva pași spre fereastră, îmi ia pulsu, mi se uită lung și adânc în ochi, apoi îmi spune: ,

— Trebuie să știți, mai din 'nainte, domnișoară, că încercarea noastră, în cazul baronului de Hess, e datorită, înainte de toate, unui precedent — unicul până acum — în practica mea — care, analog cu prezentul, a dat cel mai bun și mai neașteptat rezultat. Prin ceia ce-vă spun, domnișoară, nu înțeleg să vă dau nădejde; încercarea noastră poate varia dela individ la individ; totuș, datoria noastră de oameni ai științei, precum și a voastră vi-i datoria de conștiință, suntem obligați a nu neglija orice mijloc ni s'ar părea bun, ca s'ajutăm și poate... să salvăm pe baronul de Hess. După cum am aflat dela persoanele care au adus pacientul la clinică, acesta a trecut prin țara voastră fiind purtătorul unei misii diplomatice și atunci i s'a întâmplat nenorocirea, ce i-a dat starea de astăzi. Aș dori să aflu, domnișoară, în interesul încercării noastre, care erau relațiile voastre de prietenie cu baronul de Hess? Dacă v'a fost numai oaspe, prieten sau logodnic poate. Vă rog să-mi spuneți așa cum ați mărturisi-o confesorului vostru.

— Baronul de Hess, într'o noapte de cataclism, a fost adăpostit, cu suita sa, la Castelul de pe moșia mea.

Și, cum în cele cinci zile, cât a durat revărsarea apelor, nu a putut călători mai departe, de Hess, cu dragomanul și prietenul său, de Skardzinski, au fost aproape tot timpul în societatea mea.

De Hess, care-i artist pictor, mi-a făcut un portret.

— Bine reușit?

— Mai bine decât îmi puteam închipui un portret de maestru.

— Interesant, murmură Profesorul. Și, apoi care i-a fost atitudinea față de persoana voastră? Nu-și schimba, ades, dispoziția, nu era tăcut și vesel fără tranziție, nu?

— Da, domnule Profesor, dar eu dam tot în sama neliniștei sale, de a-și fi întârziat misia, care se pare că trebuia s'ajungă grabnic aici.

— Care-i era ținuta față de persoana voastră, asta-i important să știu.

— Aceia a unui frate, complectat cu un sfătuitor ce mi-ar fi purtat deosebit interes.

— Foarte bine. Asta îmi mărește nădejdea în cazul lui.

Nu l-ați surprins cumva mascându-și sentimentele pentru persoana voastră?

— N'am observat decât un fapt curios pe care, atunci, nu mi l-am putut explica decât într'un singur chip:

Cu două zile înainte de plecare, m'a însoțit la țintirim, unde mă dusesem să îngrijesc mormintele părinților mei și să mă rog. Acolo, a îngenunchet, s'a rugat și s'o legat, prin jurământ, față de memoria lor, să-mi fie „de departe sau de aproape, un epitrop sufletesc". Apoi, la plecare, a trecut singur pe la țintirim, și, pe morminte, o răspândit flori. Dintr'un buchet adus dela seră, mi-a dat o parte și alta și-a păstrat-o, fără să-mi lămurească gestu, prin vre-un cuvânt.

— Cum, în ce dispoziție de spirit era în clipa plecărei?

— Era tăcut, trist, și-mi părea a stăpâni o agitație pe care am dat-o în sama grijei drumului și a gândului că misia nu ajunsese la timp.

— Vă mulțumesc, domnișoară, pentru lămuririle, prețioase, pe care mi le-ai dat. Și, acum, să încercăm experiența cu subiectul însuș.

Pe când Profesorul, roagă pe moșu și pe mătușica să treacă în biurou vecin, eu îmi frec în fața ferestrei obrazul rece și îngălbenit.

Profesoru vine spre mine, mă ia de mână, mi se uită 'n ochi și-mi spune:

— Vă rog, domnișoară, ca oricare ar fi sentimentele voastre pentru pacient, să nu vă lăsați în voia impresiilor voastre, să vă stăpâniți cât mai mult, păstrând ținuta voastră, bine cunoscută lui.

Ușa se deschide și condus de braț de

(Continuare în pag. XI-a)

NOU! CELEBRU!

A APĂRUT



Da, un vânt de nebunie și crimă, de erori judiciare și enigme, suflă prin paginile emoționantului roman celebru, răvășind viața conjugală a avocatului Olivier.

La chioșcuri și librării — 15 LEI

către alt doctor, de Hess, în port de spital, păşeşte încet şi nesigur, cu ochii plecaţi în pământ. Gâtu mi-i uscat şi limba aspră îmi pare a fi răsucită şi lipită de palat. Fac o sforţare şi m'aud spunându-i cu un glas pe care eu singură nu mi-l recunosc.

— Bonjour, monsieur le baron, comment allez-vous, ce matin?

De Hess îşi ridică ochii vagi, se uită lung la mine şi degetele, strânse, le plimbă pe frunte, ca şi când ar vrea să înlăture ceva ce-i acopere mintea.

— Vous avez bien dormi, je l'éspère.

Intr'o sforţare supremă a întregei sale fiinţi, într'o crispare aproape, de Hess spune cu greu câteva cuvinte, aceleaşi pe care le repetă din când în când:

— Stubeni, mademoiselle Balta, Laqué.

Profesoru, cu mulţumire pe faţă, mă'ndeamnă să-i mai vorbesc.

— Je vais poser sur la terasse?

— Oui, mademoselle Balta, une composition „un Printemps".

Pe frunte îi apar broboane de sudoare şi ochii, extatici, îi pleacă iar ţâcut în pământ.

Profesoru face semn doctorului să reconducă pacientu.

— A demain, monsieur le baron.

— Oui, la composition, un Printemps, a Stubeni.

Ii prind mâna rece şi asudată, şi-i repet:

„A bientôt".

O licărire de conştiinţă trece prin ochii lui de Hess, pe când doctorul, prinzându-i braţul îl îndreaptă spre uşa deschisă 'n lături.

Profesorul pofteşte pe moşu şi pe mătuşica să revie în biurou lui şi adresându-mi-se spune:

— Pacientul de Hess a fost adus în stare nervoasă acută la clinica mea. Această stare, tocmai pentrucă era acută, nu m'a îngrijorat, cât faptul că, după două zile a avut o complicaţie cu puternică congestie cerebrală şi căreia îi este datorită, aproape în tot, starea sa de astăzi. E nevoe dar, în tratamentul său, de multă, de infinită, prudenţă pentru ca, în nici un cip, creeru să nu lucreze, de odată, prea mult, supunându-l, totuş, unui exerciţiu lent, cât mai lent, pentru ca mintea să nu sufere cea mai mică oboseală, nestagnând în acelaş timp.

In această privinţă, Domnişoară, trebue să recunosc şi să vă mulţămesc că intuitiv aţi procedat exact aşa cum trebuia.

Aş dori, însă, să ştiu dacă pacientul, afară de numele vostru şi de localitatea pe care le repetă de când a venit, ce anume cuvinte v'a spus mai mult şi dacă acestea au oarecare *legătură* cu ceva petrecut la Castel.

— Da, domnule Profesor, mi-a spus de compoziţie. Fusese vorba să facă una şi se gândea pe atunci la titlu; şi-a mai amintit numele valetului „Laqué" şi, ce-i mai îmbucurător cred, e



că titlul tabloului-compoziţie, asupra căruia nu era încă hotărît, mi l-a spus acum.

— *Ausserordentlich!* — exclamă Profesoru. Creerul a lucrat, dar, făcând o legătură la care vă mărturisesc că nu m'aşteptam s'o constat dela chiar întâia şedinţă.

Aşadar, îmi permit să vă repet, domnişoară, că tratamentu fizic, e acel ce primează în cazu de faţă şi-i necesar să fie aplicat în concomitenţă cu acel psyhic, care, de i-ar lua înainte, i-ar fi fatal. Veţi binevoi, dar, a veni în fiecare zi, pentru a trece lângă bolnav, cel mult un sfert de oră, în care timp îi veţi spune numai cuvinte şi expresii, de gând, simple şi precise, la care el să nu se gândească prea mult — ceia ce i-ar face rău — şi să vă poată răspunde *cât de succint*. M'aţi înţeles?

— Da, domnule Profesor, îi voi spune, de ex.: „E frumos afară. E soare. Mă duc la masă. Am primit o floare".

— Perfect. Tot aşa vorbindu-i, câte puţin, în fiecare zi şi văzându-vă, nădăjduesc că-şi va recăpăta conştiinţa şi memoria. Ţine de voinţa şi de răbdarea voastră, domnişoară, ca să putem nădăjdui în încercarea noastră. Vă mai atrag atenţia şi vă rog să-i vorbiţi acum, la început, în limba în care obişnuit v'aţi întreţinut. Dacă însă socotiţi că n'o posedă, în deajuns, ca să nu facă sforţări de minte, vorbiţi-i în limba lui. Feriţi-vă de a-i aminti de prietenul său, de ape mari, de orice-ar fi, de Prut.

Fiece cuvânt al Profesorului fusese o nouă pană ce-o simţeam crescând în aripele nădejdii mele; aşa că, în clipa când Profesorul se ridică dela biurou şi moşu, salutându-l îi întinse un plic, destul de pântecos, Profesorul, surâzând, îl refuză şi mă rugă să-i spun că tot se făcea din umanitate şi din interes ştiinţific, în acelaş timp.

In dimineaţa asta, întorcându-mă cu moşu şi cu mătuşica dela spital, am văzut întâia oară, că Ringu îi frumos; că Austriacii, în mersul şi vorba lor, sânt vioi şi veseli; că amazoanele călăresc, toate, după tipic şi-s elegante în tualeta şi ţinuta lor.

De abia ajunşi la hotel, am trebuit să spun, moşului şi mătuşicăi, de a fir a păr, tot, tot, ce vorbisem cu doctorul şi cu de Hess.

— Va să zică îi multă nădejde de vindecare?

— Da, da, moşule, însă tratamentul are să fie lung şi destul de greu.

— Şi, cât are să ţie, nu ţi-o spus?

— Aşa, după cum am înţăles, fără ca Profesorul să hotărască, ar ţine trei, patru luni. Spun, cu toată credinţa, gândindu-mă la starea lui de Hess şi amintindu-mi de prudenţa ce mi-o recomandase Profesorul în reeducarea lentă a minţii lui.

— Da eu cred că nu-i nevoe, Catincuţă, să stai aici atâtea luni di zile, îşi dă părerea mătuşica.

— Ba, din potrivă; Catincuţa are să le fie Profesorului şi lui de Hess, de mare ajutor; că, dă... Altfeliu are să vorbească *ea* cu baronu decum ar vorbi altăcineva...

— Şi, aşa, cum îi di făcut, Mihalache?

— Stăm şi noi cu fata la Viena; că aici singură, în ruptu capului n'o lăsăm.

Ne putem închiria un apartament confortabil, pe aproape de spital şi ne aşăzăm, soro, pi patru luni în inima Vienei.

— Da, moşule şi mătuşică, nu vă gândiţi la...

— La ce să ne gândim?

— La stinghirirea treburilor din ţară şi la cheltuială.

— Eh, să dee Dumnezău, numai grija asta s'o avem. Stăm aici, daaa, stăm ca să pot spune şi eu cunoscuţilor că am făcut „o cură în străinătate"! Şi, ce-ar fi să m'arăt şi eu, di vătămătura me, la un doctor mare.

— N'ai face rău, Mihalache, că'n toamna asta, s'o cam îndesit durerile.

— In primavară, aşa cam pi la sfârşitu lui Fevruarie, ori la începutu lui Martie, umflăm pe de Hess di la Viena şi-l ducem la Tudora şi la Ştiubeeni, să se 'ntremeze bine; şi, pe urmă la vară, ca să 'nveţe baronu plugăria noastră, mi-l sui pe girezi, să se uite spre Viena şi, la toamnă, să se sprijine de coarnele plugului şi să se plimbe cu grapa pe lan, aşa cum avem să ne plimbăm noi în iarna asta cu caleaşca pe Ring.

Iaca aşa, trebue să facem ca să fim cu toţii mulţămiţi.

Ce zici Catincuţă, ţi-i pi plac?

Tremur de bucurie, le sărut mânile şi le spun:

— „Numai tata şi mama, Dumnezău să-i erte, s'ar fi putut gândi aşa.

— S'adică noi, acu, să ne hrănim numai cu nădejde, cu planuri şi cu bucurii? Jos ne'aşteaptă masa.

La masă, menu-ul îmi pare a fi mai bun, mai ales şi mai elegant servit, ca în sara trecută. Mănânc cu foame şi cu plăcerea ce-o dă voia bună, iar după masă dorm uitată, până la vecernie, cînd cu moşu şi cu mătuşica, ne ducem să ne 'nchinăm în biserica „Sfântu Ştefan".

In ce linişte dumnezeiască mi se scaldă sufletu, gândind la ce-mi spuse Profesoru şi la încrederea lui, că ar ţine de priceperea şi de răbdarea mea ca omul care cu toată inima făgăduise părinţilor mei să-mi fie epitrop sufletesc şi care în cele mai grozave momente, când îşi pierduse conştiinţa eu, eu îl puteam ajuta cu priceperea şi cu răbdarea mea, să fie acel ce fusese, acel pe care, oricum, nu l-aş fi putut niciodată uita.

Biserica Sf. Ştefan trebuie să fi fost inspirată într'o noapte de însuş Dumnezeu, unui arhitect credincios. Numai în Intunericu acela, luminat de câteva feştile, omu se poate adânci în sufletul său şi poate rămâne în acel „andacht" în care credinciosu se simte aproape de Dumnezeu şi departe de ori ce-i pământesc.

M'am rugat, din toată inima, pentru sufletele părinţilor şi pentru sănătatea lui de Hess. Apoi, ca să mă pot gândi în voie şi să mă pot bucura, în liniştea odăii, de tot ce-mi hărăzise Dumnezău şi aveam să aştept dela oameni, m'am rugat de moşu şi de mătuşica, să mă lase singură la hotel, pe când ei, cu bună voie, s'au dus să mai vadă Castelu şi parcu „di la Schenbrun".

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

(urmează)

Publicaţii primite la redacţie

Reviste:

Şcoala basarabeană, revista corpului didactic primar din municipiul Chişinău şi judeţul Lăpuşna, anul VI, No. 3 (Martie 1938).

România Militară, anul LXXV No. 3 (Martie 1938).

Ramuri No. 2-3 (Februarie-Martie 1938).

Gânduri şi rânduri Martie 1938.

Ararat, revistă lunară literară, anul XIV No. 156 (Aprilie 1938).

Cuget Moldovenesc anul VII 1-3 (Ianuarie-Martie 1938).

Reviste româneşti:

FAMILIA No. 1-2:

Vasile Cotruş *(Noua Constituţie a României)*, Ion Minulescu *(Poveste scurtă)*, Paul Constant *(Semne dela Dumnezeu)*, Alice Soare *(Neurastenie)*, Constantin Stelian *(Ion Petrovici)*, Victor Eftimiu *(Poezii)*, Georgeta Mircea Cancicov *(Botezul)*, D. Hinoveanu *(Plai în ceaţă)*, Septimiu Popa *(Un sat de boeri, dar fără popă)*, Romulus Demetrescu *(Despre oameni şi cărţi vechi)*, etc.

Scriitori şi cărţi, Idei — oameni — fapte, Revista revistelor.

Preţul 30 de lei.

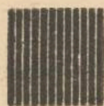
A APĂRUT:

POENI

DIN VIAŢA SATULUI MEU

Aşteptatul roman al doamnei

GEORGETA MIRCEA CANCICOV



O frescă a vieţii reale de la ţară — cu bucuriile, necazurile şi freamătul lumei săteşti — minunat descrisă de distinsa autoare, care dovedeşte un real talent şi un deosebit spirit de observaţie.

Un volum de 400 pagini Lei 80

De vânzare la toate librăriile din ţară

FOTOGRAFIILE

TUTUROR VEDETELOR

DE CINEMA

APAR MINUNAT

REPRODUSE IN

EXCELENTA REVISTĂ

Cinema

24 pagini tipărite în heliogravură 5 LEI

IZVORUL SĂRĂCIEI

Nu cu multe sute de ani în urmă, până în vremea Țarului Petru Cel Mare, tot sudul imens al Rusiei până la hotarele apusene ale Chinei, și de acolo până în Mediterană și până 'n Egipt, era locuit de un popor care vorbea dialectele aceleiași limbi, și care profesa aceiași credință în Proorocul „Mohamad". Organizați în țărișoare foarte mici, aproape cetăți, conduse de către cârmuitori iubitori de nație, numiți, uneori Khani, către nord, Sultani, Șahi și Padișahi în regiunile din sudul acestui teritoriu, ele erau supuse sau Khanilor din Bacceseraiul Crimeiei, sau Califilor din sfântul oraș al Bagdadului.

Țărișoarele acestea fiind mici și tocmelile politice și sociale foarte simple, stăpânirea nu arunca niciodată dăjdii prea mari asupra populației.

Pe de altă parte, teritoriile lor fiind pe drumurile umblate ale Orientului, locuitorii trăiau o viață îmbelșugată depe urma agriculturii pe un pământ fertil, sau de pe urma negoțului încă și mai bănos.

Această epocă de aur n'a durat prea mult. In apropierea vremii noastre moderne, odată cu întinderea culturii, a început să se avânte asupra lor și sărăcia cu tot cortegiul de nenorociri: vrajba între oameni pașnici, disprețul pentru cei străini, ori de ce fel de religie ar fi fost, neîncrederea între prieteni și vecini și groaznica lăcomie care 'ndeamnă la bucuria de a poseda pe orice cale și cu orice sacrificiu, agonisita muncită cu greutate de către altul.

Această molimă a'nceput de la graniță, și anume despre părțile de către împărăția Constantiniei, cum numeau orientalii Constantinopolea de astăzi.

Sultanul unei țărișoare, a cărei capitală era pe un țărm de mare frumoasă, se 'nspăimântă de această schimbare neașteptată a vremilor. Și temându-se el să nu fie făcut răspunzător la dreapta judecată a cerului, și să nu cadă asupra amintirei lui blestemul generațiilor viitoare că sub domnia lui viața s'a făcut mai grea, adună un sfat mare, la care, pe lângă sfetnicii obișnuiți ai Divanului, chemă pe toți oamenii care avuseseră vr'odată demnități în cetate, cum și pe toți cei cunoscuți pentru știința lor cărturărească, ori numai prin încercările agonisite de-alungul vieții.

Cel dintâi se ridică Sultanul Ioș El-Zaman, un bătrân cu 'nfățișare respectabilă.

— Oameni buni!... Nu știu prin ce putere, viața asta a noastră s'a schimbat în așa măsură, încât, astăzi, când privesc de la un capăt al ei către celălalt, nu o mai cunosc!... Toate îmi apar că sunt lucruri străine! Parcă s'a scoborît un fel de ceață vrăjită care dă lucrurilor înfățișări stranii. E un vârtej în care omul nu rămâne ființa aceia înțeleaptă pe care a făcut-o Dumnezeu. Inima lui bate azi mai repede, sângele-i este mai iute și mai fierbinte, și o curiozitate demonică îl face să 'ndese 'n locașul îngust al inimii cercări din ce în ce mai numeroase și mai mari. Urmarea este că ne vedem copiii murind prea de tineri!

S'a schimbat felul de viață! Fiecare trăește multe, și nu ca noi bătrânii, mult!

Pe de altă parte, și treburile împărăției merg foarte greu: vechile dări, care altădată erau o nimică, astăzi se plătesc numai după întârzieri mari! Văd bine că sărăcia este tot mai puternică.

M'am gândit să cer sfat de la Dumneavoastră ca să știu care sunt izvoarele sărăciei, și care sunt zăgazurile pe care trebue să le ridicăm împotriva ei?

Tot sfatul tăcu vreme îndelungată. Apoi, Vizirul dăjdiilor scoase de la brâu o condică lungă.

— Nu știu cum se face, Măria-Ta, că toate corporațiile plătesc astăzi mult mai puțină dajdie decât acum patru ani! Dacă vor merge lucrurile tot așa...

Sultanul își fixă ochii asupra unui bătrân cu fața fină și cu ochii plini de blândețe:

— Dumneata, Marele Șeic al Corporațiilor, ce spui despre asta?

— Am să spun Măriei-Tale că negustorii și toți meșteșugarii corporațiilor plătesc astăzi cu mult mai multe angarale decât în trecut, dar dacă tezaurul împărăției este gol... atunci... Măria-Ta!... Dă-mi voe să nu mai spun nimic!

Sultanul își încruntă sprâncenele:

— Dă-ți gândul pe față!

Marele Șeic își ridică fruntea cu seninătate:

— Am să pun Măriei-Tale o 'ntrebare: Când robii unui stăpân se ridică la averi mari, averea stăpânului mai rămâne aceiași?

Sultanul începu să-și frământe barba.

— Hm!... Mi se pare că Dumneata ai cam avea dreptate! Slujbașii împărăției s'au făcut adevărați porci de câni!

Atât i-a trebuit divanului:

— Mai rău decât atâta, Măria-Ta! sunt niște bandiți!...

— Măria-Ta nu vede că Marele Aga al Ienicerilor are patru palate mai mari decât seraiul împărătesc?

— Ce vorbești Dumneata de Aga Polițiilor?... Nu te uiți la palatul de lângă casa mea?... Este al unui Naib de la Kadiat!

— Și Kadiii sunt niște tâlhari!

— Da!... Dreptatea se vinde pe bani!

Sultanul încremeni, auzind atâta potop de reclamație împotriva slujbașilor, împărăției. Și acest noian de vorbe urîte împotriva slujbașilor ar fi continuat, dacă nu s'ar fi ridicat de la locul lui bătrânul fost Mare Vizir, Ghilani Mujahed Ben-Talabá.

Indată ce se ridică el, se făcu tăcere ca prin farmec, fiindcă Ben-Talabá era stimat nu numai în localitate, ci până departe prin cetățile împărățiilor vecine. El fusese în tinerețe un general care comandase multe războae glorioase, și dusese faima țării până departe în țările ghiaurilor din întunecatul continent al Europei. Iar după ce-l ajunse vârsta și scăderile puterilor trupești îl siliră la o viață mai așezată, Sultanul Ioș El-Zaman îl cinsti cu cele mai grele și mai de seamă funcțiuni ale țării. Fața albă și roză ca un trandafir, mărginită în jos de către o barbă lungă, iar sus, deasupra frunții de un turban de mătase albă de India, încheiat în față printr'o agrafă scumpă, se sili să fie aspră. Dar zâmbetul nelipsit din colțul gurii lui dezmințea sprâncenele încruntate și dădea pe față un suflet nemărginit de bun.

— Măria-Ta!... Toate câte le-au spus cinstitele fețe ale divanului, toate sunt adevărate și rog pe Luminăția-Ta să cugete mult asupra lor! Tâlhăria s'a încuibat în ocârmuirea țării noastre. iar împotriva tâlharilor să nu uite Măria-ta, nu este decât un singur leac sănătos: spânzurătoarea! Eu însă văd și un alt rău încă și mai primejdios, fiindcă se face cu călcarea unei porunci a Profetului nostru, Dumnezeu să-l odihnească și să-l bucure! Sfânta Carte ne oprește să avem legături cu ghiaurii, afară doar decât să-i primim în casele noastre și să-i ajutăm când se găsesc drumeți neajutorați prin pământurile noastre!... Noi însă am început să ne cumetrim cu ei, fiindcă ne trimitem copiii nu numai să cerceteze locurile lor întunecate prin lipsa credinței adevărate, dar încă îi vârîm și pe la școlile lor, și-i îndopăm cu altă învățătură decât aceia care este legea noastră! Nu e de mirare că ni s'au stricat copiii! S'au deprins cu tot felul de obiceiuri și de lucruri pe care le aduc de pe-acolo. Inainte vreme, tot ce ne trebuia făceam noi aicea și banul ne rămânea în buzunar!... Acum însă, aducem tot felul de fleacuri și de tinichele din țările păgânești și dăm la gunoi arama părinților noștri! Aurul nostru cel bun se duce peste graniță, iar în țară nu ne rămâne decât sărăcia!...

— Da! Da!... Așa-i!... murmurară toți bătrânii.

Totuși, se ridică unul dintre cei tineri.

— Ben-Talabá!... Nu ai dreptate!... Te poți pune de-a curmezișul vremilor, ca să oprești progresul?... Gusturile noastre sunt mai subțiri și n'avem încă o industrie care să ni le mulțumească!... Despre sărăcie... eu am să spun altceva! Lumea se 'nmulțește, populația este mai deasă pe acelaș teritoriu, și ca atare, hrana fiind aceiași, este mai puțină și se plătește mai scump!... Este și asta o lege ne'ndurătoare a naturii!

— Natura lui Dumnezeu nu poate să fie decât mai bună pe vreme ce trec anii!... Nu ea este izvorul sărăciei, ci voi cari ați deprins numai moda ghiaurilor și nu și meșteșugurile lor!

— Ei, lasă-ne 'n pace, Ben-Talabá! — se ridică alt tânăr. — Bătrânii nu s'au împăcat niciodată cu cei tineri!

— Ești om cu idei învechite! — adăugă un altul. — Nu vrei să ții seama de progresul vremurilor!

Ben-Talabá făcu semn de curmare a discuției:

— Poate să mă 'nșel eu, dar se poate ca și voi să fiți pe un drum greșit, măi băeți! Nu-i timpul chiar acuma ca să continuăm, dar vă poftesc pe tustrei la mine, Vineri la prânz!... Atunci cred că ne vom înțelege mai bine!

Sfatul împărătesc ținu încă multe ceasuri, apoi oamenii se răspândiră pe la casele lor. Cei trei tineri care încolțiseră pe Ben-Talabá, primiră cu vie plăcere pofteala bătrânului, a cărui intimitate o prețuiau cu deosebire.

Joi seara, Ben-Talabá chemă la sine pe un rob dintre cei mai deștepți și-i întinse un dinar de aur:

— Sauab!... Mâne dimineață ai să ei un catâr și-ai să te duci prin satele din apropiere ca să cumperi două oci de tutun netăiat! Dar ține minte: să fie cel mai prost cu putință în toată lumea asta! Să miroase urît, să fie înecăcios, înțepător, mucegăit chiar!... Ai auzit? Să nu se poată găsi pe lumea asta un tutun mai păcătos!

— Ințeles, Stăpâne! Cotoare de făcut leșie pentru oile râioase!... Cocean!...

— Și mai rău încă!

Dimineața, de vreme, sclavul fu'napoi. Stăpânul îi dete 'n primire un cuțit de tăiat tutun, două cutii de aur bătute cu nestimate, și o tavă de argint.

— Sauab! Ține minte: Tai coatoarele de frunze subțiri ca niște firișoare de mătase și le așezi în cutii cu grijă să nu se rupă nici unul, iar ce rămâne, să n'arunci! Când vor veni mosafirii mei de azi, la vremea fumatului, când voi bate prima dată din palme, ai să-mi aduci o tipsie, la a doua bătae aduci pe cealaltă, iar la a treia, aduci tava asta de argint cu cotoarele și cu cuțitul!

Către prânz, curtea palatului lui Ben-Talabá se umplu de sclavi și de catâri bine înșeuați. Gazda tăiase în cinstea zilei aceleia cei mai grași berbeci ai lui, adusese cele mai scumpe flori și cele mai delicate fructe ale multelor lui grădini. Miros de carne friptă pe jar, de carne prăjită în său de berbece și de mirodeniile prăjiturilor și plăcintelor, umpluse toate încăperile palatului.

După masă, toată lumea trecu în salonul de fumat.

Pe mese și pe mesuțe scumpe, așteptau feluri de țigarete de chihlimbar, lulele și narghilele, cum și tot felul de țigări și tutunuri fine.

Toți se repeziră la ce credeau ei că este bunătate, mai scumpă, însă gazda nu'nțelegea să pue mâna pe vr'o țigară pentru ca să dea semnalul fumatului general. De aceia, unul dintre mosafiri, i se'nfățișă cu un trabuc scump în mână:

— Ben-Talabá!... Dai voe să fumăm?

Bătrânul sări 'n sus.

— Poftiți, prieteni!... Poftiți!... Luați tot ce vă poftește inima!

Apoi se uită cercetător peste mesuțe.

— Mie însă... o să-mi dați voe să fumez altfel de tutun!... Fiindcă... eu... am tutunul meu deosebit!

Și bătu odată din palme.

Toți ridicară privirile. Altfel de tutun?... De bună seamă că bătrânul avea ceva încă și mai bun! Față de enorma lui bogăție...

Nici unul nu 'ndrăzni să-și aprindă ciubucul, și toți rămaseră în așteptare.

Sauab veni cu tipsia de aur și o așeză tacticos în fața stăpânului.

Ben-Talabá o desfăcu foarte 'ncet, apoi rupse câteva firișoare de tutun fin, dar negru ca zmoala. Câțiva curioși își apropiară nasurile de cutie și o mirosiră îndelung.

— E un tutun negru de China!... Cu multă cazně l-am căpătat de la Sultanul Zablacan Utared al Chinei musulmane!... Dar a trebuit foarte multă stăruință, mai ales din partea prietenului meu Șahriman, Șahul Persiei!... Dar ce mă costă!?... Doi dinari de aur dramul!... Intr'o țigărușă merg cel puțin 20 dramuri!... Pentru asta, să nu vă 'mpingă diavolul să-mi cereți vreun firișor!

Toți aruncară țigările cele scumpe și trabucurile, și se repeziră la narghilele.

— Ben-Talabá! ...Două fiřicele, să-i cunosc și eu gustul!

— Nu se poate!... Nu pot!... Il păstrez pentru sufletelul meu!

— Ben-Talabá!... Fă-mi atâta hatâr: un firișor!

— Nu mă lăsa, Ben-Talabá Efendi!

Bătrânul se supăra, făcea gălăgie, dar totuși, da cu belșug la toată lumea.

Un fum vânăt și înăbușitor se ridică în atmosfera încăperii. Unii tușeau ca de răpciugă, altora li se tăia respirația, și la toți le lăcrămau ochii.

— Ben-Talabá! Incă două fire!...

— Ce deliciu!

— Dar ce parfum!...

— Asta, da!... E tutun!... Simți că are tărie!

— Dacă Alah fumează, apoi ăsta e tutun pe placul lui!

— Ben-Talabá! Ți-aș face-o rugăminte: Fă-mi și mie rost de-o ocă de tutun negru de China!

— Și mie una!... Ce 'nseamnă 600 dinari, când e vorba de-o bunătate așa de rară?

— De!... Știu eu?... N'o să-mi fie tocmai ușor!... Insă... Mai înainte... Să vă mai arăt ceva!

Și, bătând a treia oară din palme, sclavul aduse pe-o tavă de-argint un cuțit de tăiat tutun și un maldăr de coceni.

— Priviți aici și vedeți bine ce-ați fumat, voi tinerilor!... A fost destul să vă spun povestea cu Șahul Persiei și Sultanul Chinei, și să pun cocenii într'o cutie de aur, pentru ca să vă pară că este cel mai delicios tutun!... Oare ce cumpărați voi de peste graniță?... Tutun?... Nu!... Coceni!... Coceni înveliți în foiță de aur!... Vedeți voi unde este izvorul sărăciei?

O clipă, tinerii rămaseră înlemniți, fiindcă glasul bătrânului căpătase intonații ciudate. Apoi izbucniră într'un hohot de râs foarte sincer.

— Adevărat!... Ne-ai dat o pildă, sau... Mai bine zis, ne-ai legat la esle!

Ghilant Mujahed Ben-Talabá îi privi cu o părintească mulțumire. Un zâmbet lin lumină sufletul său cinstit.

— Ai dreptate, Ben-Talabá!... Trebue să ne'ntoarcem la moravurile simple ale părinților noștri!... Altfel... dăm de râpă cu țară cu tot!

Nimeni nu-i luă 'n rău păcăleala.

Vorbind zgomotos, coborîră spre țărmul mării, unde-i aștepta un caic lung cu polog de mătase verde, căptușită cu roșu înăuntru.

MIHAIL PRICOPIE

BUFONUL ŞI MOARTEA

La Teatrul Naţional se fac ultimele repetiţii ale piesei „Bufonul şi moartea", poveste spaniolă în cinci acte (zece tablouri) în versuri, de Victor Eftimiu. Publicăm Prologul acestei drame, a cărei premieră va fi Luni seara.

(O vioară cântă între culise. Alta, în sală, continuă, a treia prinde cântecul, la galerie, în vreme ce Bufonul intră şi, din faţa cortinei caută cu ochii pe cântăreţ. Vioara din dosul perdelei reia tema...).



BUFONUL

Vioara care cântă pretutindeni
A răsunat din beciuri până'n grindeni...
(cântecul e din nou la balcon)
Frumos mai cântă moartea din vioară!
Poftim la rampă, domnişoară!
Nu vrei să vii? Te-acunzi? Hai, schimbă tonul
Căci ai de-aface cu bufonul!
Nu fac cuvinte noi pe-o glumă veche
Şi ştiu să cânt după ureche...
Tra — la — la!
Tra — la — la!
Amândoi vom cânta
Cântă Moartea şi Bufonul
Tra — la — la!
Tra — la — la!
Domnişoară, schimbă tonul!
(şuerat de vânt)

MOARTEA (nevăzută)

Bufonule, ia seama! Viu!

BUFONUL

Dar nu călare pe-un sicriu
Nici pe-o mârţoagă desgropată
Am lume multă adunată...
Nu vreau petrecerea să-mi strici
Cu gura, plină de furnici
Să nu-mi vii cu un mort în cârcă
Cu două lumânări în hârcă
Aruncă-ţi clasicul costum
Apotecarului din drum.
Cât despre coasă şi dantură
Nu-mi plac nici în caricatură
Te vreau în mantie brodată,
Cât mai frumoasă, mai fardată
Ca o ducesă în balcon...

MOARTEA
(intră aşa cum a vrut-o bufonul)

Bună seara, domnule bufon...
Pe ziua de-azi, fiind la rând
Va trebui să pleci curând.
Te vei numi Catalinon!

BUFONUL

Am înţeles stăpână Moarte
Trebuie să plec departe?

MOARTEA

Cunoşti Sevilla Spaniolă?

BUFONUL

Ca pe-un zefir şi-o farandolă..

MOARTEA

Ai auzit de Don Juan?

BUFONUL

Sărmanul, a rămas orfan!

MOARTEA

Pe ducele Tenorio, bătrânul său părinte
Il îngroapă mâine. Ţine minte!
Fii acolo. Stai la pândă.
Vor pe Don Juan să-l vândă
Marelui Inchizitor...

BUFONUL

Nu se poate! Il omor!

MOARTEA

In ursita lui e scris
Să trăiască într'un vis
De iubire şi risipă
Şapte zile într'o clipă
Sau o sută zece ani
Printre fraţii franciscani...

BUFONUL

Nu-l prea văd pe Don Juan
In călugăr franciscan
Mai curând mă văd pe mine!

MOARTEA

Am s'aleg între destine...
Nu pot aştepta atât
Cât în Cer s'a hotărît.
Vreau să-l iau cât mai curând...
Don Juan nu-i om de rând
Ţara mea e plină toată
De bătrâni ce stau în roată
Sau copii ucişi în pântec...

BUFONUL

Asta e ceva cu cântec...

MOARTEA

Mi-e urât în ţara mea!
Cerul greu pe iarna grea
Vreau să vie primăvara!
Hai, băiete, ia-ţi chitara
Şi cu dansuri, cu femei
Monastirilor să-l iei,
Să-l arunci în viaţă plină,
In lumină
Subt arcuşul alb de lună
Să vibreze ca o strună,
Fulgere să scapere
Pe femei să apere
Pe bărbaţi să-i scutur
Mantia să-i fluture,
Mândru Cavaler
Cu braţul de fier
Să treacă săgeată
Prin viaţa de fată
Una pe zi
Când se va trezi:
Veselă nevastă,
Principesă castă
Iar văduve coapte
Două — trei pe noapte...

BUFONUL

Toate-acestea, nu-i aşa
Ni se vor înfăţişa
Cu servanta lor
Pentru servitor?!

MOARTEA

Negreşit, Catalinon!

BUFONUL

Bon! Bon! Bon!
Scrie la destin
C'o să am şi vin?

MOARTEA

Altfel nu se poate!

BUFONUL

Foarte bune, toate!

MOARTEA

S'a făcut. Acuma du-te
Să nu-l laşi pe căi bătute,
Fă-l pumnal şi fă-l săgeată
Lume nouă să-mi trimeată,
Viaţa fă-i-o vijelie
Inchinată numai mie
Să iubească, să ucidă,
Poarta vieţii să-mi deschidă
Şi, nălucă,
Să-mi aducă
Pe subt bolta porţilor
Tinereţea morţilor!

BUFONUL

Bună poznă îi făcuşi!
Ia mai trage-i din arcuş!
(Moartea cântă din vioară un „Dies irae").

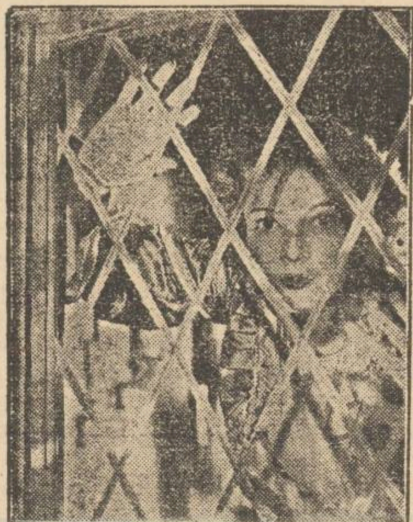
BUFONUL (cântă)

Dies vie, dies Ila
Hai băiete la Sevilla!...
(se întunecă. Ies amândoi. Marşul funebru creşte, acompaniat de orgă).

Cortina

VICTOR EFTIMIU

Un triumf mondial Annabella în „Cetatea Tăcerii"



Annabella, minunata artistă franceză, a fost angajată la Holywood, pentru câtiva ani. Inainte de plecare, a turnat „Cetatea Tăcerii", filmul care în străinătate, a bătut toate recordurile de încasări din ultimii ani

George Champeaux semnează în „Gringoire" următoarele:

„Dece oare, când francezii vor, pot scoate filme exceptionale ca „CETATEA TĂCERII" şi dece vor atât de rar. Este un film care poate fi comparat cu cel mai reuşit film american, datorită scenariului exceptional, regiei minunate şi interpretărei într'adevăr superioare în frunte cu ANABELLA, patetică în rolul studentei Viana, minunatul Pierre Renoir, şi noua revelatie a ecranului francez, BERNARD LANCRET, un tânăr frumos, c'un temperament exceptional.

Sunt mândru că pot califica această productie cu toate elogiile.

Politeţa şi gripa

O persoană bine crescută strănută în batistă pentru că educaţia sa l-a învăţat să nu fie pentru semenii săi o pacoste.

Strănutăm fiindcă începem să avem guturai. Un început de guturai poate să fie şi un început de gripă, mai întâi pentru tine şi apoi pentru ceilalţi — dacă nu strănuţi în batista ta.

Dar dacă ne aflăm în faţa unei persoane prost crescute — se întâmplă şi acest lucru — care strănută cu lirism şi neglijenţă, trebue să ştim că dacă gripa se transmite uşor, ea se evită tot aşa de uşor.

Să urmăm în această privinţă sfaturile profesorului Spitta din Berlin, el însuşi foarte sensibil la răceli, care la el se transformau întotdeauna în gripă. Graţie întrebuinţării zilnice a unei mici doze de chinină, a trecut neatins prin cele mai rele epidemii şi şi-a ferit şi familia de această boală în timpul ultimilor 15 ani.

Este deci indicat să sfătuim pe oricine de a urma exemplul său şi de a lua măsuri de protecţie analoage.

După toate observaţiile făcute, 20—30 centigrame de chinină constitue o pază sigură contra gripei.

Citiţi în fiecare Miercuri excelenta revistă

„Realitatea Ilustrată"

Cea mai mare şi mai răspândită publicaţie de actualităţi ilustrate în culori.

Cărţi noui

Zilele acestea a apărut „Casa de pe culme", roman de d-na Olga Monta. Autoarea, care cu volumul „Nadia" editat



acum trei ani s'a dovedit a fi o scriitoare de mari resurse şi de ascuţit simţ psihologic, ne dă în „Casa de pe culme" o carte în care urmăreşte cu lux de amănunte evoluţia sufletească a eroriilor ei.

„Casa de pe culme" este cartea care va aduce consacrarea definitivă a d-nei Olga Monta şi care o va pune în prima linie a fruntaşilor literaturii româneşti.

Volumul a apărut în editura „Adevărul"

„Jurnalul" lui Samuel Pepys

Un document asupra secolului al XVII-lea în Anglia

Samuel Pepys a fost un înalt funcționar al amiralității britanice dela începutul secolului al XVII-lea. Timp de nouă ani de zile, dela 1660—1669, Samuel Pepys a notat, pentru el, cu scris secret, toate întâmplările din viața lui de burghez și acelea din epoca sa.

Niciodată el nu și-a închipuit că scria o cronică menită să rămână o sinceră și pură mărturie asupra epocii lui. Mulți ani mai târziu, Jurnalul său a putut fi descifrat și dat publicității, cunoscând un enorm succes în Anglia.

Timpul în care a trăit Samuel Pepys făcea parte din epoca echivocă a restaurației monarhiei engleze, după revoluția lui Cromwell.

Fără să încerce a face considerente politice sau sociale asupra evenimentelor desfășurate în jurul său, Samuel Pepys a lăsat un material autentic fără să știe, fiind un adevărat scriitor.

Caetele lui pe cei nouă ani, constitue un document considerabil asupra spiritului burgheziei britanice din mijlocul secolului al 17-lea, precum și asupra politicii europene de atunci. In afară de aceste lucruri, Pepys a notat chestiuni intime din viața lui, fiind un epicurian, un incorigibil amant și un soț iubitor în acelaș timp.

El nota cu stenografia sa secretă, cu o regularitate nedesmințită, zi de zi, tot ce survenea în viața sa și în lumea britanică. Lipsit de scrupule și nesimțind nici un fel de dorință de a da o justificare felului cum vedea viața, confesiunile lui Samuel Pepys sunt pătrunse de un cinism și o brutalitate care denotă sinceritatea memorialistului care-și scrie impresiile numai pentru el însuși. O serie întreagă de purtări *imorale*, de beții și aventuri galante, sunt povestite cu simplicitate și fără nici un fel de jenă. Orice femee întâlnită era, imediat abordată, îmbrățișată... Nesinchisindu-se câtuși de puțin de morala și convențiile sociale, el lăsa ca temperamentul său să sburde în voe. Micile scandaluri, avute din cauza aceasta cu nevasta lui — care era o femee foarte frumoasă — se terminau agreabil într'o îmbrățișare, mărturisită simplu în jurnalul său.

Neavând intențiunea să fie un scriitor, Samuel Pepys a izbutit să facă din Jurnalul său o frescă autentică și să lase câteva tablouri impresionante a evenimentelor importante din vremea lui. Cum a fost ciuma care a bântuit capitala Angliei în Septembrie 1666 și incendiul care a distrus aproape o jumătate din oraș. Războaele pe apă avute cu Olandezii și alte întâmplări importante sunt deasemeni descrise fără nici un fel de cochetărie stilistică.

Dăm în traducere câteva fragmente. Iată de pildă cum descria el o excursie, făcută în apropiere de Londra:

„La ora 7 dimineața, am fost chemat de Sir William, spre a pune la punct câteva afaceri. După aceea a sosit căpitanul Allen. M'am retras cu el să-i cânt câteva cântece. După puțin timp au venit cele două fiice ale lui, putând astfel să cânt în compania Rebecăi. La ora 9, după ce am mâncat, am plecat la Londra. Imi venea oarecum greu s'o părăsesc pe Rebeca, Doamne iartă-mă.

Am trecut prin Rochester și după o haltă la Dartford am luat-o spre Londra.

Din toate călătoriile făcute, aceasta a fost cea mai veselă. Mă simțeam cu deosebire predispus spre bucurie. La un moment dat am văzut două fete care păzeau vacile. Una dintre ele era așa de frumoasă, încât mi-a venit ideia să mă duc s'o binecuvintez. M'am apropiat de ea spunându-i că sunt nașul ei. M'a întrebat nevinovat dacă într'adevăr eu sunt Ned Wooding. I-am răspuns că da. Atunci a căzut în genunchi spunându-mi: „Dacă vrei, nașule, roagă-l pe Dumnezeu să mă binecuvânteze", lucru care ne-a amuzat enorm de mult. I-am dat doi pence. In mai multe locuri am întrebat femeile dacă vor să-mi vândă copiii lor. Toate m'au refuzat, dar mi-au propus să-mi dea, dacă vreau, unul să-l cresc. Am trecut călare pe lângă un spânzurat din Shooter's Hill (în provincia Kent), Douvres era terorizat de bandiți la drumul mare. Obiceiul era, ca atunci când îi prindea pe bandiți să-i spânzure și să-i lase spânzurați acolo până ce carnea li se usca și le cădea de pe oase (N. T.). Era desgustător să vezi carnea asta sfrijită pe oase. M'am întors acasă, unde totul era în regulă. M'am culcat obosit de călătoria care a fost, din toate punctele de vedere, cea mai agreabilă din câte am făcut în viața mea."

Iată cum descrie încoronarea lui Carol al II-lea:

22 Aprilie 1661. — Cortegiul regal a pornit dela Tour la Whitehall. Sculat de dimineață, m'am gătit cât am putut mai frumos. Pentru prima oară îmbrăcam haina mea de catifea, deși era făcută de șase luni. Am pornit cu Sir W. Batten, nevastă-sa, cele două fiice, fiul, noră-sa, Sir W. Pen și fiul acestuia, la d. Young, negustor de drapele din Cornhill, care preparase vin și prăjituri într'o cameră, de unde puteam vedea admirabil cortegiul.

Acesta a fost de o splendoare indescriptibilă. Costumele cavalerilor, caii și harnașamentele lor erau toate pline de broderii și diamante. Se remarcau, mai ales, cavalerii ordinului de Bain (înființat în 1399 de către regele Henry al IV-lea. N. T.) cu grăjdarii și cei doi gentilomi, reprezentând ducii de Normandia și Aquitania.

Episcopii veneau imediat după baroni. Generalul Monk, în urma regelui, călare, singur, ținea de căpăstru un al doilea cal lângă al său în calitatea lui de Mare Grăjdar.

Regele, îmbrăcat într'o haină și o manta bogat brodate, avea o ținută plină de noblețe.

Waldlow, patronul tavernei *Dracul* din Fleet Street, era în capul unei companii de soldați, toți tineri, frumoși și îmbrăcați într'o uniformă albă.

După asta veneau Vice șambelanul, Sir G. Carteret și o companie de oameni, îmbrăcați turcește, mă întreb încă pentru ce.

Străzile toate — presărate cu nisip, casele împodobite cu covoare, erau de un efect magnific.

La ferestre — femei. Lângă noi una din ele ne-a atras atenția și am vorbit mult de ea, ceeace ne-a amuzat pe toți.

Cortegiul strălucea de aur și argint; am terminat prin a nu-l mai putea privi, într'atâta ne erau orbiți ochii de strălucirea lui.

Regele și Ducele de York au remarcat prezența noastră, trecând prin fața ferestrei.

Odată terminată defilarea, d. Young ne-a oferit să mâncăm. Eram toți veseli și încântați de spectacol, mai mult decât se poate imagina.

23 Aprilie. — Ziua încoronării. Sculat la ora 4 dimineața, m'am dus la Abbaye, unde am urmat pe d. Benham controlorul bastimentelor regelui, care conducea acolo o întreagă companie. Nu fără greutate m'am instalat pe o tribună, ridicată pe partea de Nord.

Plin de răbdare, am stat dela ora 4 dimineața până la ora 11, să aștept sosirea regelui.

In mijlocul lui Abbaye pe înălțimea unei estrade tapisate cu roșu, se vedea tronul, care era un fotoliu cu un mic taburet. Toți demnitarii, ori care ar fi fost, erau îmbrăcați cu o vestă roșie. In sfârșit, Decanul Westminsterului și-a făcut intrarea, acompaniat de episcopi și soborul de preoți, toți îmbrăcați cu pălării aurite.

După ei veneau nobilii, toți în robă și membrii Parlamentului. Era magnific. După asta veneau Ducele de York și regele, precedat de sceptrul său, dus de lordul Sandwich, de spadă, globul și coroana.

Regele era îmbrăcat într'o robă lungă și cu capul gol. Când toată lumea a luat loc, s'a făcut o rugăciune, apoi serviciul divin.

Intre timp corul în altar îndeplinea toate ceremoniile încoronării pe care, spre marele meu regret, nu le-am putut vedea, ca și pe cea mai mare parte dintre asistenți.

Când coroana a fost pusă pe capul regelui, s'a produs un murmur enorm. Regele a urcat pe tron, unde a continuat ceremonia. A depus jurământul, episcopul citindu-i formulele. După aceea lorzii, punându-și tocile în momentul în care regele și-a pus coroana și episcopii au venit îngenuchiând înaintea lui — s'au apropiat.

De trei ori șambelanul de arme a proclamat: *„Dacă cineva dintre voi știe vreun motiv pentru care Charles Stuart nu poate fi regele Angliei, să vie și să-l spuie".* Apoi lordul cancelar a citit o Rugăciune și lordul Cornwalis a asvârlit, în asistență, medalii de argint. N'am putut să apuc vreuna. Zgomotul era atât de mare, încât n'am putut auzi muzica.

Am plecat puțin înainte de sfârșit, Spre a mă duce, dela Abbaye la palatul Westminster, a trebuit să trec printre barierele în dosul cărora se înghesuiau mai mult de zece mii de oameni. Drumul era acoperit cu un covor albastru. Deoparte și de alta se ridicau tribune.

Ajuns în Westminster Hall, magnific ornat în pootav și tribune pline de femei frumoase, după ce-am mers puțin în lung și în larg m'am urcat pe una din micile tarabe, de unde am văzut pe Rege intrând, cu toată suita (in afară de soldați) ce-l acompania la defilarea de eri.

Regele mergea cu coroana pe cap, cu sceptrul în mâni sub un baldachin susținut de șase stâlpi de argint și dus de baroni.

Când a ajuns în fundul sălii, toată lumea a luat loc la masă. Primul serviciu de masă a regelui a fost adus de către calaverii de Bain. S'au făcut mai multe ceremonii. Heralzii conduceau la rege oamenii veniți să-l salute, Lordul Albermale s'a dus în bucătărie să guste mâncarea care trebuia să fie servită regelui.

Cel mai frumos a fost când cei trei seniori au intrat călare și au rămas așa, tot timpul festinului. La urmă a venit Sir Edward Dynock, campionul regelui, călare, în armură și precedat de un om care îi ducea lancia și scutul. Un herald a pronunțat: *„Dacă îndrăznește cineva să conteste lui Charles Stuart titlul de rege legitim al Angliei, iată un campion gata să se măsoare cu el".*

La aceste cuvinte campionul a aruncat mănușa. Lucrul s'a repetat de trei ori, în măsura în care înainta spre masa regelui. Când a ajuns, regele a băut în sănătatea lui și i-a întins cupa de aur. Campionul a băut din ea și s'a întors, așa cum era călare, cu cupa în mână.

M'am dus dela masă să văd cum mănâncă episcopii și ceilalți, ceeace mi-a făcut multă plăcere. Lângă masa lorzilor l-am întâlnit pe Will Hove. El a șoptit o vorbă lui Mylord, care a spus să mi se dea patru epuri și un pui de găină.

Am cerut pâine lui Michell și am mâncat proviziile noastre într'o tarabă, așa cum au făcut toți cei care au putut căpăta câte ceva.

Mi-a făcut plăcere să mă plimb peste tot, să privesc femeile și să ascult muzica. La ora 6 seara festinul s'a sfârșit.

M'am dus să-mi întâlnesc nevasta și am făcut cunoștință cu o femee frumoasă, o prietenă a familiei Bowyer. Le-am îmbrățișat pe amândouă.

Două zile, cât au ținut serbările, era timp frumos. Odată acestea trecute, a început să plouă, să tune și să fulgere atât de tare, cum n'a mai fost de câțiva ani. Oamenii vedeau în acest lucru binecuvântarea lui Dumnezeu pentru noul rege. Dar cred că e o prostie să dai importanță acestui fel de lucru.

Acasă la Bowyer ne-am urcat pe terasă să vedem focurile de artificii. Am aflat însă că ele vor fi trase a doua zi abia. Numai centrul orașului era luminat de focuri ca de o aureolă. Am rămas la d. Hunt cu familia sa și câțiva cavaleri galanți, să bem în sănătatea regelui. Bineînțeles, m'am îmbătat. Astfel s'a terminat acea zi de bucurie generală.

Prezentare și traducere de

ȘTEFAN ROLL

ASIGURAȚI-VĂ EXISTENȚA ! ! ! TIMPUL ESTE BANI! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX și CULTURA — poate învăța DACTILOGRAFIA. CORESPONDENȚA COMERCIALĂ — STENOGRAFIA și lucrările de birou obținând diploma de absolvire. Reușita absolut sigura. Inscrieri zilnic „ȘCOALA CENTRALĂ" strada Academiei 28. Cereți prospectul gratuit, Luna Aprilie cursuri noui.

...și ochiul Dvs.



va fi deschis

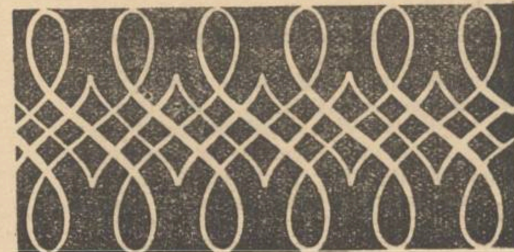
printr'o documentare rapidă, precisă și complectă prin

„TOT"

INSTITUTUL ROMANESC DE DOCUMENTARE

BUCUREȘTI I. STR. SF. CONSTANTIN 24. TEL. 316.15

care vă pune la dispoziție orice informație din orice domeniu de activitate. — Prospecte și oferte la cerere



Cronica muzicală



Cinematograful

Sărăcie

In săptămâna asta, n'am văzut nici-un film de care să merite să ne ocupăm. Poate că ar fi ceva de spus despre noua operă a lui Lubitsch: „Cele 7 femei ale lui Barbă-Albastră" (în care joacă Garry Cooper și Claudette Colbert) și care trebue să fie cu siguranță fermecător. Decât, — nu l'am văzut încă. Iar celelalte, am spus că-s mai prejos de osteneala de a le menționa.

De ce această secetă de filme? O veche teorie a cinematografiștilor explică proasta calitate a filmelor (și descreșterea cantității: azi nu mai avem decât 4 premiere pe săptămână) prin acea că importatorii se tem să aducă marfă bună pentru că comisia de cenzură a filmelor, de îndată ce e un film bun, un film de mare merit artistic — taie.

Mă văd în paradoxala situație de a lua apărarea comisiei de cenzură a filmelor. Este o calomnie a spune că membrii comisiei, cum văd ceva bun, resping. Căci asta ar implica din partea lor un discernământ între bun și rău, o facultate de discriminație pe care nimica nu o poate proba. Dacă-i adevărat că adeseori ei refuză filme foarte bune și de mare valoare culturală asta nu e fiindcă au perceput această valoare, ci din pură întâmplare.

Dar toate acestea ne aduc să vorbim despre o chestiune asupra căreia de mult vroiam să vă întrețin, anume despre teoriile comisiei de cenzură de aci și de aiurea. Iar sărăcia de filme a acestei săptămâni ne dă o excelentă ocaziune.

Argumentele comisiei

Este o veche teorie a tuturor comisiilor de cenzură: cinematograful e mult mai sugestiv decât literatura. O carte e ceva mort; un dreptunghiu de hârtie cu semne cabalistice pe dinsul; pe când un ecran înseamnă oameni care se mișcă, se îmbrățișează, se ucid, etc. Puterea expresivă e mult mai mare.

Nu știu. Câteodată da, câteodată nu. Cartea, tocmai fiindcă reclamă neapărat concursul imaginației, ne obligă să ne punem, cu mintea și trupul, în tot soiul de situații, pe care oarecum le imităm, le „jucăm" mimându-le în închipuire. Otrava unei cărți — dacă otravă este — se instilează mai intim și mai profund. Și apoi, o carte e un instrument portativ, oricând la îndemână.

Iar recitirea, recitirea de „plăcere" e cea mai impresivă operație din câte există.

Filmul, odată văzut, reclamă o seamă de eforturi și deranjamente foarte complicate pentru a fi „revizionat". Unui critic profesionist i se întâmplă, desigur, des să revadă filme. Dar un simplu cetățean rareori se va osteni și va cheltui bani ca să mai vadă un film deja văzut.

Așa încât suplimentul de severitate a cenzurii cinematografice în comparație cu aceea a artei literare nu este justificat — sau în tot cazul nu prin acest argument.

Ar mai exista unul, acel al marei difuziuni a filmului, care se adresează la masse imense. Decât și aci intervine o mică eroare de calcul.

O carte nu e citită numai de cel care o cumpără. O mai citesc și mulți alții. Cartea trece din mână în mână. Pe când un film nu se împrumută dela unul la altul, și nici nu cunoaște acea gratuitate perpetuă pe care o realizează biblioteca publică.

Așa dar cinematograful nu-i nici mai sugestiv, nici mai răspândit decât alte mijloace culturale, sau mai bine zis câteodată este câteodată nu e, după împrejurări. Astfel, la sate, în România, cartea e mai răspândită decât filmul. Pe de altă parte, dacă cineva și-ar bate capul, și ar vrea să riște bani pentru a încerca răspândirea cinematografului în satele noastre, ar obține o consumație de filme cu mult mai mare decât o eventuală consumație de cărți în cazul când aceleași osteneli și cheltueli ar fi fost făcute în folosul propagandei cărții. Cea ce înseamnă că în anumite împrejurări filmul bate cartea subt raportul difuziunii în masse, iar în alte împrejurări (de exemplu în cele actuale din România) din contra, cartea bate filmul. Din pricina aceasta nu se poate vorbi de efectul cultural mai mare sau mai mic al filmului comparat cu alte mijloace de răspândire a culturii (cartea, conferința, piesa de teatru, etc). Fiecare din aceste categorii de „bunuri culturale" își are condițiile ei optime, circumstanțele ei de prosperitate și eficacitate maximă, minimă și medie, care trebue studiate ca atare.

D. I. SUCHIANU



A APĂRUT ȘI S'A PUS IN VÂNZARE

PARIS

1 9 3 7

EXPOZIȚIUNEA UNIVERSALĂ
A XXXIII-a CONFERINȚĂ INTERPARLAMENTARĂ
EXCURSII ȘI RECEPȚII

de

CHRIST. G. CIOMAC

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

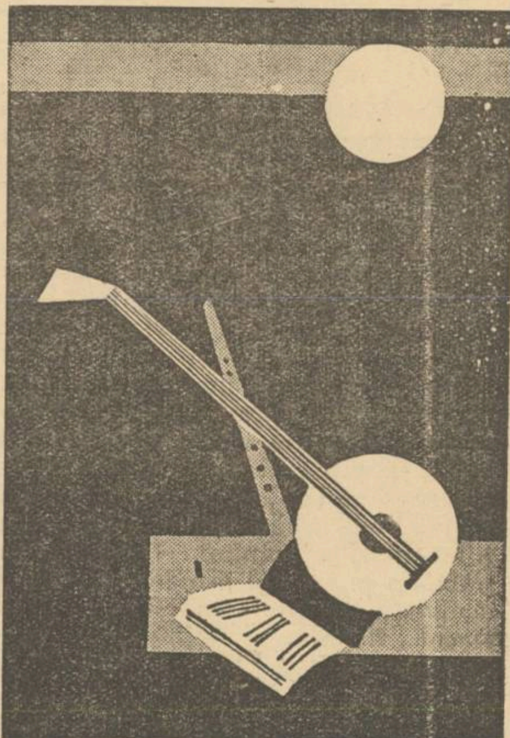
Concertele Backhaus

Unul dintre cei câțiva mari pianiști ai lumii, d. W. Backhaus, a fost oaspetele Filarmonicei în concertul de Joi seara.

D. W. Backhaus face parte dintr'o generație de muzicieni și pianiști cărora războiul le-a întrerupt o carieră mare și începută sub buni auguri. D-sa s'a născut în 1884 la Leipzig iar în anul 1900 își începuse cariera de concertist.

A plecat în Anglia de tânăr, câștigând în lumea insulară o faimă binemeritată prin virtuozitatea sa tehnică și prin spiritul obiectiv, sănătos și echilibrat al interpretărilor sale.

Dotat cu o tehnică într'adevăr completă, permițându-i o stăpânire a tuturor modalităților de expresie ale pianului, d. W. Backhaus este interpretul tuturor stilurilor muzicale.



Clarvăzător și pătrunzător al raporturilor lăuntrice dintre muzică și interpret, dintre obiect și oglindirea sa, d. W. Backhaus a adăugat paralel, într'o lungă carieră de concertist și gândirea compozitorului și propriile sale mijloace, apte a o exprima.

In concertul de Joi, d-sa ne-a dat interpretarea celui de-al cincilea concert de Beethoven, în mi bemol major.

Cu o sănătoasă și viguroasă manieră de a fraza, cu un ton curat și bogat de senzuri, d-sa a cântat mișcarea I-a, în allegro.

In adagio s'a resimțit o oarecare inaderență cu poezia beethoveniană a mișcărilor ritmice lente, poezie plină de angelism, în schimb în rondo, cu o vervă strălucitoare, cu o siguranță impecabilă d. Backhaus a transformat dificultățile textului în muzică.

D-sa a binevoit să cânte ca supliment scherzo-ul din Sonata op. 31 No. 3 de Beethoven.

Restul programului a fost închinat lui Beethoven.

D. George Georgescu a dirijat într'un stil admirabil, cu o înțelegere adâncă și cu o bogăție rar întâlnită de senzuri și nuanțări, uvertura Leonora No. 3 și Simfonia 5-a.

Recitalul W. Backhaus

A fost o adevărată satisfacție pentru noi de a asculta o seară întreagă un mare pianist de talia d-lui W. Backhaus.

Păcat însă că artistul nu e la înălțimea pianistului.

D. W. Backhaus are mijloace tehnice rar întâlnite în acelaș veac, la doi soliști. D-sa este din acest punct de vedere un fenomen unic. Acest pianist extraordinar, care cântă într'un chip aproape desăvârșit, nu emoționează totuși, nu încălzește o sală, nu poate smulge maximum de emotivitate din jocul său.

Astfel, în concertul italian, era vizibilă lipsa de unitate a mișcării I-a, allegro, cântată într'un tempo inegal, după cum în andante cele două registre nu erau urmărite în liniile și în relieful lor.

Tot astfel „presto" a fost cântat cu un abuz de vertiginoasă viteză, cu niște tempi care înghițeau frazele cu o lăcomie extraordinară. Această parte s'a terminat într'un ritenuto romantic și oarecum prisoselnic.

Extraordinar a fost d. W. Backhaus în interpretarea sonatei op. 31 No. 2 de Beethoven, precum și în aceea a sonatei 101.

In partea II-a a programului d-sa a cântat într'un chip memorabil, Variațiile de Brahms pe o temă de Paganini, în care tema satanică, sardonică și fantastică trece printr'un șir de modificări de ritm și de structură, scoțându-se astfel maximum de expresivitate din motivul inspirator.

Tehnica de octave, strălucitoarea ușurință de a transforma obstacolele tehnice în victorii, fac din d. W. Backhaus poate cel mai mare tehnician al școlii germane.

D-sa a mai executat 4 Etude, Berçeuse, Scherzo de Chopin și Warum de Schumann.

V. CRISTIAN

A apărut *Dela Paști pân'la Rusalii*, (Evanghelia lui Ioan, în versuri) de Marin I. Predescu.

O lucrare originală, de frumoasă ținută, tinzând să popularizeze — într'o versificare corectă și adesea colorată — învățăturile Evangheliei lui Ioan.

Autorul s'a străduit să nu falsifice nimic din tema și textul biblic, ci numai să îmbrace în formă nouă și pe alocuri mai accesibilă și mai ușor de memorizat, cuvântul Scripturii.

O întreprindere cu mari riscuri, pe care d. Marin Predescu a izbutit să o ducă la capăt cu mijloace modeste, dar personale.

Evanghelia dela Ioan, în versuri e o bună operă de popularizare.

Misoginisme

Amorul este cel mai plăcut episod din viață: Căsătoria o întunecă.

SOPHIE ARNOULD

Se studiază trei săptămâni.
Se iubesc trei luni.
Se tolerează 30 de ani
Iar copiii o iau dela început.

TAINE

Câți soți nu sunt mai separați prin căsătorie?

ALFRED CAPUS

In ocna căsniciei, temnicerii cei mai cumpliți sînt gelozia, gâlceava, gusturile opuse, simțurile contrarii rămase de izbeliște.

ANDRÉ SUARES

Mare parte dintre bărbații care își asasinează soțiile nu sînt nici mai mult, nici mai puțin conștienți de ce fac, decât au fost în ziua când s'au însurat cu ele.

F. de MIOMANDRE

Oamenii se căsătoresc pentrucă tirania socială nu le permite un alt mod de posedare.

DANIEL RICHE

Viața unei femei măritate care are un amant e tăiată în două părți foarte egale, amândouă aparținând sperjurului. Ziua își înșeală soțul, noaptea își înșeală amantul.

P.-J. STAHL

Femeea seamănă cu o morișcă de tinichea: când ruginește, se fixează.

VOLTAIRE

Femeea este o mârțoagă rea, o tenie groaznică care zace în inima bărbatului, fiica minciunii, sentinelă înaintată a infernului, care a alungat pe Adam din paradis.

SF. IOAN DIN DAMASC

Femeia este poarta diavolului, drumul nelegiuirii, acul scorpiei, în total o specie periculoasă.

SF. JÉROME

VIAŢA TEATRALĂ

„Ferestrele Albastre" de Victor Eftimiu, la Teatrul Regina Maria

Adeseori, în decursul vieţii noastre teatrale, avem impresia că anumite spectacole sunt menite să cadă. Totul vine din senin, totul e fără discuţie opera hazardului, dar nu e mai puţin adevărat că aceste căderi sunt parcă dinainte repetate, aranjate, puse la punct. Ai deodată impresia, în seara premierei, că în timp ce s'a repetat pe scenă spectacolul, sala a fost şi ea pregătită în culise pentru a primi glacial cutare piesă sau cutare autor. Aceasta se întâmplă îndeosebi cu reprezentaţiile autorilor români, faţă de care, publicul premierei a manifestat întotdeauna o severitate excesivă, ca să nu zicem... ticluită.

Aceasta a fost senzaţia cu care ne-am despărţit de sala Teatrului Regina Maria, săptămâna trecută, când s'a jucat pentru prima dată „Ferestrele albastre" de d. Victor Eftimiu. Aplauze meschine, surâsuri ironice, comparaţii (veşnicele comparaţii), compătimiri.

Hotărît lucru, premierele ar trebui să dispară. Ce-ar fi dacă piesele s'ar începe cu... a doua reprezentaţie. Cred că viaţa noastră teatrală şi-ar găsi atunci forţe noi, şi s'ar anima aşa cum trebue, cu entuziasm, cu tinereţe, cu naivitate chiar. Atmosfera aceea încărcată de parfum şi de rea voinţă, ce caracterizează sala de premieră, va sfârşi prin a distruge teatrul.

*

Şi totuşi, în mijlocul acestui public „specializat", am găsit cu cale să ne izolăm şi să ne placă cu adevărat, cu sinceritate, cu bucurie, ultima piesă a d-lui Victor Eftimiu.

„Ferestrele albastre" nu este o capodoperă. Autorul o ştie probabil şi cred că nu a râvnit la nimic special, atunci când a creat-o. S'a mulţumit desigur, d. Victor Eftimiu, scriind „Ferestrele albastre", să facă o piesă de teatru şi atâta tot. Îi suntem recunoscători, mai cu seamă că actualmente nu prea avem multe piese de teatru (în adevăratul înţeles al cuvântului) în literatura noastră dramatică.

Opere de teatru geniale se scriu doar câteva într'un secol, iar spectatori sunt cu zecile de mii în fiecare seară pe toată întinderea globului. Arta dramatică se susţine din acei pioneri care, pătrunşi de adevărata noţiune a teatrului, se jertfesc o viaţă întreagă, conştiincios şi pasionat, pe altarul lui Therpis. O piesă genială dispare automat din viaţa teatrală. O răpeşte literatura, frumosul, pentru a o duce departe de scenă, pe tărâmurile celebrităţilor. Şi arta dramatică îşi continuă încet existenţa ei, căutând să nască o nouă capodoperă, care-i va fi răpită deîndată ce va vedea lumina rampei, şi primită cu alai în mijlocul altor arte, pentru care teatrul lucrează de mult de tot, în tăcere.

Fiindcă existenţa teatrului e legată numai de scenă, de mirajul celor trei pereţi înlăuntrul cărora se mişcă întocmai ca nişte jucării păpuşi insufleţite, fiindcă teatrul e spectacol şi numai atât, şi fiindcă spectacolul nu se bea, nu se mănâncă, nu se citeşte, ci se joacă, adică se reprezintă, deaceea teatrul se naşte şi moare în fiecare seară, trăind o viaţă proprie, închisă, care durează o veşnicie.



Din autori dramatici care scriu teatru, şi nu din genii scoate teatrul pânea lui cea de toate zilele. D. Victor Eftimiu face parte din acea mare familie anonimă, care dă hrană teatrului. Ne închinăm în faţa lui.

*

„Ferestrele albastre" este o piesă de teatru. Nimic mai mult, nimic mai puţin, adică o înşiruire de fapte neaşteptate, dar plauzibile, închegate într'o intrigă, ce constitue un episod, a cărui desvoltare se petrece în întregime faţă de public.



Victor Eftimiu

E simplă definiţia pe care am dat-o, banală chiar, dar tocmai fiindcă e prea simplă şi prea banală, mulţi autori nu vor s'o respecte. O scurtă analiză a „Ferestrelor albastre" ne va convinge de cele de mai sus.

Cadrul: o familie burgheză care, din cauza pretenţiilor de aristocraţie, a sărăcit în vastele încăperi din ce în ce mai goale ale unei case „părinteşti" din Constanţa.

Episodul: sosirea unui unchiu plecat de mult peste mări şi peste ţări, şederea lui, plecarea lui.

Intriga: bogăţia unchiului venit pe neaşteptate, nu poate schimba firea înrădăcinată de provincie şi mediul ei, oamenii rămân tot aşa de goi sufleteşte, deşi s'au învestmântat cu aur şi argint.

Subiectul: unchiul aruncă milioane în dreapta şi în sfânga, transformă oraşul Constanţa, unde e considerat un erou şi se îndrăgosteşte de o fată tânără, care trebuia tocmai să se mărite cu un nepot al unchiului. Fata s'a îndrăgostit şi ea, dar iubirea ei e încătuşată de viaţa artificială şi de convenţionalismul cotidian al provinciei. Nu poate să fugă cu iubitul ei. Se va căsători însă cu el. Atunci unchiul dispare, lăsând ferestrele albastre, pe care familia le trage cu conştiinciozitate peste sărăcia ei materială şi morală, şi va căuta adevăratele ferestre albastre spre infinitul orizontului marin.

Toate acestea au fost armonizate între ele cu măestria unei îndelungate experienţe şi învesmântate într'un dialog pitoresc, adeseori, liric, dar păstrând o discreţiune plină de tact, şi prin aceasta plină de simţ poetic, chiar şi în momentele când intriga alunecă uşor pe coborîşurile melodramei.

Piesa d-lui Victor Eftimiu interesează încontinuu. Niciun moment tonul adoptat de la început — un ton simplu, uman, — nu scade nici nu se urcă. O ţinută unitară într'un text conceput şi realizat pentru necesităţile scenice. Nimic extraordinar, dar nimic slab. Totul se desfăşoară aşa cum trebue, în cadrul elementelor obişnuite ale oricărei lucrări dramatice. Deaceea: o piesă de teatru.

Interpretarea admirabilă a d-lui Tony Bulandra în rolul unchiului milionar — una din cele mai reuşite creaţiuni din toate punctele de vedere ale d-lui Tony Bulandra, precum şi jocul atât de nuanţat, de clar şi de pătrunzător al d-nei Lucia Sturdza Bulandra, au ridicat la nivelul scenic pe care-l merită, un text menit să se reliefeze în cadrul unui spectacol.

Din restul ansamblului desprindem numele d-lor Victor Antonescu, Iordănescu Bruno, J. Constantinescu şi al d-nei Nelly Sterian.

„Scrisoarea pierdută" cu noi interpreţi, la Teatrul Naţional

Am revăzut Vinerea trecută pe scena Teatrului Naţional „Scrisoarea pierdută". Nu era premieră, şi vă mărturisesc că am petrecut cu toţii — sala era plină — de mii de ori mai bine.

Cu această ocazie trei noi interpreţi au fost încercaţi în capodopera teatrului românesc. E vorba de d-na Eugenia Zaharia şi d-nii G. Demetru şi I. Finteşteanu (acesta a mai jucat rolul „Cetăţeanului turmentat", dar nu avuseserăm ocazia să-l vedem).

În primul rând trebue să subliniem aptitudinea generală a oricărui actor român întru interpretarea unui text de-al lui Caragiale. Adeseori se spune acest lucru cu o oarecare ironie. Noi o declarăm cu toată seriozitatea. Actorul român se integrează de minune personagiilor lui Caragiale, fiindcă le pricepe, le cunoaşte şi le simte. Este aici o dovadă a acelui „specific autohton" atât de necesar pentru a se valorifica orice artă şi în special arta dramatică.

Marea revelaţie din trio-ul celor trei noi interpreţi ai „„Scrisorii pierdute" a fost apariţia d-nei Eugenia Zaharia în rolul „Coanei Joiţica".

D-na Eugenia Zaharia avea de luptat cu creaţiunea d-nei Maria Filotti, cea mai isbutită creaţiune a fostei societare a Teatrului Naţional. S'a luptat şi a învins nu pe d-na Filotti, a cărei interpretare va rămâne în istoria teatrului românesc dar prezenţa d-nei Filotti, d-na Eugenia Zaharia reuşind să ne facă să acceptăm o Zoe Trahanache diferită decât aceea care se integrase pentru noi cu d-na Maria Filotti.

Fără defect în actul doi, în scena când îl ameninţa pe Tipătescu, că-şi va curma viaţa — scenă jucată de d-na Eugenia Zaharia cu mult nerv dramatic şi cu multă nuanţare, fără a abuza de gesturi sau de efecte eftine — sinceră la începutul actului al patrulea — o biată femee căzută sub loviturile destinului — neexagerată în scena ce urmează întrevederea cu Nae Caţavencu şi cetăţeanul turmentat, venit să-i aducă înfărşit scrisoarea, dar reuşind să treacă cu destulă uşurinţă de la o atitudine de femee învinsă la o atitudine de femee sigură pe ea, d-na Eugenia Zaharia ne-a redat cu mult talent o autentică Zoe Trahanache.

Nu putem avea aceleaşi cuvinte de laudă pentru d. G. Demetru. D-sa a jucat prea natural, şi acesta este un defect ce trebue evitat cu orice preţ în interpretarea unui personagiu din Caragiale.

În „Scrisoarea pierdută" toţi eroii au, fie un tic, fie o meteahnă, fie o deformare de limbaj. Ştefan Tipătescu este singurul personagiu din „Scrisoarea pierdută" care vorbeşte ca toată lumea şi nu are nimic special. Personajul trebue însă înglobat în colectivitatea celorlalţi, altfel cade pe un plan secundar. Dacă textul propriu zis nu oferă actorului nici o posibilitate de caricaturizare, actorul trebue să-l caute (vorbesc numai de actorul care joacă pe Ştefan Tipătescu şi de textul ce se referă la acest personaj) în afara textului, printr'o atitudine, de pildă, specială. Vă amintiţi desigur de minunata creaţie a d-lui Aurel Athanasescu în acest rol, şi de ţinuta rigidă şi puţin ridiculă, puţin, nu prea mult, — a unui „Don Juan de mahala", pe care acest excelent interpret al lui Caragiale o împrumuta personajului lui Tipătescu? D. G. Demetru a vrut să joace natural. În gesturi, în debit, în ţinută. D-sa a vrut să fie simplu. Rezultatul a fost că personajul s'a umbrit, s'a deslipit de grupul celorlalţi, eşind din piesă. În mare parte vina trebue să fi fost şi a d-lui V. Enescu, care desigur nu l-a observat îndeajuns pe d. G. Demetru, în timpul repetiţiilor.

În rolul „Cetăţeanului turmentat" a apărut d. I. Finteşteanu. D-sa a jucat cu acea corectitudine, am putea spune clasică, — cu care ne-a obişnuit până acuma. Pentru cetăţeanul turmentat nu e deajuns, fiindcă figura d-lui Iancu Brezeanu o avem mereu în faţa ochilor, de câte ori se joacă acest rol. Am fi vrut dela d. Finteşteanu, mai mult. De pildă mai multă exuberanţă, mai mult colorit. Aveam adeseori impresia că Cetăţeanul d-sale turmentat, nu băuse destul. Am fi avut dorinţa de a-l trimite niţel afară „s'o mai dea cu bere şi cu vin". Nu trebue crezut că d. Finteşteanu a jucat prost. Departe de noi acest gând. A jucat din contra, cu multă convingere şi cu mari sforţări, reuşind să schiţeze cu mult adevăr onestitatea sufletească a acestui personaj anonim, care rămâne singurul tip cinstit moralmente din tot teatrul lui Caragiale. Jucând discret şi cu o oarecare blândeţe în debit şi în atitudine, d. Finteşteanu a subliniat perfect latura aceasta omenească a Cetăţeanului turmentat. Dar i-a lipsit în genere d-lui Finteşteanu acel „ceva" care desăvârşeşte o creaţie artistică. Un rol se realizează însă cu timpul. Avem convingerea că încetul cu încetul d. Finteşteanu se va îmbunătăţi în acest rol. Atât talentul d-sale cât şi inteligenţa scenică de care a dat întotdeauna dovadă, ne îndrituesc s'o sperăm.

In cele câteva cuvinte pe care le spune în actul al treilea dascălul Ionescu, am remarcat pe d. Florin Scărlătescu. Iată un tânăr care va trebui să fie încercat curând în Caragiale şi cu deplin succes o nădăjduim.

In celelalte roluri, au apărut vechii interpreţi, pentru care nu avem decât cuvinte de laudă.

GH. NENIŞIOR

Cărţi:

Const Riuleţ, *Epigrame* (1900-1938)-Bucureşti 1938. 50 pagini, 20 lei.

Petru Stati, *Licăriri de stele*, „Cuget Moldovenesc"-Iaşi, 72 pagini, 10 lei

Mişu Const Dragomirescu, *Rugă de ateu*. Editura Noastră-Bucureşti.

Mircea Ovidiu Savu, *Drumul crucii*. Editura Asoc. publiciştilor români-Bucureşti.

Cesar Stoika, *Cincinat Pavelescu*. Tip. Uniunii clericilor ortodocşi din Basarabia-1938.

Mihai Beniuc, *Cântece de pierzanie*, poeme. Editura Miron Neagu-Sighişoara.

Vladimir Vecerdea, *Maree*-roman. Editura Miron Neagu-Sighişoara.



CARTEA ROMÂNEASCĂ

Cronica literară

Demostene Botez: Inălțarea la cer

Actualul roman al d-lui Demostene Botez își are rădăcina în acela pe care l-a publicat înaintea lui și asupra căruia ne-am dat opiniunea. Locul în care scriem nu ne îngădue din păcate să recitim partea întâi spre a lega firul, dar din romanul de acum care este înfățișat ca operă independentă rezultă că preotul Valeriu Darie, om căsătorit și cu copil, a sugrumat, într'o criză de conștiință ascetică, pe cumnata lui, către care totuș simțurile lui aprinse îl împingeau. Valeriu Darie este așadar un om cu viață sufletească clocotitoare, pătimaș lumește, sublim spiritualicește. Cazul, precum se vede, este dela început interesant.

Nu vom supune pe d. Demostene Botez unei critici așa zise prietenești, cu laude extravagante care nu ating niciodată fondul, și mâhnesc în realitate pe autor, nu-i vom face cu alte cuvinte „servicii de presă", care cuprind în chiar definiția lor noțiunea de convențiune. Opera d-lui Botez nu are nevoie de astfel de ipocrizii. Intâi de toate ea este serioasă. Nu pornește din ambiția de a scrie o carte pe an, ci dintr'o experiență profundă. Cartea spune ceva. De va fi bine, de va fi rău, autorul contribuește efectiv la descoperirea și lărgirea lumii fictive. Nu știm cum să accentuăm asupra acestei laturi, azi când se scriu romane fără nicio motivare, din simpla nervozitate a mânii. In elogiul nostru nu este niciun ascunziș, nu este de pildă insinuația că *Inălțarea la cer* ar fi un „document". Romanul d-lui Botez nu este un document ci o ficțiune care se așează deodată ca o realitate. Discuțiunea poate urma numai în jurul desvăluirii acestei realități fictive întrevăzute. Documentul e un fapt divers și aici faptul divers n'are nicio însemnătate. Subiectul romanului nu este crima în sine a preotului ci starea lui de spirit, iar starea de spirit este o creațiune, întrucât pentru a lua cunoștință de ea trebuia neapărat talentul explicator.

Am fi fost de părere că d. Demostene Botez făcea mai bine dacă publica laolaltă cele două părți, scriind un singur roman al lui Valeriu Darie, ceva mai voluminos. Nu avem cultul romanului-fluviu și nici prejudecata multor din recenzenții noștri care pe dată ce dau de un roman cu o mie de pagini au sentimentul adâncimii. Grosimea volumului nu are drept consecință neapărată densitatea epică. Un roman durează, cât durează, nu poate fi sporit artificial. Condiția primordială este ca romancierul să nu iasă din rolul lui de grefier. Poate că ar fi fost necesar ca d. Demostene Botez, fiind aici vorba de un caz sufletesc, să încetinească trecerea stărilor, ca să ne dea iluziunea istoriei interioare. D. Demostene Botez a procedat însă ca un nuvelist.

Se cade să atragem în mod deosebit autorului atențiunea asupra acestei laturi. D-sa este un poet și un om plin de convingeri umanitare. Aceste împrejurări tocmai îl duc într'o latură a scrierii spre nuvelă, spre nuvela tip Brătescu-Voinești bunăoară. Nuvelistul de dinainte de războiu împarte în chip învederat lumea în două zone: oameni buni și oameni răi. Eroul său de predilecție este victima, iar metoda e ironia, care merge dela blânda persiflare până la caricatură. Nuvelistul ia atitudine. Nu așa face de obiceiu romancierul și în Balzac de pildă ai impresiunea hotărâtă că autorul e mai pasionat de speculațiunile economice ale sceleraților decât de mizeria victimelor. Deși nu ia o atitudine fățișe, în partea secundară a romanului, în aceea în care este înfățișat mediul, d. Demostene Botez își desvălue sufletul „umanitar" al vechiului nuvelist. Adică nu-și zugrăvește eroii în așa chip încât să trezească reacțiuni felurite după temperamentul cititorului, ci le subliniază calitatea etică, îi pune să joace o comedie, precizându-i exterior dar răpindu-le complexitatea. Justinianus, judele, este un astfel de personagiu de nuvelă, preparat dinainte, condamnat à priori, nelăsat să-și desfășoare adâncimea lui sufletească, deși orice om este adânc în felul lui.



Demostene Botez

Prezentarea lui este mecanizată, simplificată. E personagiul inconștient, care nu bănuește marile probleme:

„Justinianus era un „roman", — el concepea crima numai cu „mobil" în regulă și cu premeditare, ca orice lucru de fiecare zi, pe care-l face omul. Iar „popa" refuza să-i așeze întâmplările în calapodul clasic.

— „Auzi!?... țipa Justinianus, încă înfuriat, — refuză să răspundă tocmai atunci când, după o sută de întrebări îl aduc să spue care-a fost „mobilul" crimei. Și are încă obrăznicia ca, strâns cu ușa, să-mi dea a înțelege că eu nu aș putea pricepe niciodată explicația lui.

„Azi nu m'am mai putut stăpâni în fața acestei îndrăzneli, și l-am lovit. Acum înțeleg necesitatea torturei în instrucție. Bestiile acestea, altfel, își bat joc de noi... ne cred proști... și răspund ce le trece prin cap. Etc.".

Schematismul novelistic e clar. Justinianus este autoritatea inconștientă care bate, preotul criminal devine oprimatul, sfântul. Ceace trebuia să fie observație lentă a devenit clasificație după principiul umanității. Aceeaș ironie umanitaristică, nuvelistică, se străvede și în prezentarea procurorului. Raporturile sunt determinate repede scoțându-se din ele tot „humorul". Procurorul are în mâni dosarul unei tragedii, și el se gândește la un succes facil:

„Și „succesul" monden al procesului era asigurat.

„Pentru acuzarea Darie, primul procuror era hotărât să prepare un rechizitoriu mare. Avea psihologia unui actor ratat care a jucat până acum un rol mic și care, deodată, are ocazia să joace rolul lui Hamlet.

„Sergentul puse sfios dosarul pe birou.

„Ilarion Mândrescu observă cu oarecare mâhnire volumul exagerat al dosarului și, ținuta teatrală, pentru o clipă numai, se destinse, făcând loc unei slăbiciuni omenești de lene și comoditate. Dar, se vede, gloria cere și eforturi, nu numai superficialitatea celor ce-o acordă și apoi o suportă. Etc."

Vasăzică autorul definește pe erou în loc să-l prezinte. Și despre Valeriu, care însă e o creațiune, d. Demostene Botez nu se poate abține de a nu spune că avea un suflet „onest și chinuit". In loc de a lăsa în pace personagiile să se miște după trebuință d-sa le face portretul:

„Avea un cap frumos: păr brunet și totdeauna bine aranjat, ochi mari, un nas potrivit care ezita între a fi drept sau aquilin, o frumoasă musteață tunsă, fără reproș...

„Era nu numai un bărbat frumos, dar și foarte îngrijit. Totdeauna perfect îmbrăcat, totdeauna curat, purtând în jurul lui ca o atmosferă proprie, un miros discret de colonie bună. Sunt oameni care duc grija de sine până la manie și ridicol. La domnul Prim Procuror Mândrescu era poate în parte o manie, dar se oprea cu simț just, exact unde trebue ca să fie un om totdeauna bine pus, fără a cădea în exagerare.

„Exagerare însă avea domnul Prim, în temperamentul său, și manifestările sale verbale, căci vorbea totdeauna umflat, și cu mare emfază. Avea ceva din alura unui actor clasic, care declamă și nu vorbește. Etc.".

Și în ce privește descripțiunea mediului d. Demostene Botez recurge la sinteze, care sunt de astădată scurte și admirabile poeme. De pildă:

Dezolația rurală:

„Catinca dormitează. Fruntea îi ajunge aproape de genunchi.

„Deodată tresare. S'a auzit ceva ca o dupăitură, peste gard. Nu e nimeni. Cine să fie?

„A căzut numai un măr domnesc din vârful copacului. Pomii au continuat să-și desăvârșească rostul; au rodit, au crescut fructele, și-acum le leapădă, grele și coapte. Pomii au încercat, singuri, să perpetueze viața, ca și altă dată. Au crezut că o mai pot face. Peste un an, peste doi, vor renunța și ei".

Mutare provincială.

„Când au început oamenii îngrămădiți, să culce cu grijă mobilele, și să le scoată orizontal, după ce au deschis în două ușile duble dela intrare, parcă ar fi scos sicrie, unul după altul dintr'o casă în care, toți cei care au trăit odinioară s'au asfixiat.

„Praf care s'a făcut singur din nimic și care s'a așezat fără să se știe când și de unde, era gros pe luciul mobilelor odinioară atât de frecate de mâna neobosită a Ilenei. Degetele oamenilor lăsau acum urme lucii, ca și cum ar fi fost ude, sau ar fi topit praful sub ele...

„Se ridicau așa, din viața lui, pentru el și mama lui, ceiace le-ar fi trebuit neapărat într'un fel de viață de dincolo, ca și cum el însuși, ca un faraon, ș-ar fi ales și luat, ceeace trebue să meargă cu el, în fundul unei piramide colosale, pentru o durată veșnică"...

Am vorbit până acum de detalii. Există în romanul d-lui Demostene Botez o disproporție între centru și părți. Sâmburele stă singur, fără carne. Insă sâmburele este foarte bun. In *Inălțarea la cer*, preotul criminal Valeriu e prezentat în fața justiției. Experiența de avocat a autorului a contribuit mult la construcția procesului. Poate că și aici era nevoie de mai multă amplitudine, de o desfășurare dostoiewskiană, care să irite atenția și să dea sentimentul infinitesimalului. Dar oricum și așa cartea este remarcabilă. Valeriu este un spirit adânc. A făcut crima într'o clipă de exaltare, ca să scape de ispita diavolului. A mărturisit, simte nevoia de ispășire și nu înțelege rostul interogatoriilor. Adâncimea îi dă o ținută aprigă care-l preface în sfânt. Țăranii din sat (este aici o fină observație a psihologiei țărănești în totul transacționale, opuse absolutului legii) îl socotesc nevinovat și-l cer ca fiind trebuitor satului, ca pe un sfânt. Criminalul se aureolează, face ca restul omenirii să pară meschin. Toată această transfigurare, tot sbuciumul unui preot de țară, cu oarecare cultură dar încă incapabil de prea multă speculație, sunt tratate cu o mare pătrundere, chiar cu măreție. Partea aceasta e foarte izbutită. Apoi preotul este achitat, dar în loc să se întoarcă acasă, fuge la mânăstire și fiindcă și acolo e amenințat de seducțiunile unei domnișoare, fuge sus la munte unde într'o bună zi, iarna, moare, năpădit de zăpezi. Incheierea este un fel de apoteoză mistică, amintind pe *Brand* al lui Ibsen.

Poate că mai nimerit și într'un roman dens ar fi fost ca preotul să cadă iar victimă pasiunii, ca să se verifice tirania cărnii, și să ucidă din nou, ca scrupulul ascetic să se complice cu spaima unei eredități criminale. In proporțiile pe care d. Demostene Botez le-a dat romanului încheierea pe munte e cea mai potrivită. Astfel este dar romanul d-lui Botez: un nucleu serios, chiar grandios, și o pregătire de atmosferă nuvelistică, puțin cam schematică. Romanul este totuș în totalitatea lui foarte interesant.

G. CALINESCU

C. Banu: Grădina lui Glaucon

Fostul director al revistei „Flacăra" a rămas credincios literaturii și aceasta-i dă dreptul să figureze printre scriitorii noștri, deși și-a întrerupt de multe ori activitatea sa de publicist.

Observațiile sale de la distanța pe care a pus-o între el și viața turbure a politicii noastre de partide, îi dau prilejul să-și condenseze experiențele vieții într'o serie de maxime și reflexiuni care nu sunt numai simple constatări. Ceiace dă valoare literară acestei culegeri este tocmai senzibilitatea autorului, care-i învălue scrisul într'o atmosferă de amară resemnare și dureros scepticism. In genere sunt reacțiunile unui non conformist mai mult de cât ale unui dezamăgit democrat, deși are cugetări în care simpatia sa pentru cei umili este evidentă, de pildă: „Pe cei mici îi mai poți mișca prin virtuțile lor, pe cei mari numai prin viciile lor".

Ca non conformist mai mult de cât ca democrat exclamă: „Nu e cale mai dreaptă, mai sigură, mai comodă, care să ducă la cezarism decât o falsă democrație".

Sau: „probitate, dezinteresare, abnegație, idealism, ascunde-le mai adânc în suflet. Ai de aface cu o gloată abjectă și lașă", dar „urlă cu ea ca să nu te mânânce".

Atunci?!... Suferi, te indignezi, protestezi cu acest spirit de o frumoasă ținută intelectuală, căci aceasta este și misiunea unui om ales, care, până la sfârșitul vieții, se întreabă: ce e mai de osândit? Indrăzneala necinstiților sau pasivitatea celor cinstiți?"...



INSEMNARI ŞI POLEMICI

Muză şi poezie

Un debutant intr'ale „poeziei" dedică versurile de mai jos muzei sale. Sunt chiar astfel intitulate: „Muzei mele". Cetiţi-le şi dvoastră. Merită.

MUZEI MELE

Atâta-i de frumoasă Muza
Că nu-i găseşti uşor pereche,
Cu trupul leneş de şopârlă
Şi părul dat după ureche.

Un cer senin de primăvară
In ochii ei se oglindeşte,
Ce dulce este când se plimbă,
Ce dulce e când îmi zâmbeşte...

Privirea ei catifelată
Când merge seara să se culce,
E numai vis şi poezie
Ş toată e atât de dulce.

In adevăr, iată o muză excepţională. O autentică... fabrică de zahăr. Mă rog, nu ne spune chiar poetul: e dulce când se plimbă, e dulce când zâmbeşte şi toată e atât de dulce. Şi apoi este cum ne spune tot dumnealui, cu trupul leneş de şopârlă şi cu părul... într'o ureche! Iar privirea ei catifelată, când merge seara să se odihnească, e numai vis şi poezie. Acum rămâne de văzut ce fel de poezie... Dacă e aidoma cu aceia pe care o inspiră, sfătuim sincer pe „poet" să se lase păgubaş. Cu siguranţă că privirea muzei nu e numai catifelată ci şi... saşie.

Mărturisire

Intr'un roman apărut mai de mult, citim următoarele accente autobiografice :

„Nu ştiu ce vreau. Câte odată mă prinde aşa o năvală de dor şi o iau razna. Da, hotărît lucru, nu ştiu ce vreau".

Suntem cu totul de acord cu mărturisirea autorului...

Erudiţie

Dintr'o conferinţă cu subiect literar:

„In faţa impozantei opere a sărbătoritului nu avem de spus decât următoarele: „Alea iacta est". In cariera aceasta strălucită şi fulminantă ar putea fi definită cu celebrele cuvinte: „veni, vidi, vici!"

Pentru a fi însă şi mai clar conferenţiarul trebuia să adauge: „Nihil sine Deo", sau „In hoc signo vinces"...

Premiul „Cooperaţiei Intelectuale": Barbu Brezianu

„Cooperaţia intelectuală" în comisia naţională română, prezidată de d. profesor G. Ţiţeica, a instituit un premiu de 20.000 lei, pentru cea mai bună traducere în româneşte a epopeei finlandeze „Kalevala", cu prilejul împlinirii a o sută de ani de la descoperirea diferitelor fragmente ce au alcătuit-o. In adevăr, această epopee este alcătuită din legende, poveşti şi fragmente de folklor, culese de la ţăranii finlandezi între 1834 şi 1847, din care Loennrot a compus şi a legat un tot.

La concurs s'au prezentat trei traduceri în româneşte. Pe baza referatului colaboratorului nostru Al. A. Philippide premiul s'a acordat d-lui Barbu Brezianu, scriitor puţin fecund dar de o bună şi solidă calitate. Să sperăm că traducerea va fi editată în scurt timp.

Mary Webb în româneşte

Editura „Naţionala-Ciornei" şi-a luat o sarcină grea, îndeplinirea căreia însă este de un real folos pentru publicul cititor din România. E vorba de traducerea în româneşte şi prezentarea scriitorilor străini reputaţi.



După o serie de bune traduceri, a venit acum rândul scriitoarei engleze Mary Webb, cu romanul Vulpea.

Traducătoarea, Dora Arian, care se dovedeşte o interpretă fidelă, o prezintă pe scriitoare în prefaţa traducerii.

Scoţând în evidenţă greutatea prezentării unui autor străin cititorilor noştri din cauza deosebirilor de concepţii sociale, care au adâncit influenţa asupra psihologiei individuale, traducătoarea se opreşte în deosebi asupra literaturii engleze stabilind că acest contact este greu mai ales când e vorba de literatura engleză preocupată de latura socialului.

Din acest punct de vedere, romanul de faţă al lui Mary Webb este o excepţie, pentrucă problema lui e de o universalitate netăgăduită.

Dar cine este Mary Webb? Născută în 1881, ea a trăit până la vârsta de 30 de ani în Shropshire, un ţinut al Angliei supus tradiţiei de prejudecăţi şi eresuri. Inceputurile ei literare n'au făcut-o să fie remarcată. Abia după 1924, când căpătă premiul „Femina Vie Heureuse" *numele ei devine mai cunoscut, apoi — remarcat de Stanley Baldwin, — glorios. In 1927 însă, în vârstă de 46 de ani, Mary Webb moare.*

Deşi e din tinereţe, romanul Vulpea *este considerat drept cel mai reuşit.*

Acţiunea romanului se desfăşoară într'un mediu rustic, unde — după însăşi cuvintele eroinei Hazel Woodus — se angajează o aprigă luptă între „bine şi rău", între spiritualitate şi senzualism.

Cum cu multă dreptate observă traducătoarea, tratat de un autor bărbat, subiectul acesta n'ar fi avut parte de priceperea deplină a tuturor frământărilor prin care trece sufletul unei adolescente. Cu sufletul torturat de suferinţa fiinţelor naive şi nevinovate, chinuite de instincte şi revoltă împotriva lumii, din paginile autoarei transpiră nu numai sentimentele calde de protecţie faţă de cei slabi şi năpăstuiţi dar şi o adevărată patimă pentru natură, care o face să reverse pagini luminoase de poezie.

Un scriitor din nordul Iutlandei

O culegere de nuvele din opera lui Johannès Jensen, născut la 1873, a fost tradusă în limba franceză de A. Rothmaler (edit. Corréa) sub titlul de „Histoires du Himmerland".

„Himmerland" este chiar locul de origină a cunoscutului scriitor Jensen şi se găseşte pe un platou acoperit cu „bruyeră" din nordul Iutlandei.

Multă vreme Jensen, care a cutreerat lumea, a fost sub influenţa literaturii străine. Seria de nuvele, din care s'au cules aceste povestiri traduse în limba franceză, a început a se publica la epoca în care scriitorul a simţit nevoia de a se regăsi în ţara sa şi a început să scrie despre ţăranul danez şi trecutul glorios al Danemarcei. — „Vreau, zice el, să scriu despre migraţiunile rasei noastre, de pe vremea când a eşit din brumele de Thule şi s'a pogorît ca un gheţar spre sud, adică despre Cimbri, Teutoni, Lombarzi, Goţi, Vandali, Normanzi şi Anglo-Saxoni. Vreau să scriu epopeea marilor invaziuni, care nu s'a încheiat încă, pentrucă am văzut valurile lor urcând pe piaţa „Bathery", din New-York. Vreau să zugrăvesc înaintaşii, ţăranul cel mai vânjos. Vreau să cuprind veacurile..."

Jensen poate fi considerat ca un discipol al lui Gobineau şi Houston Chamberlain şi este foarte actual în clipa de faţă, deşi teoriile sale datează de mult. Mai ales se simte influenţa acestei concepţii în romanele sale istorice şi în epopeele sale foarte lungi din „O călătorie lungă". In nuvelele restrânse şi traduse în limba franceză nu găsim decât povestiri scurte în care se oglindesc scene simple, mişcătoare şi veridice, de o poezie a lor proprie, din Himmerland.

Astfel, cu prilejul sosirii unui circ în sat, ne e înfăţişat pastorul Jesper sau în altă povestire „La demoiselle" sau „Mogens le silencieux", personagii ciudate. Dar ori ce-ar scrie autorul, se simte dorinţa lui de a ne face să pătrundem în sufletul acelor pământeni domoli, tăcuţi, închişi în ei înşişi, trăind greu din munca lor. Din ele se cunoaşte calitatea scriitorului care de patruzeci de ani este o figură dominantă în literatura ţării sale.

Cronica mizantropului

Spiritul provincial

Spiritul provincial apare în oraşele mici, cu puţină populaţie, sau acolo unde este o izolare totală de centru. Sinaia, Braşovul, Constanţa de pildă, sunt şi nu sunt provincie, fiindcă amestecul de provinciali şi centrali este continuu.

Ceeace te izbeşte în primul rând în provincie este agitaţia. Lumea nu are astâmpăr, aleargă toată ziua de colo până colo. Este o poveste „liniştea" provincială, „patriarhalitatea". Gazda mea dintr'un oraş de provincie unde mă dusesem pentru puţină vreme era mereu pe drumuri. Din zorii zilei se îmbrăca „pentru oraş" şi pleca echipată ca pentru o expediţie într'o metropolă. De avea să meargă dela un capăt al străzii la celălalt, câteva sute de metri, lua numaidecât o trăsură. Oricând ai fi trecut pe stradă ai fi văzut-o odată trecând în jos, odată în sus. Provincialul se plictiseşte şi fuge de acasă. El deschide uşa unei cafenele, se uită, pleacă mai departe, intră în alt local, face o salutare cu mâna unui cunoscut, apoi merge mai departe. Adesea se înţepeneşte într'un local cu prietenii, pierzând orice noţiune de timp. Provincialul e neliniştit.

A doua notă a provinciei este excesul de familiaritate şi de discriminare socială. Pare contradictoriu dar este totuş aşa. Dela primar până la apar, într'un târg, toţi sunt o apă. Unul intră în casa altuia fără nicio retenţiune. Ar fi şi greu să fie altfel. Toţi se cunosc pe rudă, pe sământă, toţi sunt rude într'un fel. Nu există decât o categorie socială aparentă exprimată prin vocabulul „coane".

— Ce mai faci, coane? Să trăeşti. coane! Când pleci la Bucureşti, coane?

Sub noţiunea generică de „coane" se ascunde însă o ierarhie rigidă. Toate formele de subdiviziune umană sunt folosite. Fiecare vrea în sinea lui să aibă o calitate care să-l ridice asupra altuia. Se analizează orice situaţie, se subtilizează, şi de aici iese un întreg joc de „préséance" ca la Versailles. Incât după o observaţiune mai adâncă a provinciei constaţi că acolo oamenii sunt familiari, dar nu egali, sunt familiari în inegalitate, aşa încât contradicţia de mai sus s'a rezolvat dela sine. De aci o consecinţă surprinzătoare pentru centralist. Meseriile intelectuale sunt mai jos puse în ierarhia socială a provinciei decât funcţiile administrative. Un decan e mai puţin decât un colonel, un profesor mai puţin decât un comisar. Tot ce dă autoritate imediată şi aduce un venit mai mare este mai preţuit. Intr'un singur caz intelectualul este exaltat. Când stă la centru şi e preţuit acolo. Atunci el devine „fiul urbei noastre".

Stând închis în linişte, provincialul visează, are viziuni grandioase, vrea să evadeze. Şi când evadează la centru, el obţine acolo situaţiuni mai mari decât centralistul care, blazat, nu cere nimic. Cea mai mare proporţie de miniştri o dă provincia. Provincialul cere situaţiuni şi ca o satisfacţiune pentru nenorocirea pe care o are de a sta la provincie şi într'un fel are perfectă dreptate. Un lucru rămâne stabilit. Orice provincial ţine să evadeze. Cine nu evadează nu e provincial ci pur şi simplu rural.

ARISTARC

Scriitorii francezi şi politica

Scriitorii francezi s'au strâns în trei grupe, lansând trei manifeste în jurul chestiunii unui „front politic de uniune".

Aragon, Georges Bernanos, André Chamson, Colette, Lucien Descaves de la Academia Goncourt, Louis Gillet de la Academia franceză, Leon Guéhenno, André Malraux, Jacques Maritain, Henri de Montherlant, François Mauriac, de la Academia franceză, Jules Romains şi Jean Schlumberger, cer să înceteze orice ceartă între ei şi să ofere naţiunii pilda fraternităţii lor.

Alt grup cu Alain, Jean Giono, Josef Jolinon, La Fouchardière, Victor Marguerite, Henri Poulaille, Galtier Boissière, Pierre Hamp, Marcel Martinet, André Breton, Francis Delaisi, etc. vor dimpotrivă să dea pilda unei libertăţi lucide şi refuză de a se uni în vederea unei propagande pentru un câştig de cauză, căci prevăd urmările ce ar avea după experienţa din 1914 şi aceia a statelor totalitare.

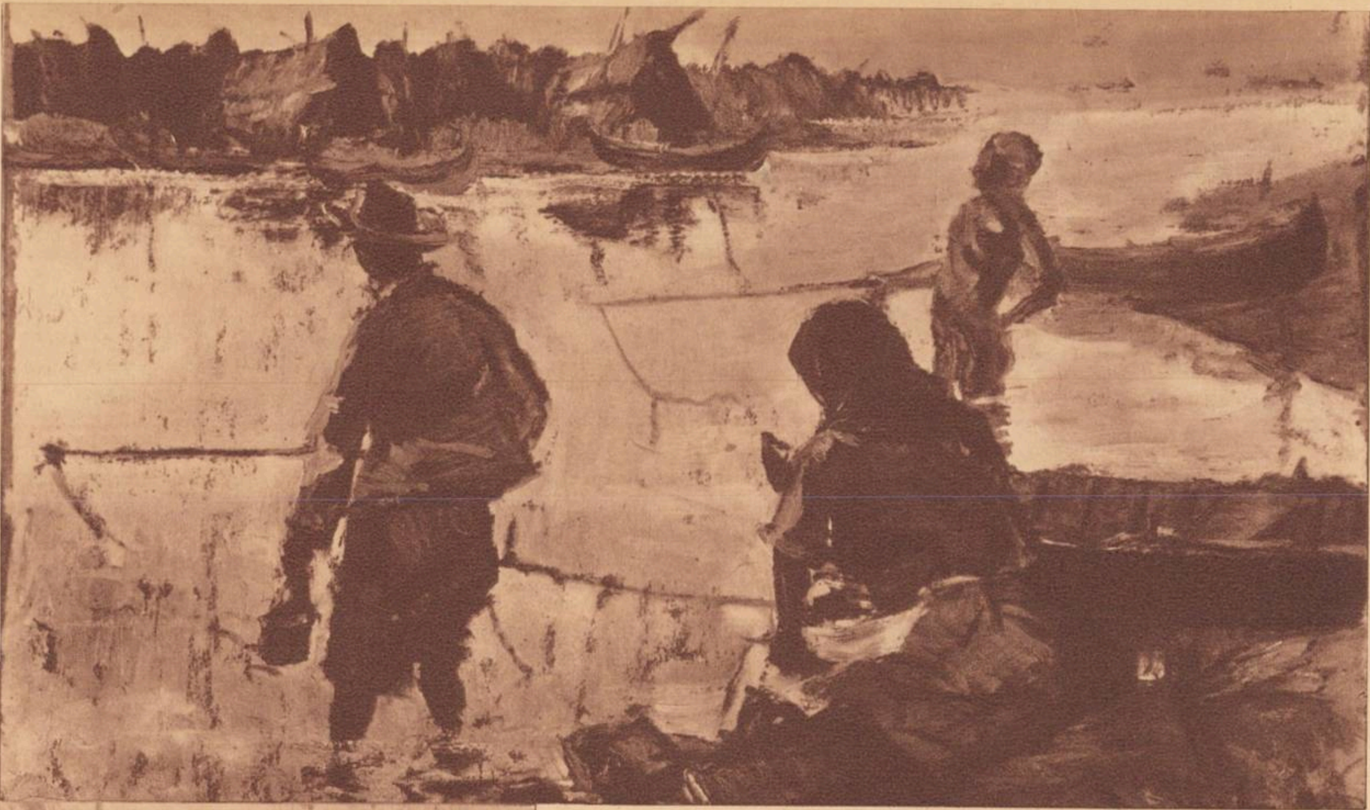
In sfârşit, Henri Bordeaux, André Bellesort, Pierre Benoit, Léon Berard, Abel Bonnard, André Chaumeix, amiral Lacaze, Louis Madelin, Funk-Brentano, docteur Thierry de Martel (nepotul scriitoarei Gyp), Octave Aubry, Maurice Bedel, Robert Brasillach, Drieu de la Rochelle, Ramon Fernandez, Daniel Halévy, Herri Massis, Thierry Meaulnier, J. J. Tharaud, pentru a nu cita de cât pe cei mai cunoscuţi, sunt pentru uniunea francezilor de ori ce condiţie, din ori ce clasă, dar această uniune să se facă în scopul de a reforma şi a reface Franţa.

Henri Focillon la College de France

Profesorii de la Collège de France au ales la al doilea scrutin pe Henri Focillon la catedra de istorie a Artelor, în locul lui Gabriel Millet, specialist în arta bizantină.

Eminentul scriitor va trebui deci să părăsească Sorbona, unde atâţia studenţi i-au urmat cursurile cu atâta zel şi interes, timp de cincisprezece ani. El a fost acela care a transmis elevilor săi metodele atât de bogate în rezultate, pe care le-a expus în admirabila sa carte „La vie des Formes", în care s'a dovedit nu numai un estetician de calitate, ci şi un învăţat şi mare arheolog. La „Collège de France" el va studia în special desenul, începând chiar în cursul lunei Martie cu o admirabilă expunere asupra desenului lui Rembrandt.

Gh. Sârbu



şor să întrevedem că orice altă colaborare decât a ochiului e dăunătoare imaginei mecanice.

Credem deci că fotografia e preparaţie, alegerea câmpului vizual şi a momentului favorabil, reprezentativ, dar înainte de toate, ştiinţa mânuirei obiectivului. Prin puterea lui numai vom vedea şi iubi o lume pe care o cunoaştem, dar căruia ochiul de sticlă al acestei maşini delicate îi împrumută o originalitate misterioasă, o nobilă inutilitate, cum numai operele de artă autentică o pot arăta.

Vom socoti pe d-l Aurel Bauh, *a cărui expoziţie este deschisă în saloanele Mozart, perfect lămurit asupra posibilităţilor şi drumului adevărat al* a r t e i *fotografice. Se cunoaşte că d-sa nu s'a mulţumit să rămâe un meşter cu noţiuni aproximative şi că munceşte cu râvnă, experimentând mereu, întrebuinţând modelele şi materialele în diversitatea putinţii lor.*



Gh. Sârbu

D-l Aurel Bauch are un ochiu sigur, ştie să pue în cadru un subiect, alegându-i atitudinea cea mai convenabilă şi în acelaş timp lăsându-i liberă desfăşurarea. Apoi, d-sa întrebuinţează elementul principal al fotografiei: lumina, atât cât poate pune în evidenţă şi relief un lucru sau o figură, fără să facă cu ea acel abuz întâlnit la alţii, metodă care aplicată invariabil, banalizează, şi falşifică personalitatea modelelor. D-l Aurel Bauh, când aranjează um moment fotografic ţine seamă de regulile artei sale, urmărind claritatea, distincţia şi plasticitatea plină, dar are grijă să nu ucidă naturaleţa. Un chip de al d-sale nu-i nici intimidat, nici pus să facă frumos, ci îşi lămureşte o bună parte din personalitatea lui. E scopul cel mare al artei plastice.

Arta decorativă are şi la noi de câtva timp realizatori destul de pricepuţi care au dat în atâtea rânduri dovadă de gust şi abilitate în lucru. Dar toate încercările şi munca lor susţinută cu sacrificii, s'au lovit de indiferenţa publicului. Cu câte izvoare de inspiraţie avem în trecutul nostru, s'ar putea ajunge la lucruri nu numai reuşite ca technică dar şi originale. Am putea avea şi noi o industrie de obiecte artistice cum au şi se mândresc cu asemenea întreprinderi, atâtea ţări.

Printre căutătoarele unui stil propriu în acest domeniu al artei decorative, se numără în primele rânduri şi d-na Ana Mitrea, *care şi-a câştigat de mult admiraţia şi preţuirea celor ce mai pot întârzia astăzi în faţa unui obiect lucrat cu grijă şi cu simţ al frumosului.*

C. I. Paşcanu



D-na Mitrea întrebuinţează cu aceiaşi iscusinţă toate materialele şi toate felurile de ornamentaţie ce se potrivesc artei sale. Dela arama bătută, până la lemnul încrustat şi la cristalul cu înflorituri în metal, e un întreg câmp de activitate unde înţelegerea şi gustul stărue asupra fiecărui detaliu, precum şi asupra compunerii ansamblului. Sunt în expoziţia actuală a d-nei Ana Mitrea vase cu decoraţiuni de reuşit efect, icoane cu desenul archaic, cărţi legate în lemn şi metal, admirabil lucrate şi inteligent inspirate din stilul vechi bisericesc, rame, talere, tăblăli, felurit şi fin ornamentate, care pot sta foarte bine alături de producţiile străine.

D-na Ana Mitrea poate fi mulţumită de realizările sale, prin însăşi satisfacţia ce ţi-o dă lucrul făcut în conştiinţă. Va veni într'o zi desigur şi cealaltă răsplată, meritată cu prisosinţă — a recunoaşterii unanime.

Ana Mitrea



D-l Gh. Sârbu *e un îndrăgostit al lumii bălţilor. De ani de zile d-sa poposeşte în împărăţia liniştită şi tainică a apelor line în cate se oglindesc sălcii, plutesc bărci cu pescari bărboşi şi unde stăpâneşte mulţimea aceia de păsări fantastice.*

Cu mijloace simple, sincere, d-l Sârbu caută să surprindă lumina şi chipul locurilor acelora îndepărtate, atât de puţin cunoscute nouă. Cu fiecare expoziţie, d-sa aduce împlinire acestei meritoase strădanii.

Lucrările d-lui Neagu Rădulescu *ţin mai mult de ilustraţie decât de caricatură. Caricatura cere spirit de observaţie, linie incisivă, desprinderea esenţialului dintr'o figură, dintr'o viaţă de om, exagerarea trăsăturilor caracteristice, diformarea lor până la vulgar, fantastic, comic ori urât de coşmar. Caricatura înseamnă o glumă, cu nuanţe mai precise ori mai şterse de bătae de joc, implicând oarecare răutate la autorul ei. Caricatura, acel pamflet plastic cu atât de mare putere de difuzare a unei mizerii fizice ori morale, ustură, indignează şi revoltă, nu place.*

Or, d-l Neagu Rădulescu se poartă blând şi binevoitor cu obiectul aşa ziselor sale şarje. Desenează o figură cu relativă corespondenţă de asemănare, uzând de o technică mai mult a afişului, cu multe prezentări geometrice şi urmărind o anecdotă nu atât spirituală cât anunţând lucruri şi fapte inofensive, cunoscute de toţi. Repetăm deci, d-l Rădulescu e un ilustrator — cu însuşiri destul de frumoase.

TACHE SOROCEANU



Ana Mitrea



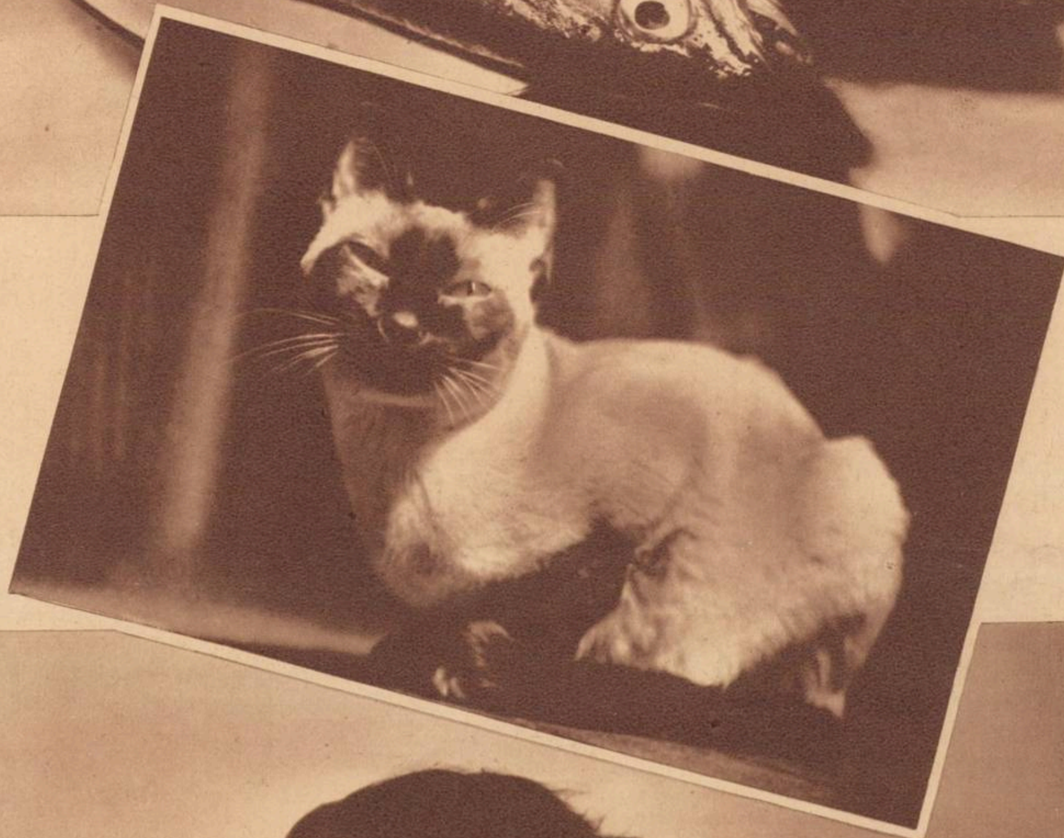
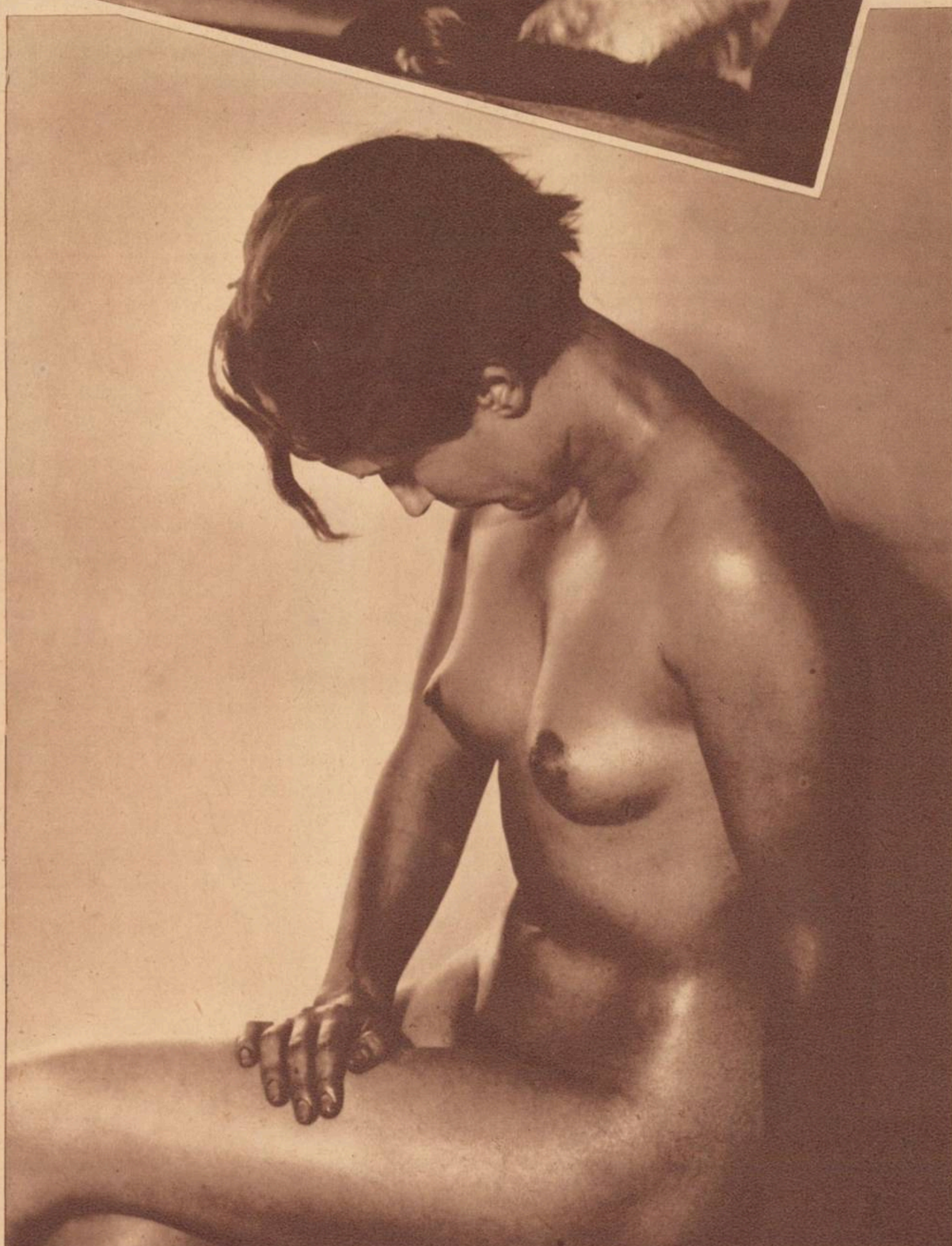
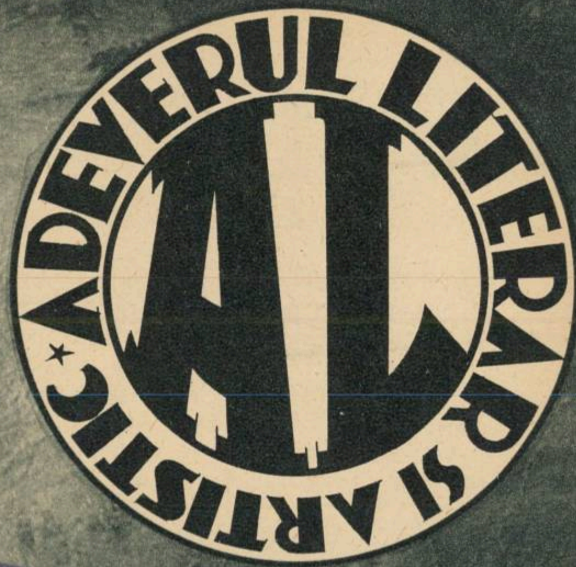




Foto Aurel Bauch



TIPARUL ATELIERELE „ADEVĔRUL" S. A. — BUCUREŞTI.



NUMĂR SPECIAL DE PAŞTI

Teodorescu-Sion : Figură

EXPOZIŢII

NU-L cunoaştem îndeaproape, dar ori cine îşi poate da seama că trebue să fie un om bun pictorul *Teişanu.* Are o înfăţişare de bunic, ca-n fotografiile de altădată, cu lanţ la ceas şi cu breloc, ca să aibă cu ce să se joace nepoţii şi cu mustăţi lungi, tot pentru distracţia lor.

Părerea ne-a fost întărită, când i-am vizitat expoziţia: s'a întâmplat ca tocmai atunci să năvălească în atelier doi copii, care s'au aruncat cu braţele deschise şi cu strigăte de bucurie la pieptul pictorului. Cu câtă emoţie i-a îmbrăţişat şi i-a sărutat Teişanu! — şi de o parte şi de alta, părea că se întâmplase un eveniment: se revedeau, înfine. Dar oricine ar fi bănuit uşor că asemenea scene se petrec în fiecare săptămână.

Am înţeles atunci şi mai mult arta lui Teişanu — ne-a explicat-o el singur, fără să ştie. O viaţă întreagă Teişanu a lucrat ca să bucure pe copii: le-a ilustrat poveştile. Cum n'a făcut-o nimeni la noi înaintea lui şi nici după aceia.

A conceput o ilustraţie clară, pe înţelesul tuturor, cu bogăţie în colorit, fast în decor şi fermecătoare imaginaţie în compunere. I-a fost drag să închipue eroi de basm — l-a îndemnat la treaba asta sufletul lui în care au rămas mereu vii luminile copilăriei, cu fluturi, cu flori, cu râs, cu visuri de aur...

Nu-i lucru uşor să faci poze pentru copii, când eşti mare. Am văzut atâtea asemenea încercări, datorite unor artişti valoroşi, dar nu erau pe înţelesul celor mici. Greoae, încărcate, reci, tulburi, cu un spirit prea subtil, ele rămâneau imagini de basm copilăresc, văzute cu ochi maturi. Nimic miraculos în ele, nimic captivant, nimic uluitor.

Teişanu a avut acest dar — al unei linii rafinate şi naive în acelaşi timp, al



Eugen Ispir



Teişanu



Teişanu

unei viziuni de vis, cu ţesătura complicată a întâmplărilor de necrezut şi totuşi cu perfectă posibilitate de descifrare. Se desprinde din ilustraţiile lui o frumuseţe deschisă, odihnitoare, senină, ce poate fi primită în orice dispoziţie ne-am afla. E ceva pur în ele şi nevinovat, ca într'o ramură cu frunze ce-ţi bate în fereastră.

Cu calităţile lui, Teişanu a fost totuşi un nedreptăţit — nu i-a pus nimeni la contribuţie însuşirile, nu i-a cerut nimeni operele. Sau prea puţin. Alta ar fi fost atunci traectoria lui artistică. Aşa, Teişanu a încercat şi altfel de pictură, fără să poată ajunge vreodată la înălţimea ilustraţiilor lui. Dar pentru unele păcate, la care a ajuns poate din desamăgire, să nu i se nege frumoasa sa operă de decorator.

Şi *Steurer* se găseşte pe aceiaşi linie de artă, ca şi Teişanu. Şi el încântă prin conturile delicate şi prin înscrierea subiectelor în cadru poetic, jumătate realitate, jumătate fantastic. Numai cât subiectele şi factura lor diferă — sunt întotdeauna peisagii de câmpie, împărţite aproape în părţi egale: cer şi pământ. Iar mijloacele de interpretare sunt sobre, rezumându-se aproape la un monocromism de brun ori albăstrui palid.

Câte un copac, cu crengi firave, tae câteodată monotonia suprafeţelor orizontale. Ori câte o casă mică şi pitorească, făcută pe măsura piticilor din poveste, mai aminteşte de o existenţă omenească pe atâta întindere pustie de pământ. E o încremenire şi tăcere adâncă în natura lui Steurer. Şi tristeţă. Pare o lume unde nici vântul nu mai are glas, o lume cel mult de şoapte, care se feresc să nu tulbure frumuseţea leneşă a naturei.

Sensibilitatea lui Steurer e aproape feminină. Iar discreţia şi modestia exprimării nici nu le putem asemui. Din pricina lor, nu ştim dacă Steurer a fost luat vreodată în serias. Şi mai puţin va fi acum, în vremea asta dd voinicie şi de afirmare prin fanfare.

D-l Eugen Ispir se poate socoti un debutant fericit. Deşi la prima sa expoziţie, d-sa a izbutit să reţie atenţia privitorilor. Facem, în adevăr, cunoştinţă cu un temperament de artist curajos şi năvalnic.

D-l Ispir nu vine cu reţete miraculoase de technică, încredinţat că va schimba faţa picturii contimporane, dar dă dovadă de o sinceritate şi o tinereţe, care pot să-l ducă la succese destul de mari. E un impulsiv. Vede şi simte pătimaş un spectacol şi n'are decât o dorinţă: să însemne pe pânză starea de suflet momentană. Pensula sa atunci merge repede, clădeşte viguros, nu se preocupă de detalii, de asemănare, nu revine asupra greşelilor — vrea numai să elibereze pe artist de povara emoţiei. Şi rezultă o imagine, mai clară sau mai nebuloasă, care mărturiseşte acest fluid creator.



Coca Romano

Luchian nu făcea niciodată schiţe premergătoare, nu revenea şi nu îndrepta. Obişnuia să spue: „Cum o eşi dintr'odată; ce-o da târgul şi norocul; ori e bun, ori e prost". Aşa gândeşte şi d-l Ispir. Rămâne să aibă în artă... norocul lui Luchian.

D-l Stere Becu nu s'a născut pictor (d-sa este architect) dar i-a plăcut să se facă pictor. Şi s'a făcut

Adevĕrul literar și artistic

Editura „Adeverul" S. A., București

Duminică 24 Aprilie 1938 No. 907

ANUL XVIII * SERIA III

Lei 5 Exemplarul în țară
Lei 10 Exemplarul în străinătate

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni în străinătate dublu

Zece ani dela moartea lui Blasco Ibanez

La începutul anului 1938 s'au împlinit zece ani de la moartea lui Blasco Ibanez. Viața acestui mare scriitor dintre anii 1891—1898, reprezintă perioada de agitație inconștientă și dureroasă în care s'a frământat Spania de atâtea decenii, până să ajungă la evenimentele actuale. Pe atunci Blasco



Blasco Ibanez

Ibanez era pur și simplu Don Vincente în fruntea agitațiilor și luptelor dintre bandele inamice, care se sfâșiau între ele în Valencia și la direcția ziarului „El Pueblo". „Era lucru rar să treacă o săptămână fără încăerări", — zice Miguel Perez Ferrero în cele câteva amintiri despre marele scriitor, publicate în Nouvelles Litteraires cu prilejul comemorării morții acestuia.

Pe atunci Blasco Ibanez era un bărbat mătăhălos și bărbos, greoiu și tărăgănat în mișcări, ceiace nu-l împiedica să fie unul din conducătorii exaltării politice în care trăia Valencia și Spania întreagă și să-și arate, în toate încăerările, statura sa masivă și ochii de foc și să grupeze în jurul său pe toți acei ce erau gata să se jertfească după porunca lui.

El nu putea în adevăr să inspire decât devotament absolut sau ură neîmpăcată. Din biroul sărăcăcios, murdar și rudimentar al gazetei sale, unde scria zi și noapte, umplând la nevoe toate coloanele, el se repezea în stradă, după ce-și schimba tocul cu revolverul, pândind dușmanul și înfruntând moartea în fiece clipă sau ținând cuvântări, injectând entuziasmul și ațâțând, ducând masele la agresiune sau la rezistență. In fiecare clipă, strada se preschimba în câmp de bătae și pavajul era acoperit de bălți de sânge.

In biroul ziarului său toată ziua și toată noaptea răsunau glasuri indignate sau vibrante de patimă. Iar după ce dădea drumul ziarului, Blasco Ibanez se închidea în cabinetul său pentru a scri foiletonul. Romanele din viața Valenciei eșeau unul după altul din imaginația sa miraculoasă. Ele sunt scrise pripit, autorul nu are vreme să cizeleze forma, stilul său se aseamănă cu o pictură în largi pete de culoare. El scrie, scrie în mirosul pulberii de pușcă, în zgomotul împușcăturilor, cu gâtul uscat de apelurile și cuvântările mulțimii strigate sub cerul liber, istovit de oboseală...

Intre timp, izbucnește războiul. El a devenit celebru, dar a rămas acelaș arzător și neîmpăcat agitator ca în tinerețe.

Celebritatea sa literară nu a înlocuit celebritatea sa de om curajos, gata să înfrunte și să izbucnească la orice ocazie. In jurul său agitația la Madrid este aceiași, deși pe alte teme de cât cea de la Valencia. Opera sa de literatură regionalistă e terminată și ea va rămânea printre cele mai prețuite opere din literatura modernă: „Arroz y Tartana", „Flor de Mays", „La Barraca".

Mai scrie: „Entre maranjos", conceput într'un stil wagnerian, „Arênes sanglantes", roman lauromachic, iar după acestea romanele apar cu nemiluita, imaginația sa e neobosită. Cu „Les Argonautes" începe seria romanelor sale americane dar se întrerupe, numaidecât, spre a da loc romanelor de războiu. „Mare Nostrum", „L'Ennemi de la Femme". Din 1915 e la Paris, unde nu știe ce vrea să zică oboseala, trăind într'o veșnică și arzătoare luptă și indignare, punându-și tot sufletul și pana sa măiastră în serviciul Franței. Fără nici un ajutor oficial, el scoate în fiecare săptămână un „caet" care înseamnă volumul unei cărți, într'o lună de imprimate. Nu caută să fie nepărtinitor pentru că e pasionat pentru țara care și-a ales-o.

„Cei patru Cavaleri ai Apocalipsului" este opera care se avântă în luptă ca un clopot de alarmă pentru cele două continente. Cartea se traduce în toate limbile, iar la cimitirul Pére Lachaise, o gardă de soldați americani stă de veghe la mormântul lui La-Fayette...

După războiu, Vincente Blasco Ibanez a devenit un om matur, ras, cu mustață americană, doctor „honoris causa" la Universitatea George Washington, odată cu Pershing. El este acum campionul literaturii mondiale, consacrat și în America — e aclamat în Japonia și sărbătorit la Londra.

Venind să se odihnească la Menton în 1928, după o viață atât de zbuciumată și plină de lupte, Blasco Ibanez intră în odihna de veci, pe pământul țării pe care a iubit-o atât de mult.



M. Zoscenco

GLUMĂ!

Asta, s'a întâmplat dăunăzi. La o fabrică de pâne, renumită.

Camaradul Grigoriev a fost eroul zilei care a suferit. Unul din prietenii săi a glumit, destul de straniu, pe socoteala lui: l-a aruncat în covata cu aluat. N'a fost decât o glumă. Zău!

Acest Grigoriev s'a oprit deodată lângă covată. S'a oprit și stă. Se gândea la ceva foarte serios. Poate că îl frământau taxele sindicatului.

Iar prietenul său îl apucă și-l trânti în aluat.

Atât!

Grigoriev prin urmare, se zbate al dracului. Aluat subțire. Singuri înțelegeți. La noi, plămădeala e totdeauna apoasă, fiindcă n'au poftă s'o frământe. E, va să zică, întocmai ca braga. Astupă gura. Se bagă în nas. Iți încleiește urechile.

Victima urlă, firește, se prinde cu mânile de covată; încearcă, într'un cuvânt, să scape.

Au sărit, firește, alți camarazi mai conștienți și l-au scos.

Acum stă plouat. Cu ochii lipiți de cocă. I-a pierit și pofta de mâncare.

Prea s'a ghiftuit cu aluat.

Câțiva brutari au zis, firește, că, după această întâmplare, nu e bine să se mai facă pâne din acest aluat. Fiindcă e, totuși, scârbos. Pentrucă, oricum, s'a bălăcit câtva timp, un om cu picioarele pe-acolo. Deși e membru în sindicat, și Maxim Gorki a fost o vreme brutar, — totuși nu e tocmai cultural. Oricum, nu e stafidă. A intrat cu ciubotele. Cu nasul. Cu mustățile. Și așa mai departe.

Ceilalți brutari zic:

— Dacă, bunăoară, cizmele n'au rămas în aluat, nu-i nimic, se poate coace.

Victima răspunde:

— Se pare că am rămas totuși încălțat.

S'a copt deci, pâne din acest aluat.

Mai târziu am aflat din ziare că, în legătură cu acest caz, trei brutari au fost dați în judecată. Unul, pentrucă a aruncat un om în covată. Ceilalți doi, pentrucă au făcut pâne din coca asta.

Unul — a fost pedepsit pentru o faptă. Ceilalți — degeaba. Căci pânea după cum s'a spus, a fost destul de gustoasă. Nimeni n'a ghicit că un om s'a scăldat în ea.

Traducere de F. DIMA



Meandre*

Pe mine m'au muncit aici, în carte, nălucile,
Cum vânturile de mlaștină bântuie trestia
Infricându-mă că voiu sări noaptea ulucile,
Să mă spânzur de baierile lumii acestia.

Băteam — îndurerat dulce la tâmple— ponoarele,
Noaptea adăstam să scapere pe cer arcurile,
Să se năzare undeva, ca'n păduri, isvoarele,
Ori să gâlgâie mărunt, ca'n bazinuri parcurile.

Umblam păzindu-mă de slove ca de dihania
Ucisă de Harap Alb în grădina salăților,
Și numai voi îmi spulberați din suflet jelania
Și-mi răsuciți căile sub tălpi, singurătăților!

Când dragostea se ostoia de duhul mareelor,
Cercetam prunduri de ape și toate răstoacele
Gonind după scoici ori cioburi cu chipul cameeilor
Și-mi sângerau, scormonind, degetele, săracele!

Ee!... dar întors la revărsat—soare, poleiază-mă!
Purtam flori ca roua, scule ca tine, azurule,
Ori ca luna când pe apele mării se reazămă,
Și mă iubeam în mireasma din luciul din juru-le.

Acum, fiindcă eu simt că am murit pe meandrele
Pe care-am hălăduit ori m'am hodinit, nu feri
Drumul, dragă, pe undes'au veștejit mixandrele,
Au ologit faunii și s'au înnecat nuferii.

M. D. IOANID

*) Din volumul cu acelaș titlu, care va apărea în curând.

NUMĂR SPECIAL DE PAŞTI
REALITATEA ILUSTRATĂ

CUPRINDE: **32** PAGINI, REVISTA IN CULORI CU CELE MAI INTERESANTE REPORTAGII ŞI ANCHETE ŞI CU PESTE 100 DE FOTOGRAFII MINUNATE TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ.

24 PAGINI SUPLIMENTUL „DE TOATE PENTRU TOŢI" CU REPORTAGII DE SENZAŢIE, ROMANE FOILETON, JOCURI DISTRACTIVE, ETC.

100 PAGINI, UN VOLUM HAI SĂ RÂDEM CUPRINZÂND CELE MAI INVESELITOARE SCHIŢE ŞI DESENE DATORITE HUMORIŞTILOR ROMÂNI ŞI STRĂINI.

16 PAGINI, UN NUMĂR DE PROBĂ, GRATUIT, AL EXCELENTEI REVISTE „MEDICUL NOSTRU"

TOTAL:

172 PAGINI LEI 20

Actualităţi ştiinţifice

Cărămizi din pae

Câţiva chimişti americani au realizat de curând, din paie, un material destinat fabricării cărămizilor şi ţiglei. Se pare că prezenţa acestui material explică durabilitatea remarcabilă a vechilor cărămizi egiptene şi nu faptul că paiele constitue un element de agregare.

Noul material, care cuprinde tanin, reduce la minimum pierderile de fabricaţie şi îmbunătăţeşte calitatea cărămizii, atunci când i se adaugă argila. Cărămizile astfel obţinute sunt mai rezistente şi mai puţin deformabile decât cele obişnuite.

Grăsime din lemn

In cadrul planului de patru ani, pentru realizarea unei autarhii economice, Germania a reuşit să producă de curând un nou aliment surogat. E vorba de o grăsime extrasă din... lemn.

Deţinuţii din închisorile Reichului au servit de astădată drept cobai pentru încercarea noului preparat, fabricat din cărbune şi glicerină obţinută din lemn.

Primele preparate, realizate pe această cale, nu erau destinate consumului alimentar, ci au fost folosite mai mult ca unsoare pentru maşinile industriale.

Noua grăsime surogat, al cărei preţ este de circa o marcă de kilogram, va acoperi într'o măsură nevoia creiată de împuţinarea grăsimilor animale.

Contra durerilor de cap

Un medic american, doctorul Franck K. Thompson, a făcut o recentă comunicare, relativă la un tratament cu totul original împotriva migrenei.

Terapeutica medicului yankeu, denumită „balanţa de apă", constă în controlul proporţiei de lichid în corpul omenesc.

Doctorul Thompson, după o îndelungată experienţă, a ajuns la concluzia că migrena cronică ar fi datorită unui consum prea mare de apă. Deaceia se impune ca suferinzii de această maladie să menţie o sete moderată şi să nu bea cantităţi prea mari de lichid. Această din urmă precauţie se recomandă în special, în cazul când transpiraţia este pe cale să devie mai redusă.

Printr'o transpiraţie eficace, crizele de migrenă pot fi considerabil atenuate şi uneori chiar înlăturate, după părerea medicului american.

Creta fluorescentă

In laboratoriile societăţii americane „Westinghouse-Electric" s'a realizat o cretă fluorescentă, capabilă să radieze o puternică lumină verde, care o face vizibilă dela distanţă.

Noul material seamănă, la lumina normală, cu creta obicinuită. Dobândeşte însă o fluorescenţă în întuneric, când este expus unei lumini ultraviolete.

Aplicaţiunile practice sunt numeroase. Astfel, medicii o folosesc pentru a înscrie diferite însemnări pe o tablă neagră în cursul unui examen fluoroscopic Deasemenea creta fluorescentă permite să se scrie pe o tablă neagră, în cursul unei conferinţe cu proecţiuni, când sala e, fireşte, cufundată în întuneric.

Sticlă opacă la căldură

Combinând însuşirile sticlei duble cu acele ale blocului de sticlă, un specialist italian a realizat o varietate de sticlă translucidă, denumită „Thermolux", care transmite lumina soarelui, dar nu şi căldura astrului diurn.

Acest geam special e alcătuit dintr'o lamă centrală cu o urzeală de fire de mătase, aşezată între două plăci de sticlă transparentă.

Marginile stratului poros fiind ermetic ceruite, nu stânjenesc aerul conţinut în interior.

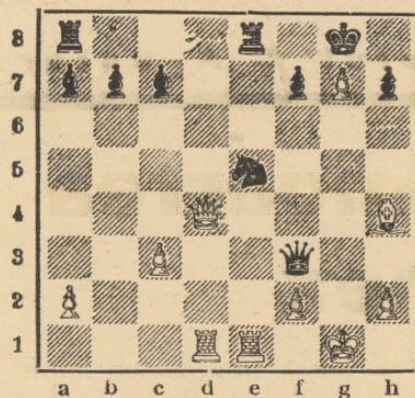
Construcţia este realizată în aşa fel încât lungimile de undă din spectrul vizibil să nu fie deformate.

Ing. I. S.

Cronica şahului

Cum combinăm

Negru: F. Decker



Alb: E. Flender

Poziţia din diagramă s'a prezentat într'un turneu jucat recent în Germania.

Negru sileşte imediat câştigul printr'o frumoasă combinaţiune.

S'a jucat: 1..., Ce5-d3!; 2. Te1-e8+, (La 2. Dxd3 urmează desigur Txe1+) Ta8xe8; 3. Dd4-a4, b7-b5; 4. Da4-c2, Cd3-f4! cu ameninţare de mat care nu mai poate fi parată.

UN PLAN DE ATAC RĂU CONCEPUT

In partida ce redăm mai jos avem exemplul unui atac pe flanc, prematur. Alb începe un atac asupra aripei adversarului, nefiind încă destul de pregătit. Negru contra atacă, împinge înapoi figurile albe şi utilizează în mod fin poziţia rea a Regelui alb, ducându-şi partida la câştig.

Invăţătura ce se va putea trage din această partidă ar fi: 1. Porneşte la atac numai în cazul când ţi-ai dezvoltat toate figurile. 2. Ingrijeşte ca Regele tău să aibă libertate de mişcare şi clădeşte astfel poziţia ca să eviţi atacul Cailor adverşi.

GAMBITUL DAMEI

Manheim 1937

Alb: Müller Negru: Weinacht

1. c2-c4, e7-e6; Cb1-c3, d7-d5; 3. d2-d4, Cg8-f6; 4. Cg1-f3, c7-c5; (Această deschidere prin care intervertire de mutări se ajunge la Gambitul Damei a fost utilizată în câteva partide din campionatul lumii). 5. Nc1-g5, c5x d4; 6. Cf3xd4, e6-e5; 7. Cd4-f3,d5-d4; 8. Cc3-b5? (Inceputul unui atac de flanc nenorocit. Exact era aici 8. Cd5! cum a jucat Euwe contra lui Alehin în a 29-a partidă din match). Cb8-c6; 9. Dd1-a4?, Nc8-d7; (Negru ajunge la atac cu câştig de tempo). 10. Ta1-d1, (Inchiderea drumului Regelui, ceiace va provoca mai târziu dezastrul Albului), a7-a6; 11. Cb5-a3, Cc6-b4; 12. Da4-b3, Dd8-a5, (Repede s'au schimbat lucrurile. Dama neagră va fi puternic susţinută de figurile negre şi dezlănţue astfel un puternic atac asupra aripei Regelui alb. Ameninţă acum Cc2 mat şi Na4 cu câştig de Damă. Alb e pierdut). 13. Cf3-d2, Cf6-e4! 14. Ng5-h4, Ce4-c5; Alb cedează căci după 15. Dg3 urmează Dxa3; 16. bxa3, Cc2 mat.

CURSE IN DESCHIDERE CE TREBUESC CUNOSCUTE

In jocul de şah există nenumărate curse; desigur că nu putem să le cunoaştem pe toate, însă e bine să le ştim pe cele principale. Jucători nu numai slabi, dar chiar mulţi din cei de prima forţă au căzut de multe ori victime ale unor curse ingenios întinse, Mai jos dăm o partidă jucată la un simultan din Göttingen în Noembrie 1937.

APARAREA CARO—KANN

Alb: Rogman *Negru: M.*

1. e2-e4, c7-c6; 2. Cb1-c3, (Continuarea obişnuită este aici 2. d4, d5; 3. Cc3, dxe4; 4. Cxe4, Nf5; 5. Cg3, Ng6; 6. Cf3 etc. In cazul când Albul continuă la mutarea 6-a cu h4, Negru joacă h6 şi îşi asigură câmpul h7 ca refugiu pentru Nebun. Albului nu-i va rămâne mai târziu altceva decât să schimbe acest Nebun jucând Nd3. Cu mutarea din text, Alb ţine mai întâi pionul său d2 pe loc şi va sili pe Negru să joace la a 4-a mutare Nf5. Dece aceasta se va vedea imediat). d7-d5; 3. Cg1-f3, d5xe4; 4. Ce3xe4, Nc8-f5? (Negru joacă fără a bănui varianta pomenită mai sus, însă aici e deosebirea că Alb are pionul la d2 şi Calul g1 desvoltat la f3. Aceasta e suficient să atragă N. negru la f5 unde stă destul de prost). 5. Ce4-g3, Nf5-g6; h2-h4!, (In varianta pomenită mai sus mutarea aceasta nu e periculoasă pentru Negru, însă aici ea e foarte tare). h7-h6; 7. Cf3-e5! (Acuma se vede deosebirea de ce Alb n'a jucat d4 la mutarea 3-a ci Cf3. Cu câştig de tempo începe ameninţarea Ng6.) Ng6-h7; 8. Dd1-h5!, (Sileşte g6 şi cu aceasta închiderea Nh7.) g7-g6; (Negru nu mai are figuri în joc, în timp ce Alb şi-a dezvoltat deja trei figuri; în afară de aceasta poziţia Regelui Negru este slăbită. Aceasta e suficient pentru câştigul partidei!) 9. Nf1-e4!, (Ameninţă mat pe f7 şi măreşte cu aceasta avantajul de dezvoltare al Albului. Cu 9. Df3, Cf6; 10. Db3 Alb putea să câştige un pion, însă mutarea din text e mult mai tare.) e7-e6; 10. Dh5-e2, Nf8-g7?; 11. Ce5xf7 şi Negru a cedat, căci după 11..., Rxf7 urmează mat în două mutări.

Mai puţin cunoscută este următoarea cursă din Contra Gambitul lui Albin.

CONTRA GAMBITUL LUI ALBIN

1. d2-d4, d7-d5; 2. c2-c4, e7-e5; 3. d4xe5, d5-d4; 4. e2-e3?, (Această avansare prematură e o mare greşală. Exact e aici 4. Cbd2, şi 4. a3 s'a jucat aici.) Nf8-b4+; 4. Nc1-d2, d4xe3!; 6. Nd2xb4, (Duce repede la pierdere. Trebuia jucat 6. fxe3 şi totuşi Alb stă prost.) e3xf2+; 7. Re1-e2, f2xg1C+; Aceasta e combinaţia de câştig. Negru îşi face un Cal, care din cauza mutării Ng4+ şi pierderea Damei, nu poate fi luat. Alb trebue să joace deci 8. Rel are însă după Dh4+ o poziţie pierdută

AUREL LERNOVICI

A APĂRUT

MAGAZINUL

NUMĂR SPECIAL DE PAŞTI:

PE LUNA MAIU 1938

cu următorul bogat şi variat cuprins:

- ADEVĂRATA DATĂ A PATIMILOR LUI ISUS CHRISTOS.
- PRIMĂVARA DOBROGEANĂ
- O VÂNĂTOARE IMPERIALĂ IN AUSTRIA DE ALTĂ DATĂ
- FEMEEA CARE SPUNE „NU"
- AMINTIRI DESPRE CARUSSO
- OBICEIURI CARI VĂ TRĂDEAZĂ
- V'AŢI INCHIPUIT VREODATĂ CĂ DURERILE DE PICIOARE POT DUCE LA DIVORŢ?
- „KARAGHIOZ" PROTAGONISTUL IN TEATRELE DE PĂPUŞI DIN ORIENT.
- SURDO — MUTUL DIN TREN
- PREOTESELE ZEIŢEI VENUS
- MODA DE PRIMĂVARĂ — HUMOR — JOCURI.

şi

MISS ROMÂNIA

Comedie în 3 acte după Arnold şi Bach localizată de Tudor Muşetescu şi Sică Alexandrescu.

140 pagini, tipărite la Heliogravură, cu sute de fotografii şi ilustraţiuni.

PREŢUL LEI 25

CURS DE POEZIE

II

Profanul care citeşte anume poezie modernă: dadaistă, suprarealistă, pură, chiar futuristă, rămâne izbit de un fapt: nu înţelege. O poezie trebue oare înţeleasă, redusă la o schemă de idei? Nu vorbeşte ea, cum se spune în şcoală, sentimentului? Ba da. Dar poezia mai veche, oricât de indiferentă sub raportul conţinutului noţional, are formal desfăşurarea propoziţiilor logice, încât oricine este încredinţat c'o înţelege. Adesea profanul face o gravă eroare neconsiderând poezie decât ceea ce e formulat în succesiuni de cuvinte inteligibile. Cititorul e mirat când dă de aceste versuri de I. Barbu:

La râpa Uvendenrode
Ce multe gasteropode'
Suprasexuale
Supramuzicale;

Gasteropozi!
Mult limpezi rap.
Moduri de ode
Ceruri eşarfă
Antene în harfă:

Uvedenrode
Peste mode şi timp
Olimp!

In schimb e uşurat la citirea acestor strofe de G. Bacovia:

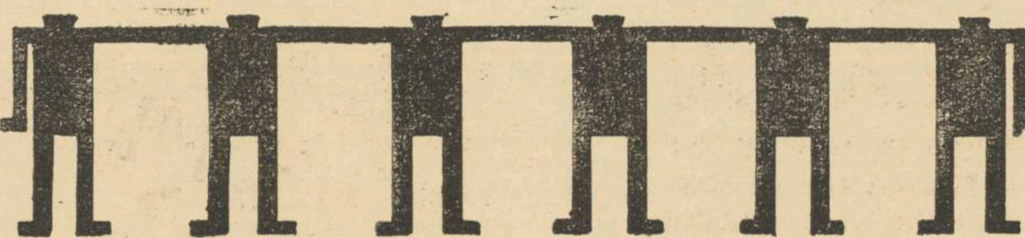
Cum sufletu'nchis
Nimic nu vrea —
Cad frunze'n amu
Draga mea!

Sinistră noapte
Şi-amară stea —
Curând, şi ninge
Draga mea!

Aci totul e limpede. Frunzele cad, sufletul e închis, noaptea e sinistră şi ninge. Deci este tendinţa de a se cere poetului reprezentări imediat aperceptibile din câmpul percepţiei exterioare şi propoziţii în care raportul dintre subiect şi predicat să se desvălue numaidecât. S'a ivit cuvântul hermetism spre a se clasifica prin el poeziile în care scapă structura percepţiei şi raportul logic. Noţiunea de hermetism nu se poate aplica cu proprietate decât unei categorii anumite de poezii urmărind programatic ocultismul. Intr'adevăr poeziile pot să nu fie înţelese din felurite cauze. Nimic mai limpede decât o poezie futuristă. De obiceiu ea notează repede aspecte exterioare. Confuziunea vine din viteza transcrierii care înlătură unele elemente copulative. Dacă ne obişnuim cu metoda aceasta stenografică, ne dăm seama că totul e limpede. Sunt poezii unde se cultivă intenţionat dificultatea. Percepţiile, raporturile sunt normale, însă gramatica este aşa de solitară încât fără indiscreţiunea autorului nu putem participa la sensul compunerii. Acesta e un hermetism fals, o mistificaţiune. Iată nişte versuri luate la întâmplare din Ilarie Voronca (*unu*, III 1930, nr. 32):

Laptele ierburilor se umflă în suvenir
şi'n chiot,
Şi inima e spuma care-a rămas din
vară,
Cu-o cupă de vijelie până la buzele
fierului
Cu pomii rupând şorţul albastru al
amiezii

Dar e inscripţia 'n miere a ochiului
de ciută
Şi prin sălile lungi ale ecoului
rătăceşte o ferigă,
In vreme ce domniţa îşi scaldă câinii
fluizi în voce
Şi pe vitralii, cerul ca un şarpe boa
se răsuceşte



Acest autor se caracterizează prin dilataţie verbală, discursivitate, sentimentalism şi metaforism. Structura poeziei lui e clară dar totul e îngreuiat adesea fără soluţie, prin gramatica solitară. De pildă în strofa întâi cu oarecare atenţie ghicim că e vorba de o rememorare descriptivă a verii cu ierburi, chiote, vijelii, pomi clătinaţi de vânt acoperind o parte din albăstrimea cerului.

Există şi un alt hermetism, veritabil, unde fondul însuş nu este inteligibil fiindcă nu e luat din lumea inteligibilului. Poetul se cufundă sincer în vis, adică în subconştient, şi scoate de acola o viziune enigmatică în care simte un sens pe care el însuş nu-l poate explica.

Este deci un semn de grabă şi de neinteligenţă artistică să reprobăm tot ce nu înţelegem sub cuvânt de confuzie. Sunt poeţi mistificatori, adică falşi poeţi, dar sunt şi poeţi adânci. A priori afirmăm că *o poezie nu e făcută să fie înţeleasă de toată lumea.* Ea cere o iniţiere, o complicare sufletească, un sentiment al liturghiei. Să nu ne facem iluzii: pe Eminescu nu-l înţeleg decât foarte puţini inşi. Cei mai mulţi cred că-l gustă, acceptând ideile lui pe care le disociază din structura poeziilor.

Inainte de a ne ocupa de aproape de poezia hermetică să cercetăm în general poezia dificultoasă. Totdeauna poetul a avut înclinarea către formula oscură, sibilinică, din care să iasă sentimentul că este iniţiat într'o lume care transcende realitatea. Dante cultivă şi teoretizează ocultismul:

Mirate la dottrina che s'asconde
Sotto il velame degli versi strani.

Ocultismul serios se bizue însă pe o claritate verbală. Pe dată ce orice înţelegere scapă şi nu se mai poate găsi niciun capăt de fir, impresia e comică. Un celebru poet burlesc florentin din secolul al 15-lea, Domenico di Giovanni zis Burchiello, de meserie bărbier, făcea în factură clasică convenţională nişte sonete care păreau aiurări. Cităm o strofă care ne priveşte şi pe noi:

Un huomo da Cucina, un uom da
Sacchi,
Un Gaio Lelio per Ambasciadore
Una lanterna piena di favore
Portavan per tributo de Valacchi.

Cine nu-şi aduce aminte de versurile lui M. Zamphirescu?

Văzui oameni de hârtie
Cu mustăţi de chilimbar,
Lei de cocă pe câmpie,
Mâncând stridii cu muştar.

Comicul nu iese atât din absurditatea propoziţiilor, cât din faptul că deşi n'au niciun sens, dar absolut niciunul, ele au totuşi forma exterioară a propoziţiilor normale. Aşa vorbesc paranoicii. In propoziţie este subiect, este predicat şi raportul luat în goliciunea lui este formal corect dar între cei doi termeni nu este nici o atingere prin sfera lor. Cuvintele la nebuni curg fără frenaţiune, fără un principiu care să le dea un rost, din subconştient. Insă cum în acest subconştient n'a pierit cu totul forţa de organizaţiune, adesea în hazardul cuvintelor apar insule care par a avea o structurare. Cuvintele în libertate ale demenţilor ne surprind şi ne încântă, fiindcă ei pot realiza raporturi neprevăzute dela care poate rezulta un sens. De la hazardul pur, exterior, al dadaiştilor, alţi poeţi au încercat să treacă la dicteul automatic, adică la înşirarea cuvintelor curgând fără frenaţiune, spre a prinde în hazardul interior asociaţiuni inedite. Atitudinea aceasta cu toate excesele şi mistificările are o latură estetică foarte serioasă, care trebue să intereseze pe orice estet.

Inainte de a trece la poezia străină aşa zisă suprarealistă trebue să amintim că un precursor de tot interesul al dicteului automatic este un român şi anume Urmuz de care foarte mulţi nu vor fi auzind vorbindu-se. Psihiatrii consideră cu multă ironie şi suficienţă pe moderniştii printre care trec pe toţi poeţii pe care nu-i înţeleg, cu înclinarea de a-i declara pe toţi demenţi. Cu atât mai mult ar putea părea suspect Urmuz care s'a sinucis. In elucubraţiile acestuia nu intră însă nicio alienaţiune şi totul e un joc estetic pe care îl profesează în glumă şcolarii.

Urmuz, pe adevăratul nume Demetru Dem. Demetrescu-Buzău, s'a născut la 17 Martie 1883 la Curtea de Argeş ca fiu al medicului spitalului din acea localitate. In copilăria fragedă a fost o vreme la Paris cu părinţii. A fost elev al liceului Lazăr din Bucureşti, apoi a studiat dreptul luându-şi licenţa în 1907 şi fu câtiva ani ajutor de judecător în felurite oraşele. După campania din Bulgaria e numit grefier la Inalta Curte de Casaţie din Bucureşti. A făcut campania şi în războiul cel mare, după care şi-a reluat umila slujbă. La 23 Noembrie 1923, deprimat se sinucise într'un boschet de la şosea. Moartea lui a trecut neobservată şi nici azi istoria literară nu-l înregistrează. Pentru întâia oară d. Tudor Arghezi îi publică o bucată în *Cugetul Românesc*, în 1922, spre marea emoţie a autorului care avea o mare conştiinţă artistică pentru ceeace unui neprevenit i-ar fi prilej de râs. Acest Urmuz, simplu grefier, era un om de mare cultură, pricepător de muzică bună şi chiar compozitor, şi cine citeşte fără prejudecăţi compunerile lui poate să-i respingă direcţia poetică, dar nu-i poate tăgădui fineţa evidentă a spiritului. E chiar un fenomen ca într'o vreme în care poezia noastră era încă în continuarea lui Coşbuc să apară atitudini de acestea de negaţie estetizantă.

Ce fel sunt compunerile lui Urmuz? Ca să înlăturăm orice bănuială de demenţă, trebue să spunem că Urmuz, om afabil, le făcea spre a-şi distra fraţii şi surorile, care fireşte râdeau. In acea epocă de altfel, prin 1916, circulau printre tineri astfel de glume, ba chiar printre elevii liceului Lazăr şi e întrebarea dacă nu era oarecum în tradiţia claselor astfel de jocuri. Iată o bucată.

Pâlnia şi Stamate
Roman în patru părţi

„Un apartament bine aierisit, compus din trei încăperi principale, având terasă cu giamlic şi sonerie.

„In faţă, salonul somptuos, al cărui perete din fund este ocupat de o bibliotecă de stejar masiv, totdeauna strâns înfăşurată în cearşafuri ude... O masă fără picioare, la mijloc, bazată pe calcule şi probabilităţi, suportă un vas ce conţine esenţa eternă a „lucrului în sine", un căţel de usturoi, o statuetă ce reprezintă un popă (ardelenesc) ţinând în mână o sintaxă şi... 20 de bani bacşiş... Restul nu prezintă nici o importanţă. Trebueşte însă reţinut că această cameră, vecinic pătrunsă de întunerec, nu are nici uşi, nici ferestre şi nu comunică cu lumea din afară de cât prin ajutorul unui tub, prin care uneori iese fum şi prin care se poate vedea, în timpul nopţii, cele şapte emisfere ale lui Ptolomeu, iar în timpul zilei doi oameni cum coboară din maimuţă şi un şir finit de bame uscate, alături de Auto Kosmosul infinit şi inutil...

„A doua încăpere, care formează un interior turc, este decorată cu mult fast şi conţine tot ceiace luxul oriental are mai rar şi mai fantastic... Nenumărate covoare de preţ, sute de arme vechi, încă pătate de sânge eroic, căptuşesc colonadele sălii, iar imenşii ei pereţi sunt, conform obiceiului oriental, sulemeniţi în fiecare dimineaţă, alteori măsuraţi, între timp, cu compasul pentru a nu scădea la întâmplare. Etc."

Este fireşte o simplă bufonerie, dar cu spirit. Divagaţia morbidă a spiritului este exclusă. Ceeace ne face să râdem este tocmai luciditatea autorului. Forma gândirii pare normală, desfăşurarea logică, însă oridecâteori aşteptăm să se stabilească un raport banal, autorul îl evită. Conştiinţa este deci trădată chiar prin absurdităţi. In fond avem de a face cu o parodie a prozei comune. Titlul *Pâlnia şi Stamate* aminteşte convenţia titlurilor clasice *Paul şi Virginia, La femme et le pantin.* Bucata începe ca orice roman, cu descrierea locului. Oridecâteori e pe cale de a se stabili o relaţie comună, Urmuz o strică printr'o relaţie absurdă şi totuş posibilă în alt plan de gândire. De pildă masa e bazată (până aci totul e corect) însă pe calcule şi probabilităţi. Unele vase conţin esenţă, bunăoară de flori, esenţa poate fi însă eternă adică lucrul în sine. Urmuz stabileşte deci între subiect şi predicat un raport care pare bun în momentul când se face legătura cu predicatul şi apare deodată greşit întrucât unul din cuvintele care formează predicatul este ambiguu. El face deci nişte calambururi de esenţă sofistică dând unui cuvânt două conţinuturi deosebite. Doi oameni coboară. Asta e foarte cuminte, căci ne gândim la coborîrea mecanică pe scări. Doi oameni coboară însă din maimuţă. Propoziţia este şi acum posibilă, dar sărită pe alt ax, fiindcă „coborîre" înseamnă acum descendenţă. Acest procedeu sofistic produce râsul. In Orient femeile se sulemenesc. Deci ideea că pereţii sunt sulemeniţi în fiecare dimineaţă este introdusă în conştiinţa noastră, cu toată absurditatea, printr'o abilitate formală, prin presupunerea că vom confunda o clipă sfera mai restrânsă a noţiunii femee orientală cu aceea însăşi de Orient. Cu compasul măsurăm pereţii. Ceeace măsurăm poate să scadă. Relaţiunea în întregul ei este absurdă şi totdeodată cu aparenţă de corectitudine: „cu compasul pentru a nu scădea la întâmplare". Sofismul este invederat.

Bufoneria cea mai izbutită este *Ismail şi Turnavitu.* Aici autorul are aerul a face portretul a două personagii. Mişcarea portretistică e cea academică, însă cuprinsul e absurd. In decursul descripţiei se face mereu confuzie între fiinţe, vegetale şi lucruri. Bucata este totdeodată o vagă parodie a obişnuinţelor burgheze:

„Ismail este compus din ochi, favoriţi şi rochie şi se găseşte astăzi cu foarte mare greutate.

„Inainte vreme creştea şi în Grădina Botanică, iar mai târziu, graţie progresului ştiinţei moderne, s'a reuşit s

(Continuare în pag. 6)

se fabrice unul pe cale chimică, prin syntheză.

„Ismail nu umblă niciodată singur. Poate fi găsit însă pe la ora 5 jum. dimineaţa, rătăcind în zig-zag pe strada Arionoaiei, însoţit fiind de un viezure de care se află strâns legat cu odgon de vapor şi pe care în timpul nopţii îl mănâncă crud şi viu, după ce mai întâi i-a rupt urechile şi a stors pe el puţină lămâie... Alţi viezuri mai cultivă Ismail în o pepinieră situată în fundul unei gropi din Dobrogea, unde îi întreţine până ce au împlinit vârsta de 16 ani şi au căpătat forme mai pline, când, la adăpost de orice răspundere penală îi necinsteşte rând pe rând şi fără pic de mustrare de cuget.

„Cea mai mare parte din an, Ismail nu ştie unde locueşte. Se crede că stă conservat într'un borcan situat în podul locuinţei iubitului său tată, un bătrân simpatic cu nasul tras la pressă şi împrejmuit cu un mic gard de nuiele. Acesta, din prea multă dragoste părintească, se zice că îl ţine astfel sechestrat pentru a-l feri de pişcăturile albinelor şi de corupţia moravurilor electorale. Totuşi Ismail reuşeşte să scape de acolo câte trei luni pe an, în timpul iernii, când cea mai mare plăcere a lui este să se îmbrace cu o rochie de gală făcută din stofă de macat de pat cu flori mari cărămizii şi apoi să se agaţe de grinzi pe la diferite binale, în ziua când se serbează tencuitul, cu scopul unic de a fi oferit de proprietar ca recompensă şi împărţit la lucrători... etc.".

In această absurditate este remarcabilă demnitatea stilistică, liniştea de mare prozator clasic din care prin contrast fireşte iese şi comicul.

Lui Urmuz îi datorăm şi o fabulă, adică o parodie a fabulei. Totul dela început până la sfârşit e absurd, dar se desfăşoară după regulele genului. E un titlu arbitrar, un text cu dialog şi o morală ce n'are niciun sens şi nicio legătură cu textul. Fabula aceasta a fost imitată de mulţi din plăcerea de a alcătui o fabulă pură, fără afabulaţie, deşi cu forma ei. Esteticeşte asta este interesant: vasăzică în poezie forma însăşi a unei activităţi sufleteşti fără conţinutul ei poate interesa. A avea aerul că povesteşti fără să povesteşti nimic poate duce la un epic pur. Un poet francez a încercat asta. Deocamdată iată fabula:

CRONICARI
(Fabulă)

Cică nişte cronicari
Duceau lipsă de şalvari
Şi-au rugat pe Rapaport
Să le dea un paşaport.
Rapaport cel drăgălaş
Juca un carambolaş,
Neştiind că-Aristotel
Nu văzuse ostropel.
„Galileu! O, Galileu!"
Strigă el atunci mereu —
„Nu mai trage de urechi
Ale tale ghete vechi".
Galileu scoate-o sinteză
Din redingota franceză,
Şi exclamă: „Sarafoff,
Serveşte-te de cartof!"
Morala
Pelicanul sau babiţa.

Urmuz are jovialitate, aşa cum avea Alfred Jarry în Franţa. Totuşi aceste compuneri nu pot depăşi limitele unor farse. A nu lăsa să intre nicio organizaţiune, înseamnă să stai cu mintea trează, fiindcă subconştientul nostru structurează dela sine. Urmuz cade singur într'o convenţie, de altfel voită, de a se menţine în absurd şi unde e convenţie nu e loc pentru creaţiune. *Aşadar absurditatea pură, chiar pusă la cale conştient şi mai ales atunci, nu duce decât la mici efecte comice.*

Un tânăr modernist Moldov a încercat la noi să imite pe Urmuz, dar aceste imitaţii sunt silnice, fără spirit, sunt parodii de parodii *(unu,* aprilie 1928):

„Şmaie este un tip compus din: ochelari, boccea, calendar şi trapez de lemn cu om săritor.

„In toate anotimpurile poartă aceleaşi haine, aceiaşi pălărie de turist, nedespărţindu-se de ele niciodată. Etc.".

Ca să nu ne închipuim că Urmuz este un caz unic românesc n'avem decât să amintim celebrul *Hareng saur* adică *Scrumbia* de Charles Cros. E o absurditate voită în scopul de a scandaliza, în care însă e un moment interesant şi anume gratuitatea unui gest. Eroul spânzură o scrumbie pe un zid. Dacă în proză acţiunile trebue să fie motivate, în poezie gratuitatea poate duce la un epic pur, surprinzător ca o enigmă:

LE HARENG SAUR

Il était un grand mur blanc —
nu, nu, nu.
Contre le mur une échelle —
haute, haute, haute,
Et, par terre, un hareng saur —
sec, sec, sec.

Il vient, tenant dans ses mains —
sales, sales, sales,
Un marteau lourd, un grand clou —
pointu, pointu, pointu,
Un peloton de ficelle —
gros, gros, gros.

Alors il monte à l'échelle —
haute, haute, haute,
Et plante le clou pointu, —
toc, toc, toc.
Tout en haut du grand mur blanc —
nu, nu, nu.

Il laisse aller le marteau —
qui tombe, qui tombe, qui tombe,
Attache au clou la ficelle —
longue, longue, longue,
Et, au bout, le hareng saur —
sec, sec, sec.

Il redescend de l'echelle —
haute, haute, haute,
L'emporte avec le marteau —
lourd, lourd, lourd,
Et puis, il s'en va ailleurs —
loin, loin, loin.

Et, depuis, le hareng saur, —
sec, sec, sec,
Au bout de cette ficelle —
longue, longue, longue,
Très lentement se balance —
toujours, toujours, toujours.

J'ai composé cette histoire —
simple, simple, simple,
Pour mettre en fureur les gens —
graves, graves, graves,
Et amuser les enfants —
petits, petits, petits.

G. CALINESCU

Aforisme

Aşa cum se înşeală femeia despre bărbat, aşa se înşeală despre copil (fată sau băiat, mai mult de băiat, bine înţeles). Ne îmbuibă destul urechile cu „divinizaţiile" amorului matern! E o minciună. Mama nu ştie nici ce e în sufletul copilului, nici ce trebue să facă pentru el.

*

O femee frumoasă nu insultă niciodată; totdeauna numai cele urâte. Când o necunoscută insultă prin o scrisoare, poţi fi convins că e urâtă.

*

Orice atingere cu o fiinţă omenească este o imprudenţă. Imprudenţa generozităţii mai degrabă. O faptă făcută din generozitate pură se întoarce întotdeauna în contra făptaşului, tot aşa de automat cum boomerangul se întoarce asupra aceluia care l-a azvârlit. Nu există excepţie. Persoanele supuse la gesturi generoase pot fi din oficiu, şi dinainte, clasate printre victime.

*

O fată care trăeşte singură cu mama ei e aproape sigură de cădere. Un băiat deasemenea. Atâta lipsă de putere are o mamă.

Grillparzer şi începuturile literaturii austriace

Cu prilejul Anschluss-ului, căutând să justifice din punct de vedere al dreptului actul de violenţă de luna trecută, propaganda germană a încercat cu tot dinadinsul să ne convingă că alipirea Austriei la Reich era un eveniment firesc şi de neînlăturat, determinat de Destinul istoric, deoarece fosta republică a fost totdeauna o „ţară" şi o „provincie" germană.

Argumentarea aceasta — bună cel mult pentru cei care renunţând să mai judece cu creierul lor personal s'au deprins să adopte opinii gata făcute provenind din oficiul dirijat de D-rul Goebbels, — are împotriva ei nu numai mărturiile unui trecut istoric de aproape un mileniu dar şi tot ceeace un întreg şir de ştiinţe, lingvistica, etnografia, istoria civilizaţiei, ne-au învăţat despre fiinţa poporului austriac.

Una dintre cele mai temeinice dovezi că acest popor are o personalitate bine definită şi de o incontestabilă originalitate e faptul că el a izbutit să creieze o literatură proprie, reflectând un suflet specific, şi legată de cea germană numai printr'o încrucişare de influenţe, — cât se poate de firească pentru două literaturi care întrebuinţează aceiaşi limbă.

Literatura austriacă este o creaţie destul de recentă. Intr'adevăr, cel dintâi scriitor original austriac, Grillparzer, a trăit în cea dintâi jumătate a secolului al XIX-lea. Lipsită de manifestări originale, literatura veacurilor anterioare înfăţişează totuşi fenomenul unei încrucişări de înrâuriri străine, *toate însă de caracter latin.* Cum era de aşteptat, literatura ţării vecine dela sud, de care imperiul habsburgic a fost legat printr'un întreg trecut istoric, şi-a impus de timpuriu influenţa şi încă din veacul al XVI-lea vedem Curtea dela Viena căutându-şi scriitorii în Italia. Dar nici ţări latine mai îndepărtate ca Spania sau ca Franţa nu s'au lăsat mai prejos în această privinţă şi pe la începutul secolului al XVIII-lea înrâurirea literaturii dramatice spaniole şi mai ales franceze e atotputernică în teatrul austriac.

Dacă pomenim în primul rând literatura dramatică e pentrucă teatrul a fost întotdeauna cea mai importantă manifestare a literaturii şi în genere a culturii austriace. Incă înainte de apariţia unei literaturi culte originale exista în Austria un teatru popular cât se poate de apreciat de marea mulţime, teatru al cărui repertoriu prea puţin variat era alcătuit numai din farse, feerii sau din „piese" de caracter mixt aparţinând în acelaşi timp acestor două genuri. Desigur, acest fel de spectacole, primitive în genul lor, nu putea satisface exigenţele nobilimii şi ale elitei intelectuale şi de aceea, odată cu începutul veacului al XVIII-lea, vedem apărând la Viena o nouă formulă de teatru care nu e altceva decât tragedia clasică franceză. In mai puţin de cincizeci de ani, teatrul clasic izbuteşte să cucerească tot mai mult gustul public, şi în 1750 o trupă de actori francezi vine să se instaleze statornic în acel Burgtheater care în curând va deveni celebru.

Indată după apariţia lui, teatrul de tradiţie franceză încercă să-şi impună propria-i disciplină şi propriile-i concepţii teatrului popular care, după o îndărătnică şi destul de lungă împotrivire, fu nevoit să cedeze. Către sfârşitul secolului al XVIII-lea farsele şi feeriile scenei populare încep a suferi modificările şi stilizările de rigoare, iar alături de ele piesele clasice încep să-şi facă tot mai des apariţia. In acest chip, Burgtheater-ul ajunge în acelaşi timp „teatrul curţii" şi „teatrul naţional" şi singurul lucru de care el mai are acum nevoie este o literatură dramatică originală.

Lipsa aceasta va fi împlinită odată cu primele decenii ale veacului al XIX-lea, vreme în care se aşează activitatea celui dintâi poet şi dramaturg austriac, Franz Grillparzer.

Austriac este Grillparzer nu numai prin origină, dar mai ales prin dragostea pentru pământul natal, pentru trecutul plin de glorie al patriei şi pentru civilizaţia austriacă, cu un cuvânt pentru sufletul austriac, aşa cum ni-l înfăţişează întreaga sa operă. Desigur, nu se poate tăgădui că această operă, — în special scrierile dramatice — dovedeşte o puternică înrâurire a literaturii germane şi mai ales a lui Goethe. Dar această influenţă nu este singura. Grillparzer a cunoscut de timpuriu pe toţi marii maeştri ai literaturii dramatice universale şi a reflectat îndelung asupra operei lor, nu numai ca un simplu cetitor dar şi cu ochii unui om de teatru. In afară de tragedia antică greacă, el a studiat şi comentat cu atâta meticulozitate scrierile lui Shakespeare, Racine, Lope de Vega şi Calderon încât ele nu mai au pentru dânsul nici o taină. Opera lui Grillparzer va folosi aceste nenumărate lecturi în chip cu totul liber şi diferitele influenţe străine nu-i vor atinge întru nimic originalitatea şi accentul. Aceste înrâuriri se resimt totuşi, mai ales în teme. In această privinţă, dacă unele din piesele lui Grillparzer, reînviind o veche tradiţie băştinaşă, se apropie de feeriile teatrului popular de altă dată, altele stau cu destulă cinste alături de tragediile lui Racine ori de dramele spaniole, sau merg cel puţin pe linia obişnuită a clasicismului modern. Intre 1815 şi 1830, într'o vreme când romantismul german tinde din ce în ce mai mult — prin exagerarea cultului trecutului — către naţionalismul politic, Grillparzer creiază deci o operă originală printr'o vastă sinteză a tuturor marilor valori dramatice poduse până atunci de întreaga Europă. Mergând cu 100 de ani înaintea vremii sale, scriitorul austriac ajunge astfel la ideia „sintezei" sau „cooperaţiei" intelectuale europene, idee care deabia astăzi a putut fi luată din nou în considerare în cadrul principiilor Societăţii Naţiunilor şi a colaborării statelor europene.

Această „sinteză europeană" nu exclude însă specificul naţional. Analizând dramele lui Grillparzer eşti izbit de faptul că, în ciuda însuşirilor lor sufleteşti, eroii săi sunt întotdeauna nişte învinşi. Nu învinşi ai unei lupte măreţe dusă împotriva divinităţii, a Soartei sau a propriei lor conştiinţe, ci învinşi ai unei hărţueli meschine cu banalitatea vieţii de toate zilele, aşa cum o întruchipează deobiceiu spiritele lipsite de orizont sau inaccesibile pasiunii. Utilizarea repetată a acestei teme a renunţării sufletelor de elită în luptă cu platitudinea vieţii curente nu este doar o întâmplare şi nici nu se explică numai printr'o simplă predilecţie a scriitorului. Semnificaţia ei este cu mult mai înaltă şi atinge simbolicul. Depăşind ficţiunea dramelor lui Grillparzer, pesimismul acesta morbid înfăţişează o realitate şi reprezintă una dintre cele mai stranii trăsături ale acestui suflet austriac atât de rafinat şi de subtil care, în mijlocul unui imperiu ce se clatină din încheeturi ca sub greutatea propriului său trecut, îi presimte neînlăturabila catastrofă finală.

EMIL COLIU

Misoginisme

Când o femee nu mai cârpeşte ciorapii soţului, poţi fi sigur că împleteşte cu drag cravate amantului.

COMMERSON

Sînt femei cărora nu le place să facă să sufere mai mulţi bărbaţi deodată şi cari preferă cu îndărătnicie să facă să sufere numai unul singur: acestea sînt femeile fidele.

ALFRED CAPUS

Literatura si filosofia mutatului

Două părechi de case

Ce gânduri anume şi imagini, şi cam ce fel de amintiri îţi deşteaptă citirea anunciurilor *„de închiriat"?*

Cugeţi, de sigur, la Sângiorzul anului 1938.

In subconştientul tău de locatar se desenează de pe acum o gloabă înhămată la un camion arhiîmpovărat de boarfe.

Şi îţi aminteşti de stelniţele nu prea evazive pe care le vei părăsi pentru o gândăcărie dintre cele mai sigure.

Intră — poate — şi puţin hazard în aceste întovărăşiri de gânduri.

Dar, în deobşte, legătura de idei urmează căi şi criterii pe care le găseşti în orice tratat de psihologie.

Relaţiilor dintre semn şi lucrul arătat, dintre cauză şi efect, dintre mijloc şi scop, dintre principiu şi consecinţă, li se adaogă: *durata* şi *locul*. Mai ales le sânt alăturate: „asemănarea" şi „contrastul".

Şi contrastul? Da! Bunăoară în fraza: *„Cine-a locuit în mansardă, va locui în [illegible]"*, noi vedem (ca în ver-



Ada Negri

sul eminescian: „Viitorul un trecut e pe care-l văd întors") cum o *asemănare* persistă în contrastul pomenit.

Dacă exemplul acesta nu e îndestulător de probant, în schimb altul dintr'o *diată* (ceeace însamnă: dintr'un testament) precum şi din nişte „gânduri a 40 de nopţi" — adunate în 1883 de d. M. Schwarzfeld şi cunoscute sub numele de „Practica şi apropourile lui Cilibi Moise vestitul în Ţara-Românească" — va fi cum nu se poate mai doveditor.

Iată-l, aproape textual:

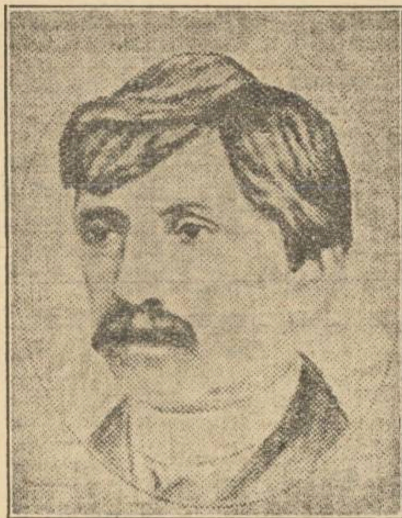
„In totdeauna de sfântu Gheorghe şi sfântu Dimitrie, Cilibi Moise are două părechi de case: de unde şade, nu-l lasă să plece; unde vrea să se mute, n'are să plătească".

Are două case, vra să zică: *n'are* niciuna. In limba latină o dublă negaţiune alcătuia o afirmare. Nu e de mirare, deci, ca o îndoită dar şovăelnică afirmaţiune a chiriaşului bejănar Cilibi Moise, să însemneze tocmai una dintre cele mai dureroase negări.

Să nu se uite că acest locatar a fost unul din cei mai spirituali oameni dintr'o epocă spirituală: timpul „Nichipercei" lui N. T. Orăşanu şi al „Aghiuţei" şi „Satyrului" lui B. P. Haşdeu. De aceea în zadar el căuta un arhitect care să-i ridice un plan: *cum* să găsească parale pentru a putea realiza planul unei construcţii pe care i-l prezentase alt achitect. Căutare zădarnică precum am mai spus; căci însuşi Marele Arhitect imobilizase bunătate de bănet în nişte bovine, sau — ca să redăm cuvânt cu cuvânt aforismul lui Cilibi Moise: — *„Dumnezeu s'a făcut cirezar; a băgat banii în vite".*

Cele două gaiţi

Cu nelinişte crescândă, aşteaptă amândoi ziua mutării.



Al Vlahuţă

Şi cugetă.

El: „In ce hal îmi vor ajunge cărţile!"

Ea: „Ce s'o alege de borcanele mele?"

Motivele anxietăţii lor sânt numai în aparenţă divergente:

Cum pelteaua la peltea trage, scrierile cutărui palavragiu se vor împărtăşi — în timpul mutatului — de cleiul roşu şi dulce al gutuelor, iar anume critice ale unui cronicar prea acru, vor mirosi de-aci înainte şi a rămăşiţe de zeamă de gogoşari. Providenţa, camionagiii, rablele, ultiţele desfundate vor aranja aceste lucruri.

Nu cred că din întâlnirea întâmplătoare, în acelaş car, a unei giubele cu vr'un ulcior plin de osânză topită, ar fi luat naştere fracul; că — adică — pentru înlăturarea totală a unor grozave pete de grăsime depe haina ce se purta de-asupra antereului, inventivitatea croitoricească şi foarfecele au lucrat cu sistemul marilor curbe de sacrificii.

Ştiu — de asemenea — că tripedul cizmăresc s'a ivit nu tocmai în ziua de Sfântu Gheorghe drept urmare că unui fotoliu scund i-au zburat un picior şi o spată.

Dar că elementele de căpetenie ale mutatului sânt: promiscuitatea, fărâmiţarea şi ştirbirea, — cine o poate tăgădui?

Cunosc însă două mutări ideale într'adevăr:

Mutarea prin coş a unuia din boemii lui Henry Murger (personagiul, precum se ştie, îşi arde „mobilierul").

Şi încă o mutare. O aflu în manuscriptul Academiei Române No. 2265 foaia 68. E un distih, surprinzător de scurt, al lui Eminescu:

Două gaiţi
Mută laiţi

Or, aşa flecare cum sânt — şi cu acèle tufe de pene care le fac să se creadă mai „cu moţ" — gaiţele s'au specializat, pare-se, în mutări înaripate.

Şi „transporturile" lor se petrec pe nesimţite prin văzduh, fără tămbălăul depe scări, fără strigătele: „Hi! ciumă!" şi fără loviturile de bice peste capetele unor cai ce urnesc din greu.

Şi doi copilaşi plăpânzi

A bântuit la noi nuveleta chiriaşului *calcă'n străchini:* a aceluia care („tinichea" el însuşi) are şapte linguri de



M. Eminescu

tinichea la o strachină de pământ, ceea ce înseamnă şapte guri la o fiertură.

Ni s'a servit, apoi, aceeaş schiţă a



G. Topîrceanu

mutării în care şipul de untdelemn se răstoarnă peste patul de lemn, spre bucuria grasă a păduchelui de lemn.

Mult mai departe de glumă sau (în cel mai bun caz) de melodramă, n'a mers acea literatură.

Puţină melancolie — aşa dar lirism, deci poezie adevărată — a împrăştiat Topârceanu peste material. S'au grăbit, însă, epigonii să-l bagatelizeze, fie prin imitaţii, fie prin declamaţii în care precumpănea mimica; şi au schimbat, astfel, o baladă într'o *baladinadă.*

Dar cu totul lipsită de *drama* sau de dramaticul mutărilor n'a fost poezia română, chiar dacă a trebuit să-şi însuşească accentele sociale pornite din alte locuri.

A apărut bunăoară — unde? în provincie: la Râmnicu-Sărat! — într'o publicaţie dirijată de un necunoscut pentru cetitorii din zilele noastre: Constantin C. Datculescu, o dare la iveală a elementului copleşitor de trist din mutările nu de bună-voie. (Acea revistă, care se numea *Gazeta Săteanului,* va conta nu numai *bibliograficeşte* dar şi din punctul de vedere al contribuţiilor literare în publicaţiunile periodice româneşti; au colaborat la ea: Gherea, Caragiale, Ioan N. Roman, Ioan Nădejde, Sofia Nădejde, Ion Gorun).

Acolo, în numărul dublu dela 20 Dechemvrie 1897 şi 5 Ianuar 1898, s'a publicat poemul mutărilor silite:

.... n'au plătit chiria
Şi boarfele în drum li-s aruncate
Sărăcăcioase haine — ţoale rupte:
Mutarea asta pare-o agonie...

Şi patul cugetă la desmierdarea
Ce-a ocrotit şi care-a dat durerii
Doi copilaşi plăpânzi cu mâni de ceară.

Urmează reflexiile patului:

.... Cine-a dat drept femeii
Flămânde, slabe, — printr'o sărutare
O viaţă nouă în infern s'asvârle?
La cei săraci, iubirea e o crimă.

E din ciclul *Tempeste* de Ada Negri, traduceri româneşti în versuri albe de Vlahuţă.

Poema mutării catastrofale, venită par'că să confirme teoriile lui Malthus, se închee însă cu profilarea unei anume înjghebări de construcţie „din acea mizerie ce'ncurcă drumul" din mobilele roase de carii şi în care se tânguie un suflet.

A fost cu putinţă în vremea aceea gestul de apărare a celor obidiţi, pentrucă interiorizarea câte unui spirit mai grav pornea dela tristeţa 'ncercată în faţa mizeriei umane.

Iar dacă lui Vlahuţă i s'a contestat de unii inspiraţia din propriile lui poeme, el a fost totuş bine inspirat, când a tălmăcit aceste stihuri ale poetei Ada Negri.

BARBU LĂZĂREANU

C r o n i c i

Stareţ Ghelasie scrie...

Eu stareţ dela Neamţul vouă din Săcul zic
Călcat-aţi rânduiala ce-aţi întocmit cu mine
Nu v'aţi cătat la faţă şi v'aţi făcut ruşine
Pentru băneasca poftă ce-i lucru de nimic.

Că de-aţi rămas de lege urmând după tipic
Va trebui să 'ntoarceţi cu drept ce se cuvine:
Au moara, au fînaţul, au cele opt prăjine,
Iar din fînaţ şi vie să nu opriţi un pic.

Ci voi, hulpavi cu firea dositu-le-aţi pe toate
Şi de-am cerut al nostru aţi spus că nu se poate.
Deci iarăşi zic : Intoarceţi, destul am aşteptat!

Altfel, cel ce sminteşte ori face vrăjmăşie,
De sfinţii ot Niceia să fie blestemat,
Iar pacea lui de Iuda alăturea să fie...

Caznă

Bogaţi întru ispită şi'n bucurii săraci
Poarta pierzării noastre deschide-se-va iară.
Deci ochiului meu spus-am: te'nchide în afară!
Urechii: te înfundă! şi gurii mele! taci

Şi trupului strigat-am : pământului să zaci
Să nu cunoşti lumina şi buba să te ceară
Că mi-ai rîvnit la suflet cu lucru de ocară
De s'a 'ncuibat în mine petrecere de draci!

Ci tot mă ştiu nevolnic şi rău şi lunecos
Tot mai pofteşte ochiul şi trupul se mai pleacă
Şi în urechi îmi umblă îndemnul cel mieros.

Dar cum nu vreau Ruşinea sminteală grea să-mi fa...
Cu brâul înfrânării încinge-m'oi vârtos
Şi cu isop stropi-voi chilia mea săracă.

EMIL BAICOIANU

TURCIA VEACULUI XVIII

Alegerea Patriarhului Calinicos



In epoca primei şederi a Baronului Tott la Constantinopol, era Patriarh Kirilos. Om simplu, ridicat din mijlocul poporului la această înaltă situaţie, numai prin priceperea lui în treburile spirituale şi prin ardoarea credinţei mai ales, el şi-a întemeiat un partid foarte puternic, făcându-se temut şi ascultat de către toţi marii demnitari ai Turciei din acea vreme.

Impreună cu sinodul ecumenic el hotărî ca toţi creştinii să se boteze numai prin scufundare în apă şi anatemiză în public pe toţi acei care practicau altfel de botez, pe Papa de la Roma, pe Regele Franţei şi pe toţi principii ţărilor catolice în primul rând.

Urmarea acestei acţiuni puternice a fost că toţi creştinii care se botezaseră în alt mod, se rebotezară prin scufundare în apă.

Prin legăturile pe care le avea în lumea marilor demnitari turci, şi prin teama pe care aceştia o aveau de el, determină guvernanţii turci să persecute în mod făţiş pe cei de religie catolică. Dacă unii dintre episcopi nu erau destul de aspri faţă de catolicii din episcopiile lor, îi da, pur şi simplu, afară.

Intre aceştia din urmă a fost şi un oarecare Calinicos, un om incult şi lipsit de orice fel de personalitate. Era arhiepiscop al Amasiei, dar Kirilos îl deposedase de eparhie şi obţinuse de la autorităţi şi dreptul de a-l aresta şi a-l trimite în exil la Mânăstirea Muntelui Sinai. Dar nu putuse pune mâna pe el, de oarece se refugiase în cartierul european al Stambulului.

Cu toate că ştia că asupra lui planează un „Hatişerif" de surghiun, Calinicos tot mai umbla, când şi când, după câte o protecţie. Mai ales ar fi vrut să intre sub pielea cumnatului Baronului Tott. Acela se afla în relaţii de intimitate foarte apropiată cu nepoata Padişahului Osman, anume Sultané Hanum, care avea, deşi era foarte tânără, drept soţ un bătrân totdeauna lipsă dela domiciliul conjugal.

In fond, Calinicos voia să-şi recapete eparhia, dar se mulţumea şi cu anularea decretului imperial de surghiun numai.

Intr'o zi, într'una din aceste peregrinări, Calinicos fu descoperit de poliţie şi încolţit foarte serios. Ar fi fost arestat dacă nu intra să se ascundă în cea dintâi casă care-i eşi 'n drum, şi care se 'ntâmplă să fie tocmai locuinţa Baronului Tott. Ascuns foarte bine într'un chioşc secret care se afla sub acoperişul casei, el scăpă de urmăririle poliţiei. Dar nici nu mai putu să iasă de-acolo, până ce chestiunea lui luă o întorsătură cu totul neapşteptată.

Kirilos era un ortodox fanatic şi un duşman ne 'mpăcat al catolicismului. Credinţa lui vie, energia şi priceperea în rânduirea tuturor treburilor spirituale ale bisericii ortodoxe din răsăritul Europei era o piedică foarte serioasă în drumul propagandei bisericii catolice în orient.

Catolicismul ar fi văzut mai bine ca patriarh pe un om de seama lui Calinicos, care fusese demis din eparhie tocmai pentrucă s'arătase ceva mai mult decât binevoitor pentru catolici.

Toată suflarea catolică a Constantinopolei se puse în mişcare. Sultané Hanum stărui din răsputeri pe lângă unchiul ei, Padişahul Osman, dar acesta se lăsa foarte greu. In cele din urmă ceru o considerabilă sumă de sechini, arătând că trebue să fie noi.

Catolicii stăruiră pe lângă conducătorii monetăriei statului care le 'mprumutară suma şi fu imediat dată Padişahului. Acesta o împărţi în mod egal cu Sultané Hanum, apoi semnă Hatişeriful de exilare a Patriarhului Kirilos la Muntele Sinai, şi de numire în scaunul patriarhatului ecumenic din Constantinopol, a lui Calinicos.

Această lucrătură a fost făcută în aşa de mare taină, încât chiar Marele Vizir a rămas trăsnit când i s'a pus în faţă Hatişeriful imperial.

— Dar o să ne ucidă grecii, Domnule!

— Nu cred că va 'ndrăzni cineva să se mişte! — răspunse cumnatul Baronului Tott. De altfel... Kirilos nu este el chiar aşa de iubit precât crede Luminăţia-Ta!

— Hm!... In tot cazul... trebue luate măsuri din vreme!... Dumneata crezi că Padişahul va aproba toate cheltuelile ce urmează a se face cu aducerea trupelor, şi cu întreţinerea lor în capitală?

— Dacă nu va aproba Majestatea-Sa, răspunde... Calinicos!

— Garantezi Dumneata treaba asta?

— Garantez!

— Garantezi?... Ei, bine: s'a făcut!...

In zorii zilei următoare, o companie de eniceri au ocupat străzile cartierului grecesc, iar posturile poliţieneşti fură dublate în apropierea reşedinţei patriarhale. Apoi poliţia ridică pe Patriarh fără nici o greutate, îl transportă pe un vapor murdar de cărbuni unde-l închise.

Vestea a străfulgerat mahalaua grecească, iar spre marea revoltă a Baronului Tott, nimeni nu se mişcă pentru a protesta contra insultei ce se făcea unui om de seamă prin faptul că era transportat cu un vas şi cu o suită foarte puţin demnă de activitatea lui.

Baronul Tott a avut impresia că populaţia a rămas foarte mulţumită de acest fapt.

Mai rămânea stăpânirii turceşti o grijă mare: învestirea lui Calinicos care nu putea fi găsit nicăeri: parcă intrase 'n pământ!

Poliţia l-a căutat peste tot, dar fără folos.

Atunci Marele Vizir se duse de raportă acest fapt Padişahului.

— Prea Luminate Stăpâne, nu-l putem găsi pe Calinicos cu nici un preţ!

Padişahul surâse cu amărăciune:

— Vezi că s'a ascuns în casa lui Tott, sub acoperiş, într'un chioşc foarte secret!

Oamenii Vizirului fură imediat acolo.

— Beizadé Tott! Să ni-l dai pe Calinicos ca să-l ducem la Poartă pentru formalitatea învestirii ca Patriarh!

Tott sui către pod, foarte bucuros, fiindcă nici el nu se aştepta la un atare succes.

— Bucură-te, Prea Sfinţite!... Eşti numit Patriarh! Oamenii stăpânirii au venit să te ia la Poartă, unde te-aşteaptă Marele Vizir pentru învestire!

Bătrânul se 'ngrozi:

— Excelenţă!... Nu mă nenoroci!... Te implor, Excelenţă, fii bun creştin!... Spune-le că nu sunt aici, iar mai pe seară, am să-mi ascund bătrâneţile în altă parte!

— Dar n'auzi Dumneata că eşti numit Patriarh al Constantinopolei!... Dumneata nu 'nţelegi?

— Mofturi, Excelenţă!... Las' că-i ştiu eu pe păgânii ăştia!... Vor să puie mâna pe mine!... Nu mi-e că mă duc în surghiun, dar mă omoară pe drum, Excelenţă!... Vă implor... Mă omoară...

Boabe mari de lacrămi se rostogoleau peste barba albă a bătrânului, şi cădeau de-alungul vestmântului său negru.

Intre timp, ofiţerii, care intraseră în casă şi care văzuseră că Tott s'a urcat pe scara podului, se luară după el şi, auzind zgomot de voci în pod, intrară acolo.

La vederea lor, Calinicos se prăbuşi la podele.

— Părinte!... Nu-i nici un pericol!... Eşti patriah, frate, şi-atâta tot!

Luat pe sus de către Tott şi cei doi ofiţeri, Calinicos sui în trăsura imperială.

— Excelenţă! — începu el să plângă. — Sunt un bătrân fără putere!... Nu mă părăsi!... Insoţeşte-mă!

Bătrânul nu se linişti decât după ce Tott sui în acciaşi trăsură.

Abia după ce se făcuseră toate formalităţile învestirii, se gândi Calinicos ca să mulţumească lui Tott:

— Mulţumesc, Excelenţă!... Dumnezeu să te binecuvânteze pentru cele ce-ai făcut pentru mine!... Dar... încă o rugăminte: păstrează-mi cămăruţa de la pod!... Voi avea nevoe de un refugiu aşa de sigur!

Calinicos merse la palatul patriarhal, iar Baronul Tott se 'ntoarse foarte gânditor acasă. Pe drum îi veni în minte puternica figură a lui Kirilos, şi regretă cele făcute:

— Da!... Rea alegere am făcut!... Cu un patriarh cum este Calinicos, catolicismul nu va avea nimic de câştigat!

Ceremonia religioasă avu loc în prima sărbătoare care urmă numirii.

Baronul Tott şi familia lui avură locuri de cinste.

Biserica gemea de oameni.

Pe un fotoliu, în faţa altarului, sta Calinicos. Mai mulţi diaconi îl îmbrăcară în odăjdii şi-i puseră pe cap o coroană de diamante de-asupra cărora trona o cruce înfiptă pe un glob.

Patriarhul ţinea în mâna stângă o cârjă pontificală, iar în cea dreaptă — o lumânare cu trei ramuri, dintre care numai două erau ţinute cu mâna, pentru a arăta numai unirea dintre Dumnezeu Tatăl şi Fiul, fără să adauge pe aceia a Sfântului Duh.

Pe urmă, patriarhul se retrase în altar, a cărui perdea fu trasă pentru a aştepta acolo scoborîrea Sfântului Duh asupra lui.

In biserica plină de lume, era o atmosferă foarte înăbuşitoare. Câţiva mai slabi se sufocară. Unul dintre ei, o femee tânără, căzu şi fu strivită sub picioarele celorlalţi. Cadavrul ei fu ridicat de-asupra şi trecut din mână în mână până ce fu scos afară.

Intâmplarea asta făcu mult zgomot.

Revoltat peste măsură, patriarhul deschise brusc uşa altarului şi se răsti la mulţime:

— Nu vi-i ruşine, porcilor?... Duceţi-vă la dracu de-aici!

Fiindcă nici aceste pastorale cuvinte nu liniştiră mulţimea, el dete ordin enicerilor să bată pe oameni cu bastoanele albe.

Atunci mulţimea se linişti, iar în această linişte plină de sânge şi de cucue, Sfântul Duh coborî asupra lui Calinicos, Patriarh al Constantinopolei.

MIHAIL PRICOPIE

Un excentric englez din secolul al XIX-lea

Doi „squires" au fost celebri în Anglia în sec. al XIX-lea: Osbaldestone şi Mytton. Dar între aceste două celebrităţi era o diferenţă extremă deşi în jurul lor s'au creiat o mulţime de anecdote şi legende. Osbaldestone era un tehnician desăvârşit în tot pe ce punea mâna. Era un ţintaş neîntrecut, un jucător de „cricket" de prima calitate, boxeur şi călăreţ fără pereche. In tot ce realiza dădea dovadă de o extraordinară îndemânare.

Mytton, din potrivă, era cel mai stângaciu om ce a stat vreodată pe şeaua unui cal şi a mers noaptea la vânătoare de raţe sălbatece. Orice făcea era fără senz şi deandoaselea. Pare că făcea anume să se vadă mai bine câtă chibzuială şi reflecţiune era în tot ce făcea Osbaldestone.

Şi totuşi cel despre care s'a scris una din cărţile cele mai evocatoare ale timpului şi mai plină de anecdote şi istorisiri amuzante, e Mytton, în cartea intitulată „Madcapes Progress", de Richard Darwall, şi nu se poate zice că acesta a fost figura tipică a genului „squires" din acele vremuri. Un „squire" tipic avea simţul răspunderii nu numai pentru haitele sale de câni, ci şi pentru „oamenii" săi şi pentru pământul şi regiunea în care trăia. Când Wellington mergea la vânătoare, în ceata care-l însoţea, erau mulţi „squires" de aceştia. Dar Mytton nu avea nici umbră de sentimentul de răspundere propriu castei sale. Din tot ce s'a spus şi s'a inventat pe socoteala lui Mytton o singură calitate reese în relief şi este cu adevărat minunată: un curaj neînchipuit. Riscurile pe care le înfrunta însă nu le căuta pentru a se lăuda a doua zi la club, ci pentrucă nu era fericit decât atunci când îşi punea viaţa în primejdie. Intr'un an avea şaizeci de accidente şi nu odată şi-a scrintit oasele şi a fost silit să stea la pat câte o zi sau două.

„Imi dăruesc mai bine câteva kilograme din carne decât să fiu văzut că mi-a fost frică". Fiziceşte era în adevăr ajutat de o constituţie de fier. Mergea la vânătoare în toiul iernei cu haine subţiri de le bătea vântul şi cu ciorapi de mătase, făcea călare poşte întregi să meargă la o înâlnire, nu odată, ci de patru ori cinci ori pe săptămână, vâna în toate zilele şi aştepta la miezul nopţii, numai în cămaşa de noapte, pe un sloiu de ghiaţă şi îşi mâna calul să treacă înnot prin orice baltă sau râu îi eşea în cale, deşi nu ştia să înnoate.

A moştenit o avere formidabilă, dar a murit sărac, de delirium tremens, într'o închisoare pentru datorii.

Era un om tăcut şi nu se lăuda nici odată cu isprăvile acestea. Tatăl şi mamă-sa erau oameni liniştiţi şi cum secade şi pe cât se ştia nu mai fusese nimeni nebun sau aiurit în neamul lor. Cine ştie de unde se ivise demonul care îl încălecase pe Mytton. Toată viaţa nu a făcut decât să sfideze raţiunea şi lumea.

Se purta poate mai puţin ca un nebun zăpăcit, decât ca un om deznădăjduit de nefericit. Era ceva în sufletul lui care-l chinuia şi-l împingea să nu-şi mai afle nici loc, nici odihnă nicăiri şi să cutreere spaţiul ca un vagabond fără rost şi fără căpătâiu.

Mai mult decât el nimeni n'ar fi trebuit să aibă şansa să moară fulgerător, într'un accident şi încă de tânăr, când era bogat şi fără griji materiale. Insă n'a murit astfel, el cu toată nesocotinţa actelor sale şi a riscurilor pe care le-a înfruntat, a trebuit să moară pe patul închisorii, sărac şi înebunit de alcool. Un om ciudat într'o lume evocată admirabil, de autorul cărţii, R. Darwall.

Grigore Ghica al III-lea și pierderea Bucovinei

(După documente și legende: Cogălniceanu, Xenopol, Ureche, Hurmuzache, N. Iorga, Tocilescu, Gane, etc.).

In Octombrie se împlinește mai bine de un veac și jumătate de la moartea lui Grigore Ghica III. Se cuvine deci a aminti de această mare figură istorică, de acest om înțelept, învățat, cu mare simț de dreptate și dragoste pentru slabi. Ca strănepot al lui Gheorghe Ghica, care fusese pe vremuri domn în Moldova, el moștenea însușirile ce se cer dela un conducător de noroade. El era fiul lui Alexandru Ghica, Dragoman la Poartă. Acesta avusese rol mare la încheerea păcii dela Belgrad, dintre Austria și Turcia. Prin iscusința lui diplomatică a făcut pe nemți să dea îndărăt Oltenia pe care pusese stăpânire în 1718. Ca răsplată, Sultanul îl dărui cu rangul onorific de domn al Munteniei și Moldovei. Cunoscător al situației tot mai slabe a Imperiului turc cât și aceea a nenorocitelor principate, el credea că e neapărată nevoe să aibă sprijinul Rusiei. Cum pretendenți la domnia țărilor noastre erau destui, aceștia cunoscând ideile lui Al. Ghica, îl vor fi pârît Sultanului că ține cu Rușii și vrea să ajungă domn în Moldova cu sprijinul lor. Fără nici o judecată, într'o noapte l-au ridicat de acasă, l-au dus la închisoare, i-au tăiat capul și l-au înfipt în poarta seraiului numindu-l hain, adică trădător. De sigur, aflaseră că ține cu Rusia.

Soția cu doi fii, Dumitru și Grigore, viitorul Domn, au rămas săraci, trăind din mila străinilor, pentrucă turcii i-au luat toată averea. Această cruzime a Sultanului se zvoni printre funcționarii legațiilor străine din Istambul. Penklev, internunțiul austriac, cunoscând familia, văzu în copilul Grigore, care avea vreo cincisprezece ani, o minte ageră și o deșteptăciune deosebită. Il luă la el, unde căpătă o educație aleasă, învățând limbile străine și istoria. Stătu în casa lui Penklev vreo patru, cinci ani; acesta voia să facă din el un tălmaci și om de încredere al Austriei. Strănepot de domn, Ghica simțea că poate mai mult decât a rămâne un slujbaș oarecare. Mulțumi binefăcătorului său și-i arătă dorința de a pleca în Europa, spre a căpăta cât mai multe cunoștinți. Acesta îl binecuvântă și-i dărui un ceas de aur. Peste câtva timp tânărul se reîntoarse la Istanbul, unde își făcu repede rost și ajunse dragoman la Poartă, rang care ducea la domnia Moldovei ori a Munteniei. Se însură cu Ecaterina, fiica lui Rizu, un om foarte bogat și deștept. El cunoștea mai multe limbi, cutreerase Europa și avea mare trecere la Sultan. Dar se vede că era foarte scump la bani și nu prea puse fonduri la îndemâna ginerelui. (Turcul nu da domniile pe degeaba, mai cu seamă temându-se ca nu cumva să aibă și Grigore sentimente pentru Rusia). Abia mai târziu, în 1764 mulțumită trecerii mari pe care o avea Rizu la Sultan, ajunge Ghica domn în Moldova. Deși necunoscător al țării în care mai domnise și alții din neamul lui, el veni însuflețit de cele mai mari avânturi, cu dorința de a pune toată mintea, tot sufletul și toată munca pentru binele obștesc, pentru ridicarea țării prin legi drepte și întocmiri folositoare norodului de jos.

Când Ghica sosi la Iași, boerii l-au primit foarte bine, urându-i ani mulți și fericiți, dar îl rugară să nu-l ia pe grecul Stavrache de slujbaș, pentrucă-l cunosc de om rău, de pe când mai fusese în Moldova și făcuse multe jafuri. Domnul pricepu că nu trebue să nesocotească dorința boerilor și scrise lui Stavrache că ei nu-l vor.

Dela început, el a dat poruncă aspră slujbașilor, ca dreptatea să fie dreaptă pentru cei mici și slabi, că va pedepsi aspru pe cine nu va ține seamă de ordinele domnului și norodul îl iubi. Cronica zice: „El era întreg la toate, plin de minte, învățat și priceput în toate trebile, așa că nu putea nime să-l înșale. Iubea dreptatea, era milos pentru cei mici și slabi. Adună la curte pe toți ispravnicii din toate ținuturile poruncindu-le să fie cu mare dreptate pentru săraci, neîngăduind nimănui să-i calce ori să-i năpăstuiască, că de va auzi c'au făcut nedreptate, cu mare pedeapsă îi va pedepsi. Cuvântul ce-l grăia era grăit; el era lăudat, și plăcut prostimei, iar boerilor nu atât, căci nu putea ei să mănânce pe cei slabi și săraci". De puțini domni s'a scris așa ceva!

Ghica găsise țara în mare hal de sărăcie. Boli, oști, secetă și lăcuste, toate astea o pustiiseră, încât norodul începea să treacă Nistrul, desnădăjduit și chinuit. Trebuiau măsuri grabnice; înainte de toate înfrânarea jafurilor și a lăcomiei boerilor, stăpânitorii moșiilor, apelor, pădurilor și a țăranilor. Pentru toate acestea era nevoe de tăiat un rău dela rădăcină; luxul neînchipuit de mare al boerilor. Blănurile scumpe, mătăsurile țesute cu aur și argint, pietrele prețioase, giuvaerurile pe care le purtau pe ei boerii și mai cu seamă boeroaicele, minunau și pe străinii care treceau prin țară. Alături de acestea sărăcia norodului de jos. Se gândea domnul cum să pue frâu acestui lux nepotrivit cu agoniseala nemiloasă luată de pe spinarea bietului norod. Să facă legi, să pue vămi mari pe toate mărfurile aduse din țări străine. Și-ar fi ridicat pe evghenişti în cap, mai ales pe cucoane. Luxul, își zicea desigur Ghica, e ca beția care otrăvește o nație. Fiecare caută să facă mai mult decât poate; e o întrecere prostească, e o molimă ce se întinde de sus în jos, e un vițiu care aduce cu el toate relele; jaf, asupriri, desfrânări, sărăcia familiei, uitarea celor mai sfinte datorii, ba chiar crime, vânzarea de neam și ruina unei țări întregi: „Da, luxul nechibzuit e isvorul celor mai multe rele". Ghica era cunoscător al vechilor înțelepți care ziceau: „Un rău aproape fără de leac e luxul".

„Nu sunt contra podoabelor, dar contra risipei, facă-le cu măsură, nu luând bucățica din gura norodului". Domnul se mai gândea: țara n'are drumuri, nici armată. Iașii, capitala țării, n'are apă, nici școli, va trebui s'aducă meșteri străini, să 'nvețe pe localnici meșteșuguri folositoare, dar cu ce? Numai Sultanului i se dau sute de pungi de galbeni pe an. Visteria goală, boerii strângeau din umeri, iar la ușa românului, sărăcie goală!

Trebue înfrânat luxul și siliți boerii să aibă milă de nenorociții țărani. Dar cum? Se vede că își aduse aminte de zicerea vechiului înțelept: „E lungă și anevoioasă calea prin povețe, dar scurtă și sigură prin exemple!" Și-a făcut, spune cronica, singur Măria Sa un rând de strae de postav, libedea și jubea și într'o zi a venit îmbrăcat cu ele la divan... văzând boerii s'au rușinat... au început și ei a-și face haine de postav. De această faptă se spune că nu le-a părut tocmai rău boerilor, de vreme ce mulți din ei sărăcise, mai ales din cei însurați.

Domnul dorea ridicarea țării și pentru aceasta aduse meșteri străini, făcu o fabrică de postav la Chiperești, cișmele la Sf. Spiridon și întemee câteva școli în ograda mitropoliei.

Cu toate că avea pe socrul său la Stambul, turcii nu-și uitară obiceiul de a nu lăsa un domn mai mult de trei ani pe scaunul țărilor noastre și în 1767 Ghica se pomeni mazilit și chemat grabnic la Constantinopol. O fi fost poate fapta boerilor cât și lăcomia turcului de-a pune pe alt domn care o da mai mult. Peste câtva timp, prin stăruința lui Rizu, Ghica a trecut domn în Muntenia. Nu târzie vreme izbucni războiul dintre turci și ruși. Aceștia din urmă trecură din Moldova în Muntenia. Ghica, sub cuvânt c'a fost făcut prizonier, fugi împreună cu mai mulți boeri la Petersburg unde veni mai târziu și doamna cu copiii; aceștia fură dați în școala de cadeți, iar domnul și boerii ajutați bănește.

Rușii mergeau din izbândă în izbândă, mai, mai să pue mâna pe Constantinopol. Lucru care nu convenea deloc Austriei, care țintea tot acolo. Ea s'amestecă amenințând pe ruși, îmbunând pe turci, silindu-i să ceară pace; dând celor dintâi Crimeea și liberând pe Tătari, iar rușii să-și scoată oștile din Muntenia și Moldova, dar să-și păstreze dreptul de a le proteja. După stăruința împărătesei Ecaterina cât și a lui Frederic cel Mare regele Prusiei, Grigore Ghica vine din nou domn în Moldova pe viață. Tot prin stăruințele Rusiei, turcii ne iartă tributul pe doi ani și să nu mai dăm pașalelor bacșiș. Aceasta a fost vestita pace dela Cuciuc Cainardji, încheiată în 1774. Bineînțeles, ambele mari puteri lucrau pentru interesul lor cu gând de-a pune mâna pe Muntenia și Moldova, înlesnindu-și drumul spre Țarigrad cum îl botezase rușii. Maria Theresa prin ministrul ei cerea Sultanului să reguleze cât mai curând darea Bucovinei ca răsplată pentrucă mijlocise pacea. Ghica în a doua domnie fiind numit domn pe viață se simțea mult mai tare față de boeri.

Acum se puse și mai cu temei pe lucru ca să nu mai poată fi norodul obijduit de zapcii, rândui țidule de bir să aibă omul dovada de cât a plătit și să nu se ceară de două ori. Altă măsură cuminte a fost pecetluirea cu sigiliul domnesc a pungilor cu galbeni trimise Sultanului, ca pașalele să nu le mai poată dijmui, iar Poarta să trimeată mereu bănet că n'a fost suma întreagă în pungi. Dar toate acestea aveau să-l sape pe domn. Trebuia însă pus oarecare frâu lăcomiei turcești. Căci cum zicea norodul „cu pungile de galbeni ce pleacau din țară s'ar fi putut face de aci până la Stambul punte de aur". Pe lângă tribut, turcii luau de aci grâu, vite, unt, miere; de unde a rămas vorba „a da banii pe miere", adică bătae deoarece turcii veneau aci ca la ei acasă, arvoneau pe la oameni miere o anumită cantitate și dacă omul n'avea de unde să-i dea, căpăta bătae.

Altă vină adusă lui Ghica nu numai de turci dar și de unii boeri cari lucrau, era că ține cu Rusia. Dacă judecăm puțin starea politică de atunci vedem că domnul trebuia s'aleagă între cele două mari puteri: Rusia și Austria, ca să mai domolească pretențiile turcilor, care ne credeau vasalii lor. Ei începuse a pierde faima în Europa, erau ca o corabie care se îneacă, iar țările noastre socotite, saci de nisip, buni de aruncat spre a scăpa de primejdie. Așa cu Banatul, cu Oltenia și la urmă cu Bucovina. Știa Ghica că ambele mari puteri ochesc țările noastre spre a-și face drum spre mare. Rusul avea calea deschisă prin țara noastră. Norodul nu se temea de el, zicea că-i ortodox creștin pravoslavnic ca și dânsul, și el aduce bani în țară nu sărăcie ca neamțul. Cât despre vorba că poporul își va pierde limba nu se temea Ghica. Doar pe aci trecuseră multe neamuri, dar românul nu-și uită graiul. Limba noastră era o moștenire atât de puternică dela cuceritorii romani și unde s'a înfipt n'a mai putut fi scoasă, dovadă toate popoarele latine, Ghica mai auzise spusa lui Murat Pașa când era vorba de luarea Bucovinei: „Ce ne făceam de ne cerea Oltenia toată asupra căreia avea drept". Auzi drept? Auzi apărare turcească! Ținând seama de toate acestea boerii n'aveau dreptate să-l învinue pe domn că e rusofil?

Tocmeala cu luarea Bucovinei și a celor 40 de sate pe deasupra a ținut vreo doi ani. A luptat domnul să scape din ghiarele Austriei, a pus pe Rizu să arate Turciei că n'are drept să plătească serviciile Mariei Theresa cu bucăți din țara noastră, că noi nu facem parte din imperiul otoman, fiind doar sub ocrotirea lui. Impărăteasa Ecaterina la plângerea domnului, strângea din umeri zicând: „Ce vă pot face, oștiile imperiale au eșit din țară, sunteți supușii Sultanului". Până și prietenul Frederic, reegle Prusiei, îl sfătuește pe domn să tacă. Nerăbdătoare, Maria Theresa a trimes ordin aspru lui Thuzut să isprăvească odată cu chestia Bucovinei. Un sfetnic neamț ar fi zis unui boer: „Ce faceți atâta vorbă? Moldova o să fie odată a Austriei. Mai fericiți veți fi sub aripa puterii noastre, nu v'ar călca mereu străinii".

Cu tot protestul Rusiei și al Prusiei în Martie 1775 Bucovina e dată Austriei după toate formele. Cu toate protestele lui Ghica, ni se mai iau și patruzeci de sate. Mai voiau să adauge și Suceava, vechea capitală a lui Ștefan cel Mare. Abia după multe stăruințe ale lui Ghica, Maria Theresa renunță. Ghica nu putea rămâne nepăsător la toate acestea și luptă cât putu să nu-și întindă nemții mereu hotarele peste ce li se dase. Pentru toate aceste împotriviri Nemții îl urau.

Ghica și în a doua domnie găsise țara pustiită, sărăcită de asuprirea nemiloasă a boerilor care nu-și lăsaseră obiceiul, cerând țăranilor din zece zile una de doeresc, bașca dijme, cărături și alte angarale. El era nu numai om drept și cu multă milă față de cei slabi, dar avea judecată și înțelepciune. Iși zicea: Țăranul e ca albina muncitoare și econoamă, dânsa adună miere pentru ea și pentru noi toți, de-i vom lua aproape tot rodul va pieri. N'au boerii milă de prostime, aibă măcar judecată, e de interesul lor să nu secătuiască vlaga nenorocitului sătean". De aceea el împuțină zilele de boeresc la zece pe an, micșoră dijma, cărăturile și alte angarale. Pentru aceste măsuri boerii îl urau pe Ghica, unii îi doreau mazilirea, alții chiar moartea. Domnul avea între sfetnicii de încredere trei greci: Hristodulo, Ventura și Scheleti, oameni cu carte, pricepuți, și ascultători ai poruncilor domnești. De aci plângerile boerilor că acești greci țin cu ciocoii, clasa de mijloc. Dar și boerii în judecățile lor cu mazilii voiau să aibă dreptate și să le ia bucățelele lor de pământ. La oraș adesea negustorilor, când cereau bani pentru marfa dată, îi chema la Curte să le tragă bătae, cum de au îndrăznit să ceară. Dacă sfetnicii de mai sus ar fi fost cum îi învinuiau boerii, Domnul nu i-ar fi ținut un minut. Vom aminti aci cuvintele spuse de d. Gane în articolul său: „Ventura, Scheleti și Hristodulo devin oameni simpatici, fiind numai instrumentele unui Domn, care de două ori a fost mare și în politica externă a țării, apărând Bucovina și într'aceea dinlăuntru viond să înscăuneze în țară o perioadă de cinste care ne-ar fi fost binefăcătoare chiar nouă epigonilor după 160 de ani!"

Pe lângă amărăciunea luării Bucovinei, i se mai adaugă și ura boerilor și complotul acestora. Deși Ghica își măritase două fete cu boeri de țară, dar el nu știa de alt sentiment decât acela al dreptății. „Cauza, zice tot d. Gane, ar fi lesne de înțeles... din întâia dom-

(Continuare în pag. 10-a)

nie a lui Ghica, se spunea că fusese mâncător de boerime... că-i plăceau lui Vodă oamenii mici și slabi... poruncise ispravnicilor să nu îngădue hatâruri, cerea să se dea întotdeauna săracului dreptate, când o avea, chiar împotriva unui boer mare. Lucrurile acestea nu erau pe placul boerilor, obișnuiți să numere printre privilegiile lor strâmbătatea în judecăți, hatârul și bunul plac!"

Toate aceste măsuri înverșunară pe boeri. Ei s'adună în secret și hotărăsc să scape de el. Au trimis pe câțiva la Sultan, învinuind pe Domn că e hain, că ține cu rușii, că e mâncător de țară și cer mazilirea lui și domn pe Moruzi. Unii mai dușmănoși pun la cale chiar moartea lui Ghica; știindu-l sprijinit de Rusia ziceau: „Va veni și a treia oară domn; ca unui strigoi să-i batem țăruș în piept".

Intr'o bună zi, domnul află că mai mulți boeri au trecut la Hotin. Ingrijat a trimis pe Eordache Iulgearoglu, nepot de soră, pe care îl crescuse și-i dase chiar voe să poarte numele de Ghica, săimbune pe boeri făgăduind că le va da 16 zile de boeresc. Acesta îi era și el dușman că nu-i dase rang și slujbă mare. Nu făcu nimic.

Starea sufletească a domnului era grozavă! Poarta cerea mereu să-i trimeată tributul la vreme, mai voia și cai pentru armată; pașalele îl săpau că le-a tăiat bacșișul și pecetluește pungile. In afară se vestea iar războiu. Turcii, după făgăduelile lui Bareo că Austria îi va ajuta, voiau să pornească împotriva Rusiei. Știind pe Ghica, prietenul ei, îi doreau mazilirea și chiar moartea. Ghica avea trei dușmani înverșunați: Austria, Turcia și boeri din țară. In zilele acestea de neliniște și griji se vesti sosirea lui Ahmed Capegi Bașa. Se zice că împreună cu el veneau și vreo doi boeri îmbrăcați în haine turcești ca să nu fie cunoscuți. Domnul îl cunoștea pe turc din tinerețe și credea că-i este bun prieten. N'avu teamă de venirea lui și hotărî să i se facă primirea cuvenită și să fie găzduit în casa din Beilic. Cei din jurul domnului, mai ales Scheleti, îl sfătuiau să n'aibă încredere, că venirea acestor turci nu-i niciodată semn bun.

In ziua de 1 Octombrie 1776, de grija boerilor, domnul nu dormi toată noaptea. Dimineața, după ce veni dela biserică, primi pe mitropolit și din boerii aflați în oraș; toți, într'un glas, cereau scoaterea celor trei greci slujbași din țară. Domnul cearcă să le arate că el nu le cunoaște nici o vină, dar ca să le facă pe voe îi va trimite, numai să fie pace și dreptate pentru toată lumea. Boerii nu-l mai credeau și ziceau între ei: „Să-l apere prostimea pe care se bizue". Tot ei trimit veste fugarilor să nu vie până nu se vor regula lucrurile. Legenda mai spune că Ahmed ar fi luat multe pungi de galbeni dela boeri ca să ducă la Stambul numai capul domnului.

Ghica se vede că începe a fi bănuitor, văzând că Ahmed nu vine la Curte ca deobicei, ci trimite veste că e rău bolnav, din pricina postului de ramazan. Domnul spune doctorului Fotache să meargă să vadă dacă în adevăr turcul e bolnav. Doctorul întorcându-se spune că Ahmed n'are călduri, dar e foarte slab și că el roagă pe domn să vie că are să-i spune lucruri însemnate. Ghica trimite din nou la Pașă rugându-l că fiind la Hotin să trimeată pe boerii fugari. Iată cum ne povestește D. Gane în articolul său, răspunsul turcului: „Că pentru a pune lucrul acesta la cale, ar dori să-l vadă pe Vodă, și e foarte mâhnit că nu venise Măria sa să-și vadă prietenul, cu toate că-i trimisese răspuns prin Fotache de lucrul acesta. Dar acuma dacă vrea să fie ajutat de el, apoi să facă bine a se osteni până la Beilic, fiind el bolnav... să vină noaptea fără alai, tiptil ca să nu prindă boerii de veste că ei pun ceva la cale".

Cum primi Ghica răspunsul acesta hotărî să se ducă. Tocmai sosi Scheleti și Hristodulo. Văzându-și stăpânul gata de ducă, îl rugară pe toți Dumnezeii să nu care cumva să facă lucrul acesta, a merge noaptea tiptil la un turc, căci nu e lucru curat. Să vie Beiul la spătărie să spue ce vrea.

Inainte de a pleca, Grigore Ghica avu o clipă de nehotărîre. Mai, mai că era să rămâe. Dar logofătul Vasile Razu veni cu o nouă cerere dela pașă prin care i se spune că este așteptat. Nu mai putea zăbovi, se făcuse noapte, era târziu. Pe drum, nepotul Costache Sulgeroglu (fratele celui viclean) ținuse să-l întovărășească, sfătuindu-l să-și facă mai bine calea întoarsă.

Ghica avea cu el 14 oameni care ar fi putut să-l apere, dar turcul regulase cu mult șiretlic crima. Legenda mai zice că doamna Ecaterina plângând i-a căzut în genunchi rugându-l să nu plece. Inima îi spune că o nenorocire îl așteaptă. Să lase mai bine domnia și să plece chiar în acea noapte în Rusia. Până și calul nu se da înșăuat. Dar ceasul rău sunase. Soarta adunase pe sufletul lui Ghica prea multe, venirea lui Razu a fost hotărîtoare. La beilic îi eși înainte secretarul lui Ahmed, portarul și doctorul Fotache. Ahmed îl întâmpină în sală, zicând că e frig, îl pofti pe domn în etac. Pe însoțitori i-au dus în alte camere, la cafele. Legenda spune că după oarecare vorbire, Turcul bătu din palme, s'aducă tabac pentru prinț. La acest semn au intrat doi eniceri și un șatăr, aruncând fulgerător pe la spate un laț de mătase pe după gâtul domnului. Acesta țipă, dă să scoată cuțitul, dar turcii îi tae gâtul. Unii spun că însuși Ahmed, bunul prieten i l-a tăiat. A doua zi, capul domnului a fost trimes la Stambul, trupul ca bătae de joc fu îngropat în grădină, de unde mai târziu cu greu l-au găsit și înmormântat în biserică la Sf. Spiridon. Pe piatra de deasupra stă scris: „Grigore Ghica al III-lea mort de o moarte năprasnică". Grozave zile! Infricoșate vremi!

Indată după ucidere, slujbașii turci năvăliră la palat, pecetluiră camerele și tot ce puteau lua. Doamna cu copiii e dusă la Stambul, închisă și amenințată cu moartea dacă nu spune unde sunt ascunse averile pe care Ghica nu le avea, căci nu prădase țara ca alții.

A doua zi, când Costache Sulgearoglu care îl însoțise pe Ghica până la poarta Beilicului, veni să afle vești, rămase înmărmurit la vederea turcilor, însoțiți de Vasile Razu care nu spunea nimic, ci numai tot îi arăta cismele lui care erau pătate de sânge, voind prin aceasta să arate moartea domnului. In curând veni și Ahmed spunând că a trebuit să-l omoare pe Ghica fiind hain Sultanului. Vesti că vine Moruzi domn, iar până atunci vor fi numiți câțiva boeri caimacami, între care cel dintâi e Vasile Razu.

Patru puncte dovedesc că Vasile Razu era dintre boerii care pusese la cale moartea lui Ghica.

1) Ahmed văzând că domnul nu se dă venit îl trimete cum am văzut pe Razu ca să-l facă să vie că el pleacă a doua zi și are să-i spue lucruri foarte însemnate.

2) Pe urmă, ce căuta el la Beilic în camera unde s'a săvârșit crima? Dovadă sângele de pe cisme pe care singur îl arăta. Dacă ar fi sărit la strigătul lui Ghica să-l apere, turcii l-ar fi ucis și pe el.

3) Cum se explică prezența lui la palat, împreună cu turcii care jefuiau și pecetluiau camerele ?

4) Iar culmea, răsplata turcului care îl numește prim caimacam! Toate aceste dovedesc complicitatea lui și a câtorva boeri în omorul lui Ghica. Parte din boeri se lepădau de a fi fost părtași la această fără de lege. Strângând din umeri, ei ziceau: „Prea s'a încrezut Ghica în sprijinul muscalului. A uitat vorba: capul plecat, sabia nu-l taie. A voit să ne tae nouă unghiile și i-au tăiat lui gâtul".

Puterile au protestat, Austria, ca să-și facă față a zis prin Thugut că ea dorea numai mazilirea lui Ghica, deoarece îi făcea tot felul de șicane la așezarea hotarelor Bucovinei. Până și Sultanul se desvinuia că el a dat ordin de mazilire. Se vede că Ghica s'a împotrivit. Minciună, căci pe Ahmed în loc de pedeapsă l-a înaintat în rang. Pe nenorocita doamnă Ecaterina, împreună cu cei patru fii, i-a ținut închiși, amenințându-i cu moartea de nu spun averile pe care nu le aveau. La urmă, de rușinea Puterilor, le-a dat drumul. In țară au trăit din mila rudelor. Din cei patru fii ai lui Ghica, trei au murit fără de urmași, numai Beizadea Dumitru s'a însurat cu domnița Eufrosina Caradjea, care de aprigă ce era îi se zicea că scapără pe cer. Dumitru a avut cinci băeți: Iorgu, Costache, Grigore, Niculae și Ion. Toți purtau rangul de beizadele. Din aceștia numai Iorgu s'a însurat, trăind retras la o vie pe care o avea la Șorogari. A avut două fete care au murit de tinere. Ceilalți purtau rangul de beizadele și trăiau din mici pensii. Iorgu a avut și el două fete nelegitime care, după vechiul obicei, purtau familia Ghica de pe tată. Așa cu acei cinci nepoți s'au strâns urmașii în linie bărbătească ai lui Grigore Ghica al III-lea.

Fie ca amintirea acestui mare martir pentru dreptate și milă de cei slabi, să trezească în toți cei de azi aceleași sentimente alese.

SOFIA NADEJDE

Cronica fantezistă

Viața romanțată a lui Scaraoschi

Azi, când biografiile romanțate tentează inspirația atâtor scriitori iluștri, ne surprinde faptul că una dintre cele mai familiare, mai fabuloase și totuși mai misterioase figuri n'a ispitit pe un biograf cât de mediocru. Este vorba de Scaraoschi, mai marele peste împărăția de smoală a infernului. Explicații ar fi multe. Dacă, de pildă, Ștefan Zweig, Emil Ludwig, André Maurois și mulți alții au trebuit să se scufunde în apele turburi ale trecutului ca niște scafandri spre a culege informații inedite cu privire la Maria Stuart, la Napoleon sau Byron, în privința lui Scaraoschi, pentru a-i cunoaște viața în afară de versiunea oficială dată de scrierile sfinte, nu se pot întreprinde investigații speciale, deși sunt foarte numeroși aceia care, lăudându-se că fac exerciții fizice cu coada lui sau că-l fac pur și simplu ghem, ar putea să ne informeze cel puțin cam în ce fel arată... Și nu putem face investigații speciale, fiindcă Scaraoschi, după unii, n'ar fi invocat numai cu darul ubicuității, putându-se afla în mai multe locuri deodată, dar chiar cu acela al transformismului. Pas de-l află atunci când se freacă de tine ca o pisică, sau când îți zâmbește sgândăritor ca însăși ispita.

Totuși unii pretind că Scaraoschi ar fi apărut întâiu și'ntâiu sub forma strălucitoare a „aurului". O viață romanțată a lui Scaraoschi ar fi în realitate un istoric al aurului și vice versa. Deși se spune că banul, deci aurul, e ochiul dracului, acei care pretind a cunoaște mai bine anatomia lui Scaraoschi, afirmă că aurul nu e numai ci chiar ființa diavolului, Scaraoschi în persoană. In sfârșit, păreri. S'ar putea totuși, să fie și ceva adevărat fiindcă n'ați băgat de seamă, un om cum se cade, modest, harnic, inventiv, de îndată ce-i pică pe neașteptate o mică sau o mare avere devine leneș, arțăgos, important, arogant. Arivismul nu se manifestă decât pe planul avuțiilor materiale. O însemnată situație bănească te schimbă considerabil, chiar dacă această situație nu-i o pleașcă, ci obținută prin trudă. Un medic, un savant, un artist în domeniul profesiunii lui nu e niciodată arivist, dar ajunge la acelaș numitor moral cu un băcan cu avere, de îndată ce are și el ceva avere.

Apoi mai este ceva. O stastistică întocmită de un savant, firește american, ne arată că 95 la sută din geniile umanității, n'au știut să prețuiască aurul, chiar atunci când l-au avut și au creiat opere „divine", când se luptau cu cea mai teribilă mizerie.

Există pare-se o incompatibilitate între avere și creație. Un geniu îmbuibat încetează de a fi geniu. Ar urma deci ca în loc să disprețuim sărăcia, s'o căutăm, s'o cultivăm ca o condiție esențială a creației geniale... Un preludiu al paradisului.

Iată însă că lumea nu prea se înghesue la genialitate, ci preferă să fie posedați sau posesori de diavoli strălucitori și zornăitori. Ceeace a făcut pe alții să conteste valabilitatea versiunii că Scaraoschi și aur sunt sinonime, ci să afirme că dracul este ucenicul omului. Cum, vor exclama nedumeriții sau scandalizații? Scaraoschi ucenicul omului? Desigur! Invață aici, pe pământ, din raporturile dintre oameni, cum să-și „modernizeze" infernul...

ȘTEFAN TITA'

Pentru călătorii individuale și colective
în
ȚARĂ și STRĂINĂTATE
Cumpărați bilete de tren, vapor și avion
LA
BIROUL de VOIAJ
din palatul ziarelor ADEVERUL și DIMINEAȚA
Str. Const. Mille 7-9-11, Telefon 4.10..04

CITIȚI REVISTA
"DIMINEATA COPIILOR"
Cea mai răspândită publicație pentru
COPII și TINERET
Un exemplar colorat în 16 pagini lei 5
De vânzare la toate chioșcurile de ziare

Numărul de telefon

— Ce face Ada? e întrebarea, aproape involuntară, a Marianei, soţia doctorului Stroici, de cum îl vede apărând pe uşe.

De o lună de zile, de când e bolnavă Ada, aceeaşi întrebare a înlocuit obişnuitul sărut ce-l schimbă cei doi soţi de la începutul căsniciei lor.

— Ce să facă? bate câmpii! se auzi cu întârziere, vocea plină de vibraţii nervoase, a doctorului.

Intârziere în care cei doi soţi, cântărindu-se cu ochii momentanelor şi străinelor lor interese sufleteşti se judecase părtinitor, fără indulgenţă.

— Cum bate câmpii? întrebă sfioasă Mariana. Vrei să spui că delirează, îi e aşa de rău?

— Am spus clar: ba-te câmpii, pe româneşte; de ce ţii numaidecât să înţelegi altceva.

O familie de monomani: nu fac altceva toată ziua decât răscolesc fundul tuturor amintirilor, ca să găsească toate viziunile lugubre, care le-au turburat mintea, şi care s'au realizat în timp prin coincidenţe nenorocite.

Şi cel puţin dacă ar fi avut altfel de bărbat! Ar fi căutat să-i smulgă din halucinaţia care i-a cuprins; o voinţă puternică şi-ar fi impus vederile sănătoase şi i-ar fi lecuit.

Dar nu e decât un abulic: toată ziua o ţine de mână pe bolnavă, plânge, şi molipsit, îşi dă osteneala să găsească şi în trectul său asemenea fanteziste întâmplări.

Şi pedeasupra, un neam de parveniţi şi de inculţi! N'auzi decât:

„Suntem dispuşi să cheltuim oricât, numai Ada să se facă sănătoasă. Nu ne uităm la bani, oricât de mulţi s'ar risipi, căci slavă Domnului! avem de unde da".

Au bani, dar n'au nicio idee de evoluţia şi seriozitatea unei boli, şi de aceea nu se mai termină consulturile.

Şi ce consulturi! Ca pentru banii lor: numai profesori universitari; dar şi ca pentru incultura lor: au adus şi un specialist de copii, tot umblând după nume cât mai renumite.

Şi pentru ce toată frământarea şi teama asta? Pentrucă nu poţi să-i faci să priceapă că starea rea post-operatorie, a bolnavei, nu e consecinţa unei neizbutite intervenţii chirurgicale, ci reacţia normală a organismului, lipsit deodată de una din cele mai importante secreţii humorale. In loc să 'nţeleagă că e firesc să se simtă aşa, numai după câteva zile dela extragerea vezicei biliare, familia, sub influenţa ideilor fixe, nu ştie decât:

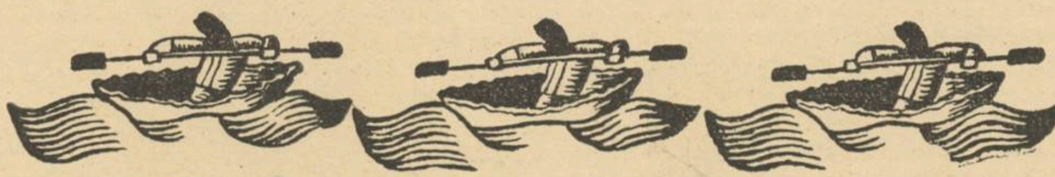
„Moare fata! domnule doctor!"

Moare fata! De ce? Pentrucă a visat-o mamă-sa că are să moară foarte tânără şi fiindcă s'a întâmplat ca amândoi părinţii să-i moară de cele două afecţiuni de care a fost operată: tatăl de apendicită şi mama de ficat — în urma unei încercări pentru a i se scoate calculii biliari; toate acestea deduse arbitrar dintr'o lege a unor coincidenţe ce-au urmărit familia toată viaţa a căror premoniţii, mama le avea în vise.

Un temperament isteric, mama asta, care s'a bucurat în ochii anturajului de prestigiul unei clar vizionare, închee concludent doctorul, reducându-şi la tăcere soţia devenită adversar ocazional.

„Exagerează, totuşi are şi dreptate Victor, se gândeşte Mariana Stroici, aducându-şi aminte de mania prietenei sale, de a interpreta şi explica toate întâmplările vieţii, ca fiind în funcţie de succesive coincidenţe — bune şi rele, ce alternase fără întrerupere, de când venise pe lume — şi de a avea o încredere oarbă în realizarea viziunilor mamei sale.

Nu mult după ce se cunoscuseră—în cabinetul doctorului, unde Ada avusese un nemotivat leşin, şi de unde Mariana o adusese în apartamentul său — îi împărtăşise ferma ei convingere că avea să moară în curând. Ştia de la mamă-sa, care, cu puţin înainte de



a se sfârşi, îi împărtăşise cât de bucuroasă e că o ia Dumnezeu la el, ca să n'ajungă să-şi vadă copilul mort, încredinţată fiind că Ada avea să părăsească viaţa, foarte tânără; într'o zi pe înserat, în penumbra odăii, o văzuse pe catafalc, acoperită de flori şi lângă ea, aproape de tot, plângând, o femee, tot tânără, dar străină, al cărei chip palid, prelung, luminat de focurile vii a doi ochi negri, mama Adei nu putea să-l identifice cu nici unul din cele cunoscute dânsei, dar pe care Ada îl recunoscuse, fără şovăire atunci, în figura aplecată cu interes asupra ei.

Boala care venise pe urmă brusc, o apropiase pe soţia doctorului de Ada şi astfel, cunoscuse toată misterioasa sa viaţă, în care factorul predominant erau viziunile mamei, urmate de stranii coincidenţe, viziuni dintre care cea mai fenomenală, poate chiar de necrezut, era aceea care precedase moartea singurului frate al Adei.

Erau la ţară, şi copilul, numai de câteva luni, se bucura de o sănătate înfloritoare. Totuşi într'o după masă, mama lor, aţipind lângă leagănul lui, sărise speriată în sus, numai după câteva minute, şi începuse să plângă; îl văzuse mort, pe biroul din verandă, înfăşurat în scutecele lui bleu, de toată ziua. După puţin timp, copilul se îmbolnăvise şi murise aşa de fulgerător, încât la ţară fiind, îl înmormântase chiar în scutecele sale, aşa cum îl văzuse mama sa.

Când o auzeai povestind, simţeai cum se urcă pe şira spinării fiori de emoţie, de nelinişte, pentru tot ceea ce trăeşte, poate, dincolo de simţurile noastre, prea imperfecte ca să poată prinde complexele şi multiplele manifestări şi sensuri ale vieţii.

Spuse de doctor sau de cineva din familie, vorbele păreau goale de sens, simple închipuiri, dar în gura Adei ele deveneau o realitate neîndoelnică, prin credinţa ce le străbătea, prin nesdruncinata sa convingere în nefireştile puteri de descifrare a tainelor vieţii, ale mamei sale; puteri care nu-i fuseseră transmise Adei, dar dânsa avea o oarbă, o congenitală predispoziţie, să judece şi să vadă totul, sub influenţa lor.

— Chiar venirea mea pe lume, începea Ada, a fost o nefastă coincidenţă cu brusca boală de ficat a mamei. Doctorii spuneau că eu sunt de vină, bine înţeles inconştient, aşa ca o fatalitate, fetusul — adică eu, cel viu şi totuşi cum nu se poate mai mort pentru ceeace numim noi viaţă — având o poziţie anormală, presase cu capul, ficatul, congestionându-l. Aşa spuneau doctorii, dar mama ştia, că era un slab semn, că multe nenorociri aveau să urmeze.

— Mare greşală a făcut mama ta când te-a luat confidentă la crezurile sale, remarca soţia doctorului. Ca părinte, putea să-şi dea seama de excepţionala sensibilitate a copilului său, şi să se ferească să i-o accentueze. Chiar dacă avea acele credinţe, nu trebuia să ţi le împărtăşească, căci sub influenţa lor ai să sfârşeşti prin a-ţi modifica cu adevărat cursul vieţii.

Unul din rezultate, ai trista ocazie să-l constaţi, nemijlocit. Cu tine odată, au intrat în sanatoriu încă doi bolnavi, tot în vederea operării de apendicită, tot cu temperatură, tot cu puroiu. Amândoi au plecat de mult la casele lor, iar ţie îţi e sortit încă pentru mult timp să fii pensionara maicelor.

— Uiţi mereu, Mariana, că tata a murit de apendicită şi mama de ficat, iar în mine adunându-se cele două boli, ce-au necesitat o dublă intervenţie chirurgicală, nu mai încerc să sper că am să mă mai fac sănătoasă.

— Va să zică orice ţi-am spune noi, nu te laşi de mania asocierilor. Nu vrei să înţelegi că voinţa îi e tot atât de necesară omului, ca să poată trăi, ca şi aerul, ca şi hrana. Nu vrei să faci un efort, cât de mic, ca să-ţi schimbi cursul gândurilor, nu poţi să găseşti în tine hotărîrea necesară, care să te oprească să mai vezi numai tragedii, acolo unde nu sunt decât banalele întâmplări ale vieţii.

— Banalele întâmplări ale vieţii, numeşti tu faptul că trecând prin dreptul casei tale şi simţindu-mă rău, am intrat în cabinetul soţului tău; că aşa te-am cunoscut pe tine, sau te-am recunoscut de cum te-am văzut şi că de atunci m'am şi îmbolnăvit. La toate acestea eu le spun voinţă, nu ca a ta, sau ca a mea, ci una mai presus de noi, ale cărei scopuri, scăpându-ne nouă, nu înseamnă că nu există.

Mama îmi spunea că, înainte de a se mărita cu tata, o mai ceruseră doi bărbaţi şi că amândoi muriseră la scurt timp după tata. Adică pe oricare din ei i-ar fi luat, tot rămânea văduvă la vârsta care-i fusese mai dinainte sortită pentru aceasta.

Şi moartea tatii cum a venit, ce-a contribuit la ea? Dacă nu se ducea călare atâţia chilometri: ca să nu dea de bănuit ţăranilor... să-l roage pe prefect să vie să ne ia, dacă nu se răscula satul şi nu ne făcea prizonieri la conac, tata nu murea. Aşa, întârzierea pusă de împrejurări de-a curmezişul vieţii, i-a fost fatală; când a putut fi operat, era prea târziu. Dacă, numai cu câteva zile înainte se hotăra să facă drumul, nu murea. Dar a aşteptat, parcă, tocmai ajunul anormalelor evenimente, tot sperând că nu va fi nimic grav.

Şi el nu credea doar, în niciun fel de conjuncturi fatale, ca să-mi replici că şi-a influenţat singur soarta, aşa cum de atâtea ori, vrei să mă faci, pe mine, să cred, despre viaţa mea; cu toate că din cât am trăit şi din câte mi s'au întâmplat, eu mi-am format o convingere, pe care, tot numai viaţa mi-ar putea-o sdruncina, modifica. Se pare însă, că ea nu caută decât să mi-o întărească, dat fiind, cum s'au înlănţuit întotdeauna evenimentele mai importante ale vieţii mele.

Pe tine nu te-a surprins niciodată marea asemănare — în felul de a judeca, de a simţi — dintre tatăl meu adoptiv şi mine? Poate că n'ai remarcat-o, fiindcă boala mea l-a făcut de nerecunoscut. Dar aşa m'a iubit întotdeauna de când m'a cunoscut.

Eram destul de mică şi mă dusesem cu mama la băi într'o staţiune îndepărtată din Moldova. Ce o îndemnase pe mama să aleagă un loc atât de îndepărtat de oraşul nostru, nu puteam eu să ştiu, mă bucuram numai că acolo voiu trăi printre oglinzi, şi ele fiind peste tot, mama nu mai putea să-mi facă observaţii că sunt prea cochetă pentru un copil.

Acolo l-am cunoscut pe el, şi de atunci în sufletul lui, fiinţa mea s'a oglindit în totul; mari sau mici, bucuriile şi supărările mele au fost şi ale sale. Blândeţea şi bunătatea sa m'au făcut să-l iubesc c'o dragoste de copil adevărat. Ca dânsul am văzut şi înţeles lumea — nu pentrucă-mi făcea toate gusturile cum spunea mama — ci pentrucă eram anume construită ca să-mi apropii în totul, punctul lui de vedere. Şi cui se datora fericita asta întâlnire şi cunoaştere? unei banale întâmplat, ai spune tu. Dar nu a fost chiar atât de banală:

In toţi anii, tatăl meu de al doilea — dar cum nu se poate mai adevărat — pleca vara în străinătate, atunci avea dânsul concediul cel mai mare.

In anul când l-am cunoscut noi, tot aşa era hotărît, dar i se îmbolnăvise mama şi ca să nu se depărteze prea mult de dânsa, alesese ca loc de odihnă, pe cel mai apropiat de casă, şi-o pornise spre retrasa mânăstire din munţii Neamţului. Numai pe drum, sub îndemnul unui prieten, renunţase la mânăstire pentru staţiunea balneară din preajma ei, şi... sosise cu câteva zile înaintea noastră în acest loc, în care nici unul din noi, nu se gândea că va veni.

Parcă îl văd, cât de distrat ridicase ochii spre noi, când ne aşezasem la masa de lângă el, şi doar mama era o femee a cărei frumuseţe atrăgea toate privirile, dar el nu vedea pe nimeni; era atât de absorbit de lectura cărţilor sale şi avea o figură atât de tristă, că într'o zi îi spusesem mamii:

— De ce o fi stând atât de posomorît vecinul nostru, tare-i stă urît, îmi vine să-i spun.

Mama se strâmbase la mine, dar prea târziu, căci dânsul auzise, ridicase ochii, ne privise lung, şi... pentru prima dată îl vedeam zâmbind.

Chiar în ziua aceea deveneam prieteni şi îmi luam în primire slujba — din care, de atunci, niciodată nu m'a concediat: îi tăiam foile la cărţi.

Când vedea că'ncep să dau semne de plictiseală, mă lua cu drag de mână şi mă'ntreba:

— Ce ai spune mata dacă am merge să vedem ce fac veveriţele?

Şi sigur că nu puteam să mergem să le vedem în altă parte, decât acolo unde le plăcea dumnealor să stea, adică tocmai în copacii care înconjurau locul de tenis, unde îşi petrecea mama după mesele.

„O place şi pe mama, dar tot pe mine mă iubeşte, îmi spuneam eu în egoismul meu copilăresc, pe care totuşi, timpul nu vrea să-l desmintă.

Pe mine mă iubea mai mult, o dragoste neînţeleasă pentru toţi cei care-l ştiau cât de puţin îi plăceau copiii, înainte de a mă întâlni pe mine.

Nici el nu şi-o explica şi nici nu căuta în ea sensuri ascunse, numai câteodată când prea era mare identitatea dintre sufletele noastre îi spunea mamii grav, şi oarecum turburat:

— Câteodată înclin să cred în minuni, când mă gândesc câte evenimente neprevăzute au trebuit să aibă loc, ca să pot să vă cunosc.

Intr'adevăr, nimănui nu-i venea să creadă că nu sunt copilul lui.

Mama îşi avea explicaţia ei pentru tot ceea ce se 'ntâmplase, dar asta nu te-ar interesa, decât dacă ai putea să acorzi oarecare credibilitate, fenomenelor care scapă simţurilor obişnuite, sau, asta nu se poate, când trăeşti în preajma unui doctor, şi încă chirurg.

. . . .

Ada nu-mi vorbea.

O tăcere plină de înţelesuri se lăsase între cele două prietene. Prin antenele prelungite ale sensibilităţii lor, continuau să-şi spue, tot ceeace nu mai avea nevoe de vorbe, ca să fie înţeles.

Intr'un târziu, bolnava spuse:

— Acum pleacă, te rog. Trebue să se întoarcă Radu şi nu vreau să simtă că l-am îndepărtat ca să-mi eliberez sufletul, de grija care-l frământă.

Acum voi avea mai multă putere ca să-l opresc să cadă în depresiunea, în desnădejdea, cunoscută tuturor celor ce trăesc în preajma morţii; iar atunci când va trebui, mă vei înlocui tu.

Mariana, plecă, ducând cu ea un testament, a cărui dureroasă povară, îi îngreuia toată fiinţa.

O zăpăceau cele două feluri aşa de deosebite de a vedea şi de a-şi explica lumea: ale Adei, şi ale soţului său, neştiind care se apropie mai mult de adevăr.

Şi ideea morţii ! Calmul cu care o aştepta Ada era ceva nefiresc, şi se îndoia că şi l-ar fi păstrat până la

Continuare în pag. 12-a

sfârșit; până în clipa fatalei dar dureroasei sfâșieri, a ruperii din viață.

„Așa spunea și tata, își reamintește Mariana. El așa de zdrobit de greutățile vieții, așa de desgustat de nedreptățile și răutatea omenească, nu știe decât:

„Of ! de m'ar lua Dumnezeu, că nu mai pot. Ce am eu dela viață ? Incă o supă și încă o ciorbă, și încolo muncă și iar muncă, până la epuizare, până ajungi să ți se pară, că nu vei mai avea puterea să bați iar calea casei, că îți pierzi mădularele pe drum.

La începutul bolii, trimesese, neturburat, să i se cumpere loc la cimitir, dar pe urmă către sfârșit cât suferea, când știa că nu mai e nici o scăpare.

Sta în colțul canapelei și lacrămile-i brăzdau fața, ca unui copil, pe urmă, deodată, se muta pe scaunul dela birou și începea să bată cu furie în lemnul lui, dând mereu din cap.

Atunci, gonea din el ideea morții, care-l turbura mai rău ca durerile fizice ale boalei, și se tânguia:

„Nu vreau să mor! Chemați alți doctori, ăștia nu sunt buni. Să mă scape, să pot trăi, oricum, dar să nu mor.

Și când sfârșitul devenise inevitabil, când ultimele sclipiri ale conștiinței mai licăreau în el, nimeni din cei care-l iubeau nu putuse să-i fie aproape, căci suferința lui înfiora, făcea să-și piardă mințile pe cei care-l vedeau.

Teroarea morții îl prinsese în ghiarele ei, și trupul se încorda ca un arc, ca să-i scape; spaima vedeniilor lui lăuntrice îi rătăcise privirile, și ultimu-i suflu, înainte de destinderea supremă, fusese smuls, cu sânge, din adâncul ființei lui.

„Nu ! trecerea în moarte nu putea să fie așa de ușoară cum și-o închipuia Ada, își zice Mariana, intrând în casă.

— Ce-i cu tine, ce ți s'a întâmplat, sare, speriat dela masa de lucru doctorul.

„Ce rău trebue să arăt, ca să-și iasă din mutism, observă soția doctorului, și doar numai mă gândeam la moartea, dar să fiu eu în cauză? Eu am să'nnebunesc, când voi ști sigur că trebue să mor, pune dânsa lacăt, turburătoarelor gânduri.

— De unde vii, întrebă, supărat, Victor Stroici. Dela sanatoriu? Dar nu văd de ce ești atât de răvășită la față, căci Ada e aproape bine, și'n curând va părăsi patul.

— Da, da, în curând, izbucnește Mariana în plâns.

— Ei lasă, că te ert, și vă veți întâlni cât de des veți simți nevoia, să vedeți ce mai face Dumnezeu, prin ce semne vă mai dă de știre de hotărîrile lui, o mângâe doctorul, luând-o în brațe și culcându-i capul pe pieptul său.



Și Marianei îi e atât de necesară această destindere după atâtea zile de sbucium, că nu-și poate opri lacrămile; și-a schimbat chiar plânsul: din sbuciumat și cu sughițuri, a devenit calm, cu depărtate tresăriri, cu boabele de apă sărată, mici de tot, ca să ție cât mai mult.

— De ce suni Victor, șoptește Mariana.

— Ca sa-ți facă patul, să te culci, mi se pare că ai puțină febră.

— Nu, Victor!... Imi e atât de necesară căldura apropierii tale. De ce să mă înlături din brațele tale, ți-e atât de grea povara trupului meu? străbate deadreptul în sufletul doctorului, vocea tristă și plină de tânguiri a Marianei.

Din profunzimile ființei lui, se ridică, pură, dorința, nevoia de a calma, de a pansa rănile, scobite în sensibilitatea soției lui, de asprimea argumentelor și a tonului, aduse în ultima lor discuție.

Intotdeauna trăește o reînoire a dragostei lui pentru Mariana, în afecțiunea cu care simte nevoe s'o învălue, după ce, unul din inevitabilele conflicte — ce isbucnesc între doi oameni cu judecăți și raționamente proprii — îi înstrăinează pentru câteva zile.

Această diferență de temperatură sentimentală, se traduce printr'o învioare, o împrospătare, a gesturilor care concretizează iubirea: îmbrățișările sunt pline de vibrări și emoții magnetizante; desmierdările desvălue o caldă și comunicantă tandrețe, ele îi împletesc într'o bucurie aromitoare, într'o prospețime spirituală, din care își extrag în urmă, pentru mult timp, sucurile necesare înobilării și transfigurării vieții lor.

— De ce nu ești întotdeauna așa de plin, așa de îmbătător de dragoste, întreabă, câteodată, Mariana? Sunt timpuri când mi se pare că, eu cu adevărat nu exist pentru tine.

— Atunci înseamnă că o fază a evoluției s'a închis, explică — fără să vrea, pe un ton doctoral — dânsul.

In răstimpuri, sufletul pregătește alt ciclu, care vine cu tot plusul de senzații pe care-l comportă palingenezia, reînoirea lui.

Meritul nostru mare, e, că: pe când la alții caducitatea sentimentală nu e întinerită decât prin forțe străine de cămin, noi găsim mereu în noi, substanțele-i trebuitoare.

Și chiar, dacă, prin imposibil, neam menține la o temperatură sentimentală, ridicată și constantă, frecventarea ei ne-ar lua putința să-i aprecieze intensitatea, și ca impresie, pentru noi ar fi acelaș lucru, așa că tot mai bune sunt alternanțele: ele închid și dorința de înviere și puterea care o face posibilă.

Acum, trebue să te culci, revine doctorul la prezent. Uite ai frisoane. Ce copil neînțelegător ești. Dacă nu-ți era bine, de ce ai plecat de acasă... Nu vrei? Ei nu se poate. Prescripțiile doctorului se execută, nu se comentează. Te așez în pat, îți administrez cele necesare, și îți promit că stau lângă tine. Ai să-mi istorisești ce-ai făcut la sanatoriu.

— Nu, Victor! Te rog, să vorbim de altceva, se rugă glasul Marianei.

— Ce au putut să-și spue, se'ntreabă — neliniștit de frica ce străbate prin vocea soției sale — doctorul, dar ca să nu se vadă că a prins nuanțele-i neobișnuite, nu face nici o remarcă, și încearcă să-și înveselească soția.

— Mi se pare că ați pus la cale vreo surpriză pentru soțul Adei, și ți-e frică să n'o trădezi.

Dar Mariana a început iar să plângă.

— Suntem în plină criză nervoasă, spune doctorul.

Gata ! Nu se mai spune nici un cuvânt. Toată lumea se culcă, și mâne vom fi calmi, veseli și vom vorbi despre toate.

Și cu gesturi frumoase îi potrivește ușor capul pe pernă, o învelește cu cuvertura până în bărbie și stinge lumina.

— Eu mai am puțin de lucru... în 15 minute sunt lângă tine.

— Nici azi nu mă scol din pat? întreabă Mariana.

— Lasă, te scoli mâne; luăm săptămâna dela capăt ca să-ți meargă bine. Tot ești tu superstițioasă, răspunde vesel, doctorul.

— Da, dar stau de patru zile în pat.

— Nu-i nimic ! După câte știu nici un fel de treburi urgente nu-ți solicită prezența, în afară de casă. Pe Ada o văd eu în fiecare zi, și este pentru tine, sper, ca și când ai vedea-o tu.

Așa că azi, mai stai în pat, și mâne sau poimâne, mergem împreună la dânsa.

„Mergem împreună la dânsa”, repetă Mariana după plecarea doctorului. Asta înseamnă că Ada e bine de tot, căci niciodată până acuma doctorul n'a acceptat să o viziteze împreună. Ne putând, ca spirit pozitiv cum era, să asculte, fără nervi, deducțiile și explicațiile lor fanteziste.

Și liniștită, soția doctorului își reia locul, alături de eroii din „Unul din cuceritorii noștri” ai lui Meredith, și timpul trece nebăgat în seamă pe lângă dânsa.

Dar deodată, fără ca lectura romanului să-i poată motiva, fiori de neliniște o cuprind, mânile i se răcesc, tremură, și pe undeva prin suflet, o durere mare se adună și vrea să izbucnească spre lumină.

Fără să se gândească, Mariana sare din pat, se repede la telefon și instinctiv formează numărul sanatoriului.

Allo ! Allo ! Cheamă disperat, dar nimeni nu răspunde.

Mai stă câteva clipe, o veșnicie, pentru sufletul ei neliniștit și iar

Allo ! Allo !

Și iar niciun răspuns.

Neputând să aștepte calmă, ridică iar receptorul și formează la întâmplare un număr, ca să facă ceva.

— Allo !

— Vă rog, cine întreabă? Aici cimitirul Bellu.

In aceiași clipă, doctorul Stroici spunea internului:

— Nevastă-mea nu trebue să știe, deocamdată nimic, de acest neașteptat desnodământ.

Mi-e frică de o congestie cerebrală.

SANDA P...

SPECIAL de PAȘTI

A APĂRUT



O scandaloasă și alarmantă afacere diplomatică, — furt și asasinat. Cine?... Diplomatul japonez marchizul de Ossava? Gingașa Lady Guilmore? Cynthia Gould miliardara detectivă? .. Vâlvă mondială... Dezlegare extraordinară.

COMPLECT — 15 LEI („Romanele Captivante"). La chioșcari și librari.

Chinina, tratamentul profilactic al gripei

E fapt bine cunoscut în lumea întreagă, că chinina e arma de căpetenie a luptei preventive și curative contra paludismului, însă, pe de altă parte, e un fapt mai mult sau mai puțin cunoscut, că chinina este în acelaș timp un profilactic eficace contra gripei.

Se pare că acțiunea sa specifică în paludism ne face să uităm prețioasele sale proprietăți în multe alte cazuri. Insă mulți oameni își vor reaminti că altădată, recurgeam la pilulele de chinină — cu cel mai mare succes — în momentul în care gripa amenința, adică la apropierea iernii. De atunci, chinina a fost în parte înlocuită de alte remedii, dar nu a fost într'adevăr depășită.

Chiar în 1907, dr. Rabow a exprimat opinia, că chinina administrată în doze slabe și repetate, s'a arătat întotdeauna mijlocul preventiv cel mai sigur contra gripei.

Războiul mondial, care a dat ocazia mai multor epidemii grave de gripă, a dat medicilor posibilitatea de a proba acțiunea profilactică a chininei contra gripei. Astfel în 1918, profesorul Laubenheimer din Frankfurt am Main, a constatat că o mie de prizonieri dintr'un lagăr au fost feriți de gripă, fiindcă au luat câte 0,25 grame de chinină pe zi, pe când alți prizonieri, care nu luaseră chinină — s'au îmbolnăvit.

După războiu, încrederea medicilor în chinină s'a reînoit, iar în ultimii ani au apărut numeroase articole în reviste medicale citând observații convingătoare asupra eficacității chininei.

Când în 1933, o epidemie de gripă amenința Berlinul, profesorul Spitta, care el însuși era sensibil la infecția gripei, a recomandat zilnica administrare a unei mici cantități de chinină, ca preventiv. El s'a supus — ca și familia sa — la acest regim, care le-a permis să nu se îmbolnăvească de gripă timp de 15 ani.

Toate acestea confirmă proverbul: Nimic nou sub soare. Medicii de azi regăsesc întrucâtva medicamentul încercat din timpurile străvechi.

După observațiile făcute, se poate spune că 20-30 centigrame de chinină, luată zilnic, ferește pe oricine de gripă.

SPECIAL de PAȘTI

A APĂRUT





AVENTURIERĂ ? MARTIRĂ ....

Dela țigancă de șatră la tronul de împărăteasă și până la prăbușirea dramatică în camera torturilor. Pasionantă biografie romanțată.

Complect 8 LEI — la chioșcari și librari

CĂRNURI SFÂRTECATE

Sgomot de paşi grei a poposit la felinarul din colţul străzii. Două umbre s'au îmbrăţişat sughiţând şi legănându-se ca pe valuri. Un câne a lătrat silnic pe undeva şi zările parcă s'au mai limpezit.

C'o mână în buzunarul pantalonilor, cu alta agăţată de reverul pardesiului şi cu pântecul scos înainte, Manole Roşu privea nedumerit dimineaţa murdară. O clipă a fost atent la cumnatul-său, Şerban Mălin, care se străduia zadarnic să meargă drept, apoi, c'o lovitură de picior, a repezit poarta în ţâţâni şi, când sprijinindu-se de pereţi, când sgâriind aerul cu degetele, căuta s'ajungă cât mai pe nesimţite în camera lui din fundul curţii.

Nu ştia ce i-a spus Şerban şi dece s'au sărutat ca două mueri. Se 'nvârtea pământul cu el, şi-l ardea în piept vinul lui David.

Lumina lămpii, trupurile desvelite ale copiilor şi nevasta — ghem în capotul maron, cu buline mari, negre, cu părul răvăşit pe gât, pe umeri, cu gura deschisă între cutele adânci ale obrajilor cu riduri şi încreţituri — l-au supărat dintr'odată. Scrâşnind din măsele, s'a repezit cu pumnii în ea. Odaia s'a umplut de gemete, de ocări şi de ţipete stridente... Un scaun şi-a înecat trosnetul într'o bufnire plină, uşa s'a trântit violent şi Ana, strângând copiii în pătură, hohotea afară, în răcoarea jilavă şi în mirarea cucoanei Tinca proprietăreasa.

— Vin'aci, arde-l-ar focul de pârlit...

In curte n'a mai rămas nimeni. Din ce în ce mai rar şi mai stins, înjurăturile lui Manole ciocăneau somnul şi liniştea vecinilor. Când s'au potolit cu totul, le-au urmat sforăiturile sonore, prelungi, intercalate între orăcăituri scurte şi ritmice.

Intr'un târziu, coana Tinca a eşit în prag, a iscodit fugar prin curte şi, făcând un semn, s'a aşezat mai la o parte, cu mânile în şolduri, încruntată şi protectoare.

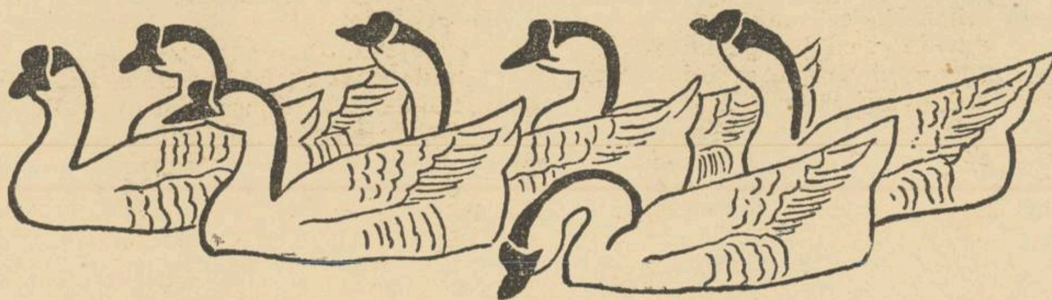
— Du-te la lucru...

Ana i-a mulţumit stins, fugind apoi cu plozii înfăşuraţi în pătură şi cu gândurile încâlcite. Avea de spălat la madam Ionescu şi nu ştia dacă, aşa sdrobită cum era, mai putea face vreo treabă. O durea capul, şi coastele, şi ochii...

Freamătul străzii i-a mai domolit svâcnirile tâmplelor şi i-a uşurat respiraţia grea. Micuţii îi adormiseră în braţe, cu frunţile pe umeri. Mângâindu-i din priviri, a oftat adânc şi o lacrimă i-a muşcat genele.

Ingrijind să nu-i trezească, i-a aşezat în maldărul de rufe murdare şi, cu mintea plină de faptele lui Manole, a 'nceput să robotească. Aci i se înfăţişa primăvara cu flori, cu dragoste şi cu cerere de căsătorie, aci vara înbălsămată şi caldă, când Sănducu, primul copil, i-a salutat ţipând şi lovind aerul cu mânile şi picioarele lui grăsuţe, aci iarna viforoasă, când Manole a venit prima dată beat şi a bătut-o — toate se adunau molcom şi se depărtau pe nesimţite, ca într'un joc de umbre şi lumini. Şi Ana, cu mânecile sumese, cu şorţul de stambă vărgată ud pe pântec, cu figura aspră, colţuroasă, inundată de sudoare, spăla rufele neobosită şi calmă ca o vită... I se încreţiseră palmele şi se făcuseră albe ca varul. Degetele îi sângerau pe la încheeturi şi aburul cald i se 'ndesa în plămâni din ce în ce mai mult. Pumnii i se 'ncleştau, ba pe rufe, ba pe săpun, şi se răsuceau fără grabă. Şipotul de ape sărea peste sforăitul focului din cazan, alerga prin odae şi cădea în sufletul Anei ca pe o stâncă singuratică pe ţărm...

Un ciocănit în uşe a făcut-o să clipească des. In prag, Sofia se apăra cu poşeta de aburul ce năvălise afară, neplăcut surprinsă de mirarea cumnatei sale care încremenise sprijinită pe albie.



— M'a îndreptat Tinca aci...

Din torentul de vorbe al Sofiei, însoţit în mare parte de gesturi din sprincene, din buze, din mâni, ba uneori şi din mlădierile şoldurilor, Ana a 'nţeles că-i cere împrumut pantofii din piele de şarpe.

— Dă-mi-i, zău, mă duc diseară la o petrecere şi vreau să fiu şic — c'ai mei s'au cam terfelit şi frate-tău n'are bani să mi-i repare la repezeală.

— Nu pot; merg şi eu undeva cu Manole.

— ...?! Dece nu laşi pe altă dată?

Incepuse să frece iarăşi rufele, fără nicio schimbare în expresia figurii şi fără să mai dea vreo atenţie Sofiei, care se agita din ce în ce mai încuiată şi mai nepoliticoasă. Primise un ghiont mai tare decât cei obişnuiţi primiţi dela Manole; aflase, desigur, dela Tinca destule şi n'o compătimea sau măcar n'o lăsa în pace, ba, o mai şi umilea.

— Ei, nu ţi-i dau, „cerşeşte" la altcineva.

— Să-ţi fie ruşine, dobitoaco...

Brusc, o plesnitură ca de băşică de porc s'a răsucit în aer. Sofia, cu obrajii uzi şi roşii, cu buzele tremurânde şi cu genele larg deschise, s'a clătinat o clipă, apoi a dat buzna în curte, zăpăcită şi înlăcrimată.

Ca şi când nu s'ar fi întâmplat nimic, Ana a vârât cămaşa domnului Ionescu în apă, a săpunit-o domol şi a început s'o frământe fără gânduri, fără poftă şi ca sub o povară covârşitoare. Şi aburii din cazan i se 'ndesau în plămâni şi lăturile îi udau pântecul...

Numai Manole n'a vrut să ştie cât muncise şi cât de obosită era. I-a luat aproape toţi banii c'o înjurătură cruntă şi a plecat fluerând. In colţul străzii s'a oprit nedumerit, a răscolit cu privirea în dreapta şi 'n stânga, apoi agale, s'a lăsat în voia paşilor şi a întâmplării. Nu ştia unde să se ducă şi nici ce să facă. Dormise toată ziua, era odihnit şi simţea nevoe de mişcare. In treacăt şi-a adus aminte că trebuia să lipească o ţeavă la cişmeaua domnului Gherase, că domnişoara Fifi, fata proprietăresei, îi rugase să-i zugrăvească odaia, c'avea de reparat o antenă — şi socotind cât ar fi câştigat, a zâmbit cu amărăciune.

Se 'mpestriţa oraşul cu becuri aprinse şi resfrângea sub bolta de 'ntuneric un voal murdar de lumină.

Strada principală a mahalalei l-a primit pe Manole în huruit de tramvai şi 'n valuri de oameni gălăgioşi şi grăbiţi. Soneria cinematografului ţârâia necontenit, peste hărmălae, peste spikeriţa care muşca văzduhul din pâlnia de ebonit şi peste indiferenţa trecătorilor. Impins când într'o parte, când în alta, Manole s'a oprit la „Cafeneaua Voiajorilor". Din nourul de fum de ţigări, statura înaltă şi uscată a lui Şerban, bătându-şi mersul pe tocuri de cauciuc, s'a deslipit ca un plasture.

— Cumnate, un provincial de jumulit. Să-mi ţii isonul şi să pierzi.

Fără să-şi dea seama, s'a pomenit la o masă din fundul sălii, recomandându-se unui bărbos lat în spate şi cu neastâmpăr în ochi. Sgomotul de zaruri, de bile, de voci, şi cărţile noui, şi coniacurile nesfârşite, şi fumul de ţigări — l-au zăpăcit cu totul. Nu-i plăcea lui să stea în cafenea şi să joace: erau pe-afară alte distracţii şi nici la bodegă nu şi-ar fi pierdut timpul degeaba. Dar, de, un cumnat are...

Cât a stat ascultând orbeşte de semnele ce-i făcea Şerban pe sub masă — nu ştia. Fumase mult, băuse şi mai mult şi pierduse toţi banii. Sala se mişca ameninţător pe la colţuri şi un biliard s'a răsucit violent... Zvârlind cărţile, Manole s'a ridicat greoi, a strâmbat plictisit din buze şi, smucind pantalonii de betelie în sus, şi-a arcuit sprinceana către Şerban.

— Du-te, dragă, la Sofia şi-i spune că nu pot să merg cu ea căci sânt ocupat cu domnul.

Răcoarea nopţii l-a înviorat o clipă, apoi jarul din ceafă i se întindea încet în corp şi Manole simţea mai nepotolit un imbold de mişcare, de risipă de energie.

Un câne mic lătra şi schelălăia înfocat, retrăgându-se cu înaintarea lui Manole, până la uşa stăpânilor, unde s'a făcut ghem, mârâind şi tremurând. Vecinii nu s'au deranjat să iasă în curte şi nici o perdea nu s'a clătinat. Injurând potaia şi pe Şerban care se mutase într'o văgăună întortochiată şi neprietenoasă, Manole a bătut în geamul cu perdea şi lumină palidă.

— Stai puţin, cumnate, sânt desbrăcată.

— Poţi să te culci atunci. — Şerban nu vine curând.

— Poftim înăuntru: o cafea nu strică.

S'a aşezat pe un scaun, stingherit, cu vâjâit în urechi şi cu flacări pe gât. Dintr'odată s'a pomenit să vorbească despre Şerban, despre mătăhălosul din provincie şi despre toată cafeneaua voiajorilor.

Capotul albastru, înflorat cu alb, se desfăcea la fiece mişcare şi Manole îşi răsucea mai repede pălăria în mâni, ochii lui căutau mai aprig şi glasul i se 'năsprea din ce în ce mai mult.

In faţa oglinzii, Sofia şi-a aranjat fugar o buclă, a mai şters pe obraji pămătuful de pudră şi, punând maşina de spirt pe masă, l-a privit ciudat pe cumnat şi a încreţit sprincenele. Ca în transă hipnotică, a luat cutia de cafea şi ceştile din dulap, şi când sforăitul vioi al spirtului aprins s'a înălţat până la ea, l-a fixat pe Manole îndelung, iluminată şi abia stăpânindu-şi un hohot de râs.

Incurcat şi mai mult, Manole a tăcut şi, ruşinat brusc, a plecat fruntea, mototolind mai tare borurile pălăriei. Târşit uşor de papuci l-a răzbit până în suflet. Fără voe şi-a ridicat capul. Sofia s'a arcuit felină dela mijloc şi, apucând poalele cămăşii, a prins a zâmbi.

— Să fii cuminte, Manole...

Scaunul s'a răsturnat şi patul a bufnit... Respiraţii grele se luptau cu maşina de spirt, cu clocotul apei şi cu un cântec de prin vecini. Un gemăt înăbuşit, o încordare mai anevoioasă şi acelaşi tremur în cărnuri i-a străbătut fulgerător.

Cânele mic a sgâriat brutal liniştea, lătrând şi schelălăind îndârjit. Alarmată, Sofia a 'nceput să se 'mbrace, muşcându-şi buzele şi înlăcrimată pentru capotul întors pe dos. Manole a dat buzna afară, cu o mână pe pălărie şi cu alta încleştată pe briceagul din buzunarul hainei. In urma lui, o uşă s'a închis calm şi două umbre s'au sărutat pe-o perdea. Cânelui mic i-a venit iarăşi curaj şi s'a repezit spre poartă, muşcând pata neagră ce lovea în călcâele lui Manole.

Tocmai acasă i s'a mai limpezit puţin pâcla de pe ochi şi i s'a curmat vâjiitul din urechi. Ana dormea tot ghem şi copiii erau tot desveliţi, răschiraţi de picioare şi de mâni, cu pântecele goale şi cu feţele crispate. Sofia, cu şanţuri adânci în colţul gurii, cu obrajii sbârciţi şi cu părul sur pe la tâmple, l-a înduioşat. Apucând-o de umeri, a zguduit-o blând şi glasul lui aspru a sgâriat liniştea.

— Ano, scoal'; dă-mi să mănânc.

Femeia a sărit din pat speriată, l-a privit lung, nedumerită parcă, şi buzele ei palide abia despicau şirul regulat şi dogit al ceasornicului.

— N'avem mâncare; ne-am culcat flămânzi.

Manole a simţit o svârcolire în piept şi-o toropeală caldă i s'a întins în tot corpul. Incruntat şi leneş a 'nceput să se desbrace. Patul a trosnit sub greutatea lui. Ana a mai stat o clipă rezemată de tăblia patului, ascultându-i respiraţia uşoară, apoi, căutând din ochi icoana, a pogorît o cruce mare şi evlavioasă.

Se crăpase bine de ziuă. Cerul plumburiu căina frunzişurile ruginite şi lăcrima dimineaţa tomnatică. Prin curte se auzeau sgomote de uşi deschise, de paşi, şi de apă risipită la cişmea. Vocea proprietăresei a salutat chiriaşii ocărând dulăul bătrân ce-i strânsese la prag toate ciolanele găsite.

—Ano, te-ai sculat?

Perdeaua ridicată violent a lăsat în fereastră spaima Anei şi degetul noduros lipit pe buze. Cucoana Tinca, agitându-şi mânile scurte şi groase, a murmurat ceva neînţeles, izbind apoi în călcâe papucii cu pampon roş şi cu tocuri trei sferturi. In urma ei, Ana, încheindu-se la capot, zâmbea măgulită şi înveselită.

— Te-am chemat, soro, la cafea. A venit nemernicul?

— Doarme.

— Şi nu te-a bătut?

— Nu.

Nedumerită şi neîncrezătoare, Tinca a măsurat-o pe Ana de sus şi până jos, apoi, încrucişându-şi braţele, s'a aşezat pe scăunel, lângă sobă.

— Să ştii că-i lucru mare, maica; s'a întâmplat ceva.

Ceştile pântecoase se plimbau calm şi sorbituri prelungi umpleau camera. Cucoana Tinca îşi răsucea încet o ţigare din cutia de tinichea, plină de tutun, nepricepându-şi gândurile şi purtarea celui mai turbulent dintre chiriaşi. După o clipă, Ana s'a ridicat, cu genunchii trosnind şi, sărutând mâna proprietăresei, a rostit mai mult ca pentru sine.

— Mă duc la lucru, la doamna Clara.

— Bine fetiţo. Diseară să-mi spui şi mie ce mai este pe-acolo.

Un pumn îl ciocănea din ce în ce mai tare şi mai neiertător în moalele capului. Ameţit şi cu respiraţia chinuită, Manole s'a svârcolit puternic... Uşa tremura în ţâţâni şi clanţa plesnea sec încuetoarea. Sărind din pat, Manole a 'nceput să strige întărâtat.

— Hoo, bă, îmi spargi geamurile.

— Deschide odată, neică, deschide.

Tremurând, David birtaşul îşi ştergea năduşala de pe frunte c'o batistă imensă, colorată şi cu trei vărgi late pe margini. Imediat a izbucnit parcă din toată fiinţa lui o poveste repede şi încâlcită. Glasul lui aspru sfârteca toate cuvintele pe la jumătate şi n'avea timp să le rotunjească, să sboare întregi, necontenit şi năvalnic înghesuite pe buzele cărnoase. Aşa cum era el — scund, burduhănos, cu barbete roşcate, cu nas vulturesc şi cu ochii mici, supărător de neastâmpăraţi — tot alarmismul lui părea neverosimil

Continuare în pag 14

și burlesc. Pe Manole l-a îmbolnăvit un zâmbet, dur înțepenit în colțul gurii de gestul final și dramatic al degetelor scurte și groase încălecate pe pântecul lui David.

— Șerban — la spital; provincialul — la poliție.

Manole a priceput dintr'odată tot ce s'a întâmplat. Fulgerător reconstituia în minte, după frânturile vorbelor lui David, încăierarea dela cafeneaua voiajorilor. Șerban prins trișând a scos briceagul, dar namila bărboasă și lată în spate, i-a desfăcut burta chiar cu el.

— L-am văzut, neică, întins pe dușumea și am auzit cum striga să ai grijă de Sofia.

Zâmbetul, descătușat subit din crispare, a luminat toată figura lui Manole. Surprins, David a clipit des, a 'ncruntat sprincenele și, lăsându-și prietenul singur, a murmurat zăpăcit și încurcat:

— Al dracului parșiv...

Când poarta s'a închis, camera lui Manole s'a umplut de-o cascadă de râs. Fluerând apoi și grăbindu-se, a început să se îmbrace și să migălească la oglindă, mai atent decât altădată.

In fața Sofiei încă lenevoasă în pat, toată bucuria lui s'a risipit într'o teamă necugetată și un fier roșu i s'a svârcolit în piept.

Vestea cea mare a căzut, rostită calm, și Sofia înălțând din umeri, nepăsătoare, a 'ntins amantului brațul gol și i-au sclipit ochii ca mărgelele în lumină.

...Și nimeni nu s'a dus la Șerban, la spital. Doar Ana, strângând sub broboada învechită o sticlă de lapte și-o revoltă covârșitoare, a mângâiat mâna rănitului și i-a sărutat fruntea udată de sudoare și de lacrimile ei.

— Ce făcuși, frățioare, ce făcuși...

Gemetele lui slabe i-au rămas fierbinți și tăioase în inimă cum va fi fost fierbinte și tăioasă lama ce l-a spintecat. Totuși, când poarta de fier a repezit-o în furnicarul gălăgios al străzii, l-a fericit pe Șerban care nu știa că nevasta lui și-a ales de amant chiar pe cumnat. Aflase și ea de la Tinca, dela Ilie precupețul, de la găzar, despre „rușinea din mahalaua cheiului".

De două zile nici nu mai îndrăznea să se urnească din casă. Fiecare trecător i se părea c'o întreabă, c'o descoase insistent, răscolindu-i viața și traiul ei cu Manole. Numai la cucoana Tinca se mai ducea din când în când. Spuneau o vorbă, două, sorbeau din cafele și cădeau amândouă pe gânduri, prostite de fapta lui Manole și de ocara mahalalei. Mai ciugulea și câte ceva de mâncare, proprietăreasa având destul și fiind și singură: le trebuia mai mult copiilor căci ea primise atâta amărăciune în suflet, încât nu-i mai era foame, nici sete și nicio clipă de somn nu se mai lipea de ea.

Nici prin casă nu mai deretica. Paturile erau mereu răvășite și pe masă stăteau coji de pâne și farfurii murdare. Se 'nghesuia într'una în vreun colț întunecos, cu bărbia în palmă, cu ochii ficși și cu mintea goală. Pe Manole nu-l mai văzuse de mult; poate de-o zi, două sau de-o săptămână...

Din acalmia încuibărită în ea, o mai îmbrâncea uneori cucoana Tinca. Cafelele se beau mai în tăcere, mai trist decât niciodată și într'o moleșală de gânduri și de gesturi. Ana simțea atunci că aproape de ea mai este și altceva decât fapta lui Manole și batjocura mahalalei. Căuta din ochi copiii oropsiți prin vecini și lipsa lor o trântea iarăși în abis. Proprietăreasa dăduse nouă acatiste la biserică și se ruga zilnic pentru ea, dar Dumnezeu n'o binecuvânta decât cu durerea.

— De ce nu mergi, soro, la târfă; s'o bați sau s'o faci de râs, soro?

Cu cotul rezemat în șold și cu două degete pe obraz, cucoana Tinca a bolovănit ochii speriată singură de-atâta îndrăzneală. Impietrită pe scăunel, cu brațele pe genunchi, Ana parcă nici nu auzise. Dulăul bătrân rodea afară, lângă prag, niște ciolane tari și, în ronțăitul lui, liniștea se sfărâma greu și încăpățânat. Intr'un târziu, cucoana Tinca și-a continuat șirul vorbelor, tot nedumerită și naivă.

— E musai să faci ceva; e musai....

Da, trebuia făcut ceva; să nu se lase călcată 'n picioare!... Dar ce?!... Intrebarea a plesnit-o în frunte, covârșitor de imensă și de pustiitoare. Impinsă de un resort tainic, Ana s'a urnit șovăind, cu pași de olog și cu inima de plumb. Proprietăreasa s'a închinat înfiorată de teamă și-a oftat cu genele umede și cu jar pe buze.

Nici sgomotul străzii, nici implorarea cu mătănii și tămâe a cucoanei Tinca, nici dorul copiilor — nimic nu mai răzbea până la ea. O rupsese de undeva un puhoi năpraznic și-o purta în voia lui neștiută...

Tocmai la Sofia, carnea i-a tremurat scurt și-un fior rece i s'a împlântat în spate ca un pumnal lung. Prin zarea tulbure l-a deslușit pe Manole acoperindu-se cu plapuma pe cap. Ca într'un coșmar, cumnata s'a ridicat pe marginea patului. Cămașa prinsă de-desuptul ei, a lăsat-o cu pulpele și cu sânii impudic desveliți. Căscând și întinzându-se cu degetele încleștate pe ceafă, Sofia a ciocănit în Ana o brutală nepăsare.

— Ce vrei?

S'a pornit în ea un torent de reproșuri și ocări. Totuși buzele palide n'au descătușat decât respirația chinuită. Cu privirea fixă pe movila plapumei, Ana, amețită și buimacă, a rupt ghiara ce-o sgâria în gât.

— Te cheamă copiii, Manole; te cheamă, zău...

— Hm, m'ai lovit cu rufa udă și nu te mai cert și nici nu mă răzbun. Ești plătită....

Un cnut nevăzut i-a biciuit obrajii și sufletul. Indobitocită și fără puteri, a sărutat podeaua cu genunchii.

— Copiii, Manole, copiii...

— Ieși, ieși... — și Sofia bătea din piciorul gol și arăta ușa cu degetul întins în aer și în pupilele Anei.

Un domn a luat-o de braț și-a rezemat-o de-un pom. Glasul lui blând i-a netezit timpanele.

— Ți-i rău, femee?

— Puțin numai — a șoptit Ana stins, încordată în ea disperat ca să se ție bine pe picioare și să se îndepărteze singură.

Cum a plecat de la Sofia, pe unde-a fost și ce a făcut — nu mai știa. Se 'nnoptase de-abinelea și ea tot rătăcea la voia întâmplării, flămânzită și împovărată de durere.

Intr'un târziu, s'a pomenit mirându-se de ușa spartă și căzută din balamale. La cucoana Tinca era întuneric și în curte țipenie de om. Pata neagră, cu așchii de lemn și cioburi de geam, rânjea sinistru pe cenușiul zidului scorojit și crăpat.

— Ano!

Infiorată dintr'odată de bucurie, a pășit pragul peste ruina risipită de Manole. Degete strânse pe grumajii ei, i-au curmat brusc și rece, toată goana sângelui prin vine. O ploae de ghionți duri i-a căzut pe față, pe piept și în suflet... Neîncetat, Manole o bătea cu pumnii, cu picioarele și cu scaunul. Ghem pe dușumea, Ana aștepta să obosească el și să-i dea pace. Și loviturile nu mai conteneau și-i tocau trupul bucată cu bucată... In cameră se auzeau bufniri îndesate, respirație anevoioasă și glasul răgușit al lui Manole.

— Așa, să mai vii după mine...

De-odată Ana s'a svârcolit ca un șarpe pe jar și Manole a căzut pe dunga patului. Cratița de tuci, înfierbântată și grea, s'a ridicat de pe mașină în mânile ei noduroase. O clipă a mai stat suspendată în aer, apoi a căzut pe toată fața lui Manole. Un horcăit scurt a întărâtat-o și mai mult. Din ce în ce mai des, cratița cădea pe carnea însângerată, spărgând sec tidva...

Na, și na; na, și na; na, și na!...

VASILE G. PEMA



Pe urmele poetei Sappho

In anul 380, întreaga operă a poetei Sappho a fost condamnată. In 1073 această operă a fost arsă, așa că au mai rămas 11, 12 mii de versuri, în care se cuprind, după cât se știe, nouă cărți de cânturi lirice, două ode de 16 și 24 versuri, câteva fragmente păstrate ca exemple de gramatică și metrică. Dintre cele două ode, una a fost integral transmisă de Denys din Halicarnasse, a doua e necomplect transmisă, dar amplu comentată de Longin în tratatul său despre sublim.



Sappho după o frescă din Herculan

In prezent s'au mai descoperit noi fragmente în „papyrusurile" găsite în Egipt, din care unele au un oarecare înțeles, pe când altele nu sunt decât „praf de vorbe împrăștiate, fărâmături de fraze și zdrențe de litere", zice Mario Meunier.

Restituirea unor asemenea texte nu inspiră mare încredere, deși sunt în genere datorite răbdătoarei și migăloasei munci a unor heleniști desăvârșiți, căci se întâmplă cu manuscrisele ceia ce s'a întâmplat în totdeauna cu statuile și monumentele restaurate. Ele sunt deformate chiar când se datoresc mânilor unor artiști îndemânatici. Restaurarea textelor poetei Sappho este cu atât mai grea cu cât opera sa este mai originală, de o grație cu totul personală, de o senzibilitate discretă deși arzătoare până la rătăcire.

Editura „Collection des Universités de Frances" (Association Guillaume Budé), ne redă o nouă culegere a operelor lui Alceu și Sappho. Ediția aceasta a fost pregătită de Théodore Reinach, din nefericire decedat înainte de a o vedea apărând, dar care avea un adevărat cult pentru „divina Sappho" și despre care scosese în 1911 un studiu întitulat: „Pour mieux connaître Sappho".

Tot cu aceiași devoțiune Aimé Puech a continuat și a pus la punct imprimarea studiului lung și amănunțit al lui Th. Reinach, care era foarte avansat când moartea i-a întrerupt pe neașteptate activitatea.

Volumul conține două erudite și savuroase „Introduceri", datorite în totul lui Aimé Puech, autor bine cunoscut și apreciat al operei: „L'Histoire de la littérature grecque chrétienne". Aceste introduceri sunt două studii fine, elegante, strânse și informate din tot ce a putut descoperi critica modernă din toate probabilitățile și din oarecare lucruri certe, rămase asupra vieții și operei celor doi „aezi" ai insulei Lesbos. Din minunatele sale pagini consacrate poeziei lesbiene, se desprind în adevăr lucruri foarte interesante și necunoscute în genere asupra acestei insule. Lesbos a fost în Orient pentru Athena ceia ce a fost Sicilia în Occident. Rasă activă, războinică, entuziastă și senzuală, Lesbienii au iubit cu preferință muzica, dansul și plăcerile materiale ale vieții. In tot cazul, muzica îi datorește în deosebi gloria sa, căci din Lesbos a plecat pentru a se răspândi în Grecia arta „citharedei", precum și acea formă poetică pe care azi o denumim poezie lirică.

Aimé Puech caută să reconstruiască personalitatea acestor doi cântăreți lesbieni cu o prudență plină de tact, într'o imagine echitabilă, ca poeți cu individualitate proprie, ce au exprimat în opera lor „efuziunea sentimentelor personale", adică îi „restitue în adevărul istoric". Aceasta înseamnă că se trudește a stabili nu numai textul din fragmentele pe care le are la dispoziție, ci și traducerea cât mai exactă ce ni se dă în această ediție, fără a încerca să reproducă sau să traducă fragmentele cu neputință de a fi redate.

S'a găsit însă un hârb de poterie egipteană pe care e imprimată o odă a poetei, necunoscută până la această descoperire. Ea nu fusese încă descoperită când s'a publicat cartea lui Th. Reinach și Puech și din această cauză nu figurează acolo.

Nu trebue să surprindă faptul că s'a găsit transpusă pe un hârb de oală. Era un obiceiu răspândit în Grecia antică acest fel de transcriere. Astfel, se zice că Cleanthe, în anii săi de studiu și sărăcie, neavând tablete de ceară, obișnuia să noteze pe hârburi de vase cele ce învăța dela maestrul său Zenon. In săpăturile din Egipt s'au găsit multe din aceste rămășițe de vaze ce erau înscrise exerciții școlare și bucăți alese de proză și poezie. Este însă pentru prima oară când se descopere un astfel de document purtând pe el un poem de Sappho. Se presupune că hârbul acesta este din secolul al II-lea înainte de Christ și este cel mai vechiu document din cele existente. E de fapt o mică odă, în optsprezece versuri, ce se pot citi destul de lesne. Iată traducerea franceză publicată în „Messager d'Athène" și reprodusă de Mario Meunier în „Nouvelles Littéraires":

... *C'est chose enchanteresse le bosquet les pommiers. Les autels fument sur le sommet; le frais ruisseau murmure entre les branches dans le silence; tout l'enclos est ombragé de roses et il exhale une divine langueur. La riante prairie est en fleurs et sous les branches fleuries des arbres, s'epand un doux parfum... Viens donc avec tes couronnes, o Kypris, rafraichir nos corps de nectar et de joie!"*

Un film epocal

Cetatea Tăcerii cu Annabella și noul June-prim George Lancret



Despre filmul „Cetatea tăcerii" am avut ocazia ed-a mai vorbi. Redăm mai jos, o parte din raportul Comisiunii Internaționale ed Filme, ce se întrunește în fiecare an la Veneția și care a acordat cea mai înaltă distincțiune „Cupa Volpi", marei vedete „Annabella".

„Suntem de părere că trebue acordată CUPA VOLPI, artistei ANNABELLA, pentru creația covârșitoare ce-a realizat în filmul „CETATEA TĂCERII", film pe care deasemenea îl menționă mca cel mai bun din toate ce ne-au fost prezentate în acest an."

O mențiune specială pentru George Lancret, care în rolul studentului Birsky se înscrie în galeria primilor amorezi de calitate excepțională.

V A R I A

Săptămâna trecută în fața unei numeroase și selecte asistențe din lumea învățământului, au fost prezentate la Paris cinci filme realizate de casa Larousse, care redau pe înțelesul copiilor progresele științei moderne și ultimele descoperiri ale timpului. Unul din filme este consacrat mișcărilor omului, unde se face o îndrăzneață întrebuințare a razelor X, datorită cărora se poate vedea jocul diferiților mușchi. Alt film, intitulat „Lecția lucrurilor", pune la nivelul înțelegerii celor mici de tot, experiențele de laborator și stările corpurilor, aerul, apa. In fine, în celelalte pelicule ni se arată fazele așa numitelor arderi vii, experiențe foarte greu de realizat în școală.

Astfel, pe lângă învățământul prin carte, ia naștere un nou fel de învățământ care permite copiilor să observe fenomenele pe care ochiul nu le poate surprinde și pe care textul nu ar putea să le redea atât de viu ca cinematograful.

*

La Hohenlychen, la 50 km. depărtare de Berlin, există o școală de atletism pentru infirmi. Oamenii care au pierdut prin accident o mână sau un picior, învață acolo să-și recapete încrederea în sine. Și adeseaori se pot vedea la Hohenlychen bărbați cu un singur picior făcând salturi în înălțime sau lupte de box între adversari care nu au decât o singură mână și un singur picior.

*

In cursul unei conferințe ținută luna aceasta, scriitorul italian Marinetti povestește ultima vizită pe care a făcut-o lui d'Annunzio, cu câteva zile înaintea morții acestuia. D'Annunzio era aproape de agonie dar își păstrase întreaga luciditate a geniului său. La un moment dat, foarte simplu, pe un ton de completă sinceritate, el a mărturisit: „Pot să-ți spun, trebue să-ți spun că singurul meu maestru a fost Gustave Flaubert. Scrisul lui este modelul a ceeace am căutat întotdeauna: eleganța în violență".

*

Cincizeci de mii de soacre și delegate ale lor s'au adunat la Amarilla, în Texas, cu ocazia „zilei soacrei", organizată sub patronajul d-nei Roosewelt, cea mai bătrână soacră din Statele Unite. Această bizară manifestație a luat naștere din dorința de a reabilita situația soacrelor, față de care se arată multă dușmănie, nu numai în America. Dacă se va reuși, multe căsnicii își vor recăpăta bunul trai și se vor rări divorțurile.

*

Un muzicant francez, Henri Sauguet a compus o operă având ca subiect „Călugărița din Parma", romanul lui Stendhal și peste puțin timp va fi reprezentată pe scena Operei din Paris. Tot acum, un alt roman al lui Stendhal, „Roșu și Negru", este adaptat pentru cinematograf.

Peste patru ani se împlinesc tocmai o sută de ani dela moartea marelui scriitor francez și opera lui nu a îmbătrânit de loc. Multe din precocele sale descoperiri au fost recunoscute ca exacte și multe din profețiile lui s'au realizat. Niciunul din scriitorii generației sale, afară de Balzac, nu este așa de aproape ca spirit, de noi. Mereu i se închină studii și biografii și pare atât de ciudat că abea după 40 de ani dela moartea lui, a fost descoperit. Numai printr'o întâmplare, un curios care răsfoia în biblioteca din Grenoble, a dat de manuscrisele învechite și pline de praf ale lui Stendhal. Le-a citit pentrucă nu avea ce face, se entuziasmează și găsește repede un editor. De atunci începe gloria lui Stendhal. Dealtfel, el singur a profețit că nu va fi înțeles decât abea pe la 1900.

*

Contrar celor ce credea Nansen, exploratorul rus Papanin a descoperit la Polul Nord existența unei vegetații. S'a găsit mai ales un fel de mușchiu despre care Eschimoșii spun că dispune de multe calități. Inșiși exploratorii s'au convins de gustul lui delicat, mâncându-l amestecat cu slănină. Mușchiul polar mai are însă o calitate: aceea de a combate cu succes obezitatea, fără să strice sănătății. Peste puțină vreme, probabil că vom importa mușchiul polar pentru elegantele noastre care vor să-și păstreze silueta.

*

La New-York există o biserică pentru surdo-muți, care a fost clădită în 1898. Slujba este făcută în acest locaș de închinare de un preot surdo-mut. Biserica are și un cor al său, dar cântecele sunt înlocuite prin mișcările brațelor și ale mânilor. Pot predica și alți preoți, dar interpreți speciali traduc prin gesturi spusele lor.

*

La vârsta de 16 ani, unul din magnații căilor ferate americane, Henri Huntinghton, s'a apucat să colecționeze cărți și tablouri. Dar a făcut-o atât de bine, cu atâta înțelegere, încât după moartea sa, operele adunate în proprietatea dela San Marino, reprezintă o valoare de opt miliarde lei.

*

Drapelele japoneze erau odinioară făcute din lână, ca toate drapelele din lume. Dar de acum înainte ele vor fi confecționate din mătasă, care este simbolul civilizației nipone. De asemenea, mătasa va înlocui pielea, cauciucul și chiar pânza care sunt produse de import. Japonezii dau soldaților lor rufe de mătase și întrebuințează mătasa chiar pentru fabricarea tălpilor dela ghete.

*

Se știe că premiile lăsate de Nobel, descoperitorul dinamitei, sunt cele mai importante din lume, deoarece reprezintă fiecare 210.000 coroane suedeze, ceeace face aproximativ 10 milioane lei. Nobel lăsase capitalul premiilor sale în hârtii de valoare și diverse acțiuni ale întreprinderilor ce condusese. Insă din pricina crizei, acțiunile reprezentând capitalul premiilor Nobel, au scăzut vertiginos, reducând mult veniturile. Astăzi, se pare că premiul Nobel nu mai valorează decât 50.000 de coroane, cam 2 milioane și jumătate lei.

La Paris, sezonul de primăvară din anul acesta, va fi excepțional de bogat în evenimente literare și artistice. In afară de cele două expoziții de artă engleză deja deschise la Luvru și la Pavilionul Marsan, cu prilejul tricentenarului dela nașterea lui Ludovic al 14-lea, se vor organiza expoziții importante la Biblioteca din Versailles și la Palatul Lauzun din Paris, care a fost construit tocmai în epoca în care s'a născut regele soare. Aniversarea lui Gambetta va prilejui deasemenea o interesantă grupare de amintiri și documente. Iar în luna Iunie va avea loc o mare expoziție de artă iraniană, care se pregătește de mult. In luna Mai se vor inaugura cele două muzee care se amenajează actualmente la Trocadero: Muzeul artelor și tradițiilor populare și Muzeul omului care va adăposti bogate colecții etnografice, biblioteci cu instalațiile cele mai moderne, săli de curs și de proecții cinematografice — un întreg ansamblu care va face din acest muzeu unul din centrele intelectuale ale Parisului.

*

„Ea", ultima carte a lui Ivan Bunin este urmarea romanului „La izvorul zilelor". Dar e departe de a fi o urmare metodică, partea a doua a unui roman mai lung. Romanele lui Bunin și mai cu seamă acesta, sunt mai ales niște vaste poeme în care evenimentele și înlănțuirea lor nu au decât o importanță secundară. Ca un mare poet ce este, Ivan Bunin a creiat în „Ea" un alt poet, Arseniev, al cărui suflet plin de entuziasm, credință și speranță, tinde neîncetat spre o fericire absolută în artă, în dragoste și în viață. Este chinuit de o dorință deșartă a deplinătății în dragoste, pe care nu o poate găsi în fericirea ușoară ce i-o oferă ea, Lika. Deși cartea se intitulează ea, în fond nu e vorba de nici o ea și de nici un el, dar împrejurul lor se desfășoară o visare poetică care, dacă nu este isvor de fericiri absolute, cel puțin este un elan către bucurii și o aspirație care îi fac frumusețea și noblețea.

*

Una din caracteristicele epocii este o auto-admirație pentru civilizația noastră. Găsim atât de frumos tot ce facem, încât nici nu ne mai întrebăm dacă nu cumva și alții au făcut acelaș lucru înaintea noastră. Astfel, spunem totdeauna că am transformt sistemul de educație, adăogându-i lecții de viață, sport și altele, făcând din învățământ un lucru ușor și liber în contrast cu metodele de altădată severe și monotone. Dar savantul Marcel Brion, într'o pasionantă lucrare asupra lui Laurent Magnificul, ne spune că învățământul pedagogilor din timpul Renașterei italiene era prezentat elevilor sub o înfățișare atâta de seducătoare, încât plăcerea de a învăța jucându-se prefăcea științele cele mai severe în recreații încântătoare.

Pe de altă parte, într'o lucrare a lui Camille Mauclair asupra Egiptului, aflăm că s'au descoperit punți de aur pentru dinți în mormintele Etrusce vechi de 3000 ani. Și când ne gândim că lordul Alfred Duglas vorbește de dinții stricați ai sărmanului Oscar Wilde și-i pare nespus de rău că arta dentară nu ajunsese în 1900 la perfecția zilelor noastre. Deci, timp de 500 de ani, pedagogii noștri au fost pedanți și grosolani și timp de 3000 de ani dinții noștri au fost îngrijiți cu leacuri băbești. Iar progresele secolului al 20-lea, în afară de domeniul explozivelor în care superioritatea noastră este incontestabilă, se mărginesc a copia metodele pedagogice dela 1400 și a reface dinții de aur ca etruscii de acum 30 de secole. Constatările acestea ar trebui să ne inspire oarecare modestie.

*

Mitologiile nordice strâns legate de pământul țării și geniul rasei, trăesc încă pline de vitalitate cu toate sforțările pe care le depune creștinismul ca să le înlăture. Secolele au trecut, vechile altare au fost distruse, idolii de lemn nu se mai înalță în luminișuri de pădure, s'au tăiat arborii sacri și s'au secat fântânile fermecate, dar natura însăși continuă să ducă mai departe mărturia vechilor zei, care personificau forțele sale. Ca și în Norvegia și în Finlanda, în Letonia s'au păstrat o mulțime de cântece în care se află întreaga ei mitologie de altădată. In aceste cântece credința creștină se amestecă de multe ori în mod ciudat cu tradițiile păgâne, dar principalii eroi sunt soarele, personificat de o tânără fată care poartă costumul național leton cu panglici multicolore și broderii de aur — și luna. Fata străbate cerul trasă de caii ei neobosiți și dacă se culă în mare pe înserat, înseamnă că brâul ei a căzut în apă. După luna care se mărită cu soarele, vine alt erou, tunetul, care târăe pe nori sabia lui cea grea, iar caii lui de piatră, beau dintr'o albie de oțel.

Cât despre Dumnezeu, este un om mărunțel ce-și face siesta pe câmp ca țăran, poartă o batistă de mătase verde și o mantie de argint, seamănă orzul și fabrică berea, călătorește cu sania și bea la mesele nuntașilor. Dar mai sunt în Letonia o mulțime de divinități ale pământului: acele Mame misterioase, binefăcătoare ori înfricoșătoare, Mama ceții, Mama pădurii, Mama florilor, Mama mării, a morții, a drojdiei, a somnului, a cailor, a nisipului, a ruginei și nenumărate altele. Nu e de mirare că memoria populară nu a uitat religia ancestrală, dacă ne reamintim că în Letonia creștinismul n'a fost introdus decât în secolul al 13-lea.

Un docent al Universității din Riga, Michel Jonval, a scris de curând o lucrare importantă asupra cântecelor mitologice letone, care complectează toate lucrările precedente făcute în acest sens. Această culegere de 1300 de cântece în care se exprimă cu atâta grație, măreție și naivitate credințele Letoniei păgâne, mai are și avantajul de a oferi și o versiune franceză care e accesibilă multor cititori.

T. S.

VOIAJE DE STUDII ORT
IN ANUL 1938
spre
STATELE UNITE, CANADA, AMERICA CENTRALĂ
CUBA și MEXICO
INDIILE și AUSTRALIA
Ceylon — Sumatra — Bali — Java
IN JURUL AFRICEI
Cele mai frumoase voiaje săptămânale de Primăvară
spre: COASTA DE AZUR și MAROC
cu circuite forfaitare
VOIAJE de AGREMENT spre:
SPITZBERG, CAPUL NORD
TARILE NORDICE U. S. S. R.
INSULELE ATLANTICE
cu vaporul de lux „STELLA POLARIS"
Recomandăm de acum rezervarea cabinei Dvs. la
Repr. Gen. Societăților de navigațiune olandeze și norvegiene
ORGANIZAȚIA ROMÂNĂ DE TURISM S. A. R. București
CALEA VICTORIEI, 70 (Pasagiul Generala) Etaj I
Timișoara, Strada Veneția, 2 | Iași, Strada Lăpușneanu, 16
Cernăuți, Str. Regele Ferdinand, 27 | Oradea, Strada Alexandri, 2

Viaţa teatrală

„Shakespeare" de Haig Acterian

Lucrări de critică dramatică sau de preocupări teatrale, avem atât de puţine în literatura românească, încât apariţia ori cărei broşuri menită să deslege o problemă de teatru, sau să ne înfăţişeze viaţa şi opera unui autor dramatic, devine un adevărat fenomen.

Ca atare a fost privită lucrarea d-lui Haig Acterian, apărută de curând în Editura „Fundaţiilor Regale" şi intitulată „Shakespeare". D. Haig Acterian este unul din singurii noştri oameni de teatru care se arată preocupat de cele mai înalte probleme ridicate de arta dramatică.

„Pretextele pentru o dramaturgie românească", prin expunerea brutală a unor idei inedite, a stârnit la apariţia ei multe comentarii. Azi, întocmind viaţa şi opera lui Shakespeare, d. Haig Acterian şi-a propus să rămână pe un plan neutru, mulţumindu-se să-şi realizeze lucrarea pe baza unor elemente deja cunoscute, nedorind altceva decât prezentarea în lumina documentelor şi teoriilor verificate, a celui mai de seamă autor dramatic, din păcate, prea puţin cunoscut în România. E adevărat că teatrele noastre, încă de la începuturile lor au jucat tragediile şi comediile lui Shakespeare, dar o privire generală a întregei gândiri shakespeariene, a lipsit întotdeauna publicului românesc.

Lucrarea d-lui Haig Acterian vine deci la timp pentru a umple acest gol. Masivul volum de aproape 400 de pagini în care d. Haig Acterian a concentrat viaţa şi opera lui Shakespeare, nu aduce nimic nou pentru cei ce sunt obişnuiţi cu cercetarea fenomenului shakespearian. Desigur nici nu a fost în gândul d-lui Acterian o atare preocupare. Aşa cum şi-a făurit lucrarea, d-sa a vrut să dea la iveală o carte de vulgarizare, scrisă însă cu o certă reţinere şi multă obiectivitate. D. Haig Acterian este, ca toţi acei ce se apropie de materialul shakespearian, un pasionat al marelui strafordian. De aceea, d-sa trebue să fi făcut eforturi considerabile, pentru a rămâne în cadrul elementelor consacrate. Totuşi într'un capitol aparte, intitulat „Epilegomene", d-sa ne-a dat o scurtă privire asupra unor consideraţiuni personale. Nu e cazul să insistăm aci asupra acestor „Epilegomene", ele trebuind să fie discutate pe larg, într'un articol viitor. Ceeace vrem să subliniem aci este mai întâi de toate, seriozitatea acestei lucrări. Mai cu seamă prima parte a lucrărei, care cuprinde viaţa lui Shakespeare, este bazată numai pe documente, d. Haig Acterian reuşind să ne prezinte în jurul câtorva date cunoscute, o privire de ansamblu a acestei vieţi creatoare.

In partea doua d. Haig Acterian consacră fiecărei opere shakespeariene un mic studiu foarte concentrat, dar complect, cetitorul putând să-şi dea seama perfect de toate elementele principale care au coroborat la făurirea acestui şirag dramaturgic, unic în teatrul universal, care este opera lui William Shakespeare.

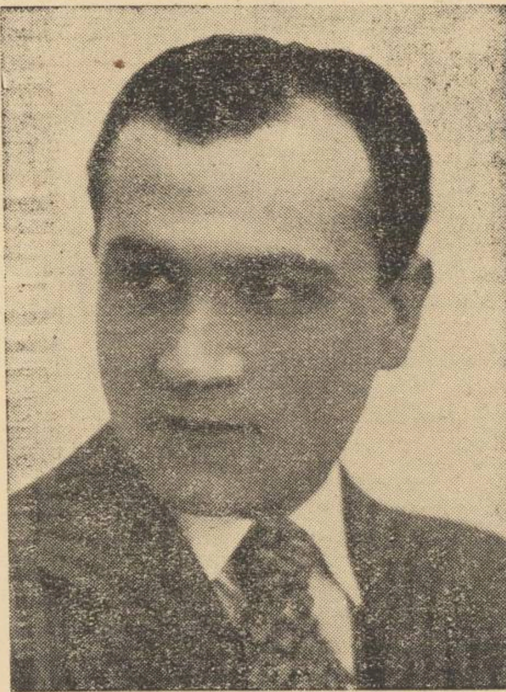
Multe citate din vastul repertoriu shakespearian, unele foarte frumos traduse, împodobesc lucrarea d-lui Haig Acterian, dându-i un colorit special, care înalţă nivelul acestei lucrări, concepută într'un stil didactic, dar realizată, fără îndoială, cu multă poezie.

După o lucrare atât de frumos întocmită, pe care o considerăm ca un capitol introductiv dintr'o vastă operă viitoare, aşteptăm din partea d-lui Haig Acterian cercetarea amănunţită a tuturor controverselor shakespeariene, pe care d-sa le citează fără însă a le discuta pe larg.

GH. NENIŞOR

*

Am văzut la Iaşi *Şcoala femeilor* de Molière şi am lăudat fireşte iniţiativa unui director de teatru care în condiţii atât de ostile, fără concursul intelectualităţii din oraş, dă spectacole absolute. Pentru actorul profund trebue să fie dureros să joace în faţa unei săli goale. Interpretarea lui presupune o colaborare cu câât mai multe conştiinţe străine. Dar însfârşit vom vorbi poate altă dată de aceasta. Nu vom face nici critica interpreţilor. Unii din ei sunt cunoscuţi, preţuiţi. Oricare ar fi obiecţiile posibile, mişcarea academică a

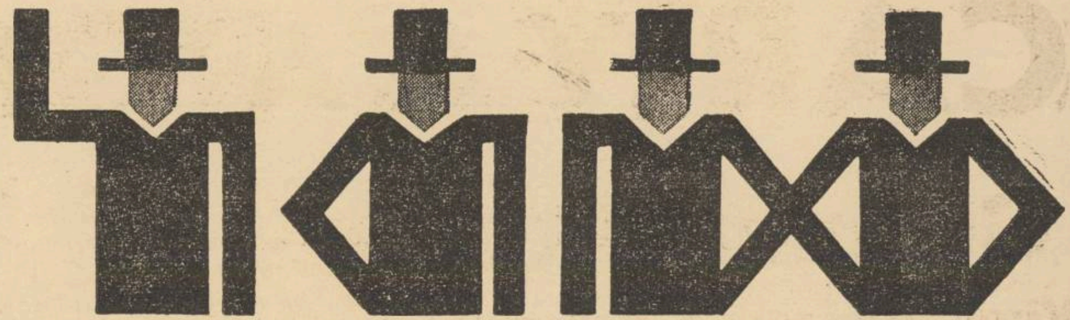


Dim[illegible]

spectacolului, acolo unde te-ai aştepta să vezi cabotinism provincial, este interesantă. Sunt teatre în Bucureşti mult mai provinciale. Voesc numai să atrag atenţia asupra unui actor, d. Dimitrie Hagiac, fără prejudiciu pentru colegii săi mai cunoscuţi. D-sa interpreta rolul tânărului îndrăgostit. Pentru un astfel de rol se cere o specializare fizică şi morală, se cere am zice, să fii în permanenţă un fel de artist de Comedie franceză. Tânărul se cade să fie elegant în mişcări, puţin cam zăpăcit, fără preocupări intelectuale (în momentul interpretării), la nivelul tinerei fete de cucerit. Dar această uşurătate a vârstei nu trebue să meargă până la secăturism. Tânărul îndrăgostit de teatrul clasic nu e un escroc sentimental, ci simbolul unei vârste. El cucereşte prin sinceritate. Ei bine, am văzut adesea foarte bune interpretări ale îndrăgostitului molieresc chiar la Comedia franceză şi-mi pot da seama că eram îndreptăţit să privesc cu plăcere pe d. Hagiac într'un teatru socotit provincial. Deocamdată în aceste roluri de tânăr erotic grav în sentimente şi totuşi zăpăcit, rival prin definiţie învingător al tutorelui, mi s'a părut remarcabil. Ii urez tânărului actor o carieră strălucită, dar mai cu seamă atrag deocamdată publicului ieşan atenţia asupra putinţelor lui, care n'ar trece neobservate, fiind bine folosite, în nici un teatru mare. D. Dimitrie Hagiac este un interpret tipic de comedie clasică, de Valeri şi Cleanţi, mişcându-se increzuţi pe scenă, prin tinereţea lor, şi învingând cu sinceritate laturile inteligenţei senile.

G. CALINESCU

Citiţi în fiecare Joi
excelenta revistă
de popularizare
MEDICUL NOSTRU
Tinereţe, sănătate, frumuseţe, educaţie sexuală
16 PAGINI ILUSTRATE IN CULORI 5 LEI



Cinematograful

Adevăratul film educativ

Filmele aşa-zise „educative", cum ar fi, bunioară, o ascensiune pe Mont Blanc, sau fabricarea conservelor la Chicago, sau o prezentare a faunei oceanice, o campanie de manevre cehoslovace, o excursie în delta Dunării, construirea unui submarin, prezentarea cutumelor aborigenilor din Sumatra,vitaminizarea berei Luther, etc. etc. au această curioasă proprietate că... tocmai nu sunt educative. Sunt numai „instructive" — ceiace-i cu totul altceva.

A instrui înseamnă a spori cunoştinţele. *A educa înseamnă* a creia deprinderi *(„habitudini", cum se zice în Psichologie). Intrucât vizitarea, pe calea ecranului, a uzinelor Renault sau a fabricii Letea va însămânţa în noi deprinderi nouă, noui reacţiuni în faţa vieţii? Asemenea filme doar instruesc, îmbogăţesc experienţa noastră cu fapte, ne mobilează mintea cu materiale utile. Dar nu ne schimbă caracterul făcând să nască conduite nouă, feluri noui de a ne purta. Este o simplă înmulţire de elemente brute.*

Asemenea filme, se mai numesc şi „culturale". Dar nici această apelaţiune nu-i mai puţin absurdă. Toate filmele (cu excepţia bine-înţeles a celor lipsite de orice valoare ştiinţifică sau estetică) — toate sunt „bunuri culturale", dela cele mai fanteziste închipuiri până la cele mai pozitive lecţiuni, dela „Romanul unei mumii", şi până la „O prelegere asupra sciziparităţii".

Un alt nume care li se dă e şi acela de „documentare". Decât, nici acesta nu-i tocmai propriu. Foarte multe filme pur artistice, cu subiect în întregime imaginar, pot totuşi avea valoare documentară. „Mädchen in Uniform", de pildă, sau „Les grands", furnizează interesante informaţii asupra vieţii şcolare. Ele sunt şi documentare. In schimb, „Dormitorul fetelor" nu e documentar fiindcă... nu e nimic, fiindcă ne informează greşit, ceeace anihilează simultan şi valoarea estetică şi valoarea documentară.

Dar unde, atunci, trebue să căutăm cinematograful „educator"? Există doară o întreagă mişcare în numele acestui soiu de cultură, există şi un institut la Roma, şi o revistă foarte luxuos tipărită, se ţin congrese internaţionale într'acest scop, ba chiar şi o secţie specială de cinematograf educativ s'a înfiinţat, mai de multă vreme, pe lângă Liga Naţiilor. Toate ostenelile acestea trebue sigur să aibă un obiect.

Acest obiect există. Dar nu acolo unde propagandiştii de care vorbeam se duc să-l caute. Subt numele de cinematograf „educativ" se favorizează doar cinematograful documentar, şi nici acela deplin (favoarea se mărgineşte la filmul instructiv, „ştiinţific"). Pe de altă parte, o indirectă antipatie — dacă nu chiar desconsiderare manifestă propagandiştii filmului cultural faţă de filmul dispreţuitor numit „de ficţiune", acela construit dintr'o poveste imaginară, şi căruia i se mai zice, depreciator, şi film „distractiv" (antiteza noţiunii de „serios"). Din întâmplare însă, aceste filme „fictive" (fireşte, nu toate, dar foarte multe din ele) sunt tocmai singurele care pot, uneori, avea efecte educative. Numai la ele găsim acea putere impresionantă, acea virtute de a crea deprinderi, de a sădi în sufletele oamenilor noui obiceiuri, atitudini în faţa cutăror probleme ale vieţii. Şi tocmai pe aceste filme — unică sursă posibilă de cinematograf „educator" — diversele instituţiuni publice şi private care se pretind a lucra subt baniera cinematografului educator, le privesc cu neîncredere — dacă nu chiar cu ostilitate.

Este amuzant de observat că aceleaşi persoane care refuză filmelor de „ficţiune" eficacitate educatoare în bine, *sunt foarte dispuse să-i exagereze efectele educative* în rău. *Deobiceiu apărătorii filmului educativ sunt şi aspri cenzori ai celui „distractiv", căruia îi supraprețuesc totdeauna puterea de demoralizare.*

In realitate puterea impresivă a unui film este totdeauna mult mai mare în bine decât în rău. Să presupunem că povestea meşteşugit ticluită din cutare film ne arată cum să furăm, cum să înşelăm. Această învăţătură — presupunând că există — va conţine totdeauna un important coeficient de scepticism. Putem oare să socotim ca panaceu infailibil reţeta care i-a reuşit cutărui erou de roman? Intrebuinţând-o avem o şansă mai mult să reuşim, dar atât. Nu-i ceva sigur.

Pe când filmele care ne influenţează în bine, în sensul virtuţii, nu ne învaţă trucuri de a reuşi, ci ne învaţă doar, în mod general, să iubim, să iubim mai tare, cutare lucru: de pildă libertatea, sau patria, sau „fair-play"-ul în acţiuni, sau indulgenţa, etc. Aceste poveşti încep prin a ne înălţa sufleteşte, prin a ne emoţiona, ş'apoi sfârşesc prin a ne instala, durabil, în cutare atitudine morală faţă de viaţă, excitând în noi conduite viitoare într'un anumit sens, reacţiuni în faţa lucrurilor — adică deprinderi. Opera lor educativă este liberă de orice scepticism, de orice ezitare. Nu căutăm să reuşim, ci numai începem să credem în cutare lucru. Influenţa în bine a unui film (sau roman) e de cu totul altă speţă decât influenţa în rău (şi încă odată, în cazul când o asemenea influenţă în rău ar putea să existe).

Oricum, adevăratul film educativ este acela cu poveste artistic aranjată, iar nu filmul gen fabricarea papucilor în Muntenegru, care nu educă ci, cel mult, instrueşte.

D. I. SUCHIANU

FOTOGRAFIILE
TUTUROR VEDETELOR
DE CINEMA
APAR MINUNAT
REPRODUSE IN
EXCELENTA REVISTĂ
Cinema
24 pagini tipărite la heliogravură 5 LEI

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Cronica literară

Virgil Gheorghiu: Tărâmul celălalt; Nicolae Ţaţomir: Lebede negre

D. Virgil Gheorghiu ne înfăţişează un număr mic de poezii şi credem că face bine. Poeţii noştri au început să publice dosare întregi de poeme, imitând abundenţa romancierilor. Noi credem că asta e o consecinţă a încurajării poeziei. Se încurajează acum poezia dându-se anual premii, mijloace de tipărire şi chiar un mic onorariu. Pentru acel mic onorariu, producătorul de versuri întocmeşte câteun volum în fiece an. Când n'are compuneri originale oferă traduceri. Deci fiece autor are îndărătul lui sute şi mii de stihuri. Asta e absurd. Poezia nu reprezintă nicio valoare comercială, încât publicarea în volum nu are nicio importanţă. Numeroase reviste stau la dispoziţia scriitorilor. Să zicem chiar că n'ar sta. Un poet oricât de sărac are putinţa odată în viaţa lui să publice acele douăzeci de poeme care sunt contribuţia sa. Mai mult de douăzeci nu se poate. Nu vă îndoiţi că atunci când ar apărea un nou Eminescu, ar fi zărit fie el ascuns şi în colţul celei mai obscure publicaţii provinciale şi ar circula în copii manuscrise.

Dar să vedem deocamdată latura estetică a abundenţei. Când un poet ne dă în fiece an un volum gros de versuri înseamnă că el a început să pună elementul *versificaţie* mai presus decât elementul *poem*. Adică pentru el curgerea continuă de versuri pe două sute de pagini este valabilă în totalitatea procesului. Lui îi place cartea de poezii nu poeziile în izolarea lor, în unitatea lor structurală. Căci dacă i-ar fi plăcut poemele, şi-ar fi dat seamă că unele sunt mai slabe şi obosesc spiritul, făcându-l mai puţin receptiv faţă de poemele bune. Un poet mare nu are decât puţine lucruri de cântat. El dibue ani mulţi fireşte aceste puncte sensibile ale sufletului său, dar când le-a atins atunci totul e sfârşit. Dacă mai continuă să stihuiască, se repetă. Oricare ar fi estetica noastră poetică, un lucru ni se pare în afară de discuţiune. O mare poezie trebue să se ţină minte. Insă memoria unei culturi e îngustă, încât dintr'un poet nu se pot memora decât două trei poezii. Opera lui Eminescu e de mic volum, fiindcă Eminescu spusese repede şi substanţial tot ce avusese de spus. Să nu ne închipuim că dacă mai trăia avea să ne lase cine ştie ce alte comori. Nu e cu putinţă. Probabil ar fi formulat mai exact unele din atitudinile fundamentale, dându-ne cu alte cuvinte variante mai bune, şi atunci unele din poeziile de azi, concurate, ar fi căzut în umbră şi s'ar fi uitat. Când un poet publică în fiece an volume groase de poezii, datându-şi cu grijă fiece compunere, ca nu cumva posteritatea să uite că o perlă a fost scoasă la Balcic şi una la Suceava, atunci să ştiţi că avem de aface cu un amator. Şi în genere poeţii noştri sunt nişte amatori, nu nişte profesionali. Primează la ei voluptatea de a spune poeme, voluptatea de a stihui, e la ei poza de a se aliena de restul lumii printr'un limbaj ceremonios. E adevărat că într'asta stă taina poeziei, dar poezia este un organism, nu un cumul de versuri, şi ca atare cerem poetului să versifice cât pofteşte dar să nu ne comunice decât marile sguduiri ale sufletului său. Cerem dela poet într'un cuvânt numai cele douăzeci de poeme memorabile.

Prin urmare bine face d. Virgil Gheorghiu că ne dă compuneri puţine. Asta înseamnă că producţia a fost normală şi că dibuirea operei esenţiale va fi mai uşoară. Impresiunea noastră este că încă nu suntem la cele 20 de poezii esenţiale, dar drumul către ele pare interesant. Izbitoare este dela început necoloarea unită cu un soiu de febrilitate rece. Se simte o mişcare interioară masivă, o furtună, dar n'ajunge la noi decât un mic viscol, un abur de eter. Am recitit poeziile şi apoi am găsit alt caracter mai general. Poemele sunt tratate după metoda muzicală, fără a fi muzicale în înţelesul comun. Cine se pricepe cât de cât în muzică (să aibă autorul vreo legătură cu această artă?) îşi va da seama de aceasta. Şi nu ne gândim la muzica veche, mecanică, tematică, nu la melodie. Muzicantul porneşte dela câteva teme, pe care apoi le desvoltă în fraze de lungimi inegale. Plăcerea nu vine din calitatea interioară a frazei ci din amplitudinea ei faţă de punctul iniţial. E ceva asemănător cu mişcarea valului, care se reface pe felurite dimensiuni, analizând de fiecare dată mişcarea generală a undei, cu alt efect asupra sistemului nostru nervos. Unele din poeziile d-lui Virgil Gheorghiu sunt clare în înţelesul obişnuit, altele par mallarmeene. Dar dacă te uiţi bine metoda hermetismului nu a fost urmată. Cuvintele nu sunt adunate printr'o asociaţiune obscură care trebue să conducă la un simbol ci sunt privite ca nişte note care execută pe felurite amplitudini o temă înfăţişată printr'un număr de cuvinte considerate în curata lor solemnitate. De pildă iată o temă.

Când oamenii tari şi tăcuţi ai lumilor
viitoare

Tot ce urmează n'are vreun raport intelectual cu propoziţiunea dintâi care pare a suna în urechea autorului ca o temă de cantată, evidentă după câteva măsuri. Ce urmează este cu desăvârşire pur, muzical în sensul muzicii. E o desfăşurare de unde inegale, raportabile la tema iniţială. De aci absenţa versificaţiei şi chiar a muzicalităţii verbale:

Când oamenii tari şi tăcuţi ai lumilor
viitoare.
Vor întâlni semnele acestea de azur,
Intâia lor tristeţe,
Va luneca dealungul rândurilor mele
Ca un fior, ca o flacără prin moartea
mea.
Atunci prin gândul lor îndepărtat
Imi voi aminti
De lacrimile sălciilor care nu ating
liniştea oglinzilor.
Plânsul grotelor oprit în drum de
inelarul stalactitei
Ca o durere presimţită a surpării
viitoare.

Autorul trebue să fi scris aceste fraze într'o stare de spirit frenetică, într'un moment de solemnitate asemănător temelor lui Händel. Dar vibraţia nu trece, tocmai din cauza purităţii muzicale, la cititorul obişnuit. Nu sunt aici noţiuni iar puritatea poetică se exprimă în concepte, oricât aceste concepte ar fi distruse în sensul lor primitiv, abstractiv. Când poetul îşi coboară frenezia din domeniul purităţii muzicale fără noţiuni în sfera purităţii poetice care dacă nu se bizue pe inteligibilitate, se întemeiază pe sensul multiplu şi obscur adică pe simbol, atunci versurile lui sunt remarcabile. Bunăoară:

Deşertul solitudinei atente
Din oaza unor visuri vegetale,
Imi urcă'n ceruri negre, colosale
Ferigi de mari tristeţi arborescente.

Acum apari, fum de morgane lente,
Cu templu'nşelător scobit în dale,
Şi unde se revarsă pe căi pale
Albastrul antilopelor absente.

Nisip încins imită'n mers izvoare.
Lumină virtuală, fără nume,
Imi tremură grădini-fantome'n soare

Din jocul ireal pe-o plânsă lume,
Ni s'or desface'n zări dogoritoare,
Imperiale, florele postume.

*

Părinţii mei, mângâiaţi-vă părinţii
mei,
Fiul din lumina lămpii
A trecut gardul viu al codrilor
La divinităţi,
S'a 'ncoronat demult cu stelele de
mare.

*

Nu-s vrednic să mai intr'un palatele
de brumă.
Să mai străbat vibrarea pădurilor
nevrednic sunt,
Am alungat fiarele sfinte cu frica şi
arcul,
Şi-am încurcat limba plantelor
Strângând zadarnice parfumuri.

Oricât conţinutul în poezie ar fi indiferent, există însă poziţiuni lirice favorabile, încât s'ar putea stabili obiectiv, fără folos practic de altfel pentru nepoeţi, condiţiile obiective ale poeziei. Aici condiţia obiectivă, este ieşirea conştiinţei din contingent, intuirea destinului poetului. Orgoliul de a trăi peste veacuri a dat poeme eterne. Horaţiu şi Macedonski au izbutit să mişte tocmai prin această sinceritate.

●

D. Nicolae Ţaţomir este un tânăr poet ieşan. Faptul că este tânăr e îmbucurător, fiindcă ceeace la d-sa surprinde ca o bună orientare, la un poet matur ar avea sensul unei lipse de iniţiativă. Uimitor la d. Ţaţomir este eminescianismul pe faţă, voit. Dacă lucrul acesta s'ar fi întâmplat înainte de războiu, s'ar fi zis că e un caz de contaminaţiune, de neoriginalitate. Esteticeşte vorbind, poziţiunea d-lui Ţaţomir este foarte inteligentă. Un poet tânăr începe prin a imita. Toţi imită, unii pe Arghezi, alţii pe Blaga, etc. Imitaţia unui poet mare este cel mai bun exerciţiu de personalizare, mai mult este unicul mijloc de a-ţi dovedi personalitatea în adversitate. Atunci de ce nu ne-am pune sub aripa unui poet cu adevărat mare, mereu actual? Deci d. Ţaţomir care se vede limpede că are un suflet eminescian şi-a ales pe Eminescu. Efectul, cum am spus, este surprinzător. De sigur, poetul nu s'a eliberat încă din exerciţiu, însă când se va elibera se întrevede posibilitatea unei mişcări proprii pline de gravitate. Poetul exercitează tot: tehnica lui Eminescu, poziţia lui metafizică şi lucru instructiv cu rezultate în totul deosebite eminescianismului de altădată. El a intuit pe Eminescu poetul, înlăturând aspectele teoretice eminesciene, făcând un eminescianism pentru sensibilitatea de azi. D. Ţaţomir nu e obsedat de Eminescu, pe care-l poate părăsi numai decât, nu e cu alte cuvinte înrăurit. Eminescu este numai studiat, deocamdată însă cu atâta religiositate încât nota permisă a fost întrecută. Totuşi ce accente nebănuite!

Astăzi, sătul mi-i
Ochiul de zarea
Ierbii,
Unde plâng ulmii
Şi bat cărarea
Cerbii...

*

Ştii care-i morga neagră a greierilor,
ştii?
Tăcerea, toamnă roşă şi galbenă şi gri!
S'a stins întristătorul şi magicul cri-cri
Din alba vijelie a lunei argintii!

*

Plopi neperechi
Fremătând s'adună...
Peste târgul vechiu
Viscoleşte lună...

*

In zadar din suflet scutur
Molia melancoliei,
Lângă cerul păpădiei
Şi-al molaticului flutur!

Se simte numaidecât că luna, „scripcăitul" greerului, „hau-hau"-l cânelui, sunt elemente sincere ale percepţiei lumii. Deci nu e vorba de o pastişă, ci de un punct de vedere asemănător lui Eminescu, deocamdată rătăcit în abundenţă. De remarcat este o încercare de versuri latine adaptate la prozodia modernă. Baudelaire, Pascoli au cultivat poezia latină cu efecte foarte interesante. Nu e deloc o pedanterie, ci o căutare de puritate. Limba latină a poetului modern nu e aceea clasică, ci un limbaj propriu, ceremonial. Sensibilitatea modernă strecurată în limba aceasta convenţională, dă vibraţii turburătoare. Deci nu vom discuta limba latină a d-lui Ţaţomir. Ea e o limbă pură, inexistentă, o muzică din care s'a extirpat orice contingenţă. Insă aerul lunatic eminescian, oboseala de lume, vârâtă în această haină, surprinde ca o noutate:

Sub lunae luce, floret fulva Venus,
Per foedas urbis vias, omnis homo
Astrorum latro, vagans, sine domo,
Onustus vitae vivit visu tenus.

Lumine cassum, stertit ceste forum...
Grassari sponte specie amoris
Feminam narrat nox. Potio oris.
Intendit rursum rete viliorum.

Ut veniat purificata dies
Crepusculum anteit auroram-
Cum regnant simul Morpheus et quies,

Interea, mysterium fodit coram
Tellurem. Exhibent querulos sonos
Eadem vanitas et idem Cronos...

G. CALINESCU

A APĂRUT ŞI S'A PUS IN VÂNZARE

PARIS
1937

EXPOZIŢIUNEA UNIVERSALĂ
A XXXIII-a CONFERINŢĂ
INTERPARLAMENTARĂ
EXCURSII ŞI RECEPŢII
de
CHRIST. G. CIOMAC

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

Viaţa Basarabiei
anul VII Nr. 3, Martie 1938

In cuprins:

Poeme de N. F. Costenco, Morozenii (fragment de roman) de M. Bârcă, Toscanis (trad. din Lucian) de Th. Simenschy, Intâmpinare (vers) de Vl. Cavarnali, Politica actuală a Germaniei de T. Ştirbu, Cantilenă în roşu (vers) de Leonid Eviţchi, De nuntă la Curtea cu juraţi, de N. Spătaru, Lămurirea unei mistificări istorice de I. Pelivan, Naufragiu (vers) de George Meniuc, Agronomul ca factor social de Şt. Popescu, Insemnări (vers) de G. Meniuc, Din viaţa cooperaţiei a jud. C. Albă de V. Ghenzul, Cântecul Vidrei (folklor) de L. Leonida.

Cronici, însemnări, recenzii, revista revistelor, cronica actualităţii.

Preţul 20 lei.

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Noua Junime

Luni, 11 Aprilie, a luat ființă la Iași o asociațiune literară cu numele de „Noua Junime", al cărei scop este promovarea literaturii, artelor și a ideilor generale, cu înlăturarea oricăror preocupări de ordin politic.

Asociațiunea își alege ca centru de activitate Iașul, având în vedere tradiția lui culturală și capacitatea lui de a propaga ideile.

Ea socotește Iașul ca un centru efectiv al culturii, urmărind să promoveze ca vechea Junime și vechea Viață Românească idei pentru toată România, prin creatori din întreaga țară.

Au aderat la această mișcare majoritatea intelectualilor din Iași.

Eleonora Duse

Această strălucită actriță s'a născut săracă la Vigevanno, în Italia, și a murit săracă la Pitsburg în America în 1924. In epoca în care a trăit ea au trăit și alte actrițe geniale. Sarah Bernhardt le stăpânea pe toate, Réjane era „femeia", Desclée ar fi putut juca încă și azi, Julia Bartel domnea la Paris și Helen Terry la Londra.

Dar dacă Réjane era femeia Eleonora Duse era Poezia, Iubirea și deci Durerea.

... ei era darul extrem de a



Eleonora Duse

mima cele mai puternice simțiri ca și cele mai trecătoare nuanțe. Totuși, rămânea în mister, sculpta în fiece minut o altă mască, zice Frondaie...

Prelungindu-și cugetarea, se pierdea în vis și în infinit. Un tânăr scriitor francez a scris despre ea o carte foarte frumoasă, dar crudă. Cartea se cheamă „Nôtre Dame des Ténèbres", iar autorul Paul Bringuier.

Duse i-a apărut ca o femee distinsă. Era în adevăr după naufragiul vieții ei de femee și moartea Iubirii. Totuși el ne prezintă pe marea actriță povestind sub însuflețirea unei amintiri, pe care o retrăește și o mimează.

El scrie:

„Ea tăcu, rătăcită și din nou prizonieră a trecutului ei".

„Rătăcită" iată caracterul expresiunii sale, străină în lumea în care trăește. Sarah Bernhardt avea alte daruri de a se crea pe scenă, glasul său, dicțiunea aceia desăvârșită care ducea freamătul șoaptei sale până la cei din urmă spectatori ai galeriei, atitudinile sale „imperiale", „tăcerile fulgerătoare". Fața ei era tăiată în trăsături precise spre a fi mobilă în orice clipă. Réjane era și ea mobilă, dar drăgălașa ei urâțenie se mototolea în fel de fel de strâmbături, care aminteau mai mult pe caricaturiști sau chiar pe Goya. Pe fața Dusei se răsfrângea ca lumina într'un peisagiu sau în apele mării. Ochii săi arzători și sumbri erau când dulci până la morbidezza, când scăpărători în fulgere de furtună. Glasul ei nu era de cristal, nici de aur, ci catifelat, suav ca glasul însuși al iubirii și dezmierdării, spărgându-se deodată în izbucniri răgușite în care-și vărsa toată suferința și toată patima, făcând să se resimtă toate sfâșierile, toate rănile sângerânde, care înăbușeau inima și de care căuta să se ușureze parcă în jocul de pe scenă.

Soarta ei a fost să fie părăsită de genialul ei amant, Gabriele d'Annunzio, tocmai când era în apogeul gloriei.

După ruptura cu Gabriele D'Annunzio, La Duse și-a întrerupt un timp cariera și chiar când a reapărut pe scenă se ferea cu grijă de a juca roluri în care și-ar fi putut exprima sentimentele ei proprii.

Lipsa de bani o făcu să plece la Pitsburg, pe neașteptate, tocmai când se pregătea să joace la Roma o piesă de Pierre Frondaie, tradusă anume pentru aceasta... Dar moartea a luat-o pe neașteptate.. Chipul său divin, care trecea atât de iute și cu atâta putere de la o expresie la alta, chipul acela palid cu care publicul suferea odată cu acea artistă care se înfiora și vărsa lacrimi cu adevărat în rolurile pe care le interpreta, La Duse a cărei mână tremura încă zece ani după ruptura ei cu poetul, s'a imobilizat pentru totdeauna. Amintirea ei însă nu se poate șterge din sufletul celor ce au avut norocul să o admire când era în puterea talentului. In patria ei s'a întors rigidă și nemișcată pentru vecie.

Comemorarea lui Debussy

Vineri 25 Martie s'a celebrat a douăzecea aniversare a morții lui Debussy, D'Annunzio a scris, în Fiume, 1920, în memoria distinsului muzician: „Mă gândesc cum trebue să fie mormântul lui Claude. Unde e? In Ile de France, frematată de plopi și pârae? Nu pot



Claude Debussy

să-mi închipui mormântul acestui inventator aerian. Nu pot să mă gândesc la el pecetluit și închis sub ceva greu. Numai epigrama greacă evocând afânarea pământului care acopere, poate fi potrivită unei astfel de senzualități descarnate".

Și totuși mormântul lui Debussy nu este în ținutul „tremolante de pioppi e dividi", ci pe terasa de la Passy, care e un peisagiu mai degrabă italian.

El e fără piatră funerară, fără nimic care „să-l pecetluiască sub greutatea sa", așa cum a dorit poetul și chiar acoperit cu pământ „afânat", în care cresc flori.

In cimitirul de la Passy de altfel „inventatorul aerian" e în bună tovărășie: Fauré și Messager, dorm alături de muzicantul lui Pelléas. Azi abia își dau seama Francezii, că arta lui Debussy nu s'a servit de tot ce a fost nou, decât spre a reînoi tot ce este și rămâne permanent în firea poporului francez. El a respirat din tot pieptul aerul timpului său, fără a înceta de a fi uman și universal, fără a-și pierde acel farmec suprem care, deși talentul său e incomparabil, rămâne în aceea măsură a gustului, în care nimic nu e straniu, dimpotrivă totul e natural ca o primăvară din patria sa. „Inventatorul aerian" știe să păstreze măsura în transpunerea naturii, a lucrurilor, în utilizarea luminii, ale cărei reflexe și viață se regăsesc în opera sa. Paul Ducas scria încă în 1892, profetizând parcă creația lui Debussy, care este printre cei puțini ce au știut cum să transpună în muzică inspirația literară: „Muzica va trebui să fie destul de înțeleaptă spre a se depărta de literatura realistă și a privi în spre sora sa, poezia și anume spre poezia adevărată. Alături de ea este locul său".

Simbolismul care tocmai pe acele vremuri încerca să săvârșească o căsătorie mistică între sunete și cuvinte și care risca să amestece toate artele în literatură a produs prerafaelismul, care a degenerat în decadentism din cauza rafinamentului său excesiv. Maestul „nocturnelor" este poate singurul care a scăpat primejdiei dulcegăriilor și prețiozității și a dat un Saint-Sébastien, pură capod'operă franceză, pură și simplificată ca un vitraliu de catedrală.

In toate el a fost un novator, dar un novator care știa să se țină în atingere cu tradiția franceză și să se mențină clasic împotriva aparențelor, creând muzică adevărată fără idei preconcepute.

A treia expoziție a poeziei contemporane

Expoziția Poeziei Contimporane se organizează în fiecare an de Asociația tinerilor Autori Francezi. Anul acesta Expoziția a fost dela 1 Februarie la 1 Martie, organizată fiind de René de Berval, președintele Asociației.

Au fost expuse nenumărate manuscrise inedite ale celor mai mari scriitori francezi contimporani, multe manuscrise ale tinerilor, o parte a fost retrospectivă, foarte bogată în documente literare și anecdote. Manuscripte, fotografii, desemne, cărți, reviste, etc.

Altă parte a fost rezervată și consacrată portretelor scriitorilor, datorită colaborării lui Paul de Montaignac și lui I. M. Campagne.

Cronica mizantropului

Zdrențăroșii

Pe vremuri, fiind în străinătate, aveam această curioasă impresie că nu se puteau întâlni acolo femei elegante ca în România. Bine înțeles nu puneam în chestiune Franța. Când m'am întors în țară am alergat numaidecât pe Calea Victoriei și am rămas rușinat. Femeile noastre nu erau elegante.

Și neelegante au rămas și acum în ciuda falsei reputații. Atunci mi-am explicat eroarea. Ceream lucrătoarei din Occident să fie tot așa de bine îmbrăcată ca o femee fină din București.

Totuși femeea română a fost odată elegantă. Atunci când moda venea de-adreptul dela Paris sub forma confecțiunilor. Femeile se îmbrăcau bine în chip obligatoriu. Apoi au apărut croitoresele române, inițiativa națională, în sfârșit masiva înrâurire vieneză-budapestană. Azi sunt firește femei elegante în România, dar femeia elegantă e o poveste. Ingrijirea în îmbrăcăminte, gustul în simplitate care te surprinde în Franța bunăoară lipsește. Cetățeanul român de orice sex privit în aglomerațiune este rău îmbrăcat. Cine, fără fals amor propriu, n'a remarcat eleganța funcționarilor de cale ferată poloni și sârbi și aspectul de zdrențeroși al cheferiștilor?

In București și mai ales în orașele de provincie te uimește spectacolul zdrențăroșilor. Oameni cu picioarele goale sau cu opinci de cauciuc, îmbrăcați în veștminte peticite, fără nici o formă, netunși, nebărbieriți, în genere, lucru e constatat, păduchioși. Priveliștea aceasta e rușinoasă, dar nu pot fi învinovățite autoritățile. Căci ar trebui atunci să arestezi toată lumea. Am văzut profesori, funcționari, etc., etc.,. chiar, înntr'un hal fără hal. Toți văd pe țărani venind la orașe într'un stil care te întristează. Țăranii noștri dela câmp fac milă. Cu prilejul vizitei Suveranului la Dioști spectatorii filmului documentar au fost în măsură să privească între alte lucruri triste, care te disperează, și care dovedesc răbdarea, marele patriotism și solidizarea planului de lucru al Inaltului Vizitator. Eu am zărit o țărancă stând cu picioarele goale răscăcărate (ierte-mise termenul) într'o ținută de vacă absolută.

De unde să vină această voluptate de zdrențe? Unii zic: sărăcia. Nu-mi vine să cred, E adevărat că țăranii noștri sunt încă foarte săraci într'o țară teoretic bogată, dar sunt zdrențăroși mulți printre cei cu stare. Țăranul ardelean e mult mai cuviincios îmbrăcat și mai om în relațiile lui. El nu vâră mânile în pieptul unei Persoane pe care cea mai elementară educație ar trebui să i-o înfățișeze ca venerabilă. Sărăcia este în Occident infinit mai cruntă, neajunsă vreodată în România. Acolo cerșetorul știe să-și facă o ținută din petice. Cerșetorul nostru este atât de puțin sărac în înțelesul occidental, e atât de bine hrănit, încât el refuză pomana în alimente și cere numai bani. Mizeria să explice oare de ce copiii care vând jurnale pe stradă aleargă în halul acela barbar, de ce olteanul care face comerț pune pe el o cămașă din petice și în picioare niște opinci sintetice rău mirositoare? In Rapidul Iași-București, pe gâtul chelnerului dela Vagonul-restaurant am văzut păduchi. Imbrăcămintea lui era jegoasă. Totul trebue să vină dintr'o amestecare de elemente rurale fără stabilitate etnică, asta la câmpie, și dintr'o lipsă de educare a maselor în acest sens. Când într'o instituție de stat unde subalternii primesc obligator o uniformă se dă individului ghete mai mari decât cele trebuitoare și nu se face adaptarea tuturor vestmintelor, asta înseamnă că acolo ținuta zdrențăroasă este oficial întreținută.

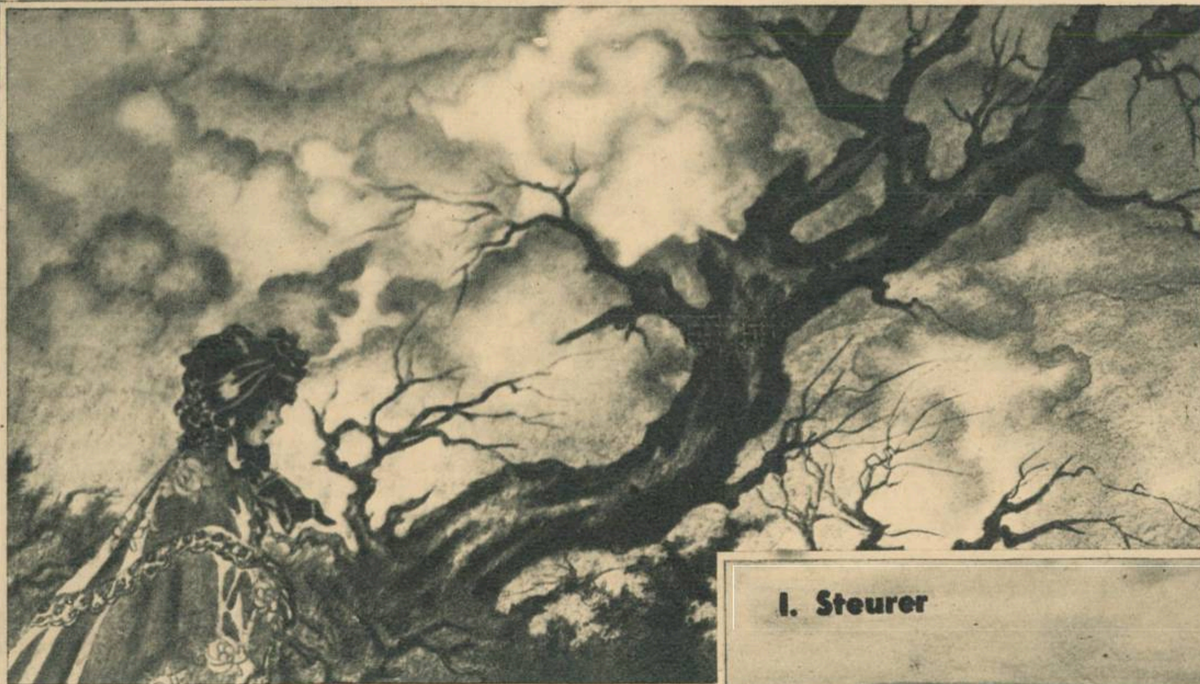
ARISTARC

ASIGURAȚI-VĂ EXISTENȚA ! ! !

TIMPUL ESTE BANI! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX și CULTURĂ — poate învăța DACTILOGRAFIA, CORESPONDENȚA COMERCIALĂ— STENOGRAFIA și lucrările de birou obținând diploma de absolvire. Reușita absolut sigura. Inscrieri zilnic „ȘCOALA CENTRALĂ" strada Academiei 28. Cereți prospectul gratuit, Luna Aprilie cursuri noui.



Teişanu



Teişanu

singur — pe nesimţite, muncind, muncind mereu.

La început a mers mai greu, pe urmă au venit şi limpezirile. Care cresc cu fiecare an. Astfel, astăzi, d-l Becu poate semna acuarele limpezi şi pânze colorate plăcut, cu simţ al atmosferei şi al poeziei lucrurilor.

Reuşite în deosebi sunt priveliştile din Orient. Călătoria făcută în Egipt şi Palestina i-a folosit mult d-lui Becu: i-a primenit paleta. Soarele e cel mai bun profesor pentru pictori. Cine lucrează prea mult în casă, îndrăgeşte clarobscurul, atât de puţin potrivit spiritului vremii, cu manifestările lui luminoase şi vesele.

Influenţa binefăcătoare a plin aerului se resimte chiar şi-n lucrările de interior ale d-lui Becu. Dovadă acel frumos nud de femee din expoziţia actuală, cu tonuri juste, transparente şi cu un modelaj elegant. E o bucată care-l onorează.

Şi d-na *Coca Romano* e o călătoare prin Orient. Mulţi au fost ademeniţi de varietatea subiectelor oferite de locurile acelea cu culori contrastate şi cu linii pitoreşti. Temple, târguri, cafenele, nisip, mare, sunt atâtea elemente care pot prilejui motive artistice din orice unghiu şi cu sorţi siguri de atracţie în ceiace priveşte legenda.

Puţini însă s'au întors de acolo cu lucrări originale. Mulţi au crezut că descopăr America dacă aduc pânze cu ziduri galbene, cu mantii albe şi cu mare ca sineala. Are şi Orientul partea lui de mister, dincolo de misterul călăuzelor desculţe şi nemâncate — ca orice priveliste din natură.

In orice caz, în expoziţia d-nei Romano peisagiile din Orient sunt piesele cele mai bune. Faţă de potrete, sunt mai liber, mai nervos, mai pictural tratate. Diferenţa, dispoziţia de lucru între unele şi altele pare foarte ciudată — pare că n'avem de a face cu acelaş autor.

Grădini, terase, bolţi de verdeaţă, panorame peste târguri, siluete de biserici, sunt popasurile picturale ale d-nei *Popa-Frunză*. Culorile de schise, organizate oarecum în manieră impresionistă, notează uneori nimerit vibraţia luminoasă.

D-na Popa-Frunză e un pictor care poate reuşi în cariera d-sale.

E un lucru ştiut de mult că avem covoare minunate. Dintre toate aplicaţiile artei decorative, în ţesătura covoarelor am pus mai multă pasiune şi am ajuns la o technică desăvârşită. Covoarele erau altă dată nu numai piese de ornamentaţie ci şi un scris simbolic — astăzi au rămas numai desfătări pentru ochi. Şi foarte rar le lipseşte gustul. Bine înţeles că exemplarele cele mai frumoase sunt datorite căutărilor şi acumulărilor de izvoare preţioase din trecut.

O asemenea harnică şi pricepută iscoditoare a urmelor de altă dată, rămase în fresca unei biserici vechi ori în scoarţele unei cărţi îngălbenite, se află şi d-na *Soriţa Pria* din Răşinarii Sibiului. D-sa nu s'a gândit să producă ţesături oarecare, cu o geometrie şi o coloraţie obişnuită, ci piese de valoare, prelucrări şi reconstituiri ale unor modele decorative transmise de secole. Numai astfel se explică noutatea şi bogăţia de motive ale covoarelor sale, care conturează caracteristica unei regiuni, conţin contribuţii de inspiraţie contopite într'un întreg fastuos şi totuş luminos, clar, liniştit şi sunt de o perfectă calitate technică.

Iţi dai seama privindu-le că nu-i nimic întâmplător în ele, nimic improvizat, nimic îndoelnic, ci totul ieşit din mâni destoinice ce nu se tem de nici o migală şi dintr'o aleasă pricepere în găsirea şi dozarea elementelor de compunere.

Covoarele d-nei Pria sunt realizări ce-ar putea face cinste oricăror producţii cu renume.

Conferinţe. In cadrul ciclului de conferinţe „Artă şi cultură", d-l Profesor *Vasile Ispir*, dela Universitatea din Bucureşti, a vorbit despre „Artă şi Religie".

D-sa a amintit că a existat în societatea popoarelor primitive o legătură strânsă între religie şi manifestările artistice. Simbolurile magice ale religiei, domină toate formele de exprimare ale vechilor popoare: dansul, arta dramatică, pictura, sculptura, architectura, poezia şi muzica. Şi dintre toate neamurile, Egiptenii au concretizat mai adânc ideia de nemurire, în epocile preelenică şi troiană, cum au rămas bunăoară mărturii templul lui Osiris, la Abydas şi acel al lui Amon, la Karnac.

Spiritul omului — după cum observă conferenţiarul — e continuu creator şi idealul artistic variază cu inspitaţia de moment, pe când religia cuprinde revelaţia divină şi se adresează fondului etern al lucrurilor. In raportul dintre Artă şi Religie intervine scopul cultural şi etic, prin care oamenii îşi lămuresc normele de conduită în viaţă, senzul ei.

Tot în ciclul de conferinţe „Artă şi cultură", d-l *D. I. Suchianu* a ţinut la Fundaţia Carol I o interesantă şi instructivă prelegere, intitulată „Cinematograful — mijloc de cultură".

Contrar aşteptărilor, conferenţiarul n'a vorbit deloc despre filmele aşa zise „culturale" (gen „O călătorie în Alpi", „Manevrele armatei cehoslovace", „Vitaminizarea berei" etc.) ci s'a ocupat exclusiv de filmele aşa numite fictive (cu povestea inventată).

D. Suchianu a arătat că acestea din urmă, iar nicidecum celelalte sunt adevăratele filme culturale. „Cultural" înseamnă „care ne învaţă ceva". Şi filmele „artistice" ne învaţă infinit mai mult decât celelalte ce se mulţumesc să copieze o realitate oarecare. Ele sunt adevăratele filme *documentare* şi *educative*. („Documentare" — când aflăm lucruri noi; „educative" — când aflăm noi sentimente, adică noi deprinderi, sau când învăţăm a *crede mai tare* în ceva.)

I. Steurer



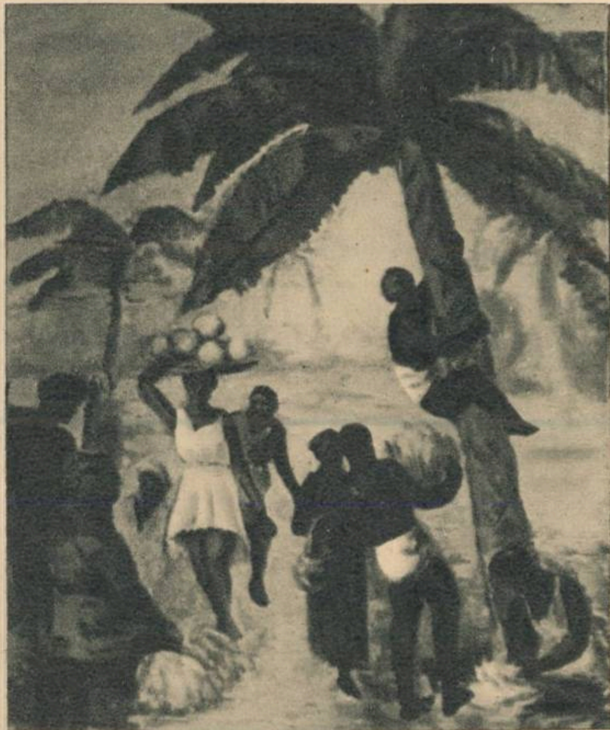


Prin analize de mare interes dramatic, luate numai din repertoriul cinematografic al anului în curs (ca exemplele să fie mai proaspete în memoria ascultătorilor) conferenţiarul demonstrează valoarea înalt educativă a câtorva filme de „ficţiune"; apoi valoarea bogat documentară a altora.

Există şi filme — spune d. Suchianu — care n'au nici valoare documentară, nici valoare educativă — nu aflăm nimic nou din ele şi nu căpătăm nici o deprindere nouă. Interesul lor este numai technic-estetic. Dar aceste filme sunt şi ele culturale, căci valorile estetice sunt una din varietăţtle bunurilor culturale.

Sunt, deasemeni, filme foarte bine făcute, foarte plăcute la vedere, adevărate ca psihologie, dar care n'aduc nici o inovaţie în technica estetică a cinematografului şi care n'au nici valoare documentară, nici educativă. Sunt filmele pe care d-l Suchianu le numeşte „corecte" sau „didactice" şi care sub raport cultural, sunt total neutre. In sfârşit, sunt filmele proaste, valori negative, anticulturale, căci strică gustul şi desfiinţează seriozitatea atitudinii publicului.

TACHE SOROCEANU



Coca Romano



Eugen Ispir

Eugen Ispir



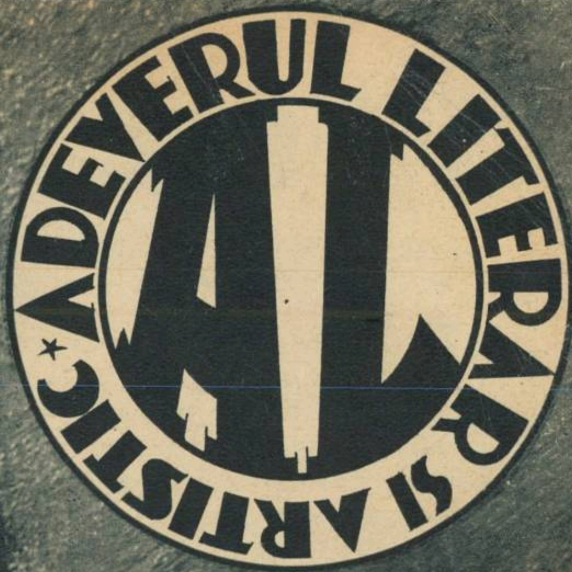
Popa





Un admirabil placat premiat la Expoziția internațională dela Paris.
El a fost executat pentru lansarea filmului
CETATEA TĂCERII
(LA CITADELLE DU SILENCE)
cu marea vedetă europeană ANABELA

TIPARUL ATELIERELE „ADEVĔRUL" S. A. — BUCUREȘTI.



P. Iorgulescu-Jor : Portret

TINERIMEA ARTISTICĂ

Tinerimea artistică a deschis a 38-a expoziţie. Alături de celelalte calităţi, afişate cu regularitate, acesta e un titlu de glorie în plus. Nu-i lucru uşor să ajungi la noi în ţară, la asemenea cifră care reprezintă un întreg trecut, legat de istoria artei româneşti.

Şi a fost o vreme când expoziţiile Tinerimii însemnau singurul eveniment plastic al anului. Aproape toţi artiştii noştri de seamă au participat la manifestările ei, începând cu Grigorescu, Luchian, Mirea şi sfârşind cu tinerii de astăzi, pe măsură ce se afirmă. Intrarea acestora din urmă în rândurile Tinerimii, ale cărei porţi erau sever păzite de vechea gardă, nu s'a produs dintr'o ospitalitate binevoitoare, ci a fost o cerinţă vitală. Fără ei, Societatea putea să se mulţumească cu trecutul, dar nu să râvnească la un viitor, pe aceiaşi treaptă de strălucire.

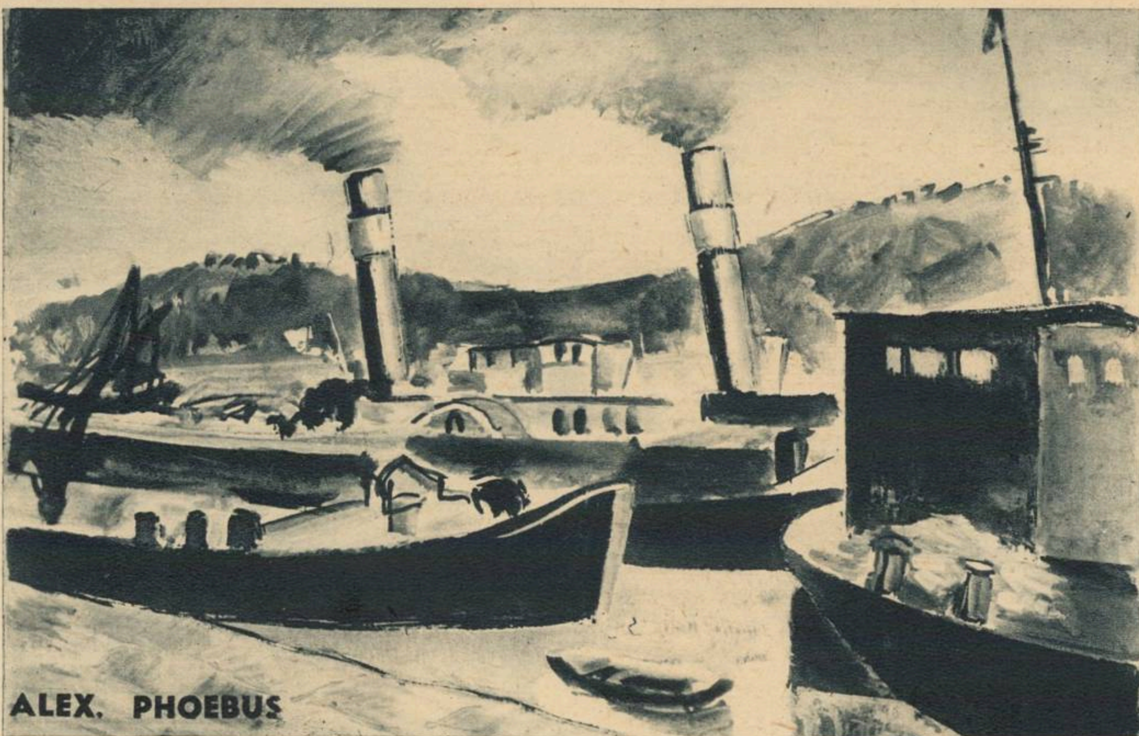
Nouii veniţi au adus vigoare, îndrăzneală, voinţă creatoare, luminând şi dând preţ unor panouri de care se agăţaseră cu îndărătnicie câteva nume vlăguite. Alături de tineri, parcă au întinerit şi cei bătrâni. Tinereţea e contagioasă. Şi astfel, toată lumea e mulţumită — şi expozanţii şi publicul. Mai ales publicului fidel, altădată, dar care s'a schimbat mult în ultimele decenii şi ajunsese dezamăgit de expoziţiile Tinerimii, i se cuvenea o reabilitare. Nu vom afirma bine înţeles ca toţi membrii de astăzi ai Societăţii meritau să fie chemaţi şi că i-ar face cinste. Dar putem închide ochii şi trece peste unele erori, când majoritatea celor sosiţi în urmă au cel puţin o conştiinţă, un respect pentru arta lor.

Aşa dar, alături de meşterul Petraşcu, cel care într'o vreme justifica singur existenţa Tinerimii artistice, alături de ceilalţi stâlpi ai ei, Stoenescu, Kimon Loghi, Spaethe, Artachino, Ştefan Popescu, Verona, aflăm atâţia participanţi entuziaşti, care ar putea onora oricare expoziţie colectivă.

Trebuesc citaţi toţi, pentrucă altfel am face nedreptăţi: Ghiaţă, cu tonurile sale adânci de culoare, din care răzbate ceva aspru şi delicat totodată, Jorgulescu, cu game discrete şi nobile, Phoebus, atât de dinamic şi viguros în peisagiile sale, George Nichita, cu noi viziuni de frumos, Onofrei, cu unul din cele mai expresive portrete în bronz din câte am văzut în ultimii ani, Mac Constantinescu, cu figurinele sale rafinate ca sentiment şi plasticitate, Ştefan Constantinescu, cu o natură moartă şi un peisaj ce aminteşte savoarea cromatică a maeştrilor olandezi, Constantin Baraschi, cu acel Sfântu Gheorghe al său, simplu tăiat dar meşteşugit închegat sculptural, Adam Baltatu, cu priveliştile sale lirice, Ionescu-Sin, Troteanu, Vasile Popescu, Vasiliu-Falti, Manea, Boris Caragea, Vlădescu, toţi cu lucrări reprezentative, alcătuind un ansamblu variat şi de calitate.

In câteva cuvinte, am putea spune că expoziţia din acest an a Tinerimii se remarcă prin mai multă libertate şi vioiciune în exprimare faţă de o altă colectivă actuală, mai pretenţioasă, dar cu majoritatea lucrărilor reci, chinuite, obsedate de grija de a place unui for capricios în judecata lui.

TACHE SOROCEANU

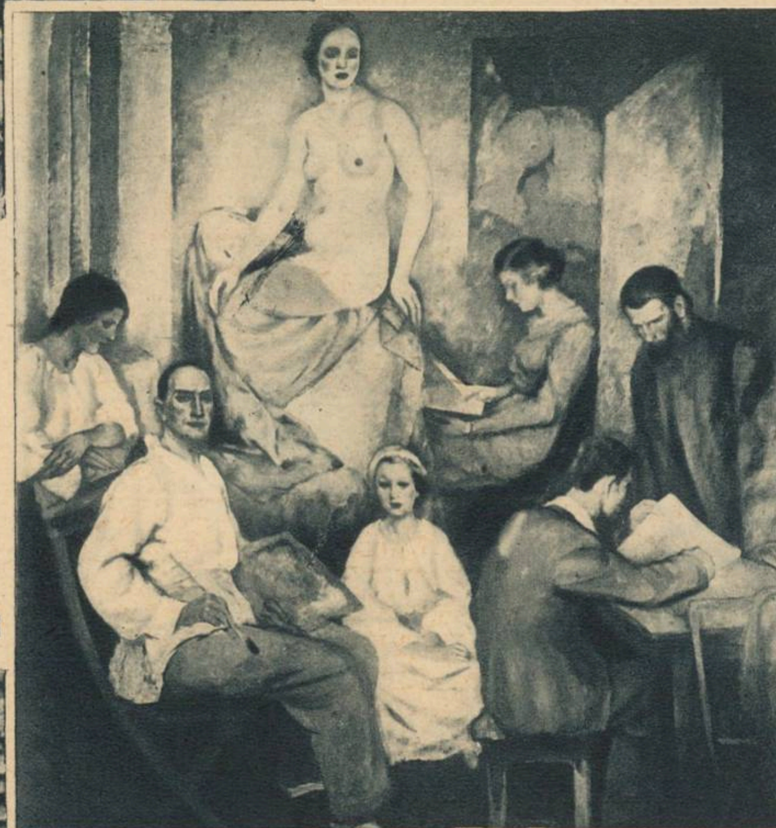


ALEX. PHOEBUS





MAC CONSTANTINESCU





C. VLĂDESCU — P. TROTEANU — CONST. BARASCHI